

FLYKTNING 2011

REGNSKAPET

ALT OM MENNESKER PÅ FLUKT VERDEN OVER



NRC

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL



Foto: Flyktninghjelpen/Truls Brekke

6

43,7 MILLIONER PÅ FLUKT

Høyeste antall siden årtusensskiftet.



Foto: Radu Sigheti/REUTERS/Scanpix

20

KRIMINELL NØDHJELP

Det er sivilbefolkningen, rammet av krig og konflikt, som lider når nødhjelpen ikke kommer frem.



Foto: Stringer/REUTERS/Scanpix

14

SRI LANKA MEST NEGLISJERT

Det foreligger minimalt med informasjon om situasjonen for tusenvis av internt fordrevne på Sri Lanka.

INNHold 2011

INTRO 3

Innledning av Elisabeth Rasmusson	3
Stemmen utenfra	4
Det globale flyktningbildet	6

TEMA 14

De ti mest neglisjerte fluktsituasjonene	14
Kriminell nødhjelp	20
Utfordringer i EUs flyktningpolitikk	24
Konflikter i urfolksområder	28
Flyktningkonvensjonen 60 år	32

AFRIKA 38

AMERIKA 68

ASIA OG OSEANIA 80

EUROPA 108

TALL OG STATISTIKK 134

På flukt verden over	135
Verdens flyktninger og internt fordrevne	140
Asylsøkere	147

FAKTA 156

Konvensjoner og regelverk	156
Begreper	160
Flyktninghjelpens arbeid ute i verden	164
Fakta om Flyktninghjelpen	166



Foto: Kristin Svorte, Flyktninghjelpen

VELKOMMEN TIL FLYKTNINGREGNSKAPET

Stadig flere mennesker blir jaget på flukt i eget land. De siste ti årene har antallet gått opp, opp, opp og det er nå rapportert 27,5 millioner internt fordrevne. I tillegg har 16,2 millioner krysset sin landegrense for å komme seg i sikkerhet fra krig og konflikt. Ferske tall fra Flyktninghjelpen viser også at mange flere enn før blir hjemløse på grunn av klimarelaterte kriser. Over 38 millioner mennesker ble fordrevet på grunn av stormer og flom i fjor.

Bak disse skyhøye tallene skjuler det seg enkeltindivider som har fått sin livssituasjon fullstendig snudd på hodet. Barn og ungdom lever i frykt for hvilke overgrep de kan bli utsatt for i morgen. Foreldre er redde for at de ikke denne dagen heller vil klare å skaffe nok mat, tak over hodet eller gi fremtidshåp til sine barn. Eldre og syke har det ekstra vondt, fordi ofte er selv ikke den enkleste helsehjelp tilgjengelig.

I årets utgave av Flyktningregnskapet retter vi spesiell oppmerksomhet mot minoritetsgrupper og neglisjerte kriser. Et økende problem er at humanitære hjelpeorganisasjoner får stadig mindre tilgang til folk i nød, blant annet fordi sikkerhetssituasjonen er for risikabel og at enkelte lands myndigheter ikke ønsker å slippe oss til. Vi markerer at FNs flyktningkonvensjon runder 60 år og ser på hvordan vi håndterer flyktninger i Europa.

Vi i Flyktninghjelpen ser i vårt daglige arbeid verden over at innsatsen nytter. Samtidig er det alt for mange som ikke får den hjelpen de har rett til. Derfor håper vi at årets Flyktningregnskap vil gjøre deg provosert, sint og engasjert. For vi trenger flere som deg for å styrke innsatsen for å hjelpe folk på flukt.

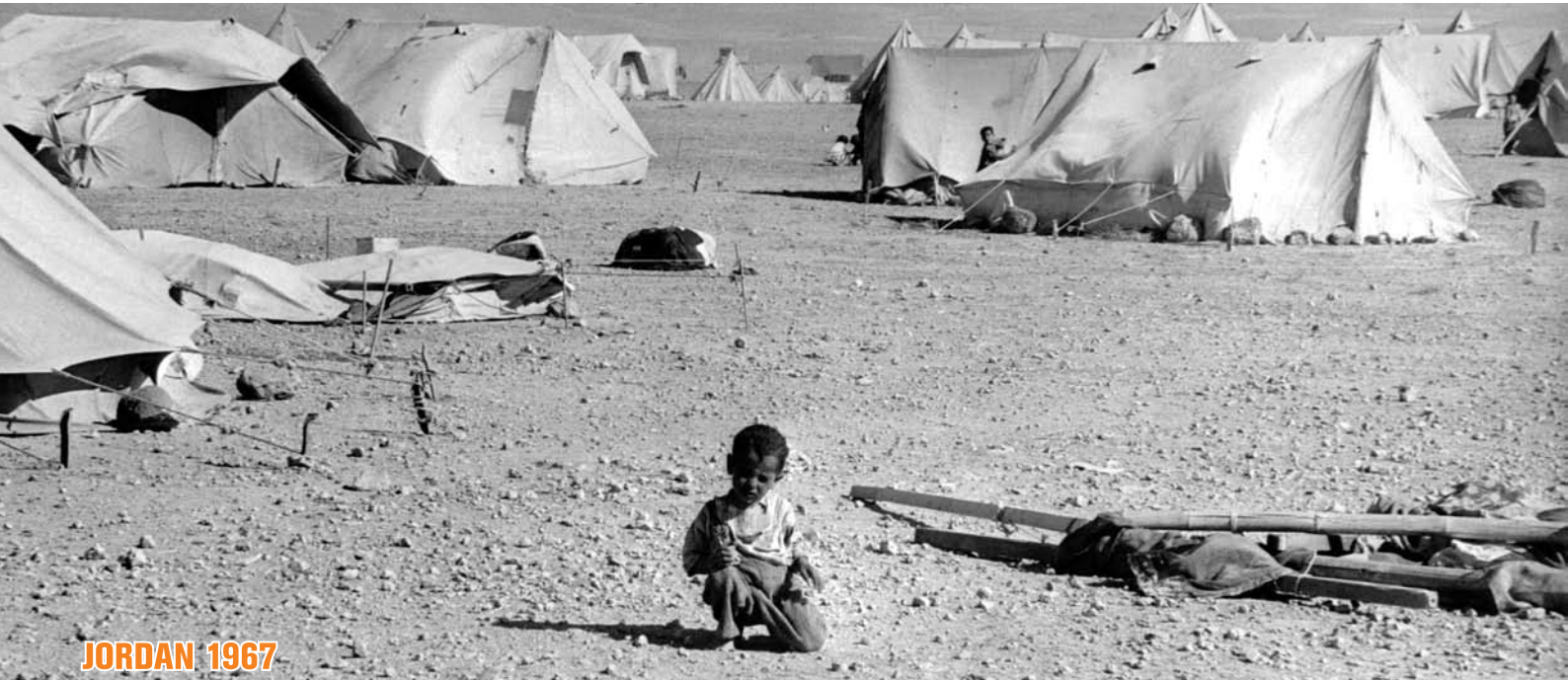
God lesning!

Elisabeth Rasmusson
Generalsekretær i Flyktninghjelpen



PALESTINA 1948

Foto: Eldan David/EPA/Scanpix



JORDAN 1967

Foto: AFP/Scanpix



LIBANON 1982

Foto: Ali Jarekji/REUTERS/Scanpix



LIBANON 2011

Foto: Mohammed Zaatari/AP/Scanpix

STEMMEN UTENFRA



Jeg er en av mange palestinske flyktninger som har bodd hele mitt liv i Libanon. Et land hvor alle palestinere bor i eller i nærheten av skitne og overbefolkede flyktningleirer. Vi er stengt ute fra det offentlige skole- og helsesystemet. Det er få muligheter, og vi blir stadig diskriminert på arbeidsmarkedet. Vi er og forblir flyktninger. Det kan virke uforståelig at Libanon, et vakkert land med mange flotte mennesker og tradisjoner lik det palestinske samfunnet, har en politikk som fører til diskriminering.

Da Israel erklærte seg selvstendig i 1948, ble min far sammen med 700 000 - 800 000 andre palestinere tvunget på flukt fra sine hjem. Den dag i dag har mange beholdt husnøkkelen til boligene sine i Israel, i håp om å få bruk for den en dag. Min far slo seg ned i Libanon, som noen tiår senere nesten ble revet fra hverandre av ulike politiske og religiøse fraksjoner. Borgerkrigen var på sitt blodigste i 1982, da falangister, kristne høyreekstremister, massakrerte hele flyktningleirer i Sabra og Shatila. Angrepene ble støttet av den israelske regjeringen. Samme år ble min far drept, og jeg var bare elleve år. Vårt hjem ble ødelagt, så min mor og mine fem søsken måtte flykte alene til en annen leir langt nord i Libanon. Den eneste støtten vi fikk, var penger fra slektninger i Gulf-området. En skjebne vi delte med mange andre palestinere.

FNs organisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA) er tilstede i Libanon. De tilbyr utdanning og helsetjenester, men alle behovene blir ikke dekket. Etter grunnskolen er det få muligheter for jobb. Mange har derfor så vidt råd til å skaffe seg mat. Det er i liten grad noe liv utenom det å overleve. Vi har fortsatt ikke lov til å kjøpe eiendom og faller utenfor velferdssystemet. Det er lite eller ingen medisinsk hjelp eller støtte. Nylig døde en ung mann i nærheten av der vi bor, fordi han ikke kunne bli tatt inn på de private sykehusene. UNRWAs klinikker undersøkte ham, men de har bare rett til å ta i mot et visst antall per måned. Den unge mannen måtte vente til neste måned. Han døde.

I fjor kom en ny lov som lar palestinske flyktninger jobbe lovlig utenfor leirene, men den har dessverre minimal effekt. Vi kan fortsatt ikke jobbe i den offentlige sektoren og er utestengt fra flere profesjoner som advokat og lege. De fleste palestinere velger derfor å jobbe svart. Det er ikke rart ungdommen mangler tro på fremtiden. Den kommende generasjonen av palestinske flyktninger må få bruk for utdanningen sin og ha mulighet til å skape sin egen identitet, mer enn bare å være en flyktning. Jeg var heldig og fikk muligheten

til å få et ståsted også innenfor det libanesiske samfunnet etter fullførte studier. Jeg fikk en jobb som regnskapsfører i en libanesisk bedrift, samtidig traff jeg min libanesiske kone.

De fleste palestinske flyktningene drømmer seg vekk fra leirene, helst hjem til det okkuperte palestinske området. I virkeligheten får vi ikke lov til å reise dit, ikke en gang for å besøke familie. Hver gang jeg og mine barn reiser ut av Libanon, må vi ha med spesialpapirer som forklarer at vi er palestinske flyktninger. Selv om min kone er libanesisk statsborger, så vil mine barn forbli palestinske flyktninger. Hun har alle rettighetene, men barna hennes blir diskriminert. Vi er stemplet som flyktninger og fengslet til leirene.

Jeg har alltid følt at menneskene i Libanon er godhjertede, men det er et skille mellom de som styrer landet og de som bor her. Det er veldig forståelig at de fleste vil flykte herfra; flykte fra leirene, diskrimineringen, fattigdommen, døden, men ikke minst kunne vende hjem. Jeg velger å bli i Libanon, for både min familie og sjel er her, men jeg er en av få som har fått et bedre liv med årene. I min klasse fra ungdomsskolen har 15 av 30 mistet livet, enten på grunn av borgerkrigen eller sykdom. 12 bor fortsatt i flyktningleiren, men er uten jobb. De resterende har flyktet fra landet.

Det internasjonale samfunnet bør legge press på Israel for å akseptere vår rett til retur, så vi kan ha muligheten til å vende hjem. I tillegg må regjeringene i de arabiske nabostatene endre sin politikk, slik at alle palestinske flyktninger kan leve et verdig liv på linje med resten av befolkningen. Livssituasjonen er helt klart verst i Libanon, og vi har et sårt behov for forandring. De pågående urolighetene i hele den arabiske verden kan være med på å endre livene til alle palestinske flyktninger. Opprørene mot diktaturene i Midtøsten gir håp; et håp om at man kan bli hørt og få en stemme i verden.

Det er 60 år siden min familie kom til Libanon, og det er fortsatt veldig vanskelig å være palestinsk flyktning i dette landet. Hele vår tilværelse har vært en kamp for å overleve og tilkjempe oss et minimum av rettigheter. Det kan ta 60 år til om ikke mer før vi kan leve som libanesere med samme rettigheter som dem. Drømmen om en gang å vende hjem forblir en drøm - fordi vi er palestinere. ■

Ahmad Azzam

DET GLOBALE FL

FLERE PÅ FLUKT ENN NOEN GANG SIDEN ÅRTUSENSKIFTET Det samlede antallet mennesker på flukt i 2010 var 43,7 millioner. Av disse var 27,5 millioner på flukt i eget land. Begge tallene er de høyeste som er registrert etter årtusenskiftet. Antallet flyktninger var 16,2 millioner, en liten økning fra året før.

INTERNT FORDREVNE Det rekordhøye antallet internt fordrevne er en økning på 400 000 sammenliknet med 2009. Halvparten av alle internt fordrevne befinner seg i fem land: Colombia, Sudan, Irak, DR Kongo og Somalia. De høye tallene skyldes ikke nye kriger, men er i hovedsak et resultat av pågående kriger og oppblussing av gamle konflikter. Dessverre ser vi også nye bølger av fordrivelser som startet ved utgangen av 2010 og som fortsetter inn i 2011. Elfenbenskysten og Nord-Afrika er eksempler på det.

I Afrika var antall fordrevne i eget land 11,1 millioner ved utgangen av 2010. Til tross for en nedadgående trend, som har vart helt siden 2004, finner vi fortsatt 40 prosent av verdens internt fordrevne i Afrika. I tillegg til overnevnte afrikanske land har også Zimbabwe, Tsjad, Etiopia, Kenya og Uganda et høyt antall internt fordrevne.

Økningen av internt fordrevne i Asia kan i stor grad knyttes til situasjonen i Pakistan, ifølge en rapport fra Flyktninghjelpens senter for overvåking av internt fordrevne (IDMC). Tallene for 2010 viser samtidig en økning i Afghanistan, Filippinene, Myanmar, India og Indonesia. Årsaken er pågående væpnede konflikter. I Midtøsten har nye kamphandlinger i Jemen i 2010 ført til en økning i antall internt fordrevne fra året før.

I Amerika har det blitt flere internt fordrevne det siste året. Den langvarige konflikten i Colombia og økt narkotikarelatert vold i Mellom-Amerika, er hovedårsakene til fordrivelsen. Bare i Mexico er 230 000 mennesker drevet på flukt på grunn av narkokrigen, og 31 000 er drept de siste fem årene.



Foto: Flyktninghjelpen/ Truls Brekke

**43,7 MILLIONER
MENNESKER PÅ FLUKT**

16,2 MILLIONER HAR FLYKTET OVER EN LANDEGRENSE

Flest har flyktet fra:

Det palestinske området / Israel	4,9 millioner
Afghanistan	3,1 millioner
Irak	1,7 millioner
Somalia	0,8 millioner
DR Kongo	0,5 millioner

27,5 MILLIONER ER FLYKTNINGER I EGET LAND

Land med flest internt fordrevne er:

Sudan	4,5 - 5,2 millioner
Colombia	3,6 - 5,2 millioner
Irak	2,8 millioner
DR Kongo	Om lag 1,7 millioner
Somalia	1,5 millioner

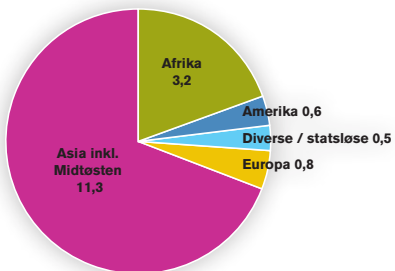
YKTNINGSBILDET



Flommen i Pakistan rammet alle deler av befolkningen inkludert internt fordrevne og afghanske flyktninger.

FLYKTNINGER ETTER OPPRINNELSESREGION

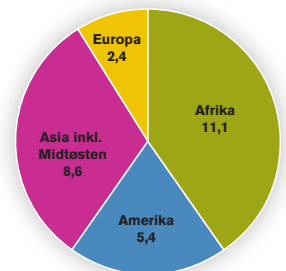
Mer enn to tredeler av alle flyktninger kommer fra land i Asia.



Tall i millioner

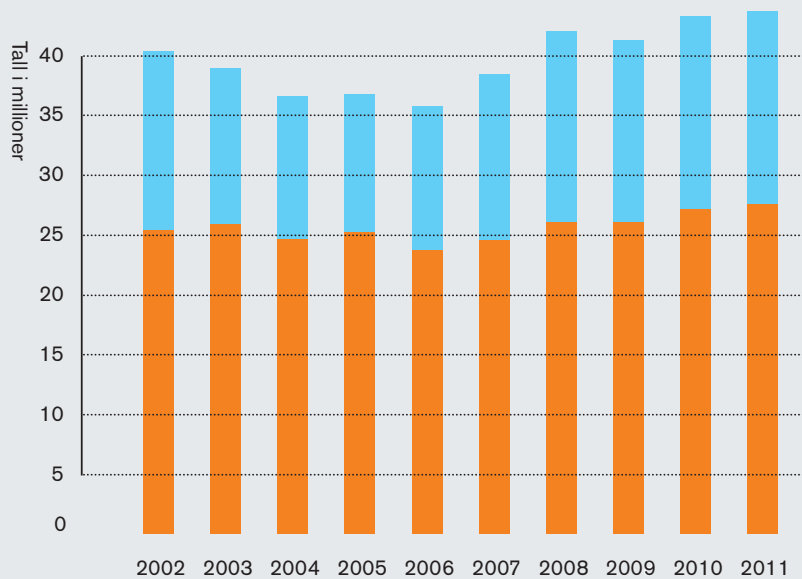
INTERNT FORDREVNE FORDELT PÅ VERDENSDEL

Afrika har fortsatt flest internt fordrevne, men det siste året er økningen størst i Asia.



Tall i millioner

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET



Mennesker på flukt siste ti år ¹⁾

Antall mennesker på flukt i eget land er nesten dobbelt så stort som tallet på flyktninger, og gapet har økt det siste året. Dette er en fortsettelse av trenden som har vart i mer enn ti år.

■ Flyktninger
■ Internt fordrevne

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene fra 2008 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2009 og 2010 inkluderer tallet også asylsøkere som ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjorde 837 000 i 2010.

UTFORDRINGER FOR FN Utviklingen i en rekke av verdens langvarige og fastlåste kriser er en stor utfordring for FN. Omfanget av konflikten og konsekvensene for sivilbefolkningen ble ytterligere forverret i 2010. FN har i mange år hatt store problemer med å få økonomisk støtte fra donorer til fastlåste konflikter. I et land som DR Kongo fikk FN dekket kun 59 prosent av behovet. I Irak og Jemen ble konsekvensene av manglende økonomisk støtte at FN måtte kutte ned på utdelingen av matvarer til kvinner og barn.

I 2010 stod FN overfor to ekstreme utfordringer med naturkatastrofene i Pakistan og Haiti. Jordskjelvet i Haiti den 12. januar forårsaket en av de største humanitære krisene i moderne tid. FN beskriver katastrofen som den største utfordringen til nå i organisasjonens historie. Utover enorme ødeleggelse på infrastrukturen og nærmere 300 000 omkomne, sto staten Haiti på sammenbruddets rand.

FN ba om 11 milliarder kroner fra sine medlemsland for å hjelpe de som ble berørt av flommen i Pakistan. Dette er det høyeste beløp FN har bedt om i kjølvannet av en naturkatastrofe, noe som viser katastrofens enorme humanitære og geografiske omfang. Forsinkelser, logistikk og andre problemer gjorde at operasjonene ikke ble så effektive som ønsket.

Til tross for svært store utfordringer, fikk FNs kontor for nødhjelpskoordinering (OCHA), mindre ressurser til rådighet i 2010 enn tidligere. Grunnen var blant annet den globale finanskrisen. OCHA har en stadig viktigere rolle i koordineringen av nødhjelpsinnsetningen, og får flere oppgaver. Det er derfor nødvendig å jobbe for bidrag fra flere donorer, i tillegg til større bidrag fra FNs generelle budsjett.

FN arbeider med interne reformer for å øke effektiviteten i sin humanitære innsats. De tre hovedmålene er mer forutsigbar finansiering, styrking av kapasiteten og bedre støtte til koordineringen

FLEST FLYKTNINGER I FORHOLD TIL FOLKETALL

Det palestinske området	47,8 %
Jordan	39,6 %
Libanon	10,4 %
Syria	7,6 %
Kongo-Brazzaville	3,5 %

LAND MED STØRST FLYKTNINGBEFOLKNING

Jordan	2,4 millioner
Det palestinske området	1,9 millioner
Pakistan	1,9 millioner
Syria	1,6 millioner
Iran	1,1 millioner



En strøm av flyktninger fra Elfenbenskysten tok seg inn i nabolandet Liberia på grunn av voldsomme kamphandlinger etter det omstridte presidentvalget i november 2010.

av innsatsen i felt. Det er et ambisiøst forsøk fra det internasjonale humanitære samfunnets side på å nå raskere og mer effektivt ut til flere som er rammet av humanitære katastrofer med beskyttelse og nødhjelp. Det store behovet for humanitær innsats i 2010, og utsiktene fremover, gjør at det må rettes større oppmerksomhet mot å styrke finansieringsmekanismene på alle nivåer, bedre forberedelser på landnivå, bedre koordinering og lederskap når det gjelder beskyttelse og rask gjenoppbygging.

KJØNNBASERT VOLD FNs sikkerhetsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet fikk mye oppmerksomhet i forbindelse med konvensjonens 10-årsjubileum i 2010. På tross av fokuset på å holde ledere ansvarlige for å involvere kvinner i alle deler av freds- og forhandlingsarbeid, samt å bekjempe seksualisert vold som våpen i krig, fortsatte kjønnsbasert vold å skje i stor skala i 2010. Nye sjokkerende

rapporter om overgrep i det østlige DR Kongo kom på slutten av året. Det ble dokumentert at hele landsbyer var blitt utsatt for massevoldtekt, og verken myndighetene i landet eller FN hadde klart å stoppe det. Overgriperne blir sjelden stilt til ansvar for sine handlinger, noe som bidrar til å senke terskelen i for å begå slike overgrep.

Kvinner og jenter på flukt er særlig utsatte siden de befinner seg i situasjoner hvor beskyttelsesmekanismene ofte har brutt sammen. Mange har måttet flykte alene eller med sine barn. Landsbystrukturen som bidro til beskyttelse, eksisterer ikke lenger. Ofte bor de i leirer med dårlig infrastruktur, som har mangel på lys og dårlig tilgang til sanitære fasiliteter. Dette bidrar til å øke risikoen for å bli utsatt for overgrep. Mange må dessuten forlate mer eller mindre trygge leirumgivelser for å hente vann eller ved, og ofte skjer overgrep i forbindelse med dette.

Situasjoner hvor menn ikke har arbeid og dermed ikke lenger er >>>

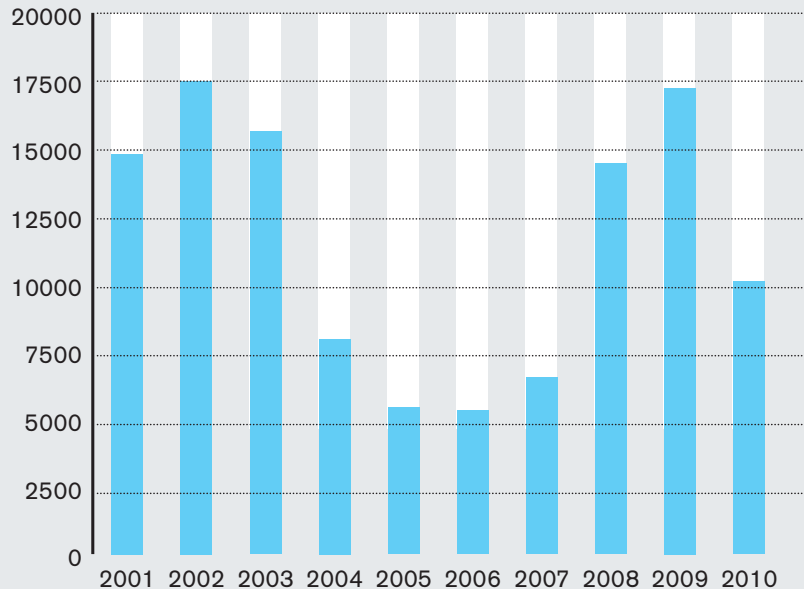
358 840 ASYLSØKERE TIL INDUSTRILAND I 2010

Flest asylsøkere kom fra:	
Serbia (inkl. Kosovo)	28 901
Afghanistan	24 769
Kina	21 645
Irak	20 129
Russland	18 924

10 064 ASYLSØKERE TIL NORGE I 2010

Flest asylsøkere kom fra:	
Eritrea	1 711
Somalia	1 397
Afghanistan	979
Russland	628
Etiopia	505

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET



Kilde: Utlendingsdirektoratet

Asylsøkere til Norge 2001-2010

Etter flere år med økt antall asylsøkere til Norge, var det en markert nedgang i 2010.

«Kvinner og jenter på flukt er særlig utsatte siden de befinner seg i situasjoner hvor beskyttelsesmekanismene ofte har brutt sammen.»

i stand til å forsørge familien, medfører ofte frustrasjon som igjen fører til vold både mot egne familiemedlemmer og andre. Igjen er kvinner og jenter ofte mest sårbare.

Mange humanitære aktører, som FN og frivillige organisasjoner, vet hva som må til for å forebygge kjønnsbasert vold, og i enhver krise- eller konfliktsituasjon etableres det koordineringsorganer som jobber med dette. Likevel viser dessverre realiteten at det fremdeles er en lang vei å gå. Ett år etter jordskjelvet i Haiti er tallet på kvinner og jenter som daglig er utsatt for seksuelle overgrep, ekstremt høyt. Under konflikten i Elfenbenskysten mot slutten av 2010 og begynnelsen av 2011 ble kvinner og jenter på flukt, både internt i Elfenbenskysten og til Liberia, utsatt for seksuell vold.

I 2010 ble det også mer fokus på temaet seksuell vold mot menn. Forskning viser at under konflikt er det også en stor andel menn som er ofre for slik vold. Denne avtar imidlertid når konflikten er over og situasjonen normaliseres. For kvinner og jenter er dette annerledes, da volden fortsetter i lang tid etter at konflikt er avsluttet. Dette er et område der mer forskning er helt nødvendig.

Det er for tiden stor oppmerksomhet om kjønnsbasert vold, særlig i konfliktområder og i situasjoner som krever humanitær innsats. Det er viktig at dette fokuset forsterkes og at nødvendige ressurser settes inn i kampen mot denne typen vold. Det er avgjørende at overgripere blir holdt ansvarlige for sine handlinger og at statsledere ansvarliggjøres for å beskytte sin egen befolkning.



Foto: UNHCR/ S. Schulman

En særdeles viktig oppgave i hjelpearbeidet for de internt fordrevne i DR Kongo er å gi sivilbefolkningen beskyttelse.



Foto: UNHCR/ B. Hegger

Urfolk i det nordvestlige Colombia er truet av både kriminelle bander og væpnede grupper.



Denne kvinnen var blant de mange som ble fordrevet i forbindelse med opprøret i Nord-Afrika våren 2011.

KLIMAENDRINGER ÅRSAK TIL FLUKT Klimaendringene påvirker hyppigheten av og styrken på naturkatastrofer, slik som tropiske stormer, flommer og jordskred. Antall naturkatastrofer har de siste tiårene økt fra rundt 200 til over 400 i året, med økende flukt som et av resultatene. En ny rapport fra Flyktninghjelpen og IDMC viser at naturkatastrofer fortsetter å være en viktig årsak til flukt. I 2010 ble hele 42,3 millioner mennesker drevet på flukt som følge av naturkatastrofer. 90 prosent av disse ble fordrevet av klimarelaterte naturkatastrofer, slik som flom og stormer. Også i 2008 og 2009 dominerte de klimarelaterte naturkatastrofene, med henholdsvis 20 og 15 millioner mennesker drevet på flukt som følge av denne typen naturkatastrofer.

På sikt er de langsomme endringer minst like viktige for at mennesker blir fordrevet. Økt havnivå, tørke, jorderosjon og mangel på ferskvann bidrar til at livsgrunnet for millioner av mennesker forsvinner. Klimaendringene virker også sammen med globale trender som har innvirkning på fordrivelse. Migrasjon, urbanisering og mat-, vann- og energiusikkerhet er blant disse.

Etter et skuffende klimatoppmøte i København i 2009, var det ikke ventet at klimakonferansen som ble avholdt i Cancún i Mexico i desember 2010, skulle munne ut i en bindende klimaavtale. Resultatet av klimatoppmøtet var imidlertid oppløftende. Troen på at en bindende klimaavtale er mulig, og at denne skal forhandles frem innenfor FNs rammeverk, ble gjenvunnet. Det ble enighet om prin-

sippet om at fordrivelse og migrasjon som følge av klimaendring, er et viktig aspekt som krever internasjonal samhandling. Dette er en anerkjennelse av viktigheten av problemstillingene rundt klimarelatert flukt, og legger premissene for internasjonalt samarbeid på området. Fremover blir det avgjørende å fokusere på hvordan et slikt samarbeid skal foregå i praksis, og hva internasjonale aktører

bør gjøre for å forebygge og håndtere klimarelatert flukt. Det er vesentlig at beskyttelsesregimet for fordrevne i forbindelse med naturkatastrofer styrkes og at det utvikles nye beskyttelsesinstrumenter for dem som må krysse internasjonale landegrensener som følge av naturkatastrofer og alvorlig miljøforringelse. Det er også helt avgjørende for verden, og spesielt for verdens fattigste, at politiske verdensledere enes om en bindende avtale om kutt i klimagassutslipp på det kommende klimatoppmøtet i

Durban i desember 2011. Forebygging av klimarelatert flukt vil bare til en viss grad være mulig uten at selve årsaken til klimaendringer også takles.

Felles for væpnede konflikter, klimaendringer og økte matvarepriser er at de rammer hardest de som minst er årsak til problemene, nemlig de fattigste. Mennesker på flukt tilhører de mest marginaliserte i fattige land. Derfor er det avgjørende å bidra til økt kunnskap og forståelse for nødvendigheten av å gi mennesker på flukt beskyttelse, assistanse og verdighet. ■

«I 2010 ble hele 42,3 millioner mennesker drevet på flukt som følge av naturkatastrofer. 90 prosent av disse ble fordrevet av klimarelaterte naturkatastrofer, slik som flom og stormer.»

VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

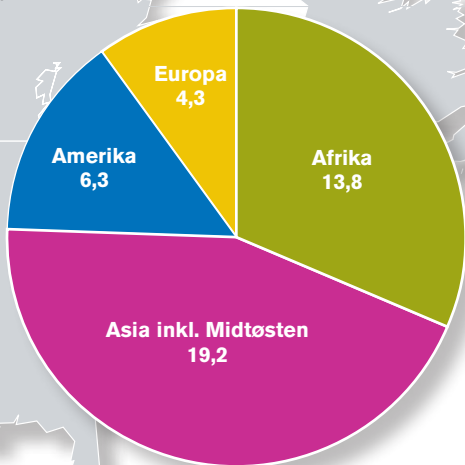
Forklaring

- Flyktninger fra landet
- Internt fordrevne

Kartet viser internt fordrevne og antall personer som har flyktet fra landet: utvalgte land per 31. 12. 2010

>> VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE ETTER VERDENDEL HVOR DE HAR SØKT BESKYTTELSE

tall i millioner



Mexico
 ■ 16 776
 ■ Om lag 120 000

Cuba
 ■ 11 696

Haiti
 ■ 33 094

Guatemala
 ■ 6 700
 ■ Ukjent antall

Colombia
 ■ 455 531
 ■ 3 600 000 - 5 200 000

Peru
 ■ 10 609
 ■ Om lag 150 000

Libanon
 ■ 17 387
 ■ Minst 76 000

Det palestinske området
 ■ 4 916 720
 ■ Minst 160 000

Kosovo
 ■ 18 300

Serbia
 ■ 199 484
 ■ Om lag 225 000

Bosnia-Hercegovina
 ■ 64 351
 ■ 113 400

Kroatia
 ■ 66 216
 ■ 2 300

Albania
 ■ 16 128

Vest-Sahara
 ■ 116 442

Mauritania
 ■ 38 472

Senegal
 ■ 17 770
 ■ 10 000 - 40 000

Guinea
 ■ 14 561

Sierra Leone
 ■ 12 664

Liberia
 ■ 72 024
 ■ Ukjent antall

Elfenbenskysten
 ■ 47 552
 ■ Ukjent antall

Ghana
 ■ 22 206

Algerie
 ■ 8 361
 ■ Ukjent antall

Tsjad
 ■ 56 419
 ■ 171 000

Nigeria
 ■ 27 311
 ■ Ukjent antall

Togo
 ■ 19 350
 ■ Ukjent antall

Kamerun
 ■ 16 909

Den sentral-afrikanske republikk
 ■ 166 412
 ■ 192 000

Kongo-Brazzaville
 ■ 23 664
 ■ Inntil 7800

Angola
 ■ 135 578
 ■ Ukjent antall

DR Kongo
 ■ 519 589
 ■ Om lag 1 700 000

>> STØRSTE FRIVILLIGE TILBAKEVENDINGER FRA EKSIL TIL HEMLANDET I 2010

Tilbakevending til	Tilbakevending fra	Antall	Tilbakevending til	Tilbakevending fra	Antall
Afghanistan	Pakistan	109 380	Rwanda	DR Kongo	10 810
Afghanistan	Iran	8 490	DR Kongo	Uganda	6 180
Irak	Iran	1 660	DR Kongo	Zambia	9 270
Irak	Diverse land	26 410	DR Kongo	Burundi	1 100

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).



>> LAND HVOR FLEST MENNESKER ER DREVET PÅ FLUKT

Colombia	4 055 531 - 5 655 531	Somalia	Om lag 2 292 914
Sudan	Om lag 5 610 984	DR Kongo	Om lag 2 219 589
Det palestinske området	Minst 5 076 720	Tyrkia	1 108 303 - 1 355 303
Irak	4 513 506	Pakistan	Minst 1 039 965
Afghanistan	Om lag 3 443 812	Zimbabwe	595 096 - 1 025 096

Kilde: UNHCR, UNRWA og IDMC

Tross store behov går bevilgningene til humanitær hjelp på Sri Lanka ned.



TEMA: DE TI MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

Millioner av mennesker på flukt lider unødig fordi myndigheter, væpnede grupper, humanitære organisasjoner og resten av oss neglisjerer dem. CNN-effekten får ofte skylden, men det er mange andre årsaker til at mennesker på flukt neglisjeres. Flertallet av verdens 43,7 millioner flyktninger og internt fordrevne får heller ikke den oppmerksomheten, beskyttelsen og assistansen de har krav på.

Fokuset i mediene og blant de humanitære organisasjonene har i stor grad vært rettet mot dem som befinner seg i leirer hvor det er lettere å nå frem med både humanitær assistanse og kameraer. Det er også en trend at flukt forårsaket av naturkatastrofer, får bredere mediedekning enn flukt forårsaket av krig og konflikt - som i Pakistan hvor det var mye mer fokus på de som ble drevet på flukt av flommen i fjor enn på dem som hadde flyktet fra krig og konflikt.

DOBBELT NEGLISJERT Minoriteter er ofte ekstra sårbare når de drives på flukt. Urfolk, nomader og andre minoriteter med en spesiell tilknytning til sine områder, utgjør en uforholdsmessig stor andel internt fordrevne i en rekke land. Når disse fordrives, står man i fare for å utslette en hel livsform. FNs erklæring om urfolks rettigheter slår fast at demilitarisering av urfolks landområder vil fremme fred og en positiv utvikling, men så langt har man i liten grad sett at FNs medlemsstater har fulgt urfolkserklæringens intensjon.

Urbane fluktsituasjoner blir fremdeles neglisjert, selv om over halvparten av verdens flyktninger og internt fordrevne oppholder seg i byer. Flyktninger og internt fordrevne som søker beskyttelse i byer, forsvinner ofte i menneskemengden i slumområdene. Dette skaper store utfordring for lokale myndigheter og humanitære organisasjoner. Urbaniseringen krever nye metoder for å planlegge og levere hjelp slik at den når fram til mennesker på flukt.

Det finnes ikke universelle kriterier for neglisjerte fluktsituasjoner, men tre viktige kjennetegn er:

Manglende informasjon og rapportering Fluktsituasjoner som utvikler seg over tid eller er langvarige, blir ofte verken kartlagt grundig eller dekket i mediene - ingen CNN-effekt. Neglisjerte situasjoner bærer sjelden med seg en nyhetsverdi sammenliknet med situasjoner preget av dramatiske og raske endringer. For å kunne gi god assistanse og beskyttelse er det ikke nok kun å fokusere på antall mennesker på flukt. Det må også frembringes data om deres totale livssituasjonen og hva som må til for å finne varige løsninger, uavhengig om de velger å vende hjem, bosette seg på stedet der de

har søkt tilflukt eller flytte til et annet sted.

Politisk sensitive situasjoner I mange fluktsituasjoner forsøker partene å dekke over at mennesker blir drevet på flukt av kamp-handlinger, konflikt og brudd på menneskerettigheter. Intern flukt er ofte politisk sensitivt. Myndighetene eller væpnede grupper vil ofte benekte eller tone ned at det er krig eller konflikt i eget land. Både økonomiske og maktpolitiske forhold kan gjøre at det er i ulike aktørers interesse å skyve fordrivelse under teppet. I slike situasjoner har humanitære organisasjoner ofte vanskelig for å få tilgang til de områdene hvor de fordrevne er.

Manglende finansielle ressurser Det er store forskjeller fra land til land med hensyn til hvor store finansielle ressurser donorer eller nasjonale myndigheter gjør tilgjengelig for mennesker på flukt. I 2010 ble gjennomsnittelig 64 prosent av de identifiserte behovene i FNs humanitære appeller finansiert. I de fleste neglisjerte situasjonene var mellom 30 og 50 prosent av appellene dekket. Selv om det er viktig å argumentere for mer ressurser til humanitær assistanse i neglisjerte situasjoner, må det samtidig understrekes at nødhjelp ikke må erstatte politiske initiativ som har som mål å finne varige løsninger for mennesker på flukt.

Landene på årets liste er valgt ut fra disse kjennetegnene. Sri Lanka er det landet Flyktninghjelpen vurderer som den mest neglisjerte fluktsituasjonen.

1 SRI LANKA: DEN MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONEN

Sri Lanka er en av nykommerne på lista, og scorer høyest ifølge de tre kriteriene: manglende informasjon og rapportering, politisk sensitivitet og mangel på finansielle ressurser. Den langvarige væpnede konflikten i Sri Lanka ble avsluttet i mai 2009. I april 2011 hadde nesten 370 000 internt fordrevne returnert, mens 17 785 fortsatt var i leirer. Sen minerydding gjør at de ikke kan reise hjem >>>

med det første. Titusener av dem som ble drevet på flukt før 2008, har ennå ikke returnert til sine hjem, deriblant flere tusen internt fordrevne muslimer som i 1990 var ofre for Tamiltigrenes etnisk rensing. Det foreligger minimalt med informasjon og rapportering om deres eksistens og situasjon. Den srilankiske regjeringen og FN behandler all informasjon om de som fremdeles er på flukt, eller er i ferd med å vende hjem, som svært politisk sensitiv. Det er også vanskelig å få tilgang til de som har størst behov for beskyttelse og sette i gang aktiviteter som støtter opp under varige løsninger. Kvinnerettede prosjekter, kapasitetsbygging, dokumentasjon av behovene og juridisk bistand tillates ikke av myndighetene. Situasjonen i returområdene er preget av store ødeleggelser og mangel på infrastruktur og grunnleggende offentlige tjenester. Militærapparatet

er en prioritert post i regjeringens budsjett, mens kun svært begrensede midler settes av for å støtte internt fordrevne og tilbakevendte. Samtidig strever de få internasjonale humanitære organisasjonene som gir hjelp og beskyttelse til internflyktningene med å skaffe nok midler. Sri Lanka er et eksempel på at det er lettere å finansiere prosjekter for de som har flyktet fra naturkatastrofer enn krig og konflikt. FNs kontor for nødhjelpskoordinerer (OCHA) har dokumentert at ved utgangen av april i år hadde appellene om støtte til flomofrene fått tre ganger så mye støtte sammenliknet med appellen som fokuserte på de som hadde flyktet fra krig og konflikt. Humanitære bevilgninger går dramatisk ned selv om de humanitære behovene er store. Internasjonal bistand til Sri Lanka er også sterkt redusert i 2011. Dette hindrer hurtig gjenoppbygging og gjør det svært vanskelig å finne varige løsninger for de internt fordrevne.



Foto: REUTERS/Khaled Abdullah, Trust.org - AlertNet

I Jemen er det svært vanskelig å få tak i informasjon og nå fram med hjelp til landets internt fordrevne.

2 JEMEN

Mer enn 250 000 mennesker er internt fordrevet og 170 000 flyktninger fra Afrikas Horn har ankommet det fattige, krigsherjede landet. FNs appeller om finansiell støtte har fått liten respons, og står ikke i forhold til de store udekkede humanitære behovene og den politiske oppmerksomheten Jemen har fått. Situasjonen i landet er en kompleks blanding av akutte og kroniske humanitære kriser og behov. Usikkerhet nord i landet og mangel på tilgang til de som er drevet på flukt, gjør det svært vanskelig å gi internt fordrevne assistanse. OCHA rapporterte i april 2011 at kun 34 prosent av midlene som trengs for å gi livreddende nødhjelp i Jemen, var kommet inn. Politisk er situasjonen svært sensitiv og komplisert. Mange fordrevne har måttet flykte flere ganger, og Jemen har nå det største antallet internt fordrevne i landets historie. Det er også store deler av landet hvor humanitære organisasjoner ikke har tilgang. Fluktsituasjonen neglisjeres også fordi det er vanskelig å fremskaffe detaljert informasjon om den humanitære situasjonen. De fleste av de fordrevne søker beskyttelse blant vertssamfunnene i de nordlige provinsene eller i midlertidige bosetninger. Bare et begrenset antall oppholder seg i flyktningleirene. Flyktningene fra Afrikas Horn, som har krysset Aden-bukta i båt, har i stor grad integrert seg i urbane områder eller oppholder seg i leirene rundt Aden.

3 MEXICO

I løpet av det siste året har antall internt fordrevne som flykter på grunn av narkovold, blitt dokumentert. Disse har tidligere vært totalt neglisjert. I Mexico har Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) konstatert at minst 230 000 personer har flyktet på grunn av narkovold. Narkokartellene har ikke noen ideologi eller politisk agenda som utfordrer myndighetene, men har likevel stadig oftere angrepet offentlige ansatte. I løpet av de siste fem år er 31 000 mennesker blitt drept i forbindelse med narkotikakrigen



Mulighetene for varige løsninger er svært begrenset for Iraks 2,8 millioner internt fordrevne.

i Mexico. I 2006 lanserte den meksikanske presidenten en militær offensiv mot landets karteller. Det førte til væpnede sammenstøt mellom rivaliserende grupper om kontroll over narkoruter. Kartellene har også i økende grad angrepet offentlige tjenestemenn, dommere og etterforskere. Volden utført av narkokartellene er mest graverende i de nordlige delene av Mexico, spesielt i områdene Chihuahua og Tamaulipas. Den nesten totale mangelen på informasjon og dokumentasjon om situasjonen for de som er på flukt, gjør at behovene for assistanse og beskyttelse er ukjent.

4 INDIA

I India pågår flere voldelige konflikter som de siste årene har drevet et økende antall mennesker på flukt. Dette gjelder både maoistopprøret i de sentrale områdene av India, Assam i nordøst og i Jammu og Kashmir. Regjeringen hindrer ofte humanitære organisasjoner i å gi direkte bistand til internt fordrevne, og indiske humanitære, frivillige organisasjoner har begrensede midler til å yte bistand og beskyttelse. Minst 650 000 mennesker lever på flukt på grunn av væpnet konflikt og etnisk vold i India. Et eksempel er i delstaten Assam der konflikter i Goalpara-distriktet tvang 50 000 mennesker på flukt i slutten av desember 2010 og tidlig i januar 2011. Disse internt fordrevne har blitt presset til å vende hjem, til tross for en meget spent situasjon og usikkerhet. Lokale myndigheter har kun gitt noe nødhjelp og et kontanttilskudd som «kompensasjon». India

har et presserende behov for å utvikle og iverksette en nasjonal politikk overfor internt fordrevne. Dersom landet ønsker å være tro mot sitt image som verdens største demokrati, må de også ta nødvendige skritt for å takle de grunnleggende årsakene til konfliktene og volden landet strir med. For å sikre dette må alle innbyggere ha tilgang til grunnleggende rettigheter, uavhengig av hvilken delstat de bor i og deres etniske eller religiøse tilhørighet.

5 IRAK

2,8 millioner mennesker er internt fordrevne i Irak. De utgjør over ti prosent av landets befolkning og er den tredje største gruppen internt fordrevne i verden. De fleste har søkt tilflukt i urbane områder, og mer enn 60 prosent av Iraks internt fordrevne befinner seg i Bagdad. Selv om Irak er i medienes søkelys, er det ytterst sjelden vi hører om dem som er på flukt i landet. Sikkerhetssituasjonen har blitt forbedret, men det er fremdeles få internasjonale humanitære organisasjoner som når frem med assistanse. Det er irakiske organisasjoner som yter mesteparten av assistansen til de fordrevne. Fremdeles er det store behov for beskyttelse av mennesker på flukt i landet. Ulike minoritetsgrupper som kristne, assyrere, failikurdere, yazidere og palestinere er utsatt for jevnlig trusler og overgrep. Det er også svært spent mellom ulike shia- og sunnimuslimske grupperinger. Internt fordrevne barn og kvinner er spesielt utsatt for utbredt kjønnsbasert vold og utbytting. For flertallet av >>>

TEMA › DE TI MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

de fordrevne er bolig, mat og tilgang til arbeid grunnleggende for å bedre deres sårbare situasjon. Mulighetene for varige løsninger for de internt fordrevne i Irak er svært begrenset. Selv flere av de store giverlandene neglisjerer de humanitære behovene ved å kategorisere Irak som et land i en utviklingsfase, og ikke som et land i humanitær krise.

6 COLOMBIA

Intern væpnet konflikt og menneskerettighetsbrudd har forårsaket massiv intern flukt i Colombia i over 40 år. Til tross for at Colombia har det høyeste antallet internt fordrevne i verden, på samme nivå som Sudan, har det vært liten oppmerksomhet rundt den humanitære krisen i landet. Myndighetene har i mange år tonet ned problemene, og den humanitære situasjonen har blitt vurdert som politisk sensitiv. Det er et uforholdsmessig stort antall urfolk og afrocolombianere som har blitt fordrevet. Colombia har også verdens høyeste andel av fordrevne som har søkt tilflukt i urbane områder. Over 90 prosent av de som er på flukt, oppholder seg i byene. Colombias nye president Juan Manuel Santos, som tiltrådte i august 2010, har i motsetning til tidligere president, Álvaro Uribe, signalisert en intensjon om å gi kompensasjon til internt fordrevne som har blitt fratatt jord. I mai 2011 uttalte han også at det pågår en væpnet konflikt i Colombia, noe den forrige administrasjonen benektet.

Selv om Colombia har en svært progressiv lovgiving for internt fordrevne, har et av hovedproblemene vært den manglende iverksettelsen av nasjonal lov på lokalt nivå. I motsetning til andre store fluktsituasjoner har FN valgt å ikke lage en humanitær appell til donorer for å finansiere assistanse til mennesker som har flyktet på grunn av konflikten og brudd på menneskerettighetene i Colombia. Dette er et hinder for rask mobilisering av internasjonal støtte.

7 SOMALIA

I nesten to tiår har Somalias befolkning levd med væpnet konflikt, og voldshandlingene har eskalert betydelig de siste fem årene. En svært alvorlig, men neglisjert, humanitær krise er resultatet. I dag er andelen av befolkningen i Somalia som er på flukt en av verdens høyeste - over 1,5 millioner somaliere, eller en av seks, er internt fordrevet. I tillegg har mer enn 670 000 flyktet ut av landet. Mange av disse befinner seg i Dadaab flyktningleir i Kenya. For befolkningen som fremdeles er igjen i Somalia, har den humanitære situasjonen blitt stadig verre det siste året. De fleste internt fordrevne har søkt tilflukt i provisoriske leirer. De pågående sammenstøtene og usikkerheten gjør det vanskelig for folk å vende tilbake til sine hjemsteder og nå frem med humanitær assistanse. Som i de fleste neglisjerte situasjoner er det også vanskelig å sikre tilstrekkelige økonomiske midler til Somalia for å dekke de humanitære behovene.

Ni av ti blant Colombias internt fordrevne bor i urbane slumområder.



I slutten av april 2011 var bare 36 prosent av FNs humanitære appell finansiert. Det internasjonale samfunnet må øke innsatsen umiddelbart for å unngå en ytterligere forverring av situasjonen. FN må skille klarere mellom den politiske og humanitære agendaen for å sikre mulighetene for å gi mer og bedre humanitær assistanse.

8 DEN SENTRALAFRIKANSKE REPUBLIKK

Den humanitære krisen i Den sentralafrikanske republikk har vært neglisjert siden starten på konflikten i 2005. Nesten åtte prosent av landets 4,5 millioner innbyggerne er enten internt fordrevet eller lever som flyktninger utenfor landet. Det er ytterst lite informasjon om situasjonen og behovene til de internt fordrevne, til tross for at de utgjør over 190 000. Det er først og fremst folk på landsbygda som blir drevet på flukt, blant dem også landets minoriteter. Den tradisjonelt nomadiske Peuhl-befolkningen ble fordrevet etter at konflikten førte til at de mistet tilgangen til sine tidligere områder. Resultatet er at de har måttet gi opp sin tradisjonelle levemåte, og er tvunget på flukt til andre områder i landet eller til nabolandene. Planlagt hjelp til de som er drevet på flukt, er underfinansiert. I 2010 ble bare 43 prosent av FNs appell oppfylt, og det ser ikke bedre ut i 2011. Det er store udekkede humanitære behov blant de internt fordrevne, spesielt når det gjelder matvaresikkerhet, helse, vann, sanitærforhold og utdanning. Myndighetenes store utfordring er å etablere sikkerhet og tilgang til vann, skolegang og helsetjenester for de fordrevne. Konflikten i Den sentralafrikanske republikk og situasjonen for de internt fordrevne, faller helt klart i skyggen av andre fluktsituasjoner, for eksempel i nabolandene Sudan, DR Kongo og Tsjad.

9 NIGERIA

Manglende monitorering gjør at det i dag ikke finnes noen god oversikt over det antatt høye tallet internt fordrevne i landet. I 2004 utformet nigerianske myndigheter et utkast til en nasjonal lovgiving for internt fordrevne, men den ble aldri formelt vedtatt. Da det i forkant av presidentvalget høsten 2010 brøt ut kamper i byen Jos og 18 000 mennesker ble internt fordrevet, uttrykte myndighetene selv at beredskapen var for dårlig og ba FN om hjelp til å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge intern fordrivelse i landet. Ansvar for den langsiktige oppfølgingen av internt fordrevne og flyktninger ligger hos National Commission for Refugees (NCFR). Men deres arbeid preges av betydelig ressursmangel og fraværet av en nasjonal plan og et lovverk. Som et resultat av dette har assistanse til internt fordrevne blitt drevet på ad-hoc basis med store hull. Etter at demokratiet ble gjeninnført i 1999, har FN og andre internasjonale aktører hovedsakelig satset på utviklingstiltak i Nigeria for å støtte opp under demokratiutviklingen og menneskerettighetsarbeid. Dette har også ført til en neglisjering av de internt fordrevne i landet.




Foto: REUTERS/Thomas Mukoya, Trust.org - AlertNet

Tørke og to tiår med væpnet konflikt har ført til humanitær krise i Somalia, og en av seks somaliere er internt fordrevet.

10 TYRKIA

Omtrent én million internt fordrevne i Tyrkia har levd på flukt i mange år, uten å ha tiltrukket seg særlig oppmerksomhet fra det internasjonale samfunn. Situasjonen for fordrevne blant den kurdiske minoritetsbefolkningen er politisk sensitiv, og det finnes ikke tilstrekkelige finansielle ressurser til å finne varige løsninger for denne gruppen. Opprinnelig flyktet de fleste fra landsbygda, men som internt fordrevne bor nesten alle i byer og tettsteder. Dette er en viktig grunn til neglisjeringen av fluktsituasjonen. Den tyrkiske regjeringen har tatt viktige initiativ for å håndtere situasjonen, men effekten av disse tiltakene gjenstår å se. Før Tyrkia fikk grønt lys for å starte medlemskapsforhandlinger med EU, krevde EU-kommisjonen at Tyrkia skulle sikre tilbakevending for internt fordrevne i landet. Dette ble gjentatt i EUs årlige fremdriftsrapport i 2010, som også understreket behovet for å ta opp situasjonen for internt fordrevne som oppholder seg i byene og løse hindringer for bærekraftig retur. ■

Av Nina Birkeland, Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)



Mange er drevet på flukt i Nord-Kivu-provinsen i DR Kongo på grunn av væpnet konflikt mellom regjeringen og opprørsgrupper.

TEMA: KRIMINELL NØDHJELP

Hvis du bor i et krigsherjet land og er på flukt, trenger du hjelp til å få dekket en del grunnleggende behov, som mat og husly. Du har faktisk rett til slik nødhjelp. Men hvis du tilfeldigvis befinner deg i et område under kontroll av ikke-statlige aktører som er definert som terrorister, risikerer du at nødhjelpen anses som kriminell av noen giverland eller av myndighetene i landet.

Begrepet «humanitær tilgang» brukes for å beskrive retten krigsrammede mennesker har til å få tilgang til nødhjelp. I mange situasjoner er hjelpeorganisasjoner de eneste som kan eller vil hjelpe. Dette har ført til at «humanitær tilgang» ofte også brukes for å beskrive hjelpeorganisasjonenes mulighet til å nå frem til og hjelpe dem som rammes av krig og konflikt.

Krigens folkerett handler om å redusere lidelse mest mulig, også i væpnet konflikt. Genèvekonvensjonene av 1949 og tilleggsprotokollene av 1977 er de viktigste instrumentene. Sivile har rett til å få dekket grunnleggende behov, som mat og medisiner. Nødhjelpen skal være behovsbasert, gis uavhengig av religiøs, etnisk og politisk tilhørighet og ikke benyttes som ledd i politiske eller militære strategier.

Ansvar for å gi beskyttelse og hjelp til folk i nød ligger primært hos staten. Staters plikt til å gi tilgang til hjelpeorganisasjoner varierer noe avhengig av om konflikten er en mellomstatlig krig eller en borgerkrig. Hvis situasjonen ikke anses som væpnet konflikt, kan menneskerettighetene likevel tilsi at hjelpeorganisasjoner må få tilby nødhjelp der staten ikke kan eller vil gi god nok beskyttelse.

Ulike aktører kan forsøke å hindre humanitær tilgang av flere årsaker og på forskjellig vis. Sivilbefolkningen utgjør ofte målet for dagens krigføring, som er preget av indre konflikter og borgerkrig. Forsøk på å hindre visse deler av befolkningen i å få tilgang til nødhjelp blir en krigsstrategi. Det hender at stater nekter hjelpeorganisasjoner adgang til landet med henvisning til suverenitetsprinsippet. De kan også benytte administrative hindringer som å kreve visum, reise- og arbeidstillatelser, holde tilbake nødhjelp i toll, stanse bankoverføringer og innføre urimelige gebyrer. Hjelpeorganisasjonene kan også risikere at ikke-statlige aktører anser dem for å stå i ledtog med staten eller for å representere vestlige politiske agendaer, og at hjelpearbeidere angripes. Videre kan kriminelle forsøke å stjele nødhjelpen. I noen tilfeller er det partene i konflikten som stjeler nødhjelpen, og den blir slik en del av

krigsøkonomien som holder det hele i gang.

Å sikre menneskers rett til tilgang på nødhjelp har alltid vært vanskelig. Kampen mot terror utgjør imidlertid en ny og viktig utfordring.

«**KAMPEN MOT TERROR**» I 2011 var det ti år siden 9/11. Balansen mellom beskyttelsen av individers og staters sikkerhet debatteres stadig. Dette kulminerer når grupper klassifisert som terrorister, faktisk kontrollerer landområder. Kontakt med disse gruppene vil da være helt nødvendig for å sikre at befolkningen i områdene de kontrol-

lerer, får tilgang til nødhjelp. Det har vært aksept for at hjelpeorganisasjoner forholder seg til ikke-statlige grupper slik at disse overholder internasjonal rett og gir tilgang til sivile som er i nød. Samtidig finnes nasjonal og internasjonal antiterrorlovgivning og tiltak som i praksis anser nødhjelp i slike områder som støtte til terrorister.

På det internasjonale nivået er det særlig to sikkerhetsrådsresolusjoner vedrørende antiterrorisme som er problematiske. Resolusjon 1267 (1999) etablerer et sanksjonsregime rettet mot medlemmer av Taliban og al-Qaida. I alt er det 393 individer og 92 grupper på terroristlisten per januar 2011. Etter 9/11 vedtok Sikkerhetsrådet resolusjon 1373, som i generelle vendinger forbyr direkte og indirekte støtte til mennesker som deltar i eller gjør terrorhandlinger mulig.

Resolusjonene har blitt kritisert blant annet for prosessen med oppføring på terroristlisten, samt muligheten for å strykes. I fjor sa FNs spesialrapportør for terrorisme, antiterrorisme og menneskerettigheter at den fortsatte bruken av disse resolusjonene ikke kan anses som en passende respons på en spesifikk trussel mot fred og sikkerhet. Både FN og andre institusjoner har etter 9/11 understreket at antiterroriltak må gjennomføres i tråd med menneskerettigheter, flyktningrett og internasjonal rett for øvrig.

Et eksempel på hvilke utslag kampen mot terror kan gi i nasjonal lovgivning og rettsystem, så vi i juni 2010. USAs høyesterett avsa da en dom (Holder v. Humanitarian Law Project) som klar-

«Sivilbefolkningen utgjør ofte målet for dagens krigføring, som er preget av indre konflikter og borgerkrig. Forsøk på å hindre visse deler av befolkningen tilgang til nødhjelp blir en krigsstrategi.»



Foto: Shara S. Kodikara/AFP/Scanpix

Etter de voldsomme kampene mellom Tamiltigrene og regjeringshæren på Sri Lanka i 2009 ble 300 000 internt fordrevne tamiler plassert i strengt bevoktede flyktningleirer.

gjorde at en straffelov som kriminaliserer en rekke forskjellige aktiviteter som kan anses å støtte «fremmede terroristorganisasjoner», er i overensstemmelse med grunnloven. Det er ikke nødvendig at personen eller organisasjonen ønsket å fremme terroristenes formål. Det er tilstrekkelig at organisasjonen står på terroristlisten, eller står bak terrorhandlinger. Straffbare handlinger omfatter også typiske humanitære aktiviteter som å gi opplæring i menneskerettigheter og krigens folkerett, samt å tilby mat, vann og husly. Strafferammen er opptil 15 års fengsel og har dessuten ekstraterritoriell virkning: Personer eller organisasjoner kan holdes ansvarlige i amerikanske domstoler for aktivitet hvor som helst i verden.

NØDVENDIG KONTAKT MED IKKE-STATLIGE AKTØRER Krigens folkerett nevner ikke eksplisitt hjelpeorganisasjoners rett til å ha kontakt med ikke-statlige grupper. I senere tid har imidlertid Sikkerhetsrådet og spesialrapportører i økende grad oppmuntret ikke-statlige aktører, så vel som stater, til å sikre befolkningens grunnleggende rettigheter. Det kreves at alle parter overholder forpliktelser

etter krigens folkerett, menneskerettighetene og flyktningretten. At alle parter i en konflikt må tillate rask og uhindret tilgang til humanitær nødhjelp betinget av deres kontrollrett, kan også anses som internasjonal sedvanerett.

I 2009 forklarte FNs generalsekretær i en rapport om beskyttelse av sivile at humanitære aktører må ha dialog med alle parter i en konflikt, både statlige og ikke-statlige, for å redusere effekten på sivile og sikre tilgang til folk i nød. Videre understreket han at «medlemsstatene som et absolutt minimum må støtte eller i alle fall ikke hindre humanitære organisasjoner i å ha kontakt med væpnede grupper for å bedre beskyttelsen av sivile - selv når disse gruppene er forbudt etter visse nasjonale lover». I 2010 uttrykte generalsekretæren stadig bekymring over at «medlemsstaters forståelse av at humanitære organisasjoner må forhandle for å få tilgang, ennå ikke har gitt seg utslag i bred aksept av slik kontakt eller vilje til å avstå fra å vedta tiltak som hindrer eller i noen tilfeller kriminaliserer slik kontakt med ikke-statlige væpnede grupper».

En stat kan ikke vise til nasjonale regler for å bryte internasjonal rett. Dette er et rettsområde i utvikling, men artikkel 1 i Genève-



Foto: UNHCR/S. Schulman

Leir for internt fordrevne i Nord-Kivu, DR Kongo.



Foto: Joe Klamnar/AFP/Scanpix

Internt fordrevne ble holdt under oppsyn i flyktningleirer på Sri Lanka i 2009.



Foto: UNHCR/© Alixandra Fazzina/NOOR

På grunn av vold og mangelfull assistanse i hjemlandet risikerer tusenvis av somaliere livet hvert år ved å krysse Aden-bukta på overfylte farkoster.

konvensjonene forplikter i alle fall statene til å sikre respekt for konvensjonene under alle omstendigheter. Å hindre formidling og opplæring i krigens folkerett og videre forhindre upartisk, nøytral og ikke-diskriminerende humanitær hjelp, vil i prinsippet være i strid med krigens folkerett.

NOEN KONKRETE KONSEKVENSER FOR NØDHJELPEN Store utfordringer forbundet med kriminaliseringen, er at giverland nå setter stadig strengere betingelser i avtaler med hjelpeorganisasjoner, og at nasjonale myndigheter som stempler visse ikke-statlige grupper som terrorister, får støtte for dette. I siste instans er det sivilbefolkningen, rammet av krig og konflikt, som vil lide dersom nødhjelp ikke kommer frem.

For Somalias del har enkelte giverland, som for eksempel USA, inkludert betingelser i giveravtalene med bistandsorganisasjonene som legger hindre for operasjoner i områder kontrollert av grupper de anser som terrorister. Flere store hjelpeorganisasjoner unngår derfor finansiering fra USA til operasjoner i Somalia på grunn av de strenge betingelsene, og fordi de ikke ønsker å bli ansett som

del av en amerikansk politisk agenda av somalierne. I fjor ble flere hjelpeorganisasjoner kastet ut av Somalia, anklaget for å være tilknyttet USA.

Selv om amerikanske statsborgere nå risikerer straff for sitt arbeid i visse nødhjelpsoperasjoner, er det først og fremst lokalt ansatte i hjelpeorganisasjonene som løper den største risikoen. I enkelte land er det ulovlig å ha kontakt med medlemmer av visse organisasjoner. I land som Colombia og Sri Lanka har det vært en utfordring for hjelpeorganisasjonene å få tilgang til områder kontrollert av ikke-statlige aktører som myndighetene har klassifisert som terrorister.

Noen myndigheter argumenterer for at det er i tråd med humanitære prinsipper å kreve en viss ansvarlighet fra hjelpeorganisasjoner for slik å redusere risikoen for terrorisme. Utfordringen da er at hjelpeorganisasjoner ofte må oppfylle en rekke forskjellige standarder, hos ulike donorer, noe som blir en nesten umulig oppgave. Å finne ut nøyaktig hvor man skal trekke grensen for kontakt er også krevende. Kan man for eksempel ha kontakt med byråkrater i Gaza selv om også disse byttes ut av den politiske ledelsen i Hamas?

Flyktninghjelpen opererer i en rekke land med utfordringer knyttet til «kampen mot terror», blant annet i Colombia, Sri Lanka, Afghanistan, Palestina og Somalia. Organisasjonen har derfor tatt initiativ på internasjonalt nivå til at hjelpeorganisasjoner skal dele erfaringer og komme frem til felles posisjoner om denne tematikken. Dette vil være viktig for å imøtekomme utfordringen med kriminalisering av nødhjelp og dagens hindre for humanitær tilgang. ■

Av Vikram Kolmannskog, menneskerettighetsjurist og skribent

Kildeliste: Flere kilder har blitt brukt i arbeidet med denne artikkelen, men forfatteren vil særlig trekke frem Humanitarian Action under Scrutiny: Criminalizing Humanitarian Engagement (Program on Humanitarian Policy and Conflict Research ved Harvard Universitet, Februar 2011) og samtaler med Marit Glad og Ingrid Macdonald i Flyktninghjelpen.



Foto: Flyktninghjelpen/Christian Jepsen

I Afghanistan er det vanskelig å nå ut til alle som trenger hjelp i områder der opprørere har kontroll.

Hellas søkte i 2010 om hjelp fra EU og grensevakt-organisasjonen Frontex for å takle tilstrømmingen av migranter og mennesker på flukt langs grensen mot Tyrkia.



Foto: Nikos Arvanitidis/EPA/Seapix

TEMA: UTFORDRINGER I EUs FLYKTNINGPOLITIKK

Flyktningbeskyttelse er avhengig av forpliktende internasjonalt samarbeid. Dette vedkjenner EUs 27 stater seg, både med hensyn til FNs flyktningkonvensjon og andre menneskerettighetsforpliktelser. Samtidig famler det europeiske fellesskapet når det gjelder å finne balansen mellom enkeltmenneskers behov for beskyttelse og staters behov for å beskytte grensene mot internasjonal kriminalitet og andre trusler. Dilemmaene er mange.

Nyhetsbildet våren 2011 er preget av opprør i flere land i Nord-Afrika. Dette har drevet mange mennesker på flukt internt i eget land eller over grensen til naboland. Mange søker også tilflukt i Europa. De slutter seg til strømmen av mennesker som av forskjellige grunner krysser Middelhavet i håp om sikkerhet og et bedre liv. I det følgende vil vi se nærmere på EUs yttergrensepolitikk knyttet til Schengen-samarbeidet, som også Norge deltar i, og det felles europeiske asylsystemet CEAS (Common European Asylum System) i lys av folkerettslige beskyttelsesprinsipper. Norge er ikke formelt bundet av CEAS, men i praksis helt avhengig av utviklingen i EU.

SCHENGEN-SAMARBEIDET Med Schengen-samarbeidet ble grensene mellom medlemsstatene opphevet samtidig som felles yttergrensekontroll ble innført. Det betyr at nærmere 500 millioner mennesker kan reise fritt mellom europeiske stater.

Den opprinnelige Schengen-konvensjonen ble vedtatt på mellomstatlig nivå i 1990 og trådte i kraft i 1995. Med Amsterdam-traktaten, som trådte i kraft i 1999, ble Schengen-samarbeidet en del av EUs institusjonelle og juridiske rammeverk. En rekke kontrollaspekter er blitt intensivert og nye tiltak innført, som visumsamarbeid, politisamarbeid og samarbeid om å illegge transportørselskaper bøter dersom de ikke sjekker at reisende har gyldige dokumenter. Videre er Dublin-samarbeidet, som innebærer felles regler for hvilket land som skal være ansvarlig for en asylsøknad, iverksatt som en direkte følge av Schengen.

KONTROLL OG BESKYTTELSE Et hovedspørsmål i Schengen-samarbeidet er hvordan man kan sikre at personer med behov for internasjonal beskyttelse får tilgang til asylprosedyrene. Faktum i dag er at personer som søker om visum for å komme seg ut av land i krig, land med intern uro eller som av andre grunner er ustabile og som forfølger egne borgere, ikke innvilges visum. Visuminstituttet brukes som et asylpolitisk virkemiddel. Nekting av visum gjør at færre kan komme seg til Europa og søke asyl.

Etter folkeretten har ikke stater plikt til å redde personer ut av hjemlandet. Plikten til å ta imot - og dermed oppfylle prinsippet om rett til å søke asyl - gjelder først når personer står på eller er innenfor grensen. Da krigen herjet i Bosnia, innførte Norge og andre vestlige land visumplikt idet antallet asylsøkere begynte å stige. I et moralsk

og etisk perspektiv er det berettiget å stille spørsmål ved slik praksis.

Et annet problematisk område gjelder ansvarsoverføring til transportørselskapene. Ved at flyselskaper bøtelegges hvis de ikke har klart å stanse personer uten gyldige reisedokumenter, som pass og nødvendig visum, gjør man i realiteten flyplasspersonalet om til immigrasjonsmyndigheter. Hvilken mulighet har disse til å vite at de muligens forhindrer en flyktning med beskyttelsesbehov fra å flykte?

Som et ledd i utviklingen av Schengen-landenes yttergrensekontroll ble Frontex etablert i 2005. Byrået har hovedkvarter i Warszawa i Polen og koordinerer samarbeidet mellom landene om grensekontroll, inkludert bekjempelse av ulovlig migrasjon til EU-området. Rent konkret deltar Frontex, etter anmodning fra ett eller flere medlemsland, i gjennomføringen av grensekontrollen, for eksempel i Middelhavet. Dessuten utøver Frontex en del av EUs utenrikspolitikk ved at Frontex har inngått samarbeidsavtaler med land utenfor Europa for å hindre ulovlig migrasjon. Frontex er, som et EU-organ, bundet av internasjonale forpliktelser som Flyktningkonvensjonen og menneskerettighetskonvensjonene på samme måte som medlemslandene. Det er likevel grunn til å stille kritiske spørsmål om hvorvidt Frontex faktisk sikrer at alle asylsøkere gis tilfredsstillende adgang til å søke asyl når de for eksempel plukkes opp fra båter som krysser Middelhavet.

Et felles yttergrensefond har som mål å styrke medlemslandenes evne til å vokte grensene på en tilfredsstillende måte, herunder å gi grensevaktene opplæring i menneskerettigheter og asylsøkeres rettigheter. Her har EU fortsatt store utfordringer. Mekanismer som sikrer oppfølging av hvert enkelt medlemsland og at fellesskapet ivaretar sine juridiske og humanitære forpliktelser, er fortsatt svakt utviklet innenfor EU og Schengen-området.

IRREGULÆR MIGRASJON OG FLYKTNINGER Det er også en stor utfordring at alle som befinner seg i en «mixed flow», per definisjon karakteriseres som «irregulære migranter». Det er riktig at personer krysser grenser uten pass eller andre gyldige reisedokumenter. Det er også riktig at grensepasseringer skjer ved hjelp av smuglere og utenom lovnesige grensekontrollposter. Men at flyktninger da karakteriseres som «irregulære migranter» eller også «ulovlige migranter», gjør det svært vanskelig å skille ut de som rettmessig kan søke om asyl.

Flyktningkonvensjonen tillater nemlig at flyktninger beveger seg >>>

Mor og barn ble reddet da den overfylte båten deres sank i Middelhavet.

over grenser og søker asyl, selv om de ikke gjør dette på lovlig vis. Begrunnelsen for dette er erkjennelsen av at en flyktning ofte ikke har mulighet til å skaffe nødvendige dokumenter. Villkåret er imidlertid at han eller hun tar kontakt og bekjenner dette så raskt som mulig når de har kommet i eksil. Det er sjelden man hører referanse til denne bestemmelsen i Flyktningkonvensjonen. Det henvises imidlertid hyppig til irregulær migrasjon og nødvendigheten av å bekjempe dette.

RETUR OG TILBAKETAKELSESAVtaler Det er et klart mål for EU og de øvrige Schengen-statene å returnere tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig på det felles territoriet. Returdirektivet inneholder felles regler om gjennomføringen av retur. Tilbaketakelseavtaler med opprinnelsesland eller transitland er ett av flere virkemidler for å sikre retur av de som ikke har lovlig opphold. Et dilemma med disse er at fattige land i sør påtvinges å ta tilbake irregulære migranter fra Europa selv om det ikke er deres egne borgere, men mennesker som bare har befunnet seg i transit. Hvis de ikke tar tilbake disse, risikerer de å få redusert bistand, handelsavtaler og gunstige muligheter til legal migrasjon til Europa.

Italias avtale med Libya om tilbaketakelse av ulovlige migranter har vært sterkt kritisert, blant annet fra flyktningorganisasjoner. Det er vanskelig å forsvare retur til Libya, både juridisk og moralsk. Libya har ikke ratifisert Flyktningkonvensjonen, og ingen har hatt full oversikt over hva som har skjedd med de returnerte migrantene annet enn at disse ble internert i leire de ikke slapp ut av med mindre de kunne betale seg ut. Det foreligger også rapporter om refoulement fra Libya. Flyktninger med opprinnelse sør for Sahara som har befunnet seg i Nord-Afrika under revolusjonene, er i en spesielt utsatt situasjon. FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) arbeider for å gjenbosette en del av disse som ikke kan bli i konfliktområdet og ikke kan reise til hjemlandet. Hittil har få europeiske land svart på henvendelsen, til tross for at EU i flere år har diskutert betydningen av å ta imot kvoteflyktninger.

I dagens situasjon med store flyktningstrømmer fra urolighetene i Nord-Afrika kunne EU ha tatt i bruk midlertidig beskyttelse, for eksempel overfor flyktninger fra Libya til Italia. Direktivet for mid-

lertidig beskyttelse forutsetter at Det europeiske råd bestemmer at en situasjon kan karakteriseres som en «mass influx»-situasjon. Den nåværende flyktningstrømmen fra enkelte land, særlig Libya og Tunisia, fyller dette kriteriet. Det ville kunne utløse større grad av solidaritet innad i Europa med hensyn til felles ansvar for å gi beskyttelse, med midlertidig beskyttelse som et minimum, inntil sakene kan behandles i tråd med Flyktningkonvensjonen. Som svar på situasjonen har EUs fellespolitikk hittil i all hovedsak dreid seg om å gi bistand i nærområdet, til Egypt og Tunisia som tar imot libyske flyktninger. Innad i EU har søreuropeiske land i liten grad fått bekreftelse på at det faktisk også er et felles ansvar å hjelpe og ta imot de mange tusener som tar seg over Middelhavet. Solidaritetstankgangen, slik denne er inntatt i Lisboa-traktaten, har dermed fortsatt ikke fått et reelt innhold annet enn de økonomiske midlene som kan utløses av de såkalte «solidaritetsfondene», som grensekontrollfondet og flyktningfondet.

EU FORTSATT PÅ VEI MOT FELLESGREGLER EU har lenge vært på vei mot et felles europeisk asylsystem, noe som i seg selv er et gode. Med CEAS er hovedelementene på plass i en første fase. Det gjelder regelverk for å fastslå hvilket land som har ansvaret for å behandle en asylsøknad (Dublin-forordningen i 2003), minimumsstandarder for villkårene for å gi asylstatus og annen beskyttelse (Statusdirektivet 2004) samt minimumsstandarder for boforhold, skole, helse og muligheter for lønnet arbeid i asylsøkerperioden (Mottaksdirektivet 2003) og felles saksbehandlingsregler for asylsaker (Prosedyre-direktivet 2005).

Alt dette er nå utprøvd over en femårsperiode, og EU er i gang med å videreutvikle CEAS på bakgrunn av evalueringer og erfaringer så langt. Mange spådde at harmoniseringen i EU ville føre til et «kappløp mot bunnen» - at statene som fra før har høyere standarder enn minimumsnormene ville senke sin standard uten at de som lå under ville heve sine. Forskning viser at dette ikke har skjedd. Men det er ennå langt igjen før man kan snakke om en reell felles europeisk asylpolitikk.

ULIKE TOLKNINGER AV ASYLREGELVERKENE De store utfordringene er blant annet harmonisering av praksis mellom medlemslandene



Foto: REUTERS/Alessandro Bianchi, Trust.org – AlertNet

Nyankomne flyktninger fra Tunisia på den italienske øya Lampedusa våren 2011.

og sikring av at Dublin-reglene anvendes i tråd med deres formål og i tråd med internasjonale forpliktelser som gir tilstrekkelig rettsikkerhet når asylsøkere returneres til et annet land for asylsaksbehandling. Videre er innføring av nye standarder som bedre kan ivareta behovene til særlig sårbare grupper asylsøkere, en viktig utfordring som per i dag ikke fungerer tilfredsstillende. Det kan blant annet gjelde kvinner i gitte situasjoner, enslige mindreårige og volds- og torturofre. Videre er det en viktig målsetting å bedre EUs interne ansvars- og byrdefordeling. Hensikten med CEAS er at det ikke skal spille noen rolle hvilket land en asylsøker ender opp i. Felles asylregler skal i prinsippet sørge for dette. Men i dag er virkeligheten en annen. Denne kjensgjerning, sammen med vissheten om at den enkelte asylsøker ikke selv kan velge asylsøkerland på grunn av Dublin-reglene, gjør det ekstra viktig at CEAS-samarbeidet kommer på plass.

Slik situasjonen er nå, er det store forskjeller i innvilgelser av asyl mellom ulike land. Det betyr at EU-landene tolker både Flyktningkonvensjonen og Statusdirektivet ulikt. Det betyr også at medlemslandene sannsynligvis bedømmer situasjonen i hjemlandene forskjellig. Dessuten varierer terskelen for å gi subsidiær beskyttelse til for eksempel mennesker som er på flukt fra krig. Problemene med hensyn til mangel på tilfredsstillende mottaksforhold i land som Italia og Hellas illustrerer videre at Mottaksdirektivet ennå ikke er godt nok implementert. Det er ikke i tråd med EUs standard å internere asylsøkere i fengsler med blant annet mangelfulle sanitære og hygieniske forhold. Dette ble også påpekt av Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg (EMD) i en Dublin-sak nylig. Mottaksforholdene i Hellas var blant de fellende argumentene da Belgia returnerte en asylsøker til Hellas i tråd med Dublin-reglene. Det ble ansett å være i strid med Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK). Dommen gjaldt for øvrig både mottaksforhold, asylmuligheter og non-refoulement-prinsippet. Med denne dommen er det endelig slått fast at europeiske land ikke kan ta for gitt at de kan stole hundre prosent på sine samarbeidspartnere. Ved bruken av Dublin-reglene må hvert enkelt land nøye vurdere om det landet de vil returnere til, opptrer i tråd med menneskerettighetsforpliktelsene. Det har vært et dilemma hittil at landene i for stor grad har basert seg på gjensidig tillit.

STØRRE GRAD AV HARMONISERING Til å utvikle CEAS har EU bygget opp et eget støttekontor, EASO (European Asylum Support Office), for oppfølging av statenes arbeid med asylsaker. EASO åpner på Malta i juni 2011. Kontoret skal bidra til økt harmonisering av CEAS. Dette, sammen med domstolens tolkninger av CEAS-regelverkene, vil kunne bidra i positiv retning. I den pågående forhandlingsrunden har medlemslandene nå mulighet til å forbedre regelverkene. En rekke viktige avklaringer bør komme. Dublin-forordningen bør, slik EU-kommisjonen har foreslått, sikre at stater ikke returnerer asylsøkere i strid med menneskerettighetsforpliktelsene. Dessuten bør Dublin-forordningen forbedre bruken av regelverket med hensyn til barn og andre sårbare asylsøkere. Statusdirektivet bør klargjøre reglene om subsidiær beskyttelse - og aller helst viske bort skillet mellom flyktninger, som får status i tråd med Flyktningkonvensjonen, og andre som har behov for beskyttelse. Mottaksdirektivet bør sikre mottaksforhold for sårbare asylsøkere slik at disse identifiseres og får adekvat behandling. Sist, men ikke minst, bør Prosedyredirektivet fjerne all risiko for brudd på non-refoulement-prinsippet og sikre nødvendige prosessuelle rettsgarantier for alle asylsøkere.

BASISVILKÅR FOR Å LYKKES Selv om det ikke går så raskt som man ideelt sett skulle ønske, er det god grunn til å ha håp om at andre fase av CEAS vil føre til forbedringer og reell harmonisering av asylpraksis i Europa. For å lykkes må EUs institusjoner utvikles og styrkes, også slik at de kan følge opp og sanksjonere mot de som ikke følger spillereglene. Skal man lykkes, må dessuten hensynet til flyktningbeskyttelse og menneskerettighetsprinsippene balansere hensynet til staters kontrollbehov. I klartekst betyr dette at når Schengen-landenes kystvakter og grensekontrollører, for eksempel i samarbeid med Frontex, stanser småbåtene i Middelhavet, har de plikt til å sørge for at menneskerettighetene respekteres, og at flyktninger gis anledning til å søke asyl. ■

Av Vigdis Vevstad, rådgiver dr. jur., Vevstad Consulting, og Trygve G. Nordby, generalsekretær i Europabevegelsen



*Medlemmer av
urfolksgruppen
Nukak-Maku har blitt
fordrevet fra sine hjem
på grunn av den volde-
lige konflikten i
Colombia.*

TEMA: KONFLIKTER I URFOLKSOMRÅDER

Krig, voldelige konflikter og grove menneskerettighetsbrudd har tvunget titalls millioner mennesker i verden til å flykte fra egne områder. Mange av disse er urfolk,¹⁾ en gruppe som sjelden får mediernes oppmerksomhet. Det faktum at sivilbefolkningen i økende grad har blitt mål i væpnede konflikter, har også rammet urfolk hardt. Det spesielle for deres situasjon er at de blir trukket inn i konflikter som følge av deres særegne livssituasjon og bakgrunn.

Vedvarende diskriminering av urfolk og kappløpet om naturressursene i urfolksområdene er i mange tilfeller viktige årsaker til at voldelige konflikter oppstår i deres områder. Slike konflikter har ført til at mange urfolk i dag lever som internt fordrevne eller som flyktninger i et annet land. Noen eksempler på dette er Bangladesh, Colombia, Filippinene og India.²⁾

Med begrepet «urfolk» mener man folk som nedstammer fra de som bebodde det aktuelle landet eller en geografisk region som landet tilhører, på det tidspunkt erobring eller kolonisering fant sted eller de nåværende statsgrenser ble fastlagt. De har, uavhengig av sin rettslige stilling, beholdt noen av eller alle sine egne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjoner.³⁾

MILITARISERING AV URFOLKSOMRÅDER Mange urfolksområder i verden er utsatt for militarisering. Dette fremmer verken fred eller positiv sosial og økonomisk utvikling i områdene som berøres. Militarisering er tvert imot svært konfliktskapende. Økt tilstedeværelse av militære styrker og oppbygging av militære installasjoner er ofte statens første reaksjon på konflikter i urfolksområder. Det er ikke uvanlig at urfolk blir identifisert som problemet i slike konflikter, for eksempel i tilfeller hvor de motsetter seg industriell utvinning av naturressurser i egne områder. I noen stater blir urfolk ansett som en risiko for den nasjonale sikkerheten. Dette gjelder spesielt i situasjoner hvor et urfolk lever i grenseområder mot flere naboland. I andre tilfeller har militariseringen sin bakgrunn i statens generelle målsetting om å styrke statlig kontroll og styring over et urfolksområde, eller er en følge av at det aktuelle urfolksområdet anses som strategisk viktig vis-à-vis et naboland. Uavhengig av hva som er årsaken til at urfolksområder militariseres, har det store negative konsekvenser for de urfolk som rammes av dette. Blant annet fordi militæret ofte blir en betydelig politisk aktør i slike områder. Tilstedeværelsen av militære styrker bidrar også i visse tilfeller til å øke konfliktnivået ytterligere. Militarisering gjør det i tillegg langt vanskeligere å avverge og løse konflikter, fordi militære prioriteringer ikke nødvendigvis

«Urfolks landområder og naturressurser danner ofte grunnlaget for hele deres tilværelse, herunder deres levekår, tradisjoner, institusjoner, sedvaner, kultur, tro og åndelige tilhørighet.»

er sammenfallende med politiske myndigheters målsettinger.

FNs generalforsamling anerkjenner at militarisering av urfolksområder er konfliktskapende, og at medlemsstatene derfor bør søke å unngå en slik utvikling. Det erkjennes i FNs erklæring om urfolks rettigheter (urfolkserklæringen), som ble vedtatt av generalforsamlingen i september 2007, at demilitarisering av urfolks landområder og territorier sterkt vil fremme fred, økonomisk og sosial fremgang og utvikling i medlemslandene.⁴⁾ Urfolkserklæringen slår videre fast at det ikke bør foregå militær virksomhet på urfolks landområder eller territorier, med mindre dette kan begrunnes i relevante allmenne hensyn, eller dersom det på fritt grunnlag er avtalt med eller finner sted på anmodning fra vedkommende urfolk. Så langt har man imidlertid i liten grad sett at FNs medlemsstater har prioritert demilitarisering av urfolksområder.

KAMP OM NATURRESSURSER I mange tilfeller opplever man at statlige myndigheter ønsker å endre den etniske eller religiøse sammensetningen i urfolksområder, for på den måten å redusere urfolks innflytelse på utviklingen i det aktuelle området. Kombinasjonen av militarisering og statens aktive medvirkning i endringen av den etniske og religiøse sammensetningen i Chittagong Hill Tracts (CHT) i Bangladesh har resultert i en konflikt som har pågått i flere tiår. Kombinasjonen av militarisering og statlig støttet immigrasjon av jordløse muslimske bengalere til CHT, hvor flesteparten av urfolket er buddhister, utgjør kjernen i denne langvarige konflikten. Vold og overgrep har ført til at mange urfolk har vært tvunget til å søke tilflukt i andre land eller er blitt internt fordrevet. Til tross for at

regjeringen i Bangladesh og urfolkets geriljabevegelse inngikk en fredsavtale i 1997, har mange av de grunnleggende årsakene til konflikten ikke blitt løst. Det er fremdeles en sterk militær tilstedeværelse i området. Svært mange urfolk som har mistet jordbruksarealer til immigrantene, har ennå ikke fått disse tilbake. Dette har blant annet resultert i at man nå også har en voldelig intern konflikt mellom urfolk, mellom de som inngikk fredsavtalen og grupper som mener at avtalen

ikke løser de grunnleggende problemene i området.

I Colombia er et stort antall urfolk internt fordrevet som følge av den væpnede konflikten i landet. Rapporter om situasjonen i Colombia tyder på at fordrivelsen av urfolk øker mer enn hva tilfellet er for den øvrige delen av befolkningen i landet. Dette skyldes blant annet urfolksområdenes strategiske geografiske beliggenhet i den væpnede konflikten og områdenes betydning i narkotrafikken.⁵⁾ Urfolk som har valgt å bli værende i egne områder, utsettes ofte for grove menneskerettighetsbrudd, blant annet som følge av at de vegrer seg mot å ta parti i konflikten.

ULIKE FORMER FOR DISKRIMINERING Diskriminering av urfolk er et grunnleggende problem og en kilde til konflikter i urfolksområder. I mange deler av verden kan urfolk fremdeles ikke nyte godt av grunnleggende menneskerettigheter i samme grad som den øvrige befolkningen. Dette kommer blant annet av at deres rettsorden, verdier og sedvaner blir undergravet av statlige myndigheter. Kort sagt utsettes urfolk ofte for diskriminering både på ulike måter og nivåer.

Direkte diskriminering kommer til uttrykk ved at urfolk individuelt eller kollektivt behandles dårligere enn andre i tilsvarende situasjon på grunn av deres hudfarge, etniske opprinnelse, språk, religion og liknende. Indirekte diskriminering er like utbredt som direkte diskriminering, men er mye vanskeligere å påvise. Indirekte diskriminering skjer vanligvis ved at urfolk utsettes for en tilsynelatende nøytral politisk eller administrativ beslutning eller rettsregel, men som likevel fører til at urfolk uten noen saklig grunn kommer i en svakere stilling enn andre grupper. Det er ikke uvanlig at urfolk må forholde seg til overordnede strukturer som er bygget opp og utformet slik at diskriminerende effekter ligger innebygget i systemet. Urfolk rammes av diskriminering på forskjellige områder. For eksempel utsettes de ofte for diskriminering i arbeidslivet ved at de enten ikke får innpass eller ved at de må akseptere dårligere arbeidsvilkår enn andre. I mange land er offentlige institusjoner og tjenestemenn preget av negative holdninger overfor urfolk og øvrige minoriteter. Det gjelder blant annet innen politiet, påtalemyndigheten og rettsvesenet.

Dette kan for eksempel komme til uttrykk ved at politiet opptrer annerledes og strengere overfor dem enn overfor personer fra majoritetsbefolkningen. Urfolk utsettes ofte for diskriminering i utdanningssystemet, blant annet fordi deres barn verken har samme rett eller mulighet til morsmålsopplæring i skolen som barn tilhørende majoritetsbefolkningen.

Industriell utvinning av naturressurser i urfolksområder uten urfolks frie og informerte samtykke har i noen områder ført til voldelige konflikter og brudd på urfolks menneskerettigheter. Dette er imidlertid ikke et moderne fenomen. Urfolk har gjennom historien lidd stor urett ved at de er fratatt sine tradisjonelle landområder, territorier og naturressurser. I tilfeller hvor de ikke har blitt tvunget til å forlate egne områder, har de ofte blitt forhindret fra selv å utvikle samfunnet i samsvar med sine egne behov og prioriteringer.

KNYTTET TIL EGEN JORD De fleste urfolk har det til felles at de har et meget spesielt forhold til egne landområder og naturressurser. For dem har jorda en verdi og betydning som går langt utover det som kan uttrykkes i økonomiske termer. Urfolks landområder og naturressurser danner ofte grunnlaget for hele deres tilværelse, herunder deres levekår, tradisjoner, institusjoner, sedvaner, kultur, tro og åndelige tilhørighet. Den spesielle tilknytningen til egne områder fører blant annet til at man vanskelig kan etablere et skille mellom deres rett til land og ressurser, og deres rett til å dyrke sin kultur. Det er nødvendig å kjenne til denne spesielle tilknytningen for å kunne forstå hvorfor manglende respekt for og beskyttelse av urfolks rett til egne områder ofte er kjernen i konflikter i urfolksområder. Aksept av urfolks land- og ressursrettigheter er derfor en viktig forutsetning for å avverge eller løse konflikter i urfolksområder.

Manglende oppfylling av urfolks rettigheter begrunnes i visse tilfeller med at det kan skade eller svekke staters territoriale integritet eller politiske enhet, eller at en aksept for en rettighetsbasert politikk vil fremstå som diskriminerende overfor andre befolkningsgrupper. Det er imidlertid på det rene at rettigheter som moderne folkerett tilkjenner urfolk, ikke kan forstås å tillate eller oppfordre til noen

Foto: Noah Seelam/AFP/Scanpix



Store deler av Gothikoya-befolkningen i India har måttet forlate sine hjem på grunn av kamper mellom maoister og myndighetene i regionen.



Mayaindianerne i Guatemala har i mange år vært en marginalisert urfolksgruppe.

Foto: Adam Hinton/Panos Pictures/Felix Features



Foto: UNHCR

Tule-folket i Colombia bor i områder der sikkerhetssituasjonen er dårlig, og er derfor vanskelig å nå med nødhjelp.

form for handling som kan føre til at suverene og uavhengige stater territoriale eller politiske enhet opphører eller svekkes. Alle disse rettighetene kan gjennomføres innenfor demokratiske rammer og gjennom en dialog mellom stater og urfolk på en måte som ikke svekker eller skader stater territoriale eller politiske enhet eller har en diskriminerende virkning i rettslig forstand.

SPESIELT SÅRBARE I EN FLUKTSITUASJON Enhver som er tvunget til å forlate eget hjem og egne områder, befinner seg i en meget vanskelig situasjon. Urfolk rammes likevel på en uforholdsmessig sterk måte i en slik situasjon fordi de lever i utpregede kollektive samfunn. Deres spesielle forhold til egne områder og den betydningen som landområdene har for hele deres tilværelse, gjør at et liv som internt fordrevet eller flyktning kan utsette hele deres livsform. Fordrivelse av urfolk har sterke negative konsekvenser for deres tradisjo-

nelle kunnskap, kultur og språk. Det blir for eksempel meget vanskelig for de eldre å overføre sin kunnskap, kultur og språk til barn og unge i en situasjon hvor de lever i tettsteder eller leirer. Det er også et problem at de eldre, som er kulturbærere for sitt folk, i mange tilfeller dør eller blir sterkt svekket helsemessig som følge av en fluktsituasjon. Det er behov for at nasjonale myndigheter og internasjonale hjelpeorganisasjoner tilrettelegger hjelpen og assistansen til urfolk på flukt, slik at deres spesielle problemer i en slik situasjon blir avhjulpet. ■

Av John B. Henriksen, medlem i UN Human Rights Council's Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples. Henriksen arbeider for tiden som uavhengig rådgiver i internasjonale menneskerettighets-spørsmål i Bangkok, og som spesialrådgiver for Gáldu (Kompetansesenteret for urfolks rettigheter) i Kautokeino.

¹⁾ FN anslår at verdens samlede urbefolkning utgjør ca. 370 millioner mennesker, og at omtrent 90 av medlemsstatene har urfolk innenfor sine respektive territorier: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development, Secretariat of the Permanent Forum on Indigenous Issues (2009), State of the World's Indigenous Peoples, ST/ESA/328, New York, P. 1; http://www.un.org/esa/socdev/unpfi/documents/SOWIP_web.pdf

²⁾ Det foreligger ingen offisielle tall som viser hvor mange urfolk som per i dag er på flukt på verdensbasis. Tall fra noen land viser imidlertid at økningen i fordrivelsen av urfolk er større enn hva tilfellet er for den øvrige delen av befolkningen i landet, for eksempel i Colombia.

³⁾ ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (1989), artikkel 1 (1) (b) og (2) inneholder en definisjon av begrepet urfolk. Denne er imidlertid kun bindende for stater som har ratifisert konvensjonen. Norge ratifiserte konvensjonen i 1990.

⁴⁾ UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples; http://www.un.org/esa/socdev/unpfi/documents/DRIPS_en.pdf

⁵⁾ UN Special Rapporteur on the situation of human rights and fundamental freedoms of indigenous peoples (2010), The situation of indigenous peoples in Colombia, A/HRC/15/37/Add.3 (2010), http://unsr.jamesanaya.org/docs/countries/2010_report_colombia_en.pdf

Tørke drev et stort antall etiopere på flukt til Sudan på 1980-tallet. Minst 10 000 døde før hjelpen ankom.

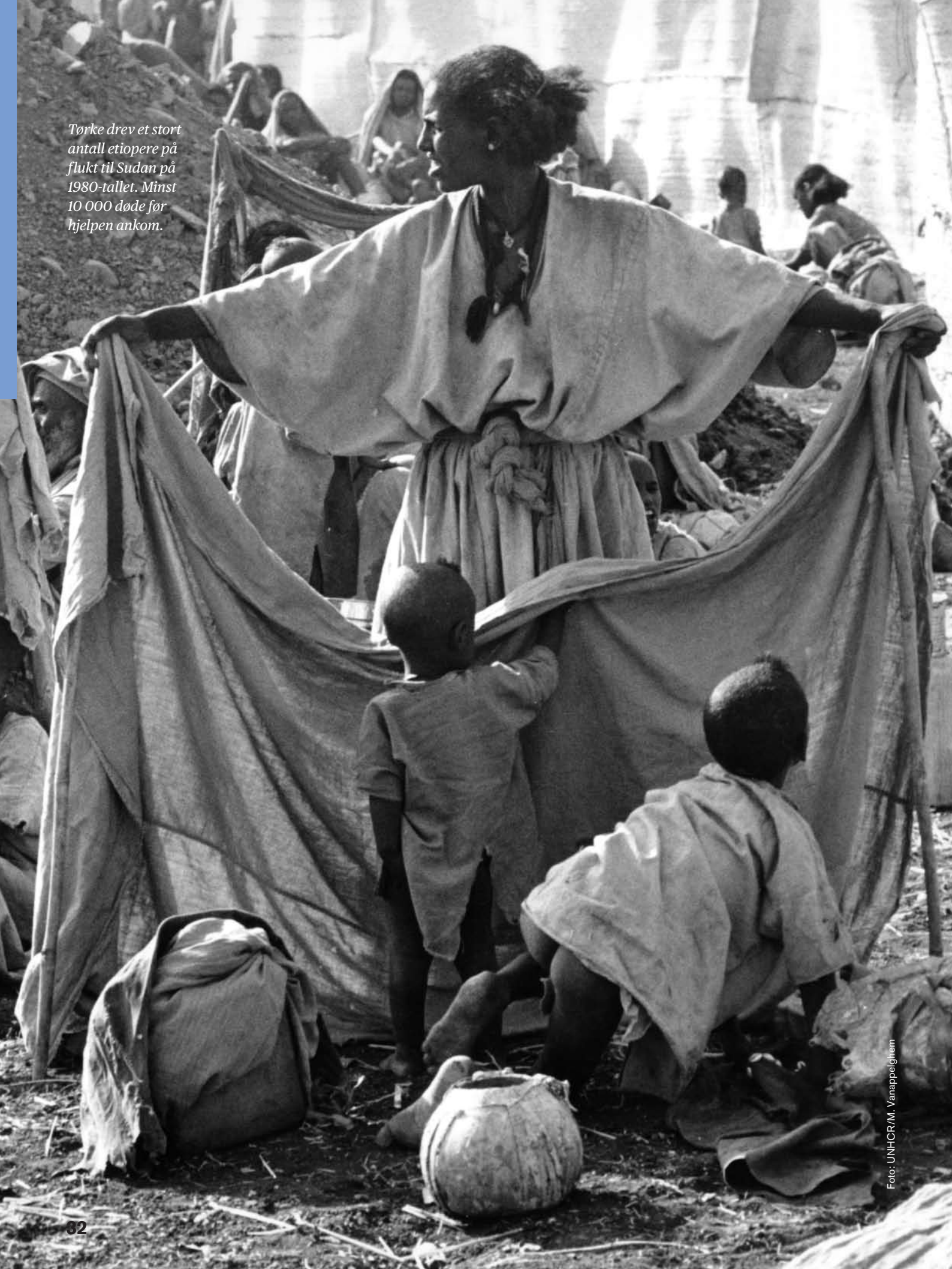


Foto: UNHCR/M. Vanappelghem

TEMA: FLYKTNINGKONVENSJONEN 60 ÅR – UTDATERT ELLER STADIG RELEVANT?

Flyktningkonvensjonen ble opprettet for raskt å finne en løsning på flyktning-krisen i Europa etter andre verdenskrig. Dette er nå 60 år siden, og siden da har både virkelighet og juss endret seg. Er Flyktningkonvensjonen fortsatt relevant for folk på flukt i dag?

Året er 1951. Krigen er over. Nesten en million mennesker vandrer hjemløst rundt etter å ha flyktet fra forfølgelse i europeiske land. Freds- og opprydningsarbeidet står for tur. Et av de første og viktigste juridiske instrumentene som ble opprettet i denne prosessen, var FNs konvensjon om flyktningsstatus av 1951 (Flyktningkonvensjonen). Denne gjaldt først og fremst for flyktninger i Europa og hendelser før 1. januar 1951, og UNHCR ble i første omgang gitt et treårig mandat med håp om at dette skulle være nok til å løse problemet med mennesker på flukt.

NANSENPASS OG FLYKTNINGKONVENSJONEN Folk har flyktet til alle tider, og tradisjonen med å gi asyl er eldgammel. Situasjonen for mennesker på flukt endret seg imidlertid dramatisk etter hvert som nasjonalstatene ble sterkere og økte sin grensekontroll. Dette ble særlig tydelig i mellomkrigstiden. Situasjonen i Sovjetunionen med nesten en million statsløse russiske flyktninger, opprettelsen av staten Tyrkia og de påfølgende overgrepene mot armenerne i landet, var blant de viktigste årsakene til at hundretusener av flyktninger befant seg i en vanskelig situasjon i Europa.

I 2011 er det 150 år siden vitenskapsmannen, polfareren og den humanitære kjempen Fridtjof Nansen ble født. Som Folkeforbundets første høykommissær for flyktninger gjorde han et formidabelt arbeid for de statsløse flyktningene. Etter initiativ fra Nansen ble et internasjonalt anerkjent identitetsbevis utstedt av Folkeforbundet til statsløse flyktninger. Til sammen 450 000 mennesker fikk utstedt det såkalte Nansenpasset.

Da FNs høykommissær for flyktninger ble opprettet i 1950, fantes det et arbeid og en modell å la seg inspirere av og bygge videre på. Året etter møttes representanter fra 26 land til tre ukers forhandlinger i Genève. Flyktningkonvensjonen ble vedtatt med følgende definisjon av en flyktning: «enhver person som befinner seg utenfor det land han er borger av, på grunn av velbegrunnet frykt for å bli

forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell sosial gruppe.»

FLYKTNINGERS RETTIGHETER Asyl nevnes ikke i konvensjonen. Ifølge FNs menneskerettighetserklæring av 1948 har alle rett til å søke asyl. Nøyaktig hva denne retten innebærer, er gjenstand for diskusjon. De som utformet Flyktningkonvensjonen, oppfordret imidlertid stater til å samarbeide og ta imot flyktninger og sørge for at disse får asyl.

Konvensjonen var den første i en rekke bindende internasjonale instrumenter med rettigheter til og beskyttelse av individet. Den etablerer blant annet flyktningsrett til religionsfrihet, tilgang til domstolene, grunnutdanning og offentlig støtte. Flyktninger skal behandles minst like godt som andre utlendinger hva gjelder arbeid og botilbud. Konvensjonen nevner også plikter flyktninger har, som å rette seg etter vertslandets lover og regler.

Ett av de viktigste prinsippene i konvensjonen er non-refoulement,

som er et vern mot tilbakesendelse til et område der liv eller frihet står i fare på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell sosial gruppe. Konvensjonen ekskluderer visse grupper fra flyktningstatus, som eksempelvis krigsforbrytere. Konvensjonen etablerer dessuten UNHCR som dens vokter, men ingen internasjonal dom-

stol. Det er i stor grad opp til statene å tolke og overholde konvensjonen.

Det har blitt hevdet at konvensjonen er utdatert og ikke egnet for dagens utfordringer. Andre mener den har vist seg fleksibel og dynamisk nok til ennå å være relevant. De som laget konvensjonen i 1951, var i all hovedsak hvite menn fra liberal-kapitalistiske demokratier, og formålet var først og fremst å avhjelpe den europeiske flyktning-krisen. I 1967 ble det opprettet en protokoll som opphevet den geografiske og tidsmessige begrensningen til konvensjonen. 141 land er tilsluttet både konvensjonen og protokollen per 1. oktober 2008. >>>

«Definisjon på flyktning: Enhver person som befinner seg utenfor det land han er borger av, på grunn av velbegrunnet frykt for å bli forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell sosial gruppe.»



Foto: UNHCR/R. LeMoigne

Natos bombing av serbiske stillinger i Kosovo i 1999 førte til at nærmere en million mennesker ble tvunget på flukt.

Mange av forpliktelsene, slik som non-refoulement, har dessuten blitt internasjonal sedvanerett og binder alle land uavhengig av om de er parter eller ikke.

HVA ER FORFØLGELSE? Nøkkelbegrepet forfølgelse er ikke definert i konvensjonen og har derfor blitt tolket både dynamisk og restriktivt. Forfølgelse forstås ofte som systematiske eller alvorlige brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Hva som anses som forfølgelse, kobles dermed opp til den bredere menneskerettighetsutviklingen. En marxistisk kritikk mot konvensjonen er at den er preget av at den ble skrevet av mannlige representanter for liberal-kapitalistiske demokratier. Brudd på sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter, som for eksempel retten til arbeid eller mat, har tradisjonelt ikke blitt forstått som forfølgelse. At fattigdom og sult kan tvinge folk på flukt, har ikke vært anerkjent.

Samtidig har det vært rom for utvikling og nytolkning. For eksempel kan voldtekt nå regnes som en forbrytelse mot menneskeheten og som en krigsforbrytelse i folkeretten. På bakgrunn av dette har feministiske jurister og andre lyktes i å overtale mange til å lese Flyktningkonvensjonen med et kjønnsperspektiv som mennene bak konvensjonen neppe hadde tenkt seg. Kjønnrelatert forfølgelse innebærer at visse former for overgrep er kjønnsspesifikke, for eksempel voldtekt og kjønnslemlestelse.

Videre har det vært uklart om det stilles krav til hvem som må være forfølgeren. I 1951 tenkte man først og fremst på statene. Etter hvert har mange anerkjent at en person også kan anses som forfulgt

i tilfeller der forfølgeren er en ikke-statlig aktør og staten ikke har evne eller vilje til å beskytte vedkommende. Denne anerkjennelsen er viktig i og med at det har vært en utvikling mot færre kriger mellom land og flere borgerkriger som involverer væpnede ikke-statlige aktører. Anerkjennelsen er også viktig for mange kvinner, som like gjerne flykter fra private aktører som myndighetspersoner.

Mange har hevdet at konvensjonen kun gjelder for individer som kan påvise individuell forfølgelse, og ikke ved masseflukt og generelt voldelige situasjoner og krig. Ved borgerkrig og andre væpnede konflikter er det vanlig å flykte i store grupper. En regional afrikansk flyktningkonvensjon har håndtert dette ved at slike situasjoner eksplisitt nevnes. I andre land har man funnet alternative løsninger slik som midlertidig kollektiv beskyttelse. Flere slipper da inn, men vilkårene er gjerne dårlige.

PÅ FLUKT I EGET LAND Et annet fenomen som har fått økt oppmerksomhet og ofte er tilknyttet interne problemer og borgerkrig, er mennesker på flukt i eget land. Det er til enhver tid omtrent dobbelt så mange på flukt i eget land grunnet krig og forfølgelse som det er mennesker som flykter over grenser til andre land. I og med at de er på flukt i sitt eget land, regnes de ikke som flyktninger, ifølge konvensjonen. De er imidlertid ofte i en svært vanskelig situasjon med lignende behov som andre på flukt. Etter aktivt talsmannsarbeid ble FN's retningslinjer for internt fordrevne personer vedtatt i 1998. Disse bygger blant annet på rettigheter som identifiseres i Flyktningkonvensjonen og internasjonal rett for øvrig.



Foto: UNHCR/V. Tan

Sivilbefolkningen i Afghanistan er ikke bare plaget av krig, men er også utsatt for naturkatastrofer, som tørke.

KJØNNSRELATERT FORFØLGELSE Flyktningdefinisjonens liste over forfølgelsesgrunner er lang. Forfølgelsen må relateres til rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller medlemskap i en sosial gruppe. Kjønn er ikke nevnt, men igjen har feministiske jurister og andre fått en viss forståelse for at konvensjonen må leses med et kjønns-perspektiv. Årsaker til kjønnsrelatert forfølgelse kan variere. For eksempel kan kvinneforfølgelse være tilknyttet religiøse normer, og dermed kan religion være den aktuelle konvensjonsgrunnen. Nasjonalitet vil kunne være grunnen i situasjoner der «fiendens kvinner» voldtas som del av krigføring og forfølgelse. Videre kan kvinner være politisk aktive, men på en annen måte enn menn. En mindre brukt og vagere definert grunn er «medlemskap i en spesiell sosial gruppe».

I senere tid har også homofile, lesbiske, bifile og transpersoner som forfølges på grunn av sin legning, funnet beskyttelse i flere land gjennom Flyktningkonvensjonen. Det gjelder dessverre ikke for Norge.

KLIMAFLYKTNINGER Klimaendringer eller naturkatastrofer nevnes heller ikke i konvensjonen. Klimaendringenes effekter på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt. Titalls millioner mennesker må flykte hvert år på grunn av klimarelaterte naturkatastrofer som flom og storm. Flukt som følge av miljøforringelse over tid, som for eksempel tørke, kommer i tillegg. De fleste forblir på flukt i sitt eget land og er internt fordrevne. Men noen krysser også landegrensene. De siste årene har det blitt debattert hvorvidt de er eller bør anses

som flyktninger, og hvordan de best kan beskyttes.

Flere har uttrykt et ønske om at konvensjonen må endres og oppdateres for å klargjøre og inkludere klimaendringer og naturkatastrofer, massefluktsituasjoner, kjønnsrelatert forfølgelse og annen aktuell problematikk. Men det politiske klimaet for folk på flukt i dag er et annet enn det var i Europa i 1951. Ethvert initiativ for å endre flyktningdefinisjonen og konvensjonen vil kunne føre til en reforhandling av hele konvensjonen, noe som kan resultere i en senkning av beskyttelsesstandardene for flyktninger og til og med fullstendig undergrave flyktningers internasjonale beskyttelse.

I og med at det også er liten politisk vilje til å lage nye konvensjoner med sterke rettigheter for folk på flukt i dag, er det viktig å se hva Flyktningkonvensjonen kan tilby uten å endre den. Slik feministiske jurister og akademikere tolket konvensjonen med et kjønns-perspektiv, er det i dag noen som argumenterer for en dynamisk og kontekstuell tolkning, som inkluderer noen av dem som flykter på grunn av klimaendringer og naturkatastrofer. Mennesker flykter av mange ulike årsaker. En som flykter på grunn av en naturkatastrofe og i tillegg er forfulgt på grunn av en av de angitte grunnene i Flyktningkonvensjonen, vil anses som flyktning. I tillegg er det ofte alvorlige brudd på menneskerettigheter og omfattende diskriminering i tiden under og etter en naturkatastrofe. Enkelte grupper vil rammes ekstra hardt av en katastrofe fordi myndighetene ikke beskytter dem på grunn av deres rase, religion, nasjonalitet eller politiske oppfatning. UNHCR har klargjort at disse menneskene vil kunne anses som konvensjonsflyktninger.

Leir i Tanzania for rwandiske flyktninger etter folke-mordet i 1994.



Foto: UNHCR/C. Sattilberge

KOMPLEMENTÆR BESKYTTELSE I mange land har det blitt utviklet et beskyttelsesinstitutt som kalles komplementær eller subsidiær beskyttelse for de menneskene som anses å falle utenfor flyktningdefinisjonen, men som likevel har beskyttelsesbehov. Dette kobles ofte til menneskerettslige forpliktelser, som at man ikke sender mennesker tilbake til steder der de risikerer tortur, nedverdiggende eller umenneskelig behandling. I Finland og Sverige inkluderes også eksplisitt mennesker som ikke kan returnere på grunn av en naturkatastrofe. Mennesker som får slik beskyttelse, har ofte en annen status med andre rettigheter enn flyktninger, og det er derfor viktig at disse beskyttelseskategoriene ikke undergraver Flyktningkonvensjonen. Myndigheter må fortsatt anerkjenne flyktninger som flyktninger. I visse land, slik som Norge, har vi imidlertid fått en utvidet nasjonal flyktningdefinisjon. I tillegg til de som regnes som flyktninger etter Flyktningkonvensjonen, får andre mennesker med beskyttelsesbehov også flyktningstatus.

UNDERGRAVER ASYLINSTITUTTET Samtidig som flyktningrettsjurister og andre har vist hvordan konvensjonen stadig er relevant og viktig,

ser vi i dag mange angrep på konvensjonen fra stater som ønsker å begrense antallet asylsøkere. Dette er et fundamentalt problem som strekker seg utover det rent juridiske.

Uansett hva som måtte anerkjennes i lov og rett, vil en rekke stater ønske å holde antall asylsøkere nede. Dette skjer i dag både gjennom restriktiv tolkning og direkte undergraving av konvensjonens formål og ånd. En rekke stater forsøker også å stanse asylsøkere før de rekker å søke asyl og påberope seg konvensjonens rettigheter. En restriktiv visumpolitikk og andre hindre gjør at asylsøkere blir avhengige av menneskesmuglere. For Norges og Europas del stanses og tilbakesendes overfylte båter i Middelhavet av våre sikkerhetsvakter, og tusener drukner og dør ved vår dørterskel. Å søke asyl blir stadig farligere og mer ulovlig. Hindrene undergraver retten til å søke asyl og prinsippet om non-refoulement.

I dagens politiske klima er det viktig å bevare det vi har av eksisterende beskyttelsesinstrumenter. Det er ikke sikkert vi får så mye mer. Det er bred enighet om at vi ikke ville fått et så sterkt rettighetsinstrument som Flyktningkonvensjonen dersom den skulle utformes i dag. Klare bestemmelser i konvensjonen kan fortsatt beskytte enkeltmennesker som ellers ville blitt møtt med liten forståelse og respekt. Dens fleksibilitet gjør at den fortsatt kan være dynamisk og relevant, men også at det er en risiko for restriktiv tolkning.

Det er imidlertid grenser for hvor langt konvensjonen kan strekkes. Nye utfordringer trenger nye løsninger. Blant fenomener som antagelig må løses utenfor konvensjonen, er det at mange migranter som ikke er flyktninger, setter et press på asylinstituttet. Det er nødvendig å se på hvordan man kan tilpasse regelverk også for den mer generelle migrasjonen som foregår. Maria Amelie-saken, som åpnet Nansenåret, bidro til å sette fokus på den uholdbare situasjonen for ureturnerbare og papirløse personer.

Nansenåret kan være en god anledning til å se på hvordan det humanitære engasjementet til vår første høykommissær best kan videreføres i dagens samfunn. ■

Av Vikram Kolmannskog, menneskerettighetsjurist og skribent

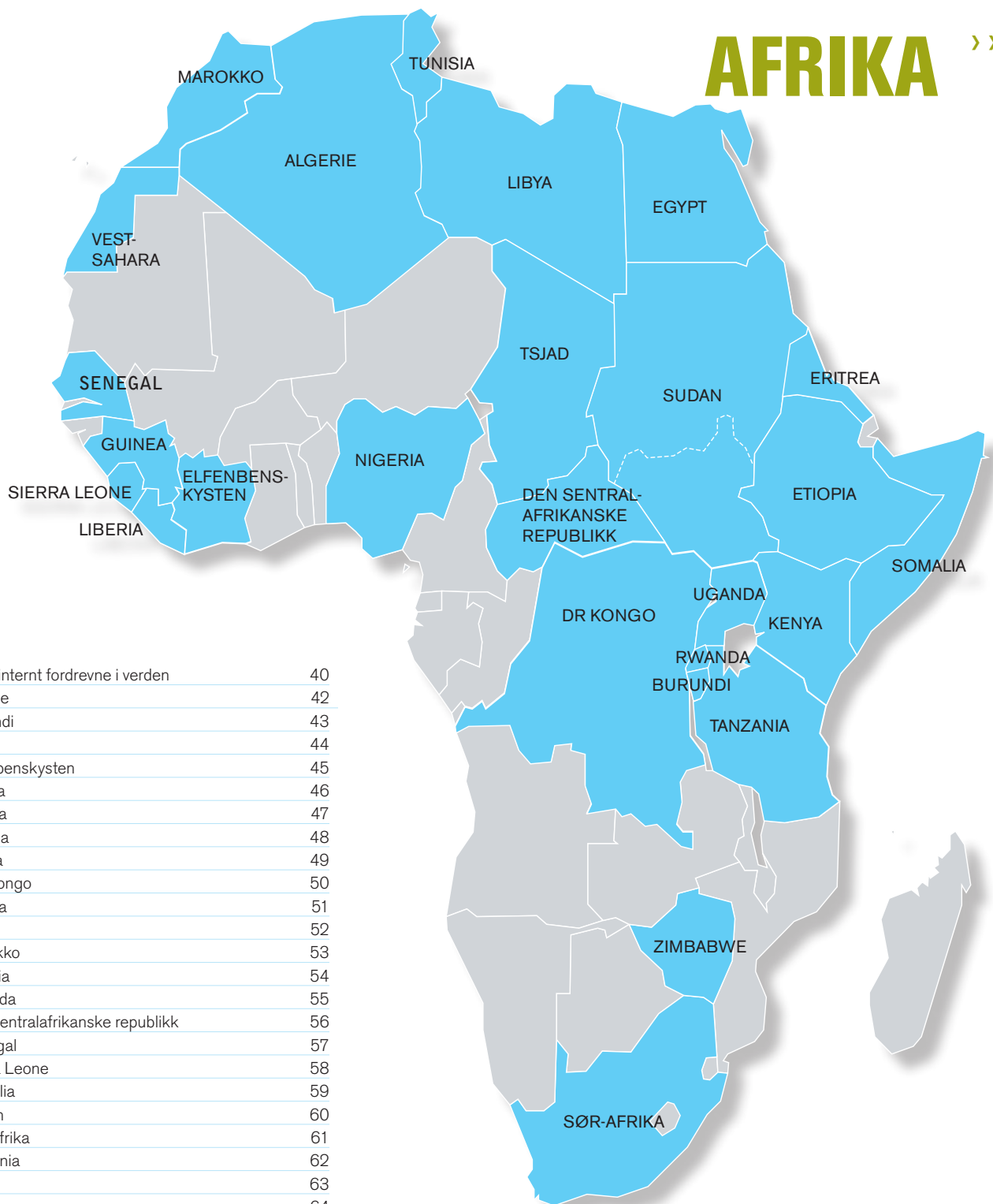
Nyankomne flyktninger fra Darfur i Sudan ankommer grensebyen Bamina i Tsjad.



Mange kongolesiske kvinner er tvunget til å flykte fra overgrep og voldtekter. Her har en kongolesisk kvinne søkt tilflukt flyktningleiren Gasorwe i Burundi.



AFRIKA >>



Flest internt fordrevne i verden	40
Algerie	42
Burundi	43
Egypt	44
Elfenbenskysten	45
Eritrea	46
Etiopia	47
Guinea	48
Kenya	49
DR Kongo	50
Liberia	51
Libya	52
Marokko	53
Nigeria	54
Rwanda	55
Den sentralafrikanske republikk	56
Senegal	57
Sierra Leone	58
Somalia	59
Sudan	60
Sør-Afrika	61
Tanzania	62
Tsjad	63
Tunisia	64
Uganda	65
Vest-Sahara	66
Zimbabwe	67

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Somalia	792 914
DR Kongo	519 589
Sudan	410 984
Eritrea	236 035
Den sentralafrikanske republikk	166 412

Kilde: UNHCR

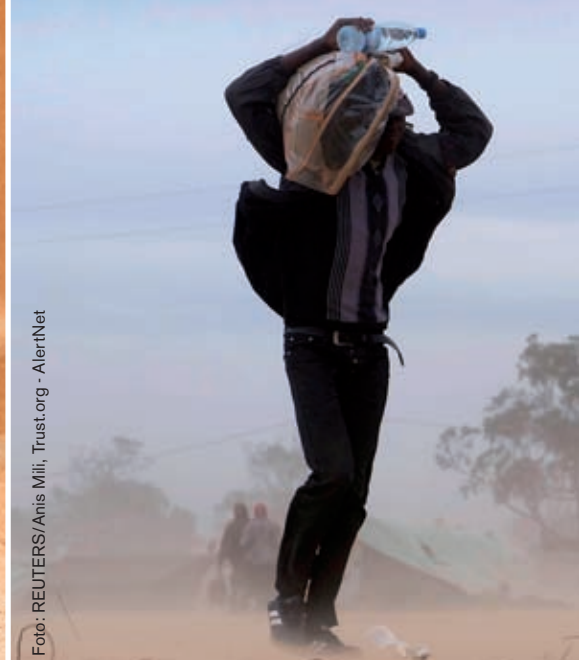
LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Sudan	4 500 000 - 5 200 000
DR Kongo	Om lag 1 700 000
Somalia	Om lag 1 500 000
Zimbabwe	570 000 - 1 000 000
Etiopia	Om lag 300 000

Kilde: IDMC



Det er nå over 300 000 somaliske flyktninger i flyktningleiren i Dadaab i Kenya.



Flyktninger fra konflikten i Libya ankommer grensen til Tunisia.

FLEST INTERNT FORDREVNE I VERDEN

Antall mennesker på flukt på det afrikanske kontinentet fortsatte å synke i 2010, men dessverre tyder mye på at trenden kan snu når regnskapet for 2011 gjøres opp.

Afrika har fortsatt flest internt fordrevne i verden, i alt 11,1 millioner ved inngangen til 2011. Antallet har gått ned med 2,1 millioner siden 2004, en halv million bare fra 2009 til 2010. Den positive nedgangen overskygges av at enkelte land, blant annet Sudan og Somalia, opplevde massiv, ny fordrivelse i 2010. I likhet med Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) hadde Sudan og Somalia mer enn én million internt fordrevne ved årsskiftet 2010/2011.

Mange flykter også over landegrensene, hovedsakelig til naboland. Antall flyktninger på det afrikanske kontinentet sør for Sahara har sunket fra 3,4 millioner i 2000 til 2,5 millioner ved inngangen til 2011. En av årsakene er retur i stor skala, samt lokal integrering av flyktninger. Returtrenden er avtagende, ettersom store returprogrammer i flere regioner går mot slutten.

De mest sårbare blant både flyktninger og internt fordrevne er kvinner og barn. Ingen steder er det mer tydelig enn i DR Kongo, der voldtekt og andre seksuelle overgrep blir brukt som terrorvåpen mot sivile i stort omfang.

SAMMENSATTE FLUKTÅRSAKER Befolkningsvekst, urbanisering, mat-, vann- og energimangel er faktorer som påvirker det blandede migrasjonsmønsteret i Afrika. Klimaendringer, både de plutselige og de langsomme, tvinger også mange på flukt. Dersom verden ikke får bukt med klimaendringene, vil Afrikas befolkning rammes enda hardere av konsekvensene. Mennesker på flukt er de mest sårbare for klimakonsekvensene.

Men det er fortsatt konflikt mellom opprørsgrupper og myndig-

heter, og vold mellom etniske grupper, som er hovedårsakene til fordrivelse i Afrika.

Gamle, langvarige konflikter preget også 2010 og forårsaket ny fordrivelse i land med fastlåste konflikter, blant annet i Somalia og DR Kongo. Somalia er et eksempel på land som går i motsatt retning av den generelle trenden. Bare i første kvartal 2011 flyktet 50 000 mennesker fra Somalia til naboland, dobbelt så mange som i samme periode i 2010.

2011 ble innledet med nye, eksplosive konflikter som også skapte massiv fordrivelse og truer den nedadgående trenden for antall internt fordrevne og flyktninger i Afrika.

I Elfenbenskysten begynte flyktninger å strømme over grensen til nabolandet Liberia etter at president Laurent Gbagbo nektet å godta nederlaget i presidentvalget i november 2010. Først etter over fire måneder med blodige kamper, ble han fjernet fra makten.

JASMINREVOLUSJONEN «Den arabiske våren» i Nord-Afrika i 2011 har også forårsaket massiv fordrivelse. Den pågående bølgen av opprør og endring startet i Tunisia. 17. desember 2010 satte arbeidsledige Mohamed Bouazizi fyr på seg selv i protest mot at han ikke fikk selge grønnsaker på gaten. I sinne over hans skjebne tok folk til gatene. Demonstrasjonene spredde seg, og opposisjonens krav om politiske reformer blandet seg med folkets frustrasjon. President Zine al-Abidine Ben Ali slo hardt ned på demonstrasjonene. Tusener flyktet fra volden. 14. januar 2011 gikk presidenten av, og det ble bestemt å holde frie valg 24. juli.

Tunisia ble gnisten som antente store deler av den arabiske



Foto: UNHCR / E. Parsons

En eritreisk kvinne som har vært på flukt vender tilbake til Eritrea.

verden. Egypts president Hosni Mubarak var den neste som falt. Også i Algerie og Marokko var det store demonstrasjoner. I disse landene satt det etablerte maktapparatet fortsatt relativt trygt per april 2011, men demonstrantene har presset frem politiske reformer. I Libya har protestene hatt størst konsekvenser for sivilbefolkningen. Per april 2011 holdt en presset president Gaddafi fortsatt stand, mens borgerkrigen raste. I en FN-sanksjonert operasjon for å verne sivile, har det internasjonale samfunnet siden mars 2011 angrepet militære mål i Libya. Den humanitære situasjonen utviklet seg fra vondt til verre utover våren, og flere hundre tusen mennesker flyktet til nabolandene. Et ukjent, men betydelig antall mennesker var også på flukt inne i Libya.

FARE FOR KONFLIKTSPREDNING Konflikter i Afrika får ofte raskt regionale konsekvenser, slik vi så i Nord-Afrika våren 2011. Derfor blinket varsellampene også i Vest-Afrika mot slutten av 2010, etter at kampene i Elfenbenskysten truet den skjøre freden i regionen. Liberiske leiesoldater skal ha blitt rekruttert av begge sider i konflikten. Et skremmende ekko av nær fortid, da blant annet borgerkrigene i Sierra Leone, Liberia og Elfenbenskysten ble flettet sammen gjennom skiftende, grenseoverskridende og voldelige allianser. Sierra Leone og Liberia har så vidt kommet seg på fote etter at borgerkrigene tok slutt i henholdsvis 2002 og 2003. For å opprettholde den relative stabiliteten, er begge vel så avhengige av situasjonen i sine naboland som sin egen evne til å takle interne utfordringer.

I Sudan skjedde også omveltninger med regionale konsekvenser. I en fredelig folkeavstemning 9. januar 2011, stemte folket i sør for en løsrivelse av Sør-Sudan. Men i månedene etterpå, frem mot endelig løsrivelse i juli 2011, kjempet partene mot klokka for å bli enige om en rekke grunnleggende spørsmål, blant annet fordeling av oljeressursene og grensedragning.

De to nye statene er avhengige av hverandre for å lykkes, og utviklingen i nord er like viktig som den i sør. En ny krig mellom nord og sør vil få katastrofale følger ikke bare for Sudans hardt prøvede befolkning, men for hele Afrikas Horn.

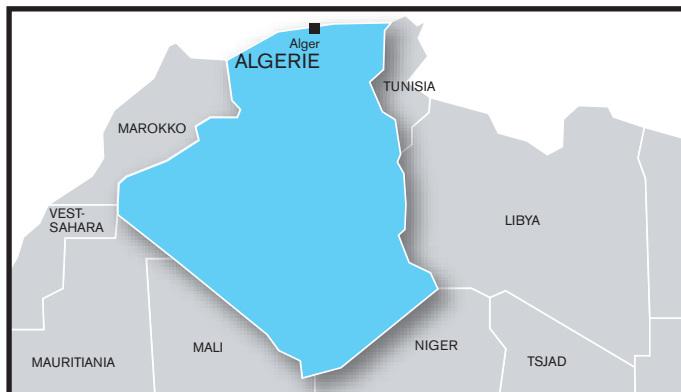
I skyggen av Sør-Sudan tilspisset situasjonen i Darfur seg i 2010. Også her er de regionale konsekvensene store, særlig for nabolandet Tsjad. Tsjad huser mange flyktninger fra Darfur og har ofte opplevd Darfur-relatert vold på eget territorium.

AFRIKA MOT FREMTIDEN Tilgangen til mennesker som har behov for assistanse, blir stadig vanskeligere i konfliktrammede afrikanske land. Somalia er et av de mest utfordrende landene i verden å arbeide i for humanitære organisasjoner. Situasjonen ble enda vanskeligere i 2010. Også DR Kongo har lenge budt på utfordringer. I 2011 er Libya blitt føyd til listen.

Afrika er det kontinentet som har kommet lengst med å utvikle beskyttelsesmekanismer for internt fordrevne. Det har skjedd gjennom den Den afrikanske unions historiske Kampala-konvensjon fra 2009, den første regionale avtalen i sitt slag. Men ved utgangen av 2010 hadde bare fire land ratifisert den. 15 land må ratifisere før konvensjonen trer i kraft. Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre i Geneve (IDMC) jobber aktivt for å fremme ratifiseringen i flere land.

Selv om det er langt frem før Kampala-konvensjonen får målbar konsekvenser for kontinentets internt fordrevne, representerer den et glimt av fremtidshåp. Det gjør også de positive, økonomiske indikatorene i flere afrikanske land. Analytikerne spår økonomisk boom det neste tiåret. Kina er blant landene som nå satser stort på å investere i Afrika, i bytte mot råvarer som olje og mineraler.

Det internasjonale pengefondet (IMF) forventer en vekst på 5,5 prosent i 2011 og 6 prosent i 2012 i Afrika sør for Sahara. Men veksten når ikke de fattigste. Regionens vei mot FNs millenniumsmål om fattigdomsreduksjon har fått flere skudd for baugen på grunn av økt arbeidsledighet og økte mat- og energipriser de siste årene. Den økonomiske veksten betyr lite for de fordrevne så lenge fordelingen forblir skjev og konflikter fortsetter. ■



NØKKELTALL › ALGERIE

Folketall (mill)	35,5
Areal km ²	2 381 741
Flyktninger fra Algerie	8 361
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Algerie fra andre land	94 448
Frivillige tilbakevendinger til Algerie i 2010	-
Asylsøkere fra Algerie til Norge i 2010	133

Tall ved inngangen til 2011

UNNTAKSTILSTAND AVVIKLET ETTER TO TIÅR

I januar 2011 tok det algeriske folket til gatene. Økte matvarepriser og høy arbeidsløshet lå til grunn for deres krav om politisk endring. Algerie var det andre landet, etter Tunisia, som ble truffet av protestbølgen som skyldet over Nord-Afrika og Midtøsten vinteren 2011. Opposisjonen holdt jevnlig demonstrasjoner utover våren. Regjeringen responderte med å senke prisene på basismatvarer, samt å avvikle den 19 år lange unntakstilstanden. I en TV-tale 15. april lovet president Abdelaziz Bouteflika «å styrke demokratiet» ved blant annet å endre grunnloven.

VOLDELIG HISTORIE I 1992 vant Front Islamique du Salut (FIS) valget i Algerie. Den demokratiske utviklingen i landet var den gang den mest vidtrekkende i den arabiske verden. Men utsiktene til at et radikalt, islamistisk teokrati skulle styre Algerie, fikk hæren og presidenten til å ta affære. Nasjonalforsamlingen ble oppløst, regjeringen gikk av, grunnloven ble satt til side, og unntakstilstand ble innført.

Det ble starten på en blodig borgerkrig mellom sikkerhetsstyrker og FIS-tilhengere som varte til 1999, da den nyvalgte presidenten Bouteflika fremforhandlet en våpenhvile og amnestiavtale. Folket godkjente avtalene i en folkeavstemning, men flere motstandsgrupper fortsatte den voldelige kampen.

I april 2009 tok Bouteflika fatt på sin tredje presidentperiode etter å ha endret grunnloven for å kunne stille til gjenvalg.

INTERNT FORDREVNE Mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker er blitt fordrevet internt i Algerie siden 1992. Sikkerhetssituasjonen har bedret seg de senere år, selv om gruppen L'Organisation al-Qaïda au Maghreb Islamique fortsatt var aktiv i 2010. Det er ingen rapporter om at deres aktiviteter har ført til ny fordrivelse siste år.

Ingen vet hvor mange som fortsatt er internt fordrevet. Mediekilder antydte i 2004 at tallet var 500 000. Myndighetene hevder det ikke er noen igjen, men mange fordrevne lever sannsynligvis i urbane slumområder og har fortsatt ikke fått en varig løsning.

LANGVARIG FLYKTNINGKRISE Algerie sliter med en av verdens mest langvarige flyktningkriser. 165 000 flyktninger fra det marokkansk-okkuperte Vest-Sahara har siden 1975 bodd i fire flyktningleire i ørkenområdene vest i landet.

Om lag 4000 palestinske flyktninger bor også i Algerie. De er velintegrerte. Algerie opplever for øvrig en blandet migrasjonsstrøm. Mange mennesker fra landene sør for Sahara har strandet i landet etter mislykkede forsøk på å nå Europa. Algeriske myndigheter stempler alle asylsøkere og flyktninger fra disse landene som illegale, økonomiske migranter.

Algerie har undertegnet FNs Flyktningkonvensjon, men ikke Den afrikanske unions konvensjon om internt fordrevnes rettigheter. Landet har ingen nasjonal asyllovgivning, men UNHCR melder om en positiv utvikling: Myndighetene ba nylig om assistanse for å utvikle et asylhåndteringssystem.

UVISS FREMTID Unntakstilstanden fra 1992 ble innført for å kunne slå ned på intern terrorisme. Den fungerte også som et instrument for å begrense vanlige folks rettigheter. At den nå er avvirket, representerer et viktig skritt i riktig retning, men en rekke lover begrenser fortsatt folkets rettigheter. Hvordan den bebudede reformprosessen ender, avhenger både av utviklingen internt i Algerie og i regionen for øvrig. ■

NØKKELTALL › BURUNDI	
Folketall (mill)	8,4
Areal km ²	27 830
Flyktninger fra Burundi	91 571
Internt fordrevne	Inntil 100 000
Flyktninger i fra andre land	41 427
Frivillige tilbakevendinger til Burundi i 2010	1010
Asylsøkere fra Burundi til Norge i 2010	23

Tall ved inngangen til 2011

FATTIGDOM OG USIKKER FREMTID

Situasjonen i Burundi er stabil, men fattigdom, høy arbeidsledighet, dårlig tilgang til helse- og offentlige tjenester gjør den skjør. I 2010 ble det gjennomført lokal-, parlaments- og presidentvalg, men det største opposisjonspartiet trakk seg i protest mot det de mente var utstrakt valgfusk. Selv om internasjonale observatører først karakteriserte valget som fredelig, rapporterte menneskerettighetsorganisasjoner i etterkant om brudd på menneskerettighetene og politisk motivert vold og fengslinger.

TILLØP TIL UROLIGHETER Ettersom opposisjonspartiet trakk seg, vant det sittende regjeringspartiet valgene uten noen reelle motkandidater. Kun to andre partier deltok og sikret seg noen få plasser i parlamentet. Et resultat av dette var en kraftig økning av voldelige hendelser i og rundt hovedstaden Bujumbura. Lederne for de største opposisjonspartiene forlot hovedstaden, og deres tilholdssted er ikke kjent.

FATTIGDOM OG FORDRIVELSE De fleste burundiere har begrenset tilgang til mat, sosiale tjenester, utdanning, arbeid og land. I 2010 bodde opp mot 100 000 internt fordrevne i de nordlige og sentrale delene av Burundi. De er hovedsakelig tutsier fordrevet på grunn av etnisk konflikt og vold, som brøt ut etter landets første demokratiske valg i 1993. Hutuen Melchior Ndadaye som ble valgt til president, ble myrdet kort tid etter valget, og det brøt ut en borgerkrig mellom hutuer og tutsier som varte frem til 2000. Krigshandlingene drev 700 000 mennesker på flukt over grensen til Tanzania.

160 000 burundiske flyktninger i Tanzania har fått tanzanisk statsborgerskap de siste årene. Det har vært usikkerhet rundt skjebnen til 35 000 flyktninger i Mtabila-leiren. De har ønsket

tanzanisk statsborgerskap, men i 2010 besluttet myndighetene i Tanzania å sende dem tilbake til Burundi. Dette vil sannsynligvis skje i løpet av 2011 hvis situasjonen i Burundi ikke forverrer seg.

I desember 2009 signerte Burundi, UNHCR og DR Kongo en avtale om retur av kongolesiske flyktninger i Burundi. På tross av avtalen returnerte bare noen hundre til DR Kongo i løpet av 2010. Det lave antallet skyldes i stor grad den meget ustabile sikkerhets-situasjonen i DR Kongo. Flesteparten av de kongolesiske flyktningene i Burundi bor per dags dato i leirer drevet av Flyktninghjelpen.

MINDRE INTERNASJONAL TILSTEDEVÆRELSE I 2009 ble det laget et veikart for fred mellom myndighetene og den siste aktive opprørsgruppen i Burundi, Palipehutu-FNL. Dette førte til at gruppen la ned våpnene og ble et politisk parti, FNL, uten den etniske henvisningen i navnet. Sikkerhetssituasjonen har vært relativt god siden. Likevel gjør utbredt mangel på straffeforfølgelse og stor spredning av våpen at konflikter, i stor grad landkonflikter, blir løst på en voldelig måte. Myndighetene har satt opp en nasjonal landkommisjon som skal løse landkonfliktene, men tilgang til land er fortsatt en av de største utfordringene for flyktninger som returnerer til hjemstedet.

Etter valget i 2010 har FN trappet ned virksomheten sin i Burundi. Viktige oppgaver har vært å støtte opp om valget, bekjempe korrupsjon og straffefrihet, styrke politiet og sikkerhetstjenestene, samt øke respekten for menneskerettighetene. FN har nå en operasjon med mandat til å fortsette deler av dette arbeidet ut 2011. En slik nedtrapping av internasjonal tilstedeværelse kan påvirke landets stabilitet og utvikling i nærmeste fremtid. ■



NØKKELTALL › EGYPT

Folketall (mill)	81,1
Areal km ²	1 001 450
Flyktninger fra Egypt	8 500
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Egypt fra andre land	109 359
Frivillige tilbakevendinger til Egypt i 2010	-
Asylsøkere fra Egypt til Norge i 2010	21

Tall ved inngangen til 2011

OPPRØR OG FRAMTIDSHÅP

Egypt har i mange år vært både mottaksland og transittland for mennesker på flukt. Men aldri tidligere har landet mottatt så mange flyktninger som våren 2011. Fra februar til mai 2011 flyktet nær 300 000 mennesker fra Libya til Egypt på grunn av krigshandlinger mellom opprørere og hærstyrker i Libya.

Samtidig med flyktningstrømmen fra Libya, skjedde det store omveltninger i Egypt. I februar 2011 måtte president Hosni Mubarak gå av seg etter omfattende demonstrasjoner.

10 000 FLYKTNINGER DAGLIG Egypt tar imot flyktninger fra innpå 40 land. Siden slutten av 1990-tallet har flertallet vært fra Sudan. Andre store grupper er irakere og somaliere. I tillegg kommer flyktninger fra Eritrea og Etiopia, samt land sør for Sahara.

I flere tiår har mellom 50 000 og 70 000 palestinere fått oppholde seg i Egypt. De er ikke registrert hos FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA) og har ingen adgang til det formelle arbeidsmarkedet eller til offentlige skoler.

Blant de 288 500 som kom inn over grensen fra Libya i perioden medio februar til medio mai 2011, var om lag 110 000 libyske statsborgere. 95 000 var egyptiske arbeidsmigranter som flyktet tilbake til hjemlandet på grunn av de væpnede kampene i Libya. De øvrige drøyt 80 000 var fra andre land. En betydelig del var arbeidsmigranter, blant annet fra Bangladesh og Filippinene. Mange av dem fikk hjelp fra blant International Organization for Migration (IOM) med å komme tilbake til sine hjemland.

FRYKT OG FATTIGDOM Egypt har sluttet seg til FNs flyktningkonvensjon av 1951 og signert OAU-konvensjonen av 1969, men har ikke noe nasjonalt system for håndtering av asylsøkere og flyktninger. Myndighetene og UNHCR har siden 1954 hatt en avtale om at UNHCR tar seg av registrering av flyktninger og tildeling av flyktningstatus.

Flesteparten av asylsøkerne og flyktningene i Egypt bor i slumområder i Kairo og er avhengige av humanitær hjelp. Mange lever i frykt for å bli utvist. De senere årene har myndighetene ved flere anledninger utvist sudanere som hadde fått flyktningstatus fra UNHCR.

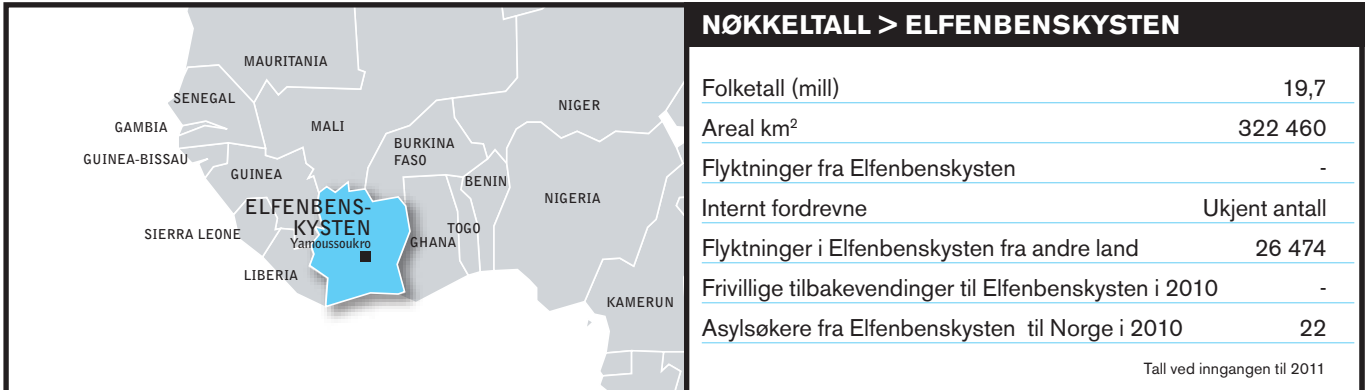
Selv de med flyktningstatus i Egypt har begrenset tilgang til arbeid, utdanning og helsetjenester.

SPENT VED GRENSEN Siden 2007 har et økende antall migranter og flyktninger fra land i Afrika tatt seg ulovlig inn i Egypt og videre til Israel. Noen reiser fra økonomiske nød, andre flykter fra overgrep og forfølgelse. Mange av dem betaler store summer til menneskesmuglere for å komme seg trygt gjennom Sinai-ørkenen fram til den israelske grensen.

Både egyptiske og israelske myndigheter mener det er et stort problem at afrikanere prøver å komme seg ulovlig inn i Israel via Egypt. I begge landene er det satt inn tiltak for å stanse grensepaseringene. Fra juli 2007 til oktober 2010 skal minst 85 mennesker ha blitt skutt og drept av egyptiske grensevakter i Sinai-ørkenen, ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch.

VALG HØSTEN 2011 Inspirert av opprørerne i Tunisia, demonstrerte tusener av egyptere i Kairo og andre storbyer 25. januar. Tross innføring av portforbud, spredte demonstrasjonene seg raskt og tiltok i styrke.

11. februar ble president Hosni Mubarak tvunget til å gå av, og et militærråd ble satt inn for å skape ro og orden. Siden da er det vedtatt en ny partilov som skal gjøre det lettere å opprette politiske partier. Høsten 2011 skal det avholdes parlaments- og presidentvalg i Egypt. ■



VALG OG PÅFØLGENDE KRISE

Etter en rekke utsettelse ble det omsider gjennomført presidentvalg i Elfenbenskysten i 2010. Mange håpet at valget skulle gjenforene landet som har vært splittet mellom et opprørerkontrollert nord og et regjeringskontrollert sør siden borgerkrigen fra 2002 til 2007. Andre runde av valget ble avholdt 28. november og førte til en ny krise der både sittende president Laurent Gbagbo og opposisjonskandidat Alassane Ouattara hevdet å ha vunnet. 11. mars 2011 ga Gbagbo opp kampen, men da var allerede én million internt fordrevet og rundt 150 000 hadde flyktet til nabolandene.

FRA STABILITET TIL POLARISERING I de første 20 årene etter frigjøringen fra Frankrike i 1960 var Elfenbenskysten et sjeldent afrikansk eksempel på stabilitet og økonomisk framgang. Dette skyldtes i stor grad kakao- og kaffeplantasjene i vest, som ga store eksportinntekter og arbeidsplasser. I løpet av 80-tallet falt råvareprisene på verdensmarkedet, og økonomisk krise og politisk uro fulgte. Arbeidsinnvandrere, som før hadde bidratt til velstand, ble sett på med mindre velvilje, og makthaverne begynte å spille på etniske motsetninger i et forsøk på å beholde makten. Begrepet «ivoirité» eller ivorianskhet ble innført. En viktig motivasjon var å hindre Alassane Ouattara i å stille til valg ved å hevde at han ikke var ekte ivorianer siden hans fars familie kom fra Burkina Faso. I 1998 fikk Elfenbenskysten en ny lov om landrettigheter som slår fast at bare innfødte ivorianere har rett til å eie land.

Etter et mislykket kuppforsøk brøt det ut full borgerkrig i 2002, og landet ble splittet mellom et regjeringskontrollert sør og et opprørerkontrollert nord. I 2007 signerte president Laurent Gbagbo og lederen for opprørsgruppen Forces Nouvelles en fredsavtale.

INTERNT FORDREVNE OG FLYKTNINGER Under borgerkrigen mellom 2002 og 2007 ble opp mot en million mennesker drevet på flukt

internt i landet, og 50 000 flyktet til nabolandene Liberia og Guinea. Borgerkrigen medførte også nærmest et totalt sammenbrudd i offentlige tjenester. Fredsavtalen fra 2007 skapte håp for landet og om at flyktninger og internt fordrevne skulle kunne vende hjem.

Uavklarte spørsmål knyttet til landrettigheter på grunnlag av identitet var fram til valget i november 2010 hovedkilden til uroligheter og fortsatt intern fordrivelse i mindre skala, særlig i de vestlige delene av Elfenbenskysten.

DRAMATISK UTVIKLING Fra november 2010 og frem til at Gbagbo ble pågrepet 11. april 2011, førte vold, kamphandlinger og grove menneskerettighetsbrudd til at én million mennesker ble drevet på flukt inne i Elfenbenskysten og rundt 150 000 tok seg over grensene til nabolandene. Volden og overgrepene gjorde også at et enstemmig sikkerhetsråd 31. mars 2011 vedtok sanksjoner mot Gbagbo og at FN-styrkenes mandat i Elfenbenskysten skulle utvides til at de «med alle mulige midler» skulle beskytte sivilbefolkningen i landet.

Selv om Gbagbo har gitt opp kampen, står landet og Ouattara foran utallige utfordringer. Ouattara vant valget med knapp margin, og stemmegivningen viser splittelsen i befolkningen i Elfenbenskysten. Voldelighetene har drevet mange på flukt fra sine hjem, og infrastruktur og samfunnsinstitusjoner er fremdeles ødelagte og svake. Spørsmål om landrettigheter forblir en kjerne til konflikt. Elfenbenskystens videre skjebne vil i høy grad avhenge av hvordan Ouattara og hans regjeringsapparat klarer å skape forsoning, som er avgjørende for å møte disse utfordringene. ■



NØKKELTALL › ERITREA	
Folketall (mill)	5,3
Areal km ²	121 320
Flyktninger fra Eritrea	236 035
Internt fordrevne	Om lag 10 000
Flyktninger i Eritrea fra andre land	4 946
Frivillige tilbakevendinger til Eritrea i 2010	-
Asylsøkere fra Eritrea til Norge i 2010	1 711

Tall ved inngangen til 2011

REPRESSIVT REGIME

Inntil Sør-Sudan fikk sin uavhengighet sommeren 2011, var Eritrea Afrikas yngste stat.

På begynnelsen av 1960-tallet ble Eritrea annektert av Etiopia, noe som innledet en 30 år lang krig som kostet 100 000 mennesker livet, og over én million ble fordrevet. Resultatet av konflikten ble at Eritrea proklamerte sin uavhengighet i 1993. Grensetvister førte til en spent situasjon som i perioden 1998 til 2000 resulterte i full krig. Stridens kjerne var byen Badme, som ifølge den eritreisk-etiopiske grensekommisjonens avtale av 2002 skal tilhøre Eritrea. Etiopia nekter imidlertid å godkjenne byen som eritreisk territorium.

De første årene etter uavhengigheten rådet optimisme i Eritrea, og i 1997 ble man enig om ny grunnlov som skulle berede grunnen for demokratiske valg. Krigen mot Etiopia, som startet året etter, satte en stopper for gjennomføringen av valget, og demokratiseringsprosessen stanset helt opp. De fleste av de som ble fordrevet fra sine hjem under krigen mot Etiopia, har i løpet av de siste årene blitt repatriert til sine hjemområder eller blitt integrert i samfunnene de har levd i.

FLYKTNINGER I ERITREA Eritrea har et lite antall flyktninger fra andre land. Etiopiere som har flyktet til landet, må bevise at de er i opposisjon til regimet i Addis Abeba for å få tillatelse til å bli. Alle andre etiopere blir returnert. Ved utgangen av 2010 var det 4600 flyktninger fra Sudan og Somalia i Eritrea. Den politiske situasjonen i det sørlige og sentrale Somalia tillater ikke retur. Repatriering til Sudan er avhengig av utviklingen i det nyetablerte Sør-Sudan. Der som delingen av Sudan ikke skaper en forverret humanitær krise, tyder mye på at en tilbakevending kan bli aktuelt.

MENNESKERETTIGHETSBRUDD Eritrea har vært styrt av ett parti siden uavhengigheten og er et av verdens mest repressive regimer. Brudd på menneskerettighetene er svært utbredt. Restriksjoner på bevegelser internt i landet så vel som over landegrensene, samt manglende presse, religions- og organisasjonsfrihet, er grunner til at mange har flyktet fra landet. Unge eritreere av begge kjønn ønsker også å forlate landet før de blir innkalt til den 12 måneder lange verneplikten, som kan forlenges på ubestemt tid dersom myndighetene ønsker det. Regimet i Eritrea er i ferd med å isoleres på grunn av de mange bruddene på menneskerettighetene. Ifølge Amnesty International sitter journalister, militærnekttere, politikere som har våget å kritisere styresmaktene, og troende som ikke tilhører en av fire tillatte religiøse retninger, fengslet. De fengslede kan sitte i årevis uten dom, og bruk av tortur er utbredt.

FLYKTNINGER FRA ERITREA Ifølge UNHCR flykter omtrent 3000 eritreere fra landet hver måned. Mottakerlandene er hovedsakelig Etiopia, Sudan og Djibouti. I Etiopia blir flyktningene integrert i lokal-samfunnet dersom de kan finne inntektsgivende arbeid. Noen av flyktningene finner også veien videre til Europa, hvor enkelte mottakerland har returnert dem tilbake til Eritrea. Det er eksempler på at returnerte har opplevd fengsling og tortur. I noen få tilfeller har returnerte blitt drept ved ankomst hjemlandet. Internasjonale hjelpeorganisasjoner anbefaler ikke retur av flyktninger til Eritrea. ■



NØKKELTALL › ETIOPIA

Folketall (mill)	83
Areal km ²	1 127 127
Flyktninger fra Etiopia	117 704
Internt fordrevne	Om lag 300 000
Flyktninger i Etiopia fra andre land	155 323
Frivillige tilbakevendinger til Etiopia i 2010	-
Asylsøkere fra Etiopia til Norge i 2010	505

Tall ved inngangen til 2011

FLYKTNINGER PÅ TRE FRONTER

Naturkatastrofer, matmangel og interne konflikter mellom makt-havere og ulike separatistbevegelser har ført til at lokalbefolkningen blir drevet på flukt i Etiopia. Landet har også mottatt mange flyktninger fra nabolandene Eritrea, Sudan og Somalia.

Etiopia har aldri vært kolonisert, men dette har ikke spart landet for konflikter. Med Afrikas nest største befolkning og sin strategiske plassering på Afrikas Horn har landet vært sett på som en attraktiv partner for ulike stormakter. Krigen mot Somalia, midt under den kalde krigen på 1970-tallet, ble fulgt av flere konflikter med Eritrea. I tillegg har ulike etniske grupper kjempet om politisk makt og kontroll over naturressurser i flere tiår. En spent politisk situasjon hindret lenge landets utvikling, men de siste fem årene har Etiopia hatt en imponerende årlig økonomisk vekst på 11 prosent.

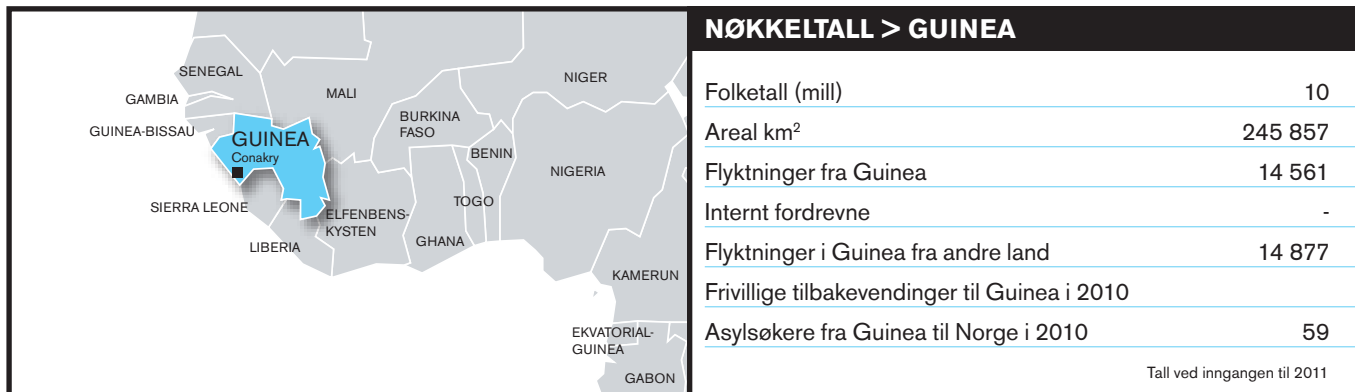
INTERNT FORDREVNE Konfliktene i provinsene Oromo og Ogaden, som har pågått siden 1970, har resultert i flere hundre tusen fordrevne. I Oromo er styresmaktene i konflikt med en befolkning som ønsker mer autonomi og økt selvråderett. Befolkningen i Ogaden er hovedsakelig av somalisk herkomst og ønsker en nærmere tilknytning til Somalia. I Gambella-regionen, på grensen til Sør-Sudan, ble flere tusen nuere drevet på flukt i april 2010 grunnet feider mellom ulike klaner. Spørsmål knyttet til intern flukt er et sensitivt tema, da makthaverne ikke ønsker at Etiopia fremstår som et land med interne konflikter. Utad hevder de at folk blir fordrevet på grunn av naturkatastrofer.

FLYKTNINGER I ETIOPIA I januar 2011 var det i overkant av 90 000 somaliske flyktninger i Etiopia, ifølge UNHCR. Disse har flyktet

både fra kamper mellom ulike klaner og kamper mellom makthaverne i Mogadishu og den islamistiske opposisjonen. UNHCR regner med at antallet flyktninger vil stige til over 125 000 i løpet av året. Fra nabolandet Eritrea flykter folk fra et regime som blir stadig mer autoritært. Før FN i 1952 bestemte at landet skulle inngå i en føderasjon med Etiopia, var Eritrea både under italiensk og britisk herredømme. Den etiopiske annekteringen av området førte i 1961 til starten på en 30 år lang krig som endte med at Eritrea kunne proklamere sin uavhengighet i 1993. Grensefeider ledet til ny krig i perioden 1998-2000, noe som resulterte i nær 20 000 drepte.

Tall fra januar 2011 viser at det er 46 000 eritreiske flyktninger i Etiopia. UNHCR regner med at tallet vil øke til over 60 000 i løpet av 2011. Konfliktene i Sudan har ført til at 21 000 sudanske flyktninger oppholder seg i Etiopia. Etter den vellykkede folkeavstemningen om uavhengighet i januar 2011 er Sør-Sudan i ferd med å bygge opp sin egen stat. Det er ikke usannsynlig at det blusser opp maktkamper mellom grupper som ønsker å posisjonere seg i det nye politiske landskapet. En eventuell retur av flyktninger til Sør-Sudan avhenger av utviklingen i den nye staten.

ETIOPISKE FLYKTNINGER I JEMEN Jemen mottar flyktninger ikke bare fra Somalia, men også fra Etiopia. Til forskjell fra somaliere, som får flyktningstatus ved ankomst, blir etioperne ofte klassifisert som illegale innvandrere og blir deportert til hjemlandet før de får sjansen til å søke om politisk asyl. UNHCR har forsøkt å få jemenittiske myndigheter til å ta ansvar også for de etiopiske flyktningene. ■



ET FERSKT DEMOKRATI

Guinea er et av Afrikas fattigste land til tross for at det er et av de rikeste på ressurser.

Borgerkrigene i Sierra Leone og Liberia på 1990-tallet førte til at Guinea tok i mot nærmere én million mennesker på flukt fra disse konfliktene. Demokratisering og en gradvis bedret økonomisk utvikling i Sierra Leone og Liberia har ført til en mer stabil politisk situasjon, og de fleste flyktningene i Guinea har i løpet av de siste årene kunnet vende hjem.

DIKTATORISK FORTID Fra frigjøringen og frem til 2008 hadde Guinea et diktatorisk styresett. Makthaverne fikk bred internasjonal kritikk for korrupsjon og undertrykking av politisk opposisjon. Manglende demokrati og økonomisk utvikling ledet til at misnøyen med regimet økte, og i september 2009 brøt det ut demonstrasjoner mot makthaverne i hovedstaden Conakry. Styresmaktene svarte med massiv vold, og 150 mennesker ble drept og mange såret. Daværende president, Moussa Camara, ble tvunget i eksil, og makten ble overtatt av en midlertidig regjering, ledet av det militære. Det ble bestemt å avholde valg på president innen 6 måneder. Dette ble vendepunktet i landets turbulente historie, og Guineas første frie valg ble gjennomført i to omganger sommeren og høsten 2010. I desember 2010 ble Alpha Conde innsatt som landets første president etter frie valg.

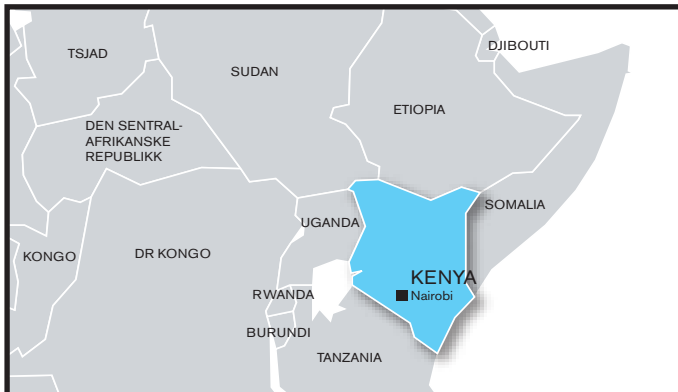
FLYKTNINGER I perioden fra 2002 til 2005 flyktet i overkant av 20 000 ivorianere til Guinea. Omtrent 4000 av disse flyktningene befinner seg fremdeles i Guinea. De første månedene i 2011 forverret situasjonen i nabolandet Elfenbenskysten seg dramatisk. Det

brøt ut full borgerkrig, og i slutten av mars 2011 var nærmere én million mennesker på flukt inne i Elfenbenskysten og mange forsøkte også å ta seg ut av landet. De aller fleste har krysset grensen til Liberia, men et mindre antall har også ankommet Guinea.

UNHCR gir allerede assistanse til 15 000 flyktninger i Guinea. De fleste av disse er fra Liberia. Hovedmålet er å finne varige løsninger, og de fleste ønsker å bli lokalt integrert.

INTERNT FORDREVNE I 2000/2001 regnet UNHCR med at opp mot 360 000 var internt fordrevet i Guinea. Opposisjonelle gikk sammen med styrker støttet av regimet i Liberia og opposisjonsgrupper fra Sierra Leone til angrep på Guinea. Angrepet ble slått tilbake av styresmaktene, men førte allikevel til kortvarig fordriivelse. Den store flyktningstrømmen fra nabolandene og presset på lokalsamfunnene som dette førte med seg, ledet også til at mange guineanere ble fordrevet fra sine hjem. Situasjonen stabiliserte seg, og året etter var tallet på fordrevne sunket betraktelig. I 2011 er antallet internt fordrevne svært begrenset.

INTERNASJONAL INNSATS Behovet for bistand fra FN har gradvis avtatt siden borgerkrigene i Liberia og Sierra Leone er avsluttet og flyktningene fra disse landene i hovedsak har vendt hjem. Behovet for støtte fra FN kan imidlertid øke igjen dersom konflikten i Elfenbenskysten vedvarer. Guinea sliter med store økonomiske utfordringer, så behovet for humanitær bistand vil fortsatt være tilstede. Håpet er at den nye demokratisk valgte regjeringen kan være starten på en positiv politisk utvikling som på sikt også kan lede til stabilitet og økonomisk vekst. ■



NØKKELTALL > KENYA

Folketall (mill)	40,5
Areal km ²	582 650
Flyktninger fra Kenya	10 265
Internt fordrevne	Om lag 250 000
Flyktninger i Kenya fra andre land	430 871
Frivillige tilbakevendinger til Kenya i 2010	-
Asylsøkere fra Kenya til Norge i 2010	9

Tall ved inngangen til 2011

FLYKTNINGSPRESS FRA NABOLANDENE

Menneskerettighetsbrudd, politisk motivert vold og konflikt over naturressurser i tillegg til perioder med oversvømmelser og tørke, er hovedfaktorene for at mennesker er på flukt i Kenya. I 2010 begynte myndighetene å utforme et prinsippdokument om internt fordrevne som skal bidra til å forhindre fordriving, samt legge til rette for assistanse til dem som er på flukt. Det er forventet at denne blir sendt til ratifisering i 2011.

ETTERVIRKNINGENE AV VALGET I 2007 Valget i Kenya i 2007 førte med seg opptøyer, vold og fordrivelser. Årsaken var mangeårige landkonflikter og etniske motsetninger som har røtter så langt tilbake som kolonitiden. De fleste som ble fordrevet, søkte beskyttelse i urbane områder hvor deres etniske gruppe var i majoritet. Rift Valley-provinsen ble spesielt hardt rammet. Mange tiltak for å bosette menneskene i transittleirer ellers i provinsen har vært fånyttet på grunn av korrupsjon og motstand blant lokalbefolkningen.

Relokalisering og kompensasjonsprogrammer er blant tiltakene myndighetene ønsker å iverksette og holder på å planlegge, men mangel på juridiske bevis på at man eier land eller eiendom, gjør slike prosesser vanskelige. Kvinner møter ekstra utfordringer i disse situasjonene. Likhet for loven gjelder i teorien, men ofte praktiseres ikke dette i forbindelse med land og eiendom. Der er kvinnene fortsatt ofte underlagt mannens rettigheter.

STORE UTFORDRINGER Majoriteten av flyktningene fra Kenya er fra Somalia, Etiopia og Sudan. Mange av dem lever i flyktningleirer, enten i Kakuma nordvest i landet eller i verden største flyktning-

leir, Dadaab i Nordøst-Kenya.

Kakuma flyktningleir ble opprettet i 1992 for å bistå sør-sudanere som flyktet fra borgerkrigen i landet. I dag huser leiren om lag 80 000 personer av 14 nasjonaliteter, hvorav majoriteten er fra Sør-Sudan og Darfur, Somalia, Etiopia, Uganda og Rwanda. I 2009 ble ca. 13 000 personer overført fra flyktningleirene i Dadaab til Kakuma, i et forsøk på å minske presset i de overbefolkede leirene i Nordøst-Kenya.

STORE BESKYTTELSESBEHOV I DADAAB Flyktningleirene i Dadaab fortsetter å øke i størrelse med om lag 5000 nye registrerte flyktninger hver måned, til tross for at Kenya har stengt grensen mot Somalia. UNHCR melder at i mars 2011 var antall registrerte flyktninger i Dadaab økt til over 320 000 mennesker fordelt på de tre leirene Dagahaley, Ifo og Hagadera. Dette er leirer som tidlig på 1990-tallet ble bygget for 90 000 mennesker da flyktningstrømmen fra nabolandet ble stor. I dag fortsetter de å vokse på grunn av den vedvarende konfliktsituasjonen i Somalia.

Ungdommer i flyktningleirene i Dadaab har spesielt store beskyttelsesbehov. De mangler både arbeid og andre muligheter for å tjene til livets opphold. Det innebærer økt fare for at de blir rekruttert inn i væpnede grupper. I 2010 var dette en reell fare, da det ble rapportert om at den Somalia-baserte islamistgruppen Al-Shabaab rekrutterte ungdom for å styrke troppene sine i Somalia. ■



NØKKELTALL › DR KONGO

Folketall (mill)	66
Areal km ²	2 345 410
Flyktninger fra DR Kongo	519 589
Internt fordrevne	Om lag 1 700 000
Flyktninger i DR Kongo fra andre land	167 268
Frivillige tilbakevendinger til DR Kongo i 2010	16 550
Asylsøkere fra DR Kongo til Norge i 2010	86

Tall ved inngangen til 2011

HERJES AV VOLD OG OVERGREP

Pågående kamper mellom ulike væpnede grupper, vold og overgrep mot sivilbefolkningen drev mennesker på flukt i og fra Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) i 2010. Mens hæren og en rekke opprørsgrupper fortsetter å kjempe om landets mange naturressurser, mangler sivilbefolkningen fysisk beskyttelse, mat, sosiale tjenester, utdanning, arbeid og land.

AVTALE OM RETUR Den 17. februar 2010 signerte DR Kongo, Rwanda og UNHCR en avtale om retur av kongolesiske flyktninger i Rwanda. Minst 53 000 flyktninger skal returnere, hovedsakelig til provinsen Nord-Kivu. Samarbeidet mellom DR Kongo og Rwanda har i stor grad blitt støttet internasjonalt som et viktig steg mot fred og stabilitet i regionen. Likevel har prosessen allerede skapt usikkerhet. Dersom den ikke gjennomføres på riktig måte, kan situasjonen øst i landet bli ytterligere destabilisert. Det er fordi returprosessen går til kjernen av konflikten, som blant annet dreier seg om etnisk tilhørighet og tilgang til land.

Til tross for lansering av myndighetenes stabiliserings- og rehabiliteringsprogram som legger vekt på å gi sikkerhet, dekke humanitære og sosiale behov, samt stimulere til økonomisk utvikling for de krigsherjede områdene øst i landet, ser det ikke ut til at konflikten avtar.

STABILISERENDE OPERASJONER I mai 2010 ble FNs fredsbevarende styrke MONUC erstattet av MONUSCO, og mandatet ble mer rettet inn mot stabiliseringsprosesser i etterkant av konflikt. I 2010 støttet styrken den kongolesiske hæren i militæroperasjonen Amani Leo, som har til formål å beskytte sivile samt fjerne trusselen som

den opprinnelige rwandiske hutumilitsen Democratic Liberation Forces of Rwanda (FDLR) utgjør i provinsene Nord- og Sør-Kivu. I stedet for stabilisering har man i visse områder sett en økning av antall nye internt fordrevne som resultat av krigshandlingene. I tillegg kommer det stadig rapporter om grove brudd på menneskerettighetene mot sivilbefolkningen, som kidnapping, drap, tortur, vold og seksuelle overgrep. Både den kongolesiske hæren og FDLR-soldater står bak volden.

De humanitære behovene er og forblir store for internt fordrevne og for de som returnerer til ødelagte landsbyer. Militæroperasjonen fører til at humanitære operasjoner møter større problemer knyttet til sikkerhet, som igjen gjør det vanskeligere å nå frem med hjelp til de som trenger det. I 2010 drev konfrontasjon mellom Allied Democratic Forces - National Army for the Liberation of Uganda (ADF-NALU) og den kongolesiske hæren nærmere 100 000 mennesker på flukt. Sør i landet fortsetter den ugandiske opprørsgruppen Herrens Frigjøringshær (LRA) sine herjinger, som igjen hindrer fred og stabilitet.

PRESIDENTVALGET NÆRMER SEG Konflikten i det østlige DR Kongo er meget kompleks med mange ulike aktører og grupperinger, som igjen er direkte eller indirekte knyttet til kampen om landets lukrative naturressurser. Det knyttes derfor stor spenning til det planlagte presidentvalget i november 2011. I 2009 og 2010 var det en opptrapping av konfliktene i DR Kongo. Dette kan ytterligere destabilisere landet og redusere sjansene for fred og utvikling, samt hindre gjennomføringen av valget i 2011. ■

NØKKELTALL › LIBERIA	
Folketall (mill)	4
Areal km ²	111 370
Flyktninger fra Liberia	72 024
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Liberia fra andre land	24 771
Frivillige tilbakevendinger til Liberia i 2010	920
Asylsøkere fra Liberia til Norge i 2010	57

Tall ved inngangen til 2011

GRADVIS FREMGANG

Åtte år etter signering av fredsavtalen som avsluttet 14 år med borgerkrig i Liberia, begynner landet å se resultater av den pågående gjenoppbyggingsprosessen. Mot slutten av 2010 sto Liberia overfor en ny utfordring, da konflikten i Elfenbenskysten førte til nye flyktningstømmer over grensen. Samtidig startet opptaktene til nytt president- og parlamentsvalg i oktober 2011, et valg som kan sette landets demokratiske utvikling og stabilitet på prøve.

STORE UTFORDRINGER FOR GJENOPPBYGGINGEN Borgerkrigen i Liberia tok over 200 000 liv, drev mer enn én million mennesker på flukt og skapte en humanitær katastrofe. Grove brudd på menneskerettighetene og brutale overgrep ble begått av begge sider i konflikten. Etter at fredsavtalen ble inngått i 2003, plasserte FN en fredsbevarende styrke (UNMIL) i landet. Styrken skulle sørge for demilitarisering av militære grupper og overvåke det første frie valget, som brakte Afrikas første kvinnelige president, Ellen Johnson-Sirleaf, til makten i 2005. Til tross for gjenoppbyggingsarbeid står Liberia fortsatt overfor store sosiale og økonomiske utfordringer, som arbeidsløshet, fattigdom, matusikkerhet, landkonflikter, korrupsjon og svake offentlige institusjoner. I 2010 ble landet kåret til verdens mest korrupte land av Transparency International.

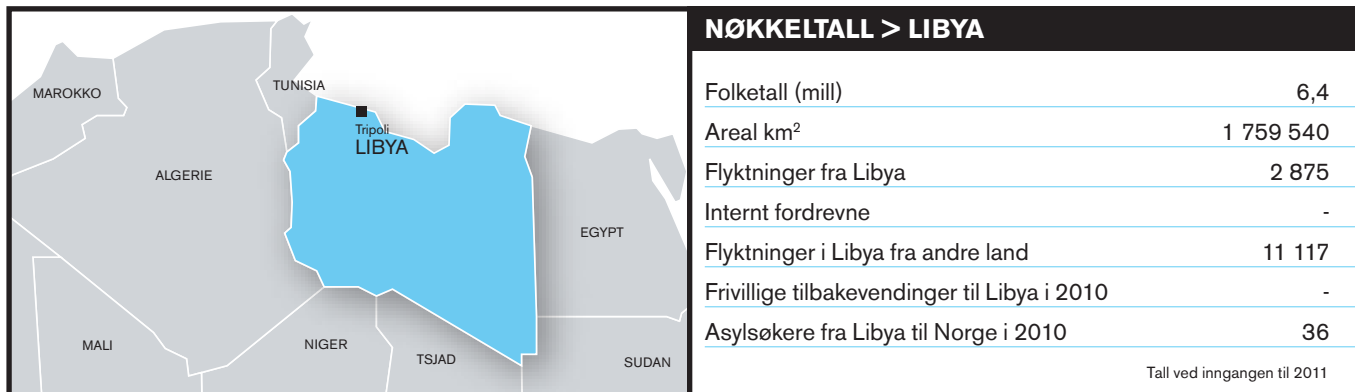
TILBAKEVENDING OG URBANISERING Over en toårsperiode fra 2004 til 2006 returnerte 330 000 internt fordrevne, og de 35 leirene hvor de hadde oppholdt seg ble stengt. I 2007 erklærte myndighetene returprosessen for fullført. Selv om Liberia offisielt ikke har internt fordrevne i dag, antas det at noen har søkt tilflukt i offent-

lige bygninger i hovedstaden Monrovia, og tusenvis av returnerte lever i illegale bosetninger i urbane områder.

I returområdene er mangelen på beskyttelse et vedvarende problem. Seksualisert vold er utstrakt, og kvinner og jenter er spesielt utsatt for overgrep. Spørsmål om rettigheter til land fortsetter å være en hovedutfordring og fører fra tid til annen til åpen konflikt mellom rivaliserende grupper.

NY FLYKTNINGSTRØM FRA ELFENBENSKYSTEN Presidentvalget i Elfenbenskysten i november 2010 har skapt en fastlåst politisk situasjon. Frykt og voldshandlinger førte til at mange ivorianere søkte tilflukt i Liberia mot slutten av året. I løpet av desember 2010 kom flere titusen flyktninger til Liberia, og i begynnelsen av april 2011 hadde i alt over 125 000 mennesker tatt seg over grensen. På tross av at det ble satt opp flyktningleirer, er belastningen enorm på lokalsamfunnene som har innlosjert mange av flyktningene. I tillegg til at man frykter de humanitære konsekvensene av krisen, er man også redd for at en smitteeffekt kan vekke latente konflikter til live i Liberia.

FORTSATT INTERNASJONAL TILSTEDEVÆRELSE I 2010 vedtok FNs sikkerhetsråd å forlenge UNMILs mandat frem til oktober 2011, blant annet for å hjelpe til med gjennomføringen av det planlagte valget. Forberedelser til valget preget også den siste delen av 2010, ved at presidentkandidater og politiske partier startet kampanjer og forhandlinger om politiske sammenslutninger og allianser. Det er stor spenning knyttet til gjennomføringen av valget. Freden i Liberia er skjør, og mye kan stå på spill. ■



MASSEFLUKT ETTER OPPRØR

11. februar 2011 brøt det ut et politisk opprør mot president Muammar Gaddafi, inspirert av demonstrasjonene for frihet og demokratiske reformer i nabolandene. Volden som fulgte, drev hundretusener på flukt. Totalt hadde nesten 616 000 mennesker forlatt landet ved utgangen av april, og strømmen fortsatte.

På det meste passerte mellom 15 000 og 20 000 daglig grensene til Egypt og Tunisia. Den første bølgen bestod hovedsakelig av mannlige gjestearbeidere, senere fulgte også libyere og afrikanere fra land sør for Sahara. Mangelen på tilgang har gjort det vanskelig for det internasjonale samfunnet å fastslå omfanget av mennesker på flukt inne i Libya.

BLANDEDE FØLELSER Vesten har hatt blandede følelser for Gaddafi gjennom årene. Generalen, som tok makten over den oljerike staten etter et kupp i 1969, ble en internasjonal paria etter spredningen av et fly over den skotske byen Lockerbie i 1988. Etter formelt å ha påtatt seg ansvaret i 2003 ble Gaddafi igjen invitert inn i den diplomatiske varmen.

Økonomiske interesser og samarbeid om antiterror og migrasjonskontroll førte til styrkede bånd til EU og USA i 2009. Samme år overtok Gaddafi ledervervet i Den afrikanske union.

Etter opprøret har vinden igjen snudd. Mange statsledere har oppfordret Gaddafi til å gå av. FN's sikkerhetsråd vedtok 17. mars 2011 en resolusjon om en flyforbudssone over Libya, for å beskytte sivile. Som et resultat har en etter hvert Nato-ledet styrke, der Norge deltar, siden 19. mars angrepet militære mål i Libya fra luften.

SVINGDØR TIL EUROPA Før opprøret fungerte Libya som «svingdør» til Europa for en blandet strøm av migranter, særlig fra afrikanske land sør for Sahara. Europa la press på Libya om å stoppe strøm-

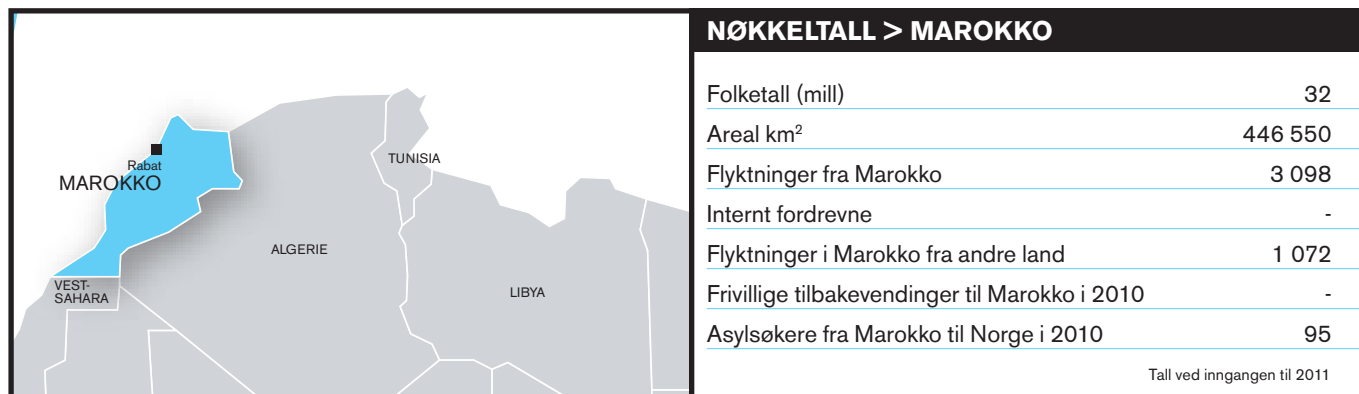
men. I 2009 inngikk Italia en avtale med Libya, som innebar at alle skip med migranter i italiensk farvann ble overlatt til libyske myndigheter - uten at deres beskyttelsesbehov ble utredet. I Libya, som verken har undertegnet FN's Flyktningkonvensjon eller har nasjonal asyllovgivning, ble de arrestert, internert og ofte deportert. Siden opprøret har sjøveien til Europa stått vidåpen.

I 2010 fikk UNHCR, som på nåde bidro med registrering og statusvurdering av asylsøkere, beskjed av libyske myndigheter om å avvikle sine aktiviteter i landet. UNHCR fikk senere fortsette å jobbe med pågående saker og var i dialog med myndighetene da opprøret startet.

Før opprøret hadde UNHCR registrert over 8000 flyktninger og 3000 asylsøkere i Libya. UNHCR kjenner også til tusenvis av andre med et mulig beskyttelsesbehov fra konfliktherjede land som Eritrea, Irak, Pakistan, Somalia, Sudan og Jemen. I tillegg har mange palestinske flyktninger i en årrekke vært bosatt i Libya.

USIKKER FREMTID Kampene økte i intensitet utover våren 2011, og situasjonen for sivilbefolkningen ble stadig mer prekær. Hvordan det internasjonale samfunnet vil utvikle sitt engasjement i Libya, er usikkert. Mange land er motvillige til å engasjere seg i en bakkekrig. Hvem som vil overta makten hvis regimet faller, er også uklart. Det er ingen entydig opposisjon, og opprørerne har ikke flagget noen enhetlig ideologi - utover et generelt opprop om frihet.

Analytikerne mener at et vellykket regimeskifte krever at opprørerne organiserer seg bedre, og at den internasjonale intervensjonen ikke oppfattes som et vestlig tokt mot et arabisk land. ■



PROTESTER MOT KONGENS MAKT

Også Marokko har vært preget av den politiske uroen som bølget gjennom Nord-Afrika og Midtøsten vinteren og våren 2011. Tusenvis av demonstranter tok 20. februar til gatene i mange marokkanske byer, blant annet med krav om en ny grunnlov som begrenser kongens makt.

I en TV-tale 9. mars lovet Kong Mohammed VI å endre grunnloven - som i dag blant annet gir kongen makt til å utpeke statsministeren og regjeringen. Endringene skal etter planen offentligjøres i juni 2011. Dette føyer seg inn i rekken av gradvise reformer siden 1990-tallet. Likevel fortsatte protestene utover våren, da mange aktivister ikke syntes kongen gikk langt nok i sine løfter om å gi fra seg makt.

NESTE STOPP EUROPA Marokko er Europas nærmeste afrikanske nabo og har gjennom historien vært et knutepunkt for folk på vandring. Mange marokkanere har de siste tiårene også reist ut for å finne arbeid, og om lag tre millioner lever nå i utlandet. I dag er Marokko blitt ett av de store transittlandene for en blandet migrasjonsstrøm. De fleste har Europa som mål. De spanske enklavene Ceuta og Melilla er blant de mest brukte innfallsporene. Mange krysser også havet i båt til Kanariøyene.

Men Marokkos relative politiske og økonomiske stabilitet gjør landet til en stadig mer attraktiv endestasjon. Myndighetene anslår at omlag 10 000 mennesker fra landene sør for Sahara bor illegalt i Marokko.

LOVGIVNING PÅ VEI Asylsøkere og flyktninger som ankom Marokko på 1960- og 1970-tallet, hovedsakelig fra Algerie, Palestina og Øst-Europa, er velintegrerte. Siden midten av 1990-tallet har afrikannere fra land sør for Sahara dominert migrasjonsstrømmen. Men

de siste årene har det også kommet mange fra land som Bangladesh, India, Pakistan og Irak.

Marokko har ratifisert FNs Flyktningkonvensjon, men mangler nasjonale asyllover - selv om en lov fra 2003 har visse forordninger. UNHCR har i 50 år bistått myndighetene med å registrere asylsøkere, vurdere beskyttelsesbehov og utstede dokumenter. Dokumentasjonen gir ingen rettslig status, men beskytter i praksis mot arrestasjoner og retur. Mange som forsøker å ta seg inn i Marokko, blir imidlertid deportert og dumpet på grensen uten at deres beskyttelsesbehov utredes. UNHCR samarbeider med det marokkanske justisdepartementet om å innføre nødvendig lovgivning.

MAROKKO I SØKELYSET Marokkos okkupasjon av Vest-Sahara siden 1975 representerer en verkebyll i forholdet til andre afrikanske stater. Vestlige land, som for øvrig er en nær alliert i kampen mot terror og irregulær migrasjon, har gjort svært lite for at de 165 000 saharawiske flyktningene som fortsatt lever i leire i Algerie, skal få komme hjem og bestemme sin egen fremtid gjennom demokratiske valg. I februar 2011 utvidet for eksempel EU sin fiskeriavtale med okkupantmakten Marokko, til tross for at dette innbefatter fiske også i farvannet til det okkuperte Vest-Sahara.

Marokko samarbeider med sine afrikanske naboland og med Europa om migrasjon. EU har bidratt betydelig økonomisk for å styrke Marokkos evne til å håndtere migrasjonsstrømmen, og Marokko er i dialog med EUs grensekontrollbyrå Frontex om et mulig samarbeid. Samtidig har Marokko gjort det klart at landet ikke ønsker å være verken EUs migrasjonspoliti eller dumpingplass for EUs avviste asylsøkere. ■



NØKKELTALL › NIGERIA

Folketall (mill)	158,4
Areal km ²	923 768
Flyktninger fra Nigeria	27 311
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Nigeria fra andre land	10 562
Frivillige tilbakevendinger til Nigeria i 2010	-
Asylsøkere fra Nigeria til Norge i 2010	354

Tall ved inngangen til 2011

HØYT KONFLIKTNIVÅ

I forbindelse med presidentvalget i april 2011 brøt det ut voldelige opptøyer i Nigeria. Minst 500 personer ble drept, og flere titalls tusen mennesker flyktet fra hjemmene sine for å unngå volden.

Kamp om ressurser, store sosiale forskjeller og religiøs og etnisk uro nærer opp under en voldelig konfliktspiral i Afrikas mest folkerike land. De mange konfliktene har ført til at et ukjent, men betydelig antall nigerianere er drevet på flukt i eget land. Disse får liten oppmerksomhet og hjelp.

MANGE KONFLIKTLINJER I 1999 ble militærdiktaturet i Nigeria byttet ut med demokrati. Den politiske oppmykningen gjorde det lettere for folk å vise sin misnøye, og konfliktnivået har de senere år vist en økende tendens.

En konfliktlinje går mellom det muslimske flertallet i nord og de kristne i sør. I det såkalte «midtbeltet», i grenseområdene mellom nord og sør, har blodige opptøyer mellom muslimer og kristne drevet tusenvis på flukt.

En annen konflikt er knyttet til oljerikdommen i Niger-deltaet. Befolkningen her ser lite til oljeinntektene, som stort sett faller i lommene på korruperte myndigheter og oljeselskaper. Mange tusen familier i deltaet er fordrevet som følge av sammenstøt mellom den militante opprørsgruppen Movement for the Emancipation of the Niger Delta (MEND) og regjeringshæren.

Også naturkatastrofer, som flom og jorderosjon, har ført til fordrivelse. Det samme gjør myndighetens utkastelsespolitikk i byene.

MANGLER DATA Det mangler pålitelig informasjon om de internt fordrevne, men det antas at antallet er høyt og svinger i takt med konfliktene i landet. Mangelen på kartlegging gjør det vanskelig å

vite hvor de fordrevne befinner seg, og hva slags hjelp de har størst behov for.

Det finnes ingen egne leire for internt fordrevne. En del av dem som flykter, oppholder seg midlertidig på skoler, sykehus eller i militær- og politibrakker. Selv om informasjonen er usikker, ser det ut til at de fleste fordrevne bor hos familie og venner eller i andre lokalsamfunn der deres egen etniske gruppe er i flertall.

I Nigeria befinner det seg også nærmere 9000 flyktninger fra andre land, først og fremst Liberia. UNHCR, De vestafrikanske staters økonomiske fellesskap (ECOWAS) og Den afrikanske utviklingsbanken jobber sammen om et utviklingsprosjekt med spesielt fokus på disse flyktningene.

FRAGMENTERT HJELP Myndighetene mangler både juridisk rammeverk og en politikk for de fordrevne. De siste par årene har imidlertid myndighetene tatt noen skritt for å bøte på dette. Nigeria har underskrevet, men ennå ikke ratifisert, Den afrikanske unions (AU) konvensjon for internt fordrevne (2009), og i 2010 henvendte landet seg til FN for å få hjelp til å skaffe bedre data om de internt fordrevne.

I praksis er det først og fremst de lokale myndighetene som tar seg av mennesker på flukt. På føderalt nivå har National Emergency Management Agency (NEMA) ansvar for nødhjelpsoperasjoner og andre «korttidsoppdrag». Arbeidet med mer langvarige løsninger for flyktninger og internt fordrevne håndteres av National Commission for Refugees (NCFR), men de mangler ressurser til å gjøre en tilfredsstillende jobb.

Internasjonale bistandsaktører i Nigeria har lite fokus på internt fordrevne og konsentrerer seg mer om overordnet utviklingshjelp for å styrke demokratiet og rettsstaten. ■

NØKKELTALL > RWANDA	
Folketall (mill)	10,6
Areal km ²	26 338
Flyktninger fra Rwanda	125 130
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Rwanda fra andre land	55 688
Frivillige tilbakevendinger til Rwanda i 2010	10 810
Asylsøkere fra Rwanda til Norge i 2010	21

Tall ved inngangen til 2011

ØKT STABILITET

De fleste som flyktet i forbindelse med folkemordet i 1994, har nå vendt hjem til et relativt stabilt samfunn. Rwanda preges likevel av at det hører til den urolige Great Lakes-regionen, der ulike konflikter, spesielt øst i DR Kongo, skaper et vedvarende flyktningproblem.

FOLKEMORD OG FLYKTNINGSTRØM Mange år med etnisk spenning mellom hutuer og tutsier toppet seg i 1994. I løpet av 100 dager ble 800 000 tutsier og moderate hutuer drept i det som betegnes som det verste folkemordet i Afrika i moderne tid. Mange av de som var med på å utføre massedrapene, var unge menn fra de store flyktningleirene sør i landet. Her var rundt en million hutuer internt fordrevne, som følge av konfliktene i forkant av folkemordet.

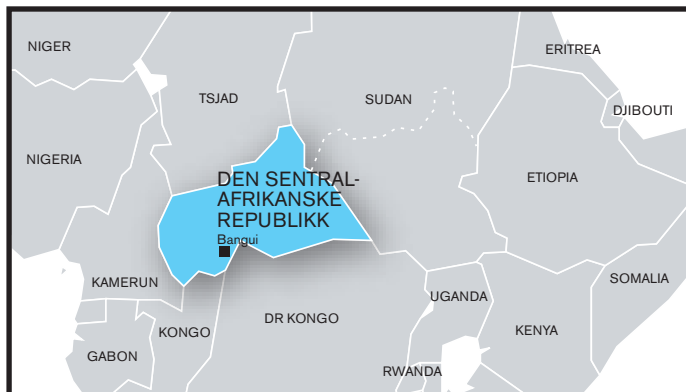
Etter hvert tok tutsiene og deres motstandsorganisasjon Rwandas patriotiske front (RPF) over makten. Rundt to millioner hutuer ble drevet på flukt under og rett etter folkemordet, og de fleste havnet i flyktningleirer i nabolandet DR Kongo. En del av dem var militante ekstremister som startet geriljakrig mot Rwanda gjennom opprørsbevegelsen Forces démocratiques de libération du Rwanda (FDLR).

VIL AT FLYKTNINGENE RETURNERER Sterk politisk styring og forsøringsarbeid ved hjelp av både nasjonale og internasjonale rettssystemer bidro til å stabilisere Rwanda relativt raskt. Presidentvalget i 2010 gikk rolig for seg, til tross for vold og uro i oppkjøringen til valget. Sittende president Paul Kagame vant valget og kunne starte sin andre periode som landets sterke leder. Kritikerne frykter hans stadig strammere grep om makten, som innebærer knebling av opposisjonspolitikere og journalister, og mangel på reelle demokratiske reformer.

Flertallet av flyktningene er nå kommet tilbake. Likevel har en del av hutu-flyktningene vært redde for å vende hjem, andre har vært forhindret av opprørsbevegelsen FDLR. Allerede i 2002 anmodet Rwanda FN om å bidra til at rwandiske flyktninger kunne vende hjem, fordi de mente landet var blitt trygt for alle. I mai 2010 ble UNHCR, Rwanda og Uganda enige om at rwandiske flyktninger i Uganda kan vende hjem. Gruppebeskyttelsen opphører ved utgangen av 2011. De som ikke har kommet seg tilbake til Rwanda innen denne datoen, mister sin status som flyktninger.

Til tross for noe hjelp har det vært vanskelig for de mange hjemvendte å starte opp med en ny tilværelse. I 2010 opprettet myndighetene et nytt departement, Ministry of Disaster Management and Refugee Affairs, som skal sette mer fokus på situasjonen for flyktninger. Dessuten har nasjonalforsamlingen vedtatt mange nye lover, som blant annet omfatter økonomi og likestilling. Lovene kan gjøre det lettere for kvinner, også kvinner på flukt, å bli økonomisk selvstendige.

FLYKTNINGER FRA NABOLAND Siden 1980-tallet har politisk uro og væpnede konflikter ført mange flyktninger fra nabolandene til Rwanda. Fortsatt er situasjonen i Great Lakes-regionen ustabil, og de siste årene har det kommet mange flyktninger fra de østlige delene i DR Kongo til Rwanda. Noen av dem holder til i hovedstaden Kigali, men de fleste bor i fire ulike flyktningleirer hvor de er helt avhengige av internasjonal bistand. På grunn av knapphet på jord i Rwanda er retur til hjemlandet den beste løsningen på lang sikt. Hvis sikkerhetssituasjonen bedres, kan rundt 10 000 kongolesiske flyktninger få hjelp av FNs UNHCR til frivillig retur i løpet av 2011. ■



NØKKELTALL › DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Folketall (mill)	4,4
Areal km ²	622 984
Flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk	166 412
Internt fordrevne	192 000
Flyktninger i Den sentr.afrikanske rep. fra andre land	22 793
Frivillige tilbakevendinger til Den sentr.afrikanske rep. i 2010	-
Asylsøkere fra Den sentr.afrikanske rep. til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

GLEMT KONFLIKT I AFRIKAS HJERTE

Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) er i underkant av 200 000 mennesker internt fordrevet i Den sentralafrikanske republikk (SAR). I tillegg har 162 000 flyktet til nabolandene Tsjad og Kamerun.

Sentrale styresmakter har vanskeligheter med å nå ut til befolkningen i de nordlige og østlige deler av landet på grunn av manglende sikkerhet, dårlige veiforbindelser og lite utbygde kommunikasjonsystemer. Politiske motstandere av sentralregjeringen, opposisjonssgrupper, kriminelle bander og representanter fra Herrens motstandshær (LRA) utnytter mangelen på statlig tilstedeværelse og utfører stadige angrep på lokalbefolkningen. Overgrep og kamphandlinger tvinger folk på flukt fra sine landsbyer.

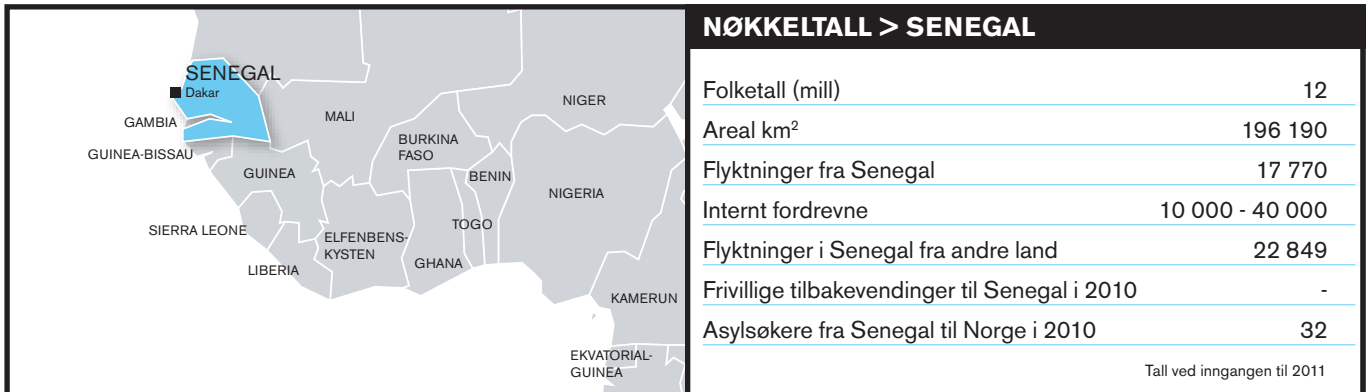
POLITISK USTABILITET Helt siden selvstendigheten i 1960 har SAR vært preget av politisk ustabilitet med hyppige militærkupp. Den sittende presidenten, François Bozize, kom til makten ved et kupp i 2003 og dannet da en overgangsregjering som to år senere organiserte valg. Bozize vant valget, men væpnet konflikt brøt samme år ut mellom regjeringsstyrker og opposisjonssgrupper som ønsket mer politisk makt. I løpet av de tre årene konflikten varte, ble nær 300 000 tvunget på flukt. I desember 2008 ble det undertegnet en avtale om våpenhvile mellom myndighetene og den væpnede opposisjonen. Dette ledet til en bedret sikkerhetssituasjon, færre brudd på menneskerettighetene og en nedgang i antallet mennesker som ble drevet på flukt.

Situasjonen tilspisset seg igjen i 2009 da volden økte og flere ble drevet på flukt. Både angrep fra interne opposisjonssgrupper og LRA har bidratt til denne forverringen. Etter at Herrens motstandshær og lederen Joseph ble drevet ut av Uganda, har bevegelsen funnet et fristed nettopp i SAR.

I januar 2011 ble første runde av et nytt presidentvalg gjennomført, og sittende president fikk over 66 prosent av stemmene. Internasjonale observatører påpekte at valget hadde vesentlige mangler. Andre valgomgang var planlagt i mars, men ble utsatt til i midten av mai.

FLYKTNINGER I SAR Kamphandlinger i det nordlige DR Kongo høsten 2009 ledet til at 120 000 mennesker ble drevet på flukt. De fleste av disse kom seg i sikkerhet i Kongo-Brazzaville, men omtrent 25 000 flyktet i løpet av januar 2010 videre over Obanguielven til SAR. Få av disse har returnert til hjemlandet i løpet av 2010. I tillegg finnes det noen tusen flyktninger fra Sudan og Uganda. Mange av flyktningene fra Uganda har vært tilknyttet LRA.

INTERNASJONAL TILSTEDEVÆRELSE Forholdene i SAR fører ikke til store overskrifter i verdenspressen, og landet får derfor ikke sårt tiltrengt støtte fra internasjonale donorer. Helse- og skolesystemet ligger i ruiner, og mangelen på helsepersonell og lærere er enorm. Brudd på menneskerettigheter, bortføring av barn, voldtekter og rekruttering av barnesoldater er vanlig. Den humanitære situasjonen krever større oppmerksomhet og ikke minst økonomiske midler. Dette vil være avgjørende for å legge et grunnlag for større stabilitet. Nå har FN bestemt at deres tilstedeværelse i SAR skal nedprioriteres, noe som etter all sannsynlighet vil føre til en forverret situasjon for befolkningen og gjenværende hjelpeorganisasjoner. ■



GAMMEL KONFLIKT BLUSSER OPP

I 2009 og 2010 tilspisset konflikten mellom separatistbevegelsen Movement of Democratic Forces in the Casamance (MDFC) og militære styrker i Senegal seg. Det har skapt flere internt fordrevne og gjort situasjonen enda vanskeligere for dem som allerede var fordrevet.

KREVER SELVSTENDIGHET Senegal har hatt en ledende posisjon i Vest-Afrika helt siden kolonitiden, ikke minst i forhold til de fransktalende naboene i regionen. Selv om Senegal regnes som relativt stabilt politisk, pågår et av Vest-Afrikas mest seigslivede opprør i Casamance-regionen sør i landet. Helt siden 1982 har separatistbevegelsen MDFC kjempet for selvstendighet. En viktig årsak til konflikten er at folkegruppen jolaene føler seg marginalisert av wolofene, som er den største etniske gruppen i Senegal. Casamance er en del av Senegal, men ligger klemmt mellom Gambia og Guinea-Bissau. Konflikten har pågått med lav intensitet og sporadiske angrep, og det har vært opptil flere fredsavtaler. Men fredsavtalene har vært ustabile, og i årenes løp har sammenstøtene krevd flere hundre menneskeliv og tvunget tusenvis på flukt. Høsten 2009 blusset konflikten kraftig opp og har herjet regionen siden.

Hæren har lidd noen av sine største tap av soldater etter at kampene tiltok. I 2010 fikk konflikten et internasjonalt tilsnitt da Senegal brøt de diplomatiske forbindelsene med Iran, ettersom iranerne skal ha solgt våpen til opprørerne i Casamance.

FLERE PÅ FLUKT Helt fra starten på 1980-tallet har konflikten i Senegal drevet mange på flukt. De fleste er internt fordrevne, men i tillegg befinner 15 000 senegalesiske flyktninger seg i Guinea-Bissau og Gambia. På grunn av urolighetene i Casamance er utsiktene til

å vende hjem foreløpig dårlige. Forverringen av konflikten i 2009 og 2010 antas å ha resultert i rundt 4000 nye internt fordrevne.

80 prosent av de internt fordrevne bor hos familie og venner. Å finne noe å leve av er ofte vanskelig. Tilgangen til dyrbar jord er dårlig, både på grunn av landminer og de pågående kampene. Mange har søkt seg til byene, spesielt regionens største by Ziguinchor, siden mulighetene for lønnsarbeid er bedre her enn på landsbygda.

Enkelte steder er forholdet mellom internt fordrevne og lokalbefolkningen konfliktfylt, og de internt fordrevne blir satt på sidelinjen sosialt og økonomisk på grunn av arbeidsløshet og knapphet på jord. For noen blir prostitusjon og tigging eneste utvei. Barna blir ofte overlatt til seg selv mens foreldrene kjemper for livsoppholdet, og mange sliter med traumer.

INGEN EGNE FLYKTNINGILTAK I 2008 begynte en del internt fordrevne å vende hjem. Men med de siste par årenes oppblussing av kampene, er returen satt på vent. Senegal har verken lovverk eller institusjoner som er spesielt rettet inn mot internt fordrevne. I stedet jobber lokale og nasjonale myndigheter for å inkludere deres behov i de overordnede utviklingsprogrammene for Casamance-regionen. Et av disse er «Programme for Revival of Economic and Social activities» (PRAESC), hvor FNs barnefond (UNICEF) og FNs matvareprogram (WFP) samt ulike nasjonale og internasjonale organisasjoner er med.

På grunn av den vanskelige tilgjengeligheten i deler av Casamance er mye av den konkrete hjelpen til de internt fordrevne blitt utført av lokale organisasjoner. ■



DEMOKRATIET FESTER SEG

Rundt to millioner mennesker ble jaget på flukt under borgerkrigen i Sierra Leone på 1990-tallet. De aller fleste var internt fordrevne, men et stort antall krysset også grensene til nabolandene og søkte tilflukt i flyktningleirer. I dag er flyktningproblemet så godt som løst. Det er ingen internt fordrevne igjen, og de fleste som var utenfor landets grenser, har enten vendt hjem eller blitt integrert i landet de flyktet til.

BRUTAL BORGERKRIG På begynnelsen av 1990-tallet utviklet det seg et opprør, ledet av Revolutionary United Front (RUF), mot det sittende regimet i Sierra Leone. Krigføringen var svært brutal og rammet sivilbefolkningen hardt. Et av RUFs gjennomgående overgrep var kapping av hender og føtter, og et stort antall sivile ble lemlestet eller drept. Soldatene var ofte barn som først var blitt bortført fra familiene sine og deretter hjernevasket. De grove angrepene og gjentatte menneskerettsbruddene skapte en enorm flyktningstrøm. Over en tredel av landets innbyggere ble fordrevet.

Etter hvert spredte konflikten seg til nabolandene Liberia, hvor RUF hadde base, og til Guinea, som huset mange flyktninger fra Sierra Leone. På grunn av kamphandlingene bølget flyktningstrømmene frem og tilbake over grensene. Kampen om landets rike naturressurser, spesielt diamanter, var med på å holde krigen gående.

FORSONINGSARBEID En fredsavtale ble inngått i 2000, og to år senere var avvæpningen sluttført og borgerkrigen formelt over. Samme år opprettet FN en spesialdomstol for Sierra Leone, som fram til 2009 etterforsket overgrepene begått under borgerkrigen. En av sakene pågår imidlertid fortsatt ved den internasjonale straffedomstolen i Haag. Det gjelder saken mot Liberias tidligere

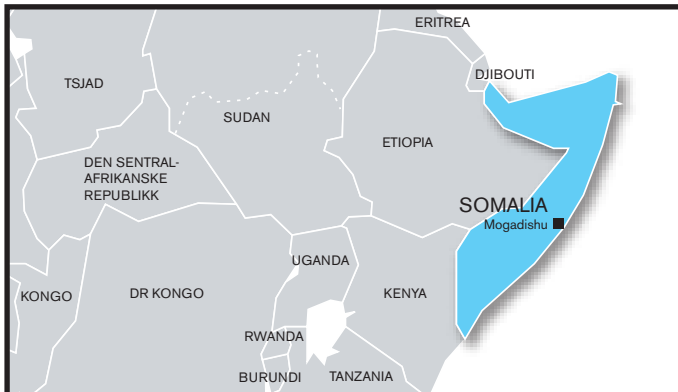
president Charles Taylor, som er anklaget for å ha samarbeidet med RUF og for å ha vært involvert i ulovlig diamanthandel. Dom er ventet sommeren 2011.

FN startet sitt engasjement i Sierra Leone i 1998. Først med fredsbevarende styrker, deretter med et bredt fredsbyggende arbeid som fortsatt pågår. I 2010 ble de siste FN-sanksjonene mot landet hevet, blant annet våpenembargoen og reiseforbudet for opprørerne.

EFFEKTIV RETUR Gjenoppbyggingen har gått sakte, og freden er fortsatt skjør, både på grunn av ustabilitet i regionen og alle utfordringene etter krigen. Arbeidet med retur av flyktninger har likevel gått bra, til tross for noe kritikk fra humanitære organisasjoner om at returen ikke alltid har vært frivillig og trygg. Mange av de internt fordrevne ble gjenbosatt i løpet av de første årene etter at fredsavtalen var på plass. Ved årsskiftet 2010/2011 er det offisielt ingen flere internt fordrevne. 6500 barnesoldater er gjenforent med sine familier. Et stort antall fordrevne returnerte også på egen hånd.

LOKALT INTEGRERT I 2008 falt gruppebeskyttelsen for flyktninger fra Sierra Leone bort. Likevel er det fortsatt noen flyktninger fra Sierra Leone i Liberia, Guinea og andre naboland, som av ulike grunner vegrer seg for å vende tilbake til hjemlandet. UNHCR bistår disse flyktningene, og det foreligger planer for lokal integrering av mange av dem.

Sierra Leone har selv tatt i mot en del flyktninger fra Liberia. De fleste hadde ved utgangen av 2010 reist hjem igjen. Blant dem som er blitt værende, jobbes det blant annet for hjelp til arbeid og husvære. ■



NØKKELTALL › SOMALIA

Folketall (mill)	9,3
Areal km ²	637 657
Flyktninger fra Somalia	792 914
Internt fordrevne	Om lag 1 500 000
Flyktninger i Somalia fra andre land	26 048
Frivillige tilbakevendinger til Somalia i 2010	-
Asylsøkere fra Somalia til Norge i 2010	1 397

Tall ved inngangen til 2011

ET LAND I HUMANITÆR KRISE

Konfliktsituasjonen fortsetter å eskalere i Somalia. Kamphandlinger, drap, kidnappinger, vilkårlige arrestasjoner, seksuell og kjønnsbasert vold, tørke og mennesker på flukt gjør den humanitære situasjonen prekær. En av seks somaliere er internt fordrevne, og beskyttelsesbehovene er enorme.

ENORME BEHOV, VANSKELIG Å HJELPE Konflikten og den dårlige sikkerhetssituasjonen i Somalia ble ytterligere forverret i 2010. Daglige kamphandlinger mellom overgangsregjeringen TFG, deres allierte og islamistgruppen Al-Shabaab og andre militære grupper gjorde at minst 300 000 nye mennesker ble internt fordrevet i 2010. Bare i leiren i Afgoooye utenfor Mogadishu var det en halv million mennesker. Dette er sannsynligvis den største samlingen internt fordrevne i verden. I tillegg til kamphandlingene gjorde langvarig tørke situasjonen prekær for sivilbefolkningen. Tørken minsket tilgangen på mat og drev flere på flukt. Den elendige sikkerhetssituasjonen gjør det ekstremt vanskelig for nødhjelpsorganisasjonene å nå ut med hjelp til disse menneskene.

Den generelle usikkerheten og trusselen om at barn rekrutteres inn i væpnede opposisjonsgupper, gjorde at mennesker også flyktet inn i Mogadishu fra Afgoooye i 2010.

INGEN FUNKSJONELL SENTRAL REGJERING Helt siden Siad Barres regjering ble styrtet i 1991, har Somalia vært uten en funksjonell sentral regjering, og voldelige konflikter har preget landet siden uavhengigheten i 1960.

Den FN-støttede Transitional Federal Government (TFG) som ble dannet i 2004, har kun hatt begrenset kontroll over landet, og sommeren 2006 tok Unionen av Islamiske Domstoler (ICU) kontroll over store deler av Sør- og Sentral-Somalia. Den eskalerende kon-

flikten mellom TFGs tropper, deres allierte i Den afrikanske unions styrker og ekstreme islamistgrupper som Al-Shabaab fortsetter å prege sørlige og sentrale deler av landet.

TFGs regjeringsperiode avsluttes i 2011, og det internasjonale samfunnet har ingen klare planer for hva som skjer i etterkant av dette. Det debatteres også hvorvidt FN skal ha en integrert operasjon i landet, men formen på dette nærværet er uklart. De humanitære aktørene i Somalia er bekymret for at en slik operasjon kan undergrave humanitære prinsipper om uavhengighet og upartiskhet ved at humanitært arbeid underlegges politiske hensyn. Uavhengighet fra politiske og militære hensyn er viktig for å få avtaler som gjør det mulig å hjelpe de som trenger det, og for sikkerhetssituasjonen for nødhjelpsarbeidere.

STATER INNEN STATEN Somaliland i den nordvestre delen av Somalia erklærte seg i 1991 som egen stat og har i etterkant beveget seg mot sosial og politisk stabilitet til forskjell fra resten av Somalia. Somaliland avholdt et vellykket presidentvalg i juni 2010, der sittende president Riyale overlot makten til opposisjonspartiet Kulmiye som vant. Det er et økende beskyttelsesbehov også i denne delen av landet for internt fordrevne fra sørlige deler av Somalia som diskrimineres i Somaliland. Regjeringen ønsker å kaste dem ut og forsinker hjelpesendinger og nødvendig assistanse.

Også Puntland ønsker å bli egen stat, og i 2010 trakk de sin støtte til TFG. Puntland fortsetter å preges av piratvirksomhet og kidnappinger samt målrettede drap på ansatte i de lokale myndighetene. I tillegg er grensekonflikten mellom Puntland og Somaliland en årsak til at mange drives på flukt. Myndighetene her fortsetter å presse humanitære aktører for å få til en relokalisering av internt fordrevne. ■



NØKKELTALL › SUDAN

Folketall (mill)	43,6
Areal km ²	2 505 810
Flyktninger fra Sudan	410 984
Internt fordrevne	4 500 000 - 5 200 000
Flyktninger i Sudan fra andre land	184 354
Frivillige tilbakevendinger til Sudan i 2010	6 670
Asylsøkere fra Sudan til Norge i 2010	181

Tall ved inngangen til 2011

NY FREMTID I NORD OG SØR

Borgerkrig og interne stridigheter om makt og ressurser har preget Sudan de siste tiårene. Situasjonen har drevet store deler av befolkningen på flukt i eget land, primært i Darfur og områdene rundt Khartoum, Sør-Kordofan og i Sør-Sudan. Folkeavstemningen i Sør-Sudan om selvstendighet i januar 2011 endte med et overveldende flertall for uavhengighet, og utløpet av fredsavtalen mellom nord og sør vil i stor grad prege situasjonen for sivilbefolkningen i 2011.

KONFLIKT OG FOLKEAVSTEMNING Sudan har både før og etter sin uavhengighet i 1956 vært preget av væpnet opprør og konflikt. Misnøye med maktkonsentrasjonen i hovedstaden Khartoum og den skjeve fordelingen av landets ressurser førte til en konflikt som pågikk frem til 1972, og som endte i en fredsavtale som ga Sør-Sudan regionstatus med utstrakt selvstyre. I 1983 brøt borgerkrigen ut på nytt. En sentral årsak var myndighetenes ønske om å innføre muslimsk lov også i det primært kristne Sør-Sudan. Konflikten varte frem til 2005, da en ny fredsavtale, Comprehensive Peace Agreement (CPA), ble undertegnet. I mellomtiden hadde over fire millioner mennesker blitt fordrevet i og fra Sør-Sudan, mange til områdene rundt Khartoum.

Da fredsavtalen ble signert i 2005, gikk representanter fra National Congress Party (NCP) i nord og opprørsgruppen i sør, Sudan People's Liberation Movement (SPLM), sammen om å danne en samlingsregjering. Samtidig ble FNs fredsbevarende operasjon i Sudan (UNMIS) opprettet, med et mandat frem til juli 2011 da fredsavtalen formelt oppheves. Et av kravene i fredsprosessen var at Sudan skulle avholde president- og nasjonalforsamlingsvalg. Et annet var at Sør-Sudan skulle få mulighet til å stemme over uavhengighet fra nord i en folkeavstemning. I januar 2011 stemte nesten 98 prosent av valgdeltakerne for selvstendighet for Sør-Sudan.

UAVKLARTE SPØRSMÅL OG RETUR Selv om Sør-Sudan har valgt bort enheten med nord, er det fortsatt mange uavklarte spørsmål som må løses. Et av dem gjelder hvor grensen mellom nord og sør skal gå, og hvordan man skal dele inntektene av naturressursene som finnes i grenseområdet. I tillegg kommer spørsmål om statsborgerskap for sørsudanere i nord og nordsudanere i sør. Det uavklarte spørsmålet rundt statsborgerskap er en viktig årsak til at folk forlater nord og drar til sør. Majoriteten av de som har returnert til sør siden november 2010, har kommet til statene Unity, Nord Bahr el Ghazal, Øvre Nilen og Warrap. Flere av disse statene er sterkt preget av den mangeårige borgerkrigen som har bidratt til en usikker matvaresituasjon, og som blir ytterligere forverret av gjentatt flom i området.

DARFUR – FORTSATT KONFLIKTUTSATT Væpnet konflikt har preget Darfur-provinsen vest i Sudan siden 2003, da regjeringsstyrker ble angrepet av opprørsgruppene Sudan Liberation Movement/Army (SLM/A) og Justice and Equality Movement (JEM). Den Afrikanske Union (AU) opprettet i 2007 en fredsbevarende styrke som i dag rapporterer både til FNs sikkerhetsråd og AU. Denne styrken har nærvær i regionen frem til juli 2011 for å fortsette implementeringen av fredsavtalen inngått i 2006. På tross av avtaler og fredsbevarende styrker har voldelige konfrontasjoner mellom opprørsgruppene og myndighetene drevet mellom 1,9 og 2,7 millioner på flukt i regionen. ■



NØKKELTALL › SØR-AFRIKA

Folketall (mill)	50
Areal km ²	1 219 912
Flyktninger fra Sør-Afrika	594
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Sør-Afrika fra andre land	229 601
Frivillige tilbakevendinger til Sør-Afrika i 2010	-
Asylsøkere fra Sør-Afrika til Norge i 2010	4

Tall ved inngangen til 2011

MOTTAKSAPPARAT PÅ BRISTEPUNKTET

Flyktninger fra mange land fortsetter å strømme til Sør-Afrika, og bunken av asylsøknader vokser raskt. Rundt 400 000 venter på å få sin søknad behandlet. De risikerer å vente i flere år. En ny og strengere innvandringslov er et av virkemidlene for å få bukt med et sprengt mottaksapparat.

REKORDMANGE ASYLSØKNADER Den sørafrikanske regjeringen og president Jacob Zuma er under økende press. Uenighet med fagbevegelsen, anklager om korrupsjon, vedvarende fattigdom og sosiale spenninger skaper utfordringer. På toppen av dette kommer flyktningstrømmen.

Ifølge UNHCR er Sør-Afrika det landet i verden som mottar flest individuelle asylsøknader - i 2010 var tallet 181 000. Flyktningene kommer fra Øst-Afrika, Afrikas Horn og Great Lakes-regionen. Den største gruppen er fra Zimbabwe. Mellom 1,5 og 2,5 millioner zimbabwere skal ha kommet til Sør-Afrika etter 2005, men mange av dem ble senere sendt hjem med tvang. Myndighetene har midlertidig stanset tvangsreturneringen og gitt zimbabwere en frist til 1. august 2011 for å søke om oppholdstillatelse. De som da ikke får opphold, skal sendes hjem.

Flyktningene fra Angola og Great Lakes-regionen får tilbud om frivillig retur, men interessen er liten. Enkelte sårbare grupper som trenger spesiell beskyttelse, kan gjenbosettes i andre land. For andre grupper åpner sørafrikansk lov for at de som har vært over fem år i landet, kan få permanent opphold.

KONFLIKT MED LOKALE Mens flyktninger i mange andre land interneres, får de som kommer til Sør-Afrika bevege seg fritt. De har også lov til å arbeide og benytte seg av offentlige velferdstjenester mens de venter på behandling av asylsøknaden sin. Men i praksis fungerer det ikke alltid slik. Konflikter oppstår lett mellom flykt-

ningene og lokalbefolkningen når de skal konkurrere om jobber, bolig og offentlig hjelp.

Dessuten kaster apartheid fortsatt lange skygger over landet, blant annet i form av en fremmedfrykt som kommer til syne i sørafrikanernes møte med innvandrere. De siste årene har det vært flere voldsepisoder med utspring i dette. Den mest omtalte episoden fant sted i 2008, da over 60 mennesker ble drept og 46 000 drevet på flukt. I etterkant startet myndighetene, FN og nasjonale organisasjoner et samarbeid for å forhindre nye konflikter.

Likevel fortsetter de voldelige sammenstøtene. I juli 2010 dro noen tusen zimbabwere tilbake til hjemlandet etter at de var blitt utsatt for vold, men den eksplosjonen av vold som mange fryktet ville komme mellom etniske grupper i forbindelse med fotball-VM i juni 2010, uteble.

KONTROVERSIELL LOV I mars 2011 vedtok nasjonalforsamlingen en lov som er ment å effektivisere asylinstituttet og bremse flyktningstrømmen. Ifølge myndighetene vil de nye reglene også gjøre asylprosessen enklere for flyktningene, men opposisjonen, menneskerettighetsaktivister og advokater mener de tvert imot skaper flere hindre for flyktninger.

Kritikken retter seg blant annet mot at en persons rett til asyl nå kan bli vurdert allerede på grensen. I teorien kan vedkommende bli sendt rett hjem igjen av grensevakter uten god nok kunnskap om flyktningsrettigheter. Et annet omstridt punkt i den nye loven er strengere krav til innlevering av asylsøknad. Tidligere har asylsøkere hatt 14 dager fra de krysser grensen til de må ha søkt om asyl på et av de offentlige mottakskontorene for flyktninger. Nå er antall dager redusert til fem, noe som kan gjøre det praktisk umulig for mange å ordne papirene i tide. ■



NØKKELTALL › TANZANIA

Folketall (mill)	44,8
Areal km ²	945 087
Flyktninger fra Tanzania	1 356
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tanzania fra andre land	110 533
Frivillige tilbakevendinger til Tanzania i 2010	-
Asylsøkere fra Tanzania til Norge i 2010	4

Tall ved inngangen til 2011

STRAMMER INN FLYKTNINGPOLITIKKEN

Den en gang svært rause politikken overfor flyktninger fra nabolandene skjerpes stadig inn i Tanzania. Selv om myndighetene vil hindre nye flyktningstrømmer, jobber de likevel aktivt for å finne varige løsninger for de flyktningene som fortsatt er i landet. I 2010 ble statsborgerskap innvilget til hele 162 200 burundiske flyktninger, mens andre fikk hjelp til frivillig retur til hjemlandet.

MINDRE RAUS Tanzania er et stabilt land i en ustabil region. Selv om det er fattig og mottar mye internasjonal bistand, har landet blitt sett på som et forbilde når det gjelder å være raus mot naboer som trenger en trygg havn fra krig og uro. Tanzania har håndtert en av de største flyktningstrømmene i Afrika. På det meste, i 2000, huset landet 700 000 flyktninger. De fleste har kommet fra DR Kongo og Burundi. Myndighetene har også samarbeidet med internasjonale aktører for å finne løsninger på konflikten i de urolige nabolandene. I dag oppfattes flyktningene i større grad enn tidligere som en byrde. Flyktningpolitikk var tema ved valget i 2010, og myndighetene ønsker nå å sette et punktum for sin sjenerøse holdning til flyktninger. Dette gjøres ved at færre flyktninger får komme inn i landet og at frivillig retur tilbys flest mulig av de flyktningene som allerede er der. I tillegg vil myndighetene slutføre en storstilt integrering av burundiere.

BURUNDIERE FÅR STATSBORGERSKAP Den største gruppen av burundiske flyktninger kom til Tanzania i 1972. Først i 2009 bestemte regjeringen seg for at disse skulle få permanent opphold, og året etter fikk 162 200 innvilget statsborgerskap. Burundierne har bodd i egne områder, såkalte «gamle bosettinger», som stenges så fort det er funnet en løsning for alle. I tillegg bor en gruppe på 22 000 burundiere, som også kom i 1972, i landsbyer i Kigoma-regionen.

Myndighetene holder på å registrere disse og vil kartlegge om de ønsker å bli værende i Tanzania eller reise tilbake til Burundi. Myndighetene og UNHCR jobber sammen om den lokale integreringen av burundierne. Selv om papirene er i orden, er det i praksis et stykke igjen før de har samme rettigheter og muligheter som andre borgere.

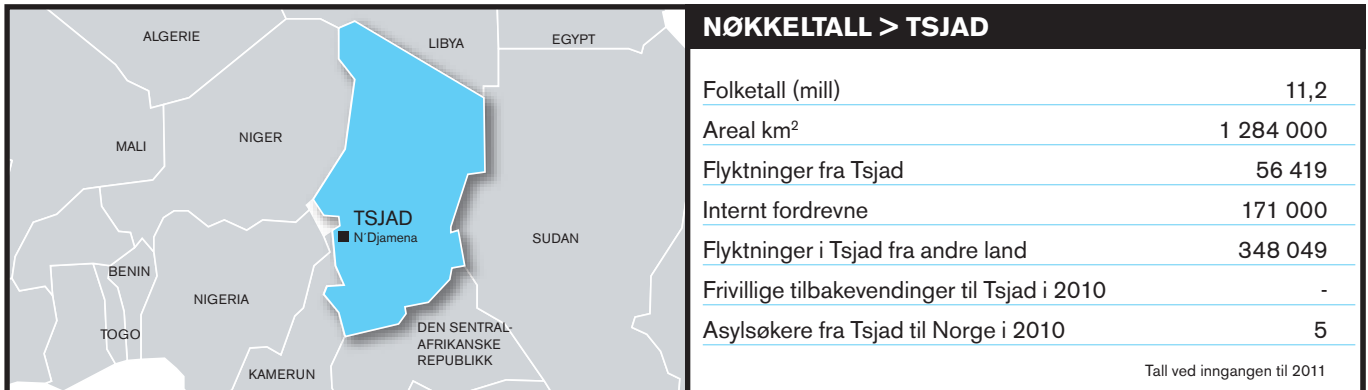
Å bosette mange tusen mennesker i 60 distrikter over hele landet krever store økonomiske ressurser, og lokalsamfunnene de flytter til, er ofte fattige. Allikevel er en del allerede gjort. For eksempel er helsetjenester styrket, og det er bygd klasserom for 40 000 skoleelever i områder der flyktninger som nå har fått statsborgerskap, bor.

MASSIV RETUR Et omfattende program for frivillig retur har pågått over lang tid i Tanzania. Siden 2002 har minst 500 000 burundiere reist hjem, og programmet anses derfor som svært vellykket. En del vegrer seg likevel for å returnere, ikke minst av sikkerhetshensyn.

Det er fortsatt to flyktningleirer igjen nordvest i Tanzania. Her bor kongolesere og en del burundiere, men først og fremst hutuer som kom fra Burundi på midten av 1990-tallet.

Hvis den politiske utviklingen i Burundi tillater det, kan de 38 000 gjenværende burundierne i flyktningleiren Mtabila i Kigoma få tilbud om frivillig retur i 2011. Leiren vil i så fall bli stengt.

Tanzania har også et mindre antall flyktninger fra Somalia. I tillegg kommer det mange innvandrere uten pass eller andre gyldige reisedokumenter, i første rekke fra Afrikas Horn. I tråd med den generelle innstrammingen i flyktningpolitikken sitter en del av dem i fengsel i påvente av deportasjon til hjemlandet. ■



MER STABILT, FÆRRE FORDREVNE

I leirer øst i Tsjad befinner det seg flere hundre tusen registrerte flyktninger fra Darfur-provinsen i Sudan. Hjelpen disse flyktingene mottar fra det internasjonale samfunnet, har ført til misnøye hos den fattige lokalbefolkningen, som føler at de ikke blir tilgode sett på samme vis som flyktingene. Etter mange år med konflikt mellom Sudan og Tsjad kom partene i januar 2010 frem til en avtale som skal normalisere forholdet mellom landene. Retur av flyktninger til Sudan er imidlertid avhengig av at forholdet mellom lokale militsgrupper og sentralmakten i Khartoum også normaliseres.

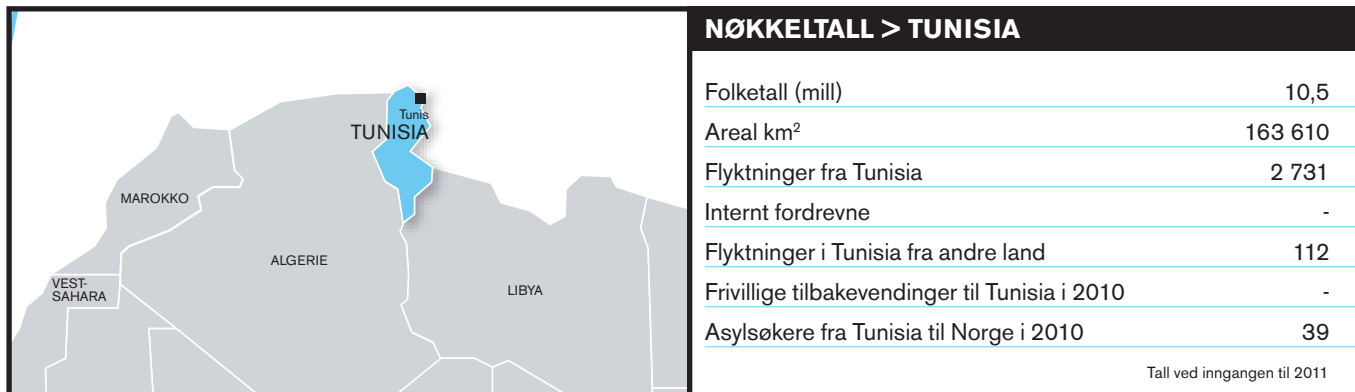
MANGE FORSØK PÅ STATSKUPP Tsjad er Afrikas femte største land i areal. Sittende president, Idriss Déby, har hatt makten siden et militærkupp i 1990. Etter dette har hans posisjon vært truet flere ganger, og opposisjonsgrupper forsøkte å ta makten i 1992, 1993, 2006 og 2008. Alle gangene har Déby klart å stå imot kuppmarkerne, ofte med hjelp fra franskmennene som har ønsket å opprettholde stabiliteten i det oljerike landet. Forholdet til Frankrike fikk en knekk da amerikanske Exxon i 1999 fikk rett til oljeutvinning på bekostning av franske interesser.

INTERNT FORDREVNE Opposisjonsgrupper har sloss mot styresmaktene i en årrekke, og kampene har ledet til mange internt fordrevne. I 2010 er det imidlertid ikke registrert nye fordrivelser. Flyktinghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) anslår tallet på internt fordrevne til 171 000 i 2010, ned fra 180 000 året før. I mange av leirene er kvinner og barn spesielt sårbare. Vold er utbredt, deriblant voldtekter, og rettsapparatet prioriterer ikke

disse sakene. I 2010 opplevde Tsjad ekstrem tørke etterfulgt av voldsomt regnvær. Naturkreftene resulterte i store ødeleggelse, samt alvorlig matmangel for nær to millioner tsjadere.

FLYKTNINGER FRA FLERE NABOLAND Dårlig infrastruktur og liten statlig tilstedeværelse er hovedårsakene til at opposisjonsgrupper har kunnet råde grunnen i de nordlige og østlige delene av Tsjads naboland Den sentralafrikanske republikk (SAR). Landsbyer blir herjet og nedbrent, mens befolkningen blir drevet på flukt internt eller til nabolandene. I grensetraktene mellom SAR og Tsjad bor i underkant av 100 000 flyktninger. Barnesykdommer florerer i leirene, men FN har klart å bistå med livsviktige vaksiner til de fleste barna. De seneste par årene er det gjort fremskritt i forhandlingene mellom opposisjonsgrupper og styresmaktene i SAR. Forholdene i landet er likevel uforutsigbare, og sikkerhetssituasjonen er svært vanskelig. Det er derfor liten grunn til å tro at flyktingene ønsker å vende tilbake til SAR i nærmeste fremtid.

INTERNASJONAL TILSTEDEVÆRELSE I de seneste årene har internasjonale hjelpeorganisasjoner opplevd et økende antall angrep fra opposisjonsgrupper i det østlige Tsjad. FN planlegger å bygge ned sin tilstedeværelse, både i Tsjad og i SAR, noe som kan øke sikkerhetsrisikoen for flyktingene, lokalbefolkningen og for internasjonale aktører som velger å bli værende. Voldelige konflikter og en svak stat som mangler kontroll i store områder, gjør at Tsjad regnes som et relativt farlig land å jobbe i. Det gjenstår å se hvorvidt de omveltninger vi ser i Nord-Afrika, Midtøsten og Elfenbenskysten også vil lede til politiske endringer i Tsjad. ■



REGIMESKIFTE OG FLYKTNINGKRISE

14. januar 2011 flyktet Tunisias president Zine al-Abidine Ben Ali i eksil etter uker med gateprotester. Kimen til regimeskiftet ble sådd 17. desember 2010, da en arbeidsledig mann satte fyr på seg selv i protest mot at han ikke fikk selge grønnsaker på gaten. I sinne over hans skjebne og frustrasjon over stor arbeidsløshet tok folk til gatene. Protestene spredte seg raskt og inkluderte etter hvert krav om politiske reformer. I Frankrike måtte utenriksminister Michèle Alliot-Marie gå av etter å ha tilbudt den avsatte presidenten hjelp til å slå ned på opprøret.

OVERRASKENDE «Jasminrevolusjonen» tok både myndighetene og det internasjonale samfunnet på senga. Ben Ali slo hardt tilbake. Flere titalls demonstranter ble drept da politiet åpnet ild mot dem.

Etter en knapp måned vant demonstrantene delvis frem. Statsminister Mohammed Ghannouchi overtok makten, etablerte en overgangsregjering sammen med opposisjonen og lovet demokratiske reformer. Situasjonen stabiliserte seg noe, men protester og vold fortsatte. Mange mente overgangsregjeringen var for nær det gamle regimet. 27. februar trakk Ghannouchi seg og utnevnte Beji Caid-Essebsi som sin etterfølger. Frie valg skal etter planen avholdes 24. juli 2011.

I kjølvannet av urolighetene forlot tusener av tunisiere landet. Fra midten av januar til begynnelsen av april ankom nesten 20 000 den italienske øya Lampedusa.

ET SEKULÆRT REGIME Tunisia fikk selvstendighet fra de franske koloniherrene i 1956. Den første presidenten, Habib Bourguiba, innførte et sekulært diktatur. Den nå avsatte president Ben Ali tok over i 1987. Han fortsatte den sekulære, men harde linjen i en av Nord-Afrikas, tradisjonelt sett, mest stabile stater med sterke bånd til EU. Politisk vold var sjelden inntil opprøret sist vinter. Hendel-

sene i Tunisia var gnisten som antente store deler av den arabiske verden. Vinteren og våren 2011 runget krav om regimeskifte gjennom gatene i land som Egypt, Libya, Bahrain, Jemen og Syria.

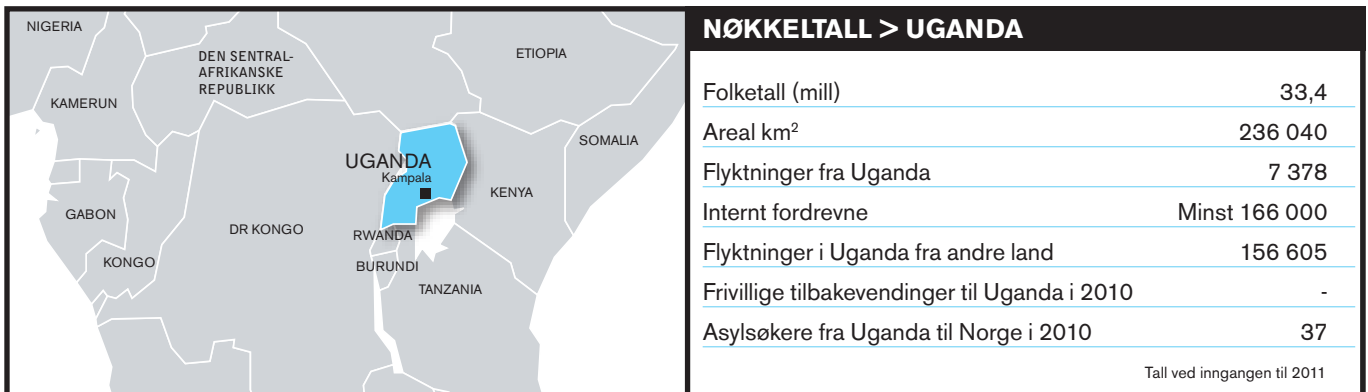
BOOMERANGEFFEKT Opprøret i nabolandene ga Tunisia en ny utfordring. Fra midten av februar strømmet tusener av flyktninger over grensen fra Libya. Per 19. april 2011 var tallet nesten 260 000. I starten kom hovedsakelig tunisiske og egyptiske gjestearbeidere. Afrikanere fra landene sør for Sahara fulgte deretter, og etter hvert kom også stadig flere libyere.

Overgangsregjeringen åpnet grensen og har, i samarbeid med FN og internasjonale humanitære organisasjoner, håndtert den humanitære krisen godt.

1. mars 2011 opprettet UNHCR og Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) et evakueringssenter i Genève for å koordinere repatriering av flyktninger fra tredjeland. Det bidro til å lette den humanitære situasjonen på grensen.

De fleste libyske flyktninger bor hos tunisiske familier. UNHCR og tunisiske myndigheter har opprettet flere flyktningleire langs grensen til Libya. Majoriteten av flyktningene i leirene var per 17. april 2011 fra Sudan, Somalia og Eritrea.

MANGLER NASJONAL LOVGIVNING Tunisia har ratifisert FNs Flyktningkonvensjon, men har ingen nasjonal asyllovgivning. Landet påvirkes, i likhet med sine nordafrikanske naboer, av den blandede migrasjonsstrømmen fra land sør for Sahara. UNHCR har bistått Tunisia med registrering av asylsøkere og vurdering av beskyttelsesbehov. Om en nyvalgt regjering i Tunisia vil innføre nasjonal asyllovgivning, gjenstår å se. ■



NORMALISERING I NORD

I februar 2011 ble det holdt president- og parlamentsvalg i Uganda for andre gang i historien. Yoweri Museveni, som også vant valget i 2005, ble gjenvalgt med god margin. Opposisjonen, med leder Kizza Besigye i spissen, anklaget Museveni for valgfusk. Sammen med tørke og økende priser på mat og olje har dette skapt gryende uro og protester i befolkningen.

FRA DIKTATUR TIL SKJØRT DEMOKRATI Etter at Uganda ble uavhengig i 1962, har landet vært styrt av flere diktatorer, med Idi Amin i perioden 1971-1979 som kanskje den mest beryktede. Sittende president Museveni har styrt landet siden 1986, samme år som Herrens motstandshær (LRA), ledet av Joseph Kony, etablerte seg nord i landet. Konflikten som oppsto mellom regjeringshæren og LRA i Nord-Uganda, har ført med seg alvorlige menneskerettsbrudd, blant annet rekruttering av barnesoldater.

Da konflikten var på sitt verste i 1996, ble rundt 90 prosent av befolkningen i Nord-Uganda, drevet på flukt, og regjeringen tvang befolkningen inn i såkalte beskyttede leirer. I 2005 levde cirka 1,8 millioner mennesker i leirer for internt fordrevne i Uganda. Samme år utstedte den internasjonale straffedomstolen (ICC) en arrestordre på Joseph Kony og fire andre i LRA. Anklagen omfatter krigsforbrytelser og andre forbrytelser mot menneskeheten. Kort tid etter gikk partene med på en våpenhvile som har vart siden.

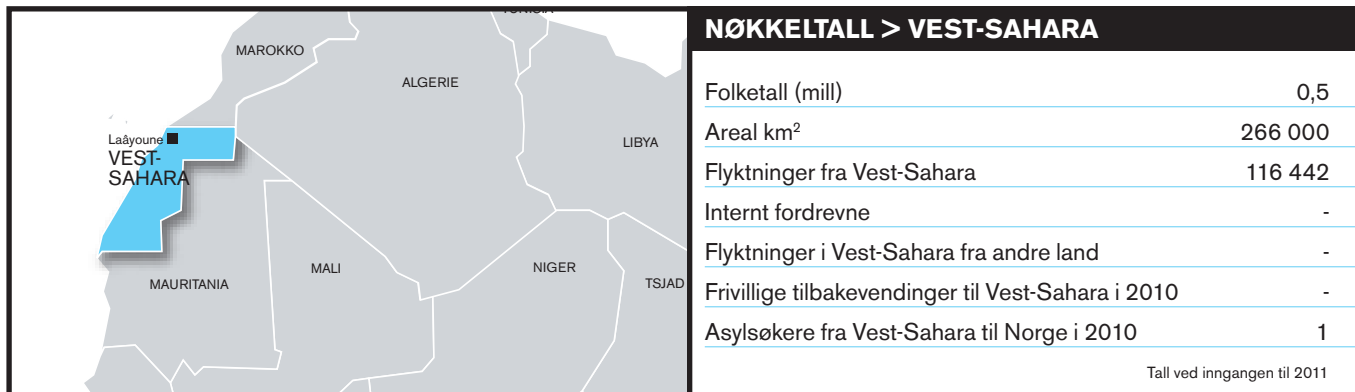
VÅPENHVILE OG RETUR Som følge av våpenhvilen i 2005 mellom myndighetene og LRA har Nord-Uganda de siste årene kunnet gjenreise seg, og mesteparten av befolkningen har vendt hjem. 257 leire for internt fordrevne er stengt, likevel bor 166 000 fremdeles i leirer.

De som vender tilbake til sine hjemsteder, møter mange utfordringer. Blant annet er land- og eiendomstvister et problem som går

igjen. Fortsatt er det prekær mangel på grunnleggende offentlige tjenester som helse og utdanning i tilbakevendingsområdene, og de lokale myndighetene har begrensede midler til å tilby assistanse. Samtidig trapper humanitære organisasjoner og donorer ned sin virksomhet og støtte til Uganda. Dette gjør det vanskelig å gi nødvendig bistand og assistere sivilbefolkningen i å finne langsiktige og bærekraftige løsninger.

Matproduksjonen for hele Uganda har tradisjonelt foregått nord i landet, men konflikt og krigshandlinger mellom regjeringsstyrker og LRA har rasert dette. Til tross for at 2010 var et gunstig år med tanke på regn, er matvaresituasjonen fremdeles vanskelig på grunn av klimaendringer, feilslåtte avlinger og manglende jordbruksinvesteringer. 2011 startet med tørke, som dreper avlingene, presser opp matvareprisene og fører til uro i befolkningen. Befolkningens kunnskap om å drive jordbruk har dessuten forvitret som følge av tiår på flukt, og må gjenoppbygges fra bunnen.

FLYKTNINGER I SØRVEST I vest og sørvest kommer stadig nye flyktninger til Uganda, i hovedsak fra DR Kongo, Rwanda og Somalia. Ved utgangen av 2010 var antallet kommet opp i 150 000. I juli 2010 ble flere tusen rwandiske flyktninger forsøkt tvangsreturnert, men de aller fleste av disse kom tilbake i løpet av kort tid. Den vanskelige situasjonen i nabolandet DR Kongo har ført til at stadig nye flyktninger tar seg over grensen, og det er lite som tyder på at situasjonen vil bedre seg med det første. ■



OVERGREPENE ØKER

Et stort antall saharawier etablerte i oktober 2010 en protestleir utenfor hovedstaden El-Aaiun i okkupert Vest-Sahara i protest mot den marokkanske okkupasjonen, marginalisering og en stadig forverret menneskerettighetssituasjon. 7. november gikk marokkanske sikkerhetsstyrker til aksjon med vannkanoner og tåregass. Leiren ble ødelagt, og ifølge Amnesty International ble 13 personer drept og flere hundre arrestert.

I februar 2011 utvidet EU sin fiskeriavtale med okkupantmakten Marokko, til tross for at dette innbefatter fiske også i farvannet til okkupert Vest-Sahara. Motstanden mot avtalen var stor, ikke minst i Tyskland og de nordiske landene, noe som førte til at avtalen ble utvidet for kun ett år. Spania og Frankrike arbeidet aktivt for at den skulle gjelde i to år.

REALPOLITIKK OG FOLKERETTEN FN har definert Vest-Sahara som et avkoloniseringsspørsmål, og Den internasjonale domstolen i Haag forkastet allerede i 1975 Marokkos påståtte «historiske krav» på Vest-Sahara. Den afrikanske unionen (AU) har anerkjent Vest-Sahara og fremhever saharawienes rett til selvbestemmelse. Imidlertid har stater som Frankrike og Spania ført en politikk som støtter Marokko, til tross for at okkupasjonen ikke er anerkjent av et eneste land i hele verden. Folkeretten er krystallklar. Handel med naturressurser fra okkuperte områder, i strid med den opprinnelige befolkningens ønsker og uten at inntektene gagnar dem, er forbudt. I stedet for å forsvare internasjonale prinsipper har den tidligere kolonimakten Spania latt sine egne fiskeriinteresser bli utslagsgivende. Frankrike har tunge forretningsinteresser i Marokko, og deres vennetjeneste består i, foruten å støtte fiskeriavtalen, å stanse forslag i Sikkerhetsrådet om at FN-styrken, MINURSO, skal få utvidet sitt mandat til også å gjelde overvåking av menneske-

rettighetene i det okkuperte området.

Norge har uttrykt prinsipiell støtte til saharawienes rett til å bestemme over sin egen fremtid. Likevel fortsetter Norge å tjene penger investert i selskaper som kjøper inn fosfat, utvinnet på okkupert område, fra marokkanske myndigheter.

STATUS QUO INGEN LØSNING På grunn av europeiske lands økonomiske egeninteresser og politiske vennetjenester fastholdes en uholdbar situasjon i Vest-Sahara. Resultatet er at de 165 000 saharawiske flyktningene som bor i fire isolerte leire i Algerie, mister alt håp for fremtiden. En annen negativ konsekvens sett i forhold til den spente situasjonen i hele Nord-Afrika, er at status quo i Vest-Sahara er et avgjørende hinder for et videre økonomisk samarbeid mellom Algerie og Marokko.

UNHCR ØKER SIN INNSATS FNs høykommissær for flyktninger, António Guterres, besøkte flyktningleirene i 2009. Dette har gitt positive resultater. I januar 2011 ble det gjenopptatt et besøksprogram som gjør det mulig for saharawier fra leirene å besøke slektninger i det okkuperte området i noen dager - og motsatt.

Guterres har også ved gjentatte anledninger understreket behovet for å rette oppmerksomheten mot flyktningenes humanitære behov og de ekstreme forholdene de lever under. Kronisk feilernæring og anemi er svært utbredt i leirene, ifølge en rapport fra EU-kommisjonens humanitære organisasjon (ECHO) i 2008. Høykommissæren vil nå øke sin innsats for de saharawiske flyktningene når det gjelder helse, ernæring og utdanning. De vil også etablere en permanent tilstedeværelse i flyktningleirene. ■



NØKKELTALL > ZIMBABWE

Folketall (mill)	12,6
Areal km ²	390 580
Flyktninger fra Zimbabwe	25 096
Internt fordrevne	570 000 - 1 000 000
Flyktninger i Zimbabwe fra andre land	4 851
Frivillige tilbakevendinger til Zimbabwe i 2010	-
Asylsøkere fra Zimbabwe til Norge i 2010	36

Tall ved inngangen til 2011

MODERAT FREMGANG

De to siste årenes positive økonomiske utvikling har begynt å lette på den humanitære situasjon i landet. Siden etableringen av en samlingsregjering i 2009 har også myndighetenes tilnærming til internt fordrevne forbedret seg noe. Men fordrivelse av mennesker er fortsatt politisk sensitivt og med på å hindre utviklingen av varige løsninger. Myndighetene annonserte en omfattende kartlegging av internt fordrevne i 2010, men denne ble ikke gjennomført. Ifølge FN er det et sted mellom 80 000 og én million internt fordrevne i Zimbabwe. Den politiske situasjonen er igjen spent, og mange frykter en ytterligere eskalering dersom President Mugabe får presset gjennom forslaget om å avholde valg på ny nasjonalfor-samling i 2011.

POLITISK MOTIVERT FORDRIVELSE Drastiske landreformer, politisk forfølgelse, uro og vold under valg, hyperinflasjon og internasjonale sanksjoner er bakteppe for den til dels voldelige, politiske konflikten som preger Zimbabwe i dag. Internt fordrevne er fortsatt en sårbar gruppe, med ingen eller svært begrenset tilgang til betalt arbeid, dyrkbar jord, helsetjenester og utdanning. De internt fordrevne kan deles i to hovedgrupper, hvor den ene består av tidligere jordbruksarbeidere forvist etter gjennomføringen av landreformene fra 2000. Den andre består av mennesker fra urbane områder som myndighetene, gjennom såkalte opprydningsaksjoner, har kastet ut av sine hjem. I tillegg har politisk motivert vold, fordrivelse ut fra økonomiske motiver og flom forårsaket flukt. Flyktninger i Zimbabwe er hovedsakelig fra Great Lakes-regionen. De fleste bor i flyktningleiren Tongogara. De vanskelige økonomiske forholdene i landet førte til at flyktninger som først søkte beskyttelse i Zimbabwes byområder, dro til Tongogara. Dette har lagt ytterligere press på leirens fasiliteter.

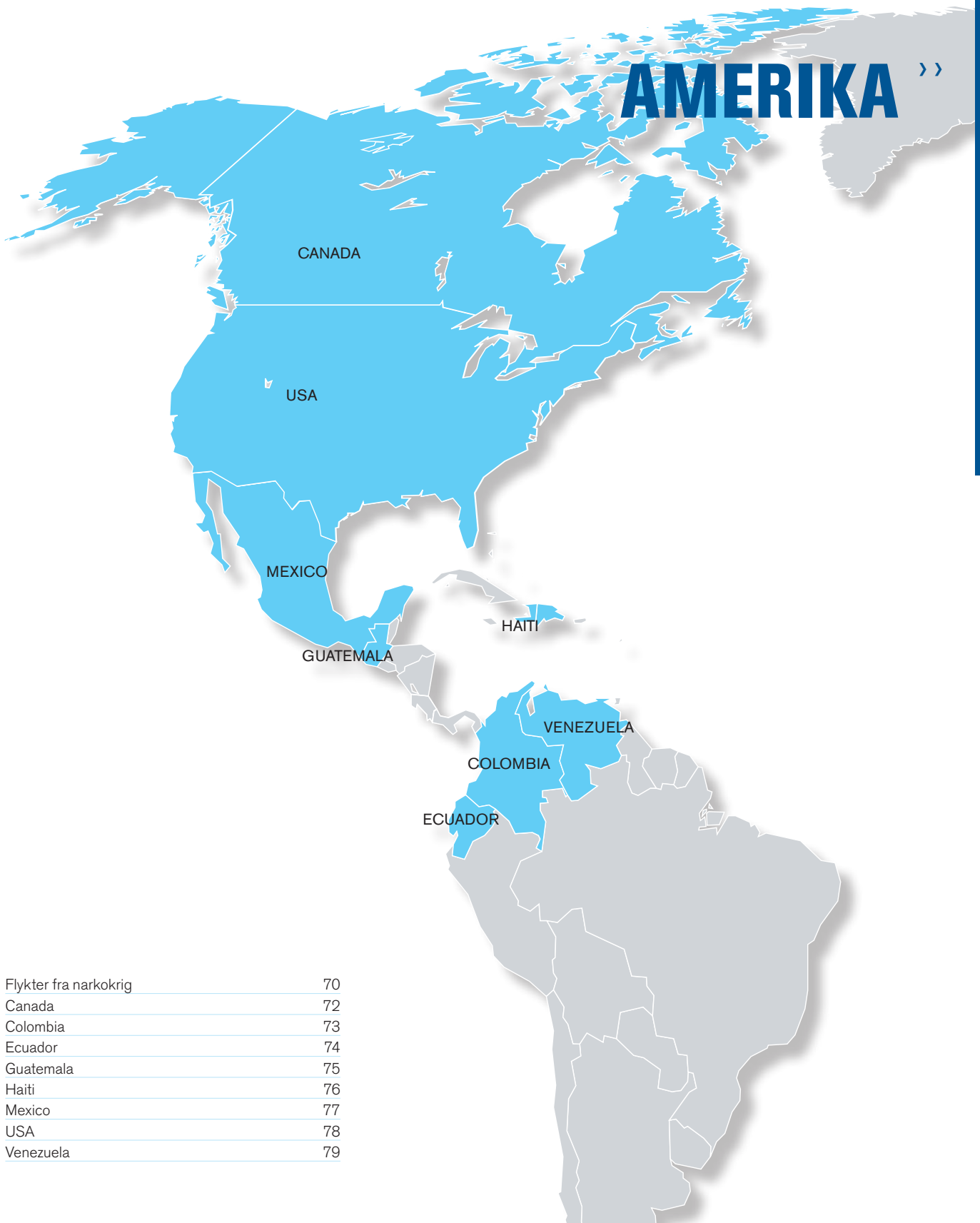
ET SNEV AV HUMANITÆRT ROM Fordrivelse av mennesker har i stor grad vært preget av de politiske spenningene i landet, og hovedsakelig rammet støttespillere til partiet Movement for Democratic Change (MDC) og andre opposisjonelle. Myndighetene har derfor vært skeptiske til ethvert forslag om å gi beskyttelse og humanitær hjelp til internt fordrevne. Etableringen av samlingsregjeringen i 2009 og utviklingen av en mer konstruktiv dialog med humanitære aktører åpnet imidlertid for å sette i gang humanitære prosjekter rettet mot landets internt fordrevne. Av sikkerhetsgrunner er det uaktuelt for mange fordrevne å vende tilbake til sine hjem. De er avhengige av å integreres i områder der de føler seg trygge og kan gjenoppta en normal tilværelse. Mangel på identitetspapirer hindrer mange internt fordrevne tilgang til offentlige tjenester. Utstedelse av nye ID-kort er svært kostbart og nær sagt uoppnåelig for dem dette gjelder. To andre store humanitære utfordringer er tilgang til utdanning og matvaresikkerhet.

EN USIKKER TID I VENTE I 2011 og 2012 planlegger sørafrikanske myndigheter å tvangsreturnere zimbabwiske statsborgere som oppholder seg ulovlig i Sør-Afrika. En tilbakestrøm av politiske og økonomiske flyktninger til Zimbabwe vil trolig føre til en betydelig vekst i antall internt fordrevne og dermed øke behovet for humanitær hjelp. Dette, sammen med presset fra Mugabe og Zanu-PF om å avholde valg før arbeidet med den nye grunnloven er ferdigstilt, frykter mange vil kunne føre Zimbabwe tilbake til de voldelige tilstandene som preget 2008. ■

En ung meksikansk migrant krysser det første av en rekke hindre for å komme seg inn i USA. Grensen voktes elektronisk, med gjerder, soldater og politi.



AMERIKA >>



Flykter fra narkokrig	70
Canada	72
Colombia	73
Ecuador	74
Guatemala	75
Haiti	76
Mexico	77
USA	78
Venezuela	79

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Colombia	455 531
Haiti	33 094
Mexico	16 776
Cuba	11 696
Peru	10 609

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Colombia	3 600 000 - 5 200 000
Peru	Om lag 150 000
Mexico	Om lag 120 000

Kilde: IDMC



En mann bærer urnen med levningene av sin datter i Medellín, Colombia. Landet sliter fortsatt tungt med intern væpnet konflikt og utstrakt vold relatert til narkotikakriminalitet.

FLYKTER FRA NARKOKRIG

Ved utgangen av 2010 var 6 millioner mennesker på flukt i Amerika. Av dem var hele 5,4 millioner på flukt i eget land i følge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC). Det er en økning på 400 000 i forhold til året før.

De aller fleste som er på flukt befinner seg i Colombia, men de senere årene har også antallet internt fordrevne økt dramatisk i Mexico. Krigen om kontroll over narkotikatrafikken har blitt så brutal at over 230 000 mennesker så seg nødt til å forlate sine hjem i 2010.

NARKOKRIG TRUER UTVIKLING Kartellene er stadig mer brutale i oppgjørene seg i mellom og i krigen mot myndighetene. Minst 15 000 mennesker ble drept i narkokrigen i Mexico, inkludert gjengmedlemmer, politi, militære og sivile i 2010. Langs smuglerrutene mot USA ble det i 2010 og i begynnelsen av 2011 registrert rene massakrer.

Narkotikahandelen bidrar også til den høye kriminaliteten i transitt- og grenseområder mellom Nord- og Sør-Amerika. I disse områdene tilbyr menneskesmuglere sine tjenester, og folk verves til kriminalitet og svart arbeid. Kvinner og barn rekrutteres og kidnappes til prostitusjon. En ny trend er massekidnappinger av migranter og flyktninger for løsepenger.

Kriminaliteten bidrar også til destabilisering av flere stater i Latin-Amerika, og Verdensbanken uttrykte i april 2011 bekymring for at den truer utviklingen av landene. Meksikanske og colombianske narkokarteller og gjenger som Los Zetas og Maras Salvatruchas opererer i samtlige land i Mellom-Amerika. Honduras og El Salvador har de høyeste drapstallene i verden.

Ofte opererer gjengene nærmest som paramilitære styrker, utstyrt med militære uniformer, pansrede kjøretøy og granatkas-

tere. I realiteten kontrollerer de både slumområder i storbyene og landlige områder gjennom en kombinasjon av trusler, vold, utpressing, kidnapping og drap, og ved å fylle sosiale oppgaver staten ikke ivaretar.

BORGERKRIGENE OVER Colombia er det eneste landet i regionen som fremdeles opplever væpnet konflikt, men også der skyldes økning i antall fordrevne vel så mye trusler og vold fra væpnede kriminelle grupper som den væpnede konflikten. I Colombia er både geriljaen og paramilitære grupper dypt involvert i narkotikatrafikken fra Latin-Amerika til USA og Europa. Inntektene brukes blant annet til å finansiere den væpnede kampen.

I 2010 var nærmere 5,2 millioner mennesker på flukt i Colombia. Landet har det høyeste antallet internt fordrevne i verden, nest etter Somalia. I 2010 økte antallet internt fordrevne med rundt 100 000 personer, ifølge FNs nødhjelpskoordinator (OCHA). Afrocolombianere, urfolk og kvinner er spesielt utsatt for overgrep og er overrepresentert blant personer på flukt.

Konflikten i Colombia har ringvirkninger for hele regionen. Flere hundre tusen flyktninger har søkt sikkerhet i nabolandene Venezuela, Ecuador og Panama, i tillegg til USA og Canada. De fleste colombianske flyktningene i Latin-Amerika er uregistrerte og mangler oppholdstillatelse og identifikasjonspapirer. Mange av flyktningene kommer til isolerte jungelområder som er dårlig rustet til å ta imot dem. De er også utsatt for overgrep fra væpnede grupper som tar seg over grensen fra Colombia.



Foto: Marco Ugarte/AP/Scanpix



Foto: Shannon Stapleton/REUTERS/Scanpix

Mange migranter reiser daglig med det nordgående toget gjennom Mexico for å komme seg inn i USA.

Gjenoppbygningen etter jordskjelvet på Haiti går svært sent. Denne jenta står utenfor restene av familiens hus i Port-au-Prince.

Colombias forrige president, Alvaro Uribe, gikk så langt som til å beskyldte nabolandene Venezuela og Ecuador for å beskytte geriljagrupperne, noe som førte til en spent situasjon i hele regionen. Etter at Juan Manuel Santos vant presidentvalget i Colombia i 2010, har nabolandene gjenopptatt de diplomatiske forbindelsene og normalisert handelsforbindelsene. Det er håp om at dette også kan bedre situasjonen for de mange hundre tusen flyktningene.

Høsten 2010 signaliserte Santos-administrasjonen at den vil bedre rettigheter og levekår for de internt fordrevne. Blant annet ble en ny lov om tilbakeføring av land til folk som er drevet på flukt lagt frem for kongressen høsten 2010, og det er ventet at loven blir vedtatt i løpet av 2011.

BLIR IGJEN I SLUMMEN Selv om Latin-Amerika, bortsett fra Colombia, har lagt borgerkrigene på 1980- og 1990-tallet bak seg, befinner hundretusener av mennesker seg fremdeles på flukt med liten mulighet for retur. De fleste flyktet fra landsbygda til byene og mange endte i slumområder hvor de er spesielt rammet av fattigdom og overgrep. 15 år etter borgerkrigen i Guatemala vet man lite om situasjonen til mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker som ble fordrevet, og myndighetene har ingen særskilte tiltak rettet mot denne gruppen. Dette er også skjebnen til rundt 150 000 fordrevne etter konfliktene i Peru mellom Lysende Sti, Movimiento Revolucionario Túpac Amaru og hæren, som endte for over ti år siden. Det er planer for å gi erstatning til ofrene for konflikten, men ingenting skjedde i løpet av 2010. Også i Mexico har de som ble fordrevet under i zapatistoprøret forsøkt å få i stand varige løsninger uten at noen konkrete programmer er kommet på plass.

UTSATT FOR NATURKATASTROFER Omkring en tredel av de som lever i Latin-Amerika lever i områder som er utsatt for naturkatastrofer. Ekstremvær og naturkatastrofer kombinert med dårlig beredskap har gjort regionen ekstra utsatt. Klimarelaterte naturforhold som tørke, flom og orkaner har økt i omfang og frekvens. Fra april 2010 til april 2011 opplevde Panama, Colombia, Ecuador, Peru og Bolivia den kraftigste regntiden på flere år. I Colombia alene ble 3 mil-

lioner mennesker rammet av oversvømmelser og jordskred, ifølge tall fra OCHA. Andre områder opplever usedvanlig tørke. El Corredor Seco, «den tørre korridoren», som går gjennom Mellom-Amerika, har flere ekstreme sesonger bak seg med ødelagte avlinger og dårlig matsikkerhet som resultat. Guatemala, Honduras og Nicaragua er spesielt rammet.

POSITIV ØKONOMISK UTVIKLING Latin-Amerika har de siste 10-20 årene hatt en positiv økonomisk og politisk utvikling. Fremdeles er de økonomiske forskjellene store, og fattigdom er utbredt. Fattigdom er en viktig grunn til den store migrasjonsstrømmen fra Latin-Amerika til USA og Canada. Men årsaksforholdene er ofte sammensatte, og det kan være vanskelig å identifisere hvem som har krav på beskyttelse etter internasjonale regler, og hvem som kun har økonomiske motiver. Myndighetene i enkelte latinamerikanske land begår omfattende menneskerettighetsbrudd, andre er ikke i stand til å ivareta befolkningens sikkerhet og velferd. I flere land utsettes fagforeningsaktivister og personer som jobber for minoriteters rettigheter for overgrep. USA og Mexico har i tillegg sterkt fokus på å hindre ulovlige grensepasseringer og stoppe kriminalitet. Konsekvensen er at personer med krav på beskyttelse ikke får mulighet til å søke asyl, eller at asylsøknaden avvises uten at vedkommendes individuelle situasjon er vurdert.

I 2010 var både USA og Canada blant de største mottakerne av asylsøkere i den industrialiserte verden. USA tok imot 55 000 asylsøknader, mens for Canada var tallet 23 000. Mange ønsker primært å komme til USA, men en del ender opp med å søke asyl i et latinamerikansk land.

Latin-Amerika opplever store sosiale forskjeller, og en tredel av innbyggerne lever i fattigdom. I Honduras, Nicaragua, Guatemala, Paraguay og Bolivia er forholdene enda mer alvorlige med over halvparten av befolkningen i fattigdom. Indikasjonene på hvordan fattigdomssituasjonen vil utvikle seg i Latin-Amerika er tvetydig og varierer landene imellom. Redusert fattigdom er en forutsetning for å få ned migrasjonsstrømmen nordover, men også for økt politisk stabilitet i regionen. ■



NØKKELTALL › CANADA

Folketall (mill)	34
Areal km²	9 984 670
Flyktninger fra Canada	95
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Canada fra andre land	216 574
Frivillige tilbakevendinger til Canada i 2010	-
Asylsøkere fra Canada til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

VISUMKRAV GIR FÆRRE ASYLSØKNADER

Canada er blant de landene som tar imot flest overføringsflyktninger, mellom 10 000 og 12 000 hvert år. Både myndighetene og private kan ta imot overføringsflyktninger. Private må ha avtale med myndighetene og påta seg det sosiale og økonomiske ansvaret for flyktningen i ett år.

VISUMPLIKT FOR ASYLSØKERE Canada er den femte største mottakeren av asylsøkere i verden etter USA, Frankrike, Tyskland og Sverige, men Canada var det eneste av disse landene som opplevde en nedgang i antall asylsøknader i 2010. I alt fikk 23 200 personer innvilget asyl, ifølge tall fra UNHCR. Dette er en nedgang på nesten en tredjedel i forhold til 2009, og antall asylsaker er det laveste siden 2006.

Hovedårsaken til nedgangen er ifølge UNHCR at Canada i 2009 innførte visumplikt for de to største asyleverandørene, Mexico og Tsjekkia. En fjerdedel av alle asylsøkere til Canada var mexicanere. Etter visumkravet falt antall asylsøknader fra Mexico med 84 prosent.

I 2007 opphevet Canada visumkravet for tsjekkere, og landet opplevde raskt en stor økning i antall roma som søker asyl. I løpet av tre år ble de den nest største gruppen asylsøkere til landet. Da visumplikt igjen ble innført, falt antall tsjekkiske asylsøkere fra 2000 i 2009 til nesten ingen i 2010.

NY ASYLLOV I Canada avgjøres asylsøknader av et uavhengig immigrasjons- og flyktningtribunal (IRB). Det kanadiske flyktningrådet og en rekke asylrettsekspertener mener IRB gjør den kanadiske asylprosessen til en av verdens beste. De hevder tribunalet sikrer en grundigere og mer individuell undersøkelse av asylgrunnlaget enn den som offentlig forvaltning kan gi. Regjeringen på sin side mener

den grundige, og dermed tidkrevende, behandlingen gir «falske» asylsøkere mulighet til å utnytte systemet og bli i Canada i lang tid. Fra flere hold har det blitt påpekt at den lange behandlingstiden først og fremst skyldes regjeringens manglende evne til å utnevne nok medlemmer til IRB.

I 2010 vedtok Canada en ny asyllov (C-11) som strammer inn reglene for behandling av asylsøknader. Loven krever blant annet at behandlingstiden for asylsøknader skal ned, og etablerer et frivillig returprogram for flyktninger, og trer gradvis i kraft mellom juli 2011 og utgangen av 2012.

Den viktigste endringen er imidlertid at det blir innført en ankeinstans for asylsøkere som har fått avslag. Tidligere har søkeren hatt mulighet til å reise sak for en føderal domstol, men bare rundt ti prosent av sakene blir godkjent for behandling der. Canada har blitt kritisert for ordningen av flere uavhengige organisasjoner, blant annet UNHCR.

Loven innebærer også at forvaltningen overtar den første behandlingen av en asylsøknad, og at personer som kommer fra land definert som «trygge», skal få hurtigbehandlet sin søknad. Lignende regler finnes i mange europeiske land.

SAMARBEIDER MED USA I 2001 godkjente USA og Canada hverandre som sikre asylland. Det innebærer at en asylsøker får saken behandlet i det landet han eller hun først passerer gjennom, ikke ulikt Dublinforordningen som gjelder i Europa. Det kanadiske flyktningrådet, Amnesty International og Canadian Church Alliance mener USA ikke sikrer flyktningenes rettigheter, og har derfor forsøkt å få avtalen kjent ugyldig gjennom rettsapparatet. Saken gikk helt til høyesterett, hvor organisasjonene tapte. ■



NØKKELTALL › COLOMBIA

Folketall (mill)	46,3
Areal km ²	1 138 910
Flyktninger fra Colombia	455 531
Internt fordrevne	3 600 000 - 5 200 000
Flyktninger i Colombia fra andre land	379
Frivillige tilbakevendinger til Colombia i 2010	-
Asylsøkere fra Colombia til Norge i 2010	5

Tall ved inngangen til 2011

NY PRESIDENT, GAMLE PROBLEMER

Juan Manuel Santos vant valget og ble innsatt som Colombias nye president i august 2010. Et viktig spørsmål vil være om han i større grad enn forgjengeren, tidligere president Uribe, vil sette landets humanitære utfordringer høyere opp på den politiske dagsorden.

Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen CODHES ble 280 000 mennesker fordrevet fra sine hjem i Colombia i 2010. Til sammen er et sted mellom 3,6 og 5,2 millioner colombianere på flukt i eget land. I tillegg har rundt en halv million colombianere flyktet ut av landet, i hovedsak til nabolandene Venezuela og Ecuador.

UTBRETT VOLD Med en befolkning på 45 millioner er Colombia det landet i verden, etter Somalia, med størst andel internt fordrevne sett i forhold til eget folketall. Alle de væpnede aktørene, både hæren, FARC-geriljaen og reorganiserte paramilitære grupper er ansvarlige for fordrivelse, brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett. Volden mot sivilbefolkningen er ikke bare et resultat av den væpnede konflikten, men er også knyttet til den kriminelle volden, der narkotikatrafikken spiller en stor rolle. Årlig omsettes narkotika fra Colombia for 500 millioner dollar på det internasjonale markedet.

VÆPNET KONFLIKT Men det er den væpnede konflikten mellom regjeringen, reorganiserte paramilitære grupper og geriljaen som fører til de største humanitære lidelsene. Regjeringen har de siste årene klart å få kontroll over stadig større deler av landsbygda, og i 2010 ble FARCs militære leder Mono Jojoy drept. Regjeringen ønsker å svekke geriljaen maksimalt før eventuelle forhandlinger innledes. Men myndighetene har også tatt initiativ til en rekke reformer for å bekjempe korrupsjon og den utbredte straffefriheten for forbrytelser som driver folk på flukt. I mai 2011 vedtok senatet

en lov for kompensasjon til konfliktens ofre. Ifølge regjeringen er sju millioner hektar jord urettmessig blitt fratatt småbøndene under konflikten. Dette er positivt og kan bidra til varige endringer, men all erfaring tilsier at veien fra vedtak skrives på papiret til at saker gjennomføres, er veldig lang.

SÅRBARE GRUPPER Konflikten i Colombia rammer barn, kvinner og urfolk spesielt hardt. Kvinner er eneforsørgere for halvparten av alle familier som er drevet på flukt. Samtidig har overgrep mot kvinner og unge jenter vært en bevisst krigsstrategi blant de væpnede gruppene. En stor utfordring er den svært utbredte straffefriheten for seksuelle overgrep.

Mange barn på flukt mister helt sitt sosiale nettverk og faller utenfor utdanningssystemet. De blir ofte et lett bytte for rekruttering til væpnede grupper og kriminelle bander. Barn utnyttes også ofte som billig arbeidskraft og er utsatte for overgrep.

Afro-colombianere og urfolk utgjør en uforholdsmessig stor andel av de internt fordrevne. Mange bor i strategisk viktige områder der det også finnes store uutnyttede naturressurser. Dette, sammen med svak statlig tilstedeværelse, har gjort at væpnede grupper i stadig større grad har flyttet inn på deres territorium. Landminer og pålagte restriksjoner har redusert befolkningens bevegelsesfrihet, og drap på lokale ledere er utbredt. Grunnlovsdomstolen i Colombia har uttrykt bekymring for at 34 urfolkgrupper står i fare for å forsvinne.

President Santos har bedret forholdet til Venezuela og Ecuador. Håpet er at han også er i stand til å styrke mulighetene for fred i Colombia. Konflikten har dype historiske røtter, og fordrivelse av mennesker har vært et gjennomgående trekk i flere tiår. Veien ut av dette uføret går via forhandlingsbordet. ■



NØKKELTALL › ECUADOR

Folketall (mill)	14,5
Areal km ²	283 560
Flyktninger fra Ecuador	1 061
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Ecuador fra andre land	171 136
Frivillige tilbakevendinger til Ecuador i 2010	-
Asylsøkere fra Ecuador til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

SMITTEEFFEKT FRA COLOMBIA

Ifølge tall fra UNHCR har Ecuador den største flyktningbefolkningen i Latin-Amerika. Men underregistrering og identifikasjon av papirløse er store utfordringer for FN-organisasjonen, som regner med at mindre enn halvparten av de med beskyttelsesbehov er registrert.

FRA COLOMBIA Så sent som i år 2000 var det bare noen få hundre flyktninger og asylsøkere fra Colombia i Ecuador, men innen 2007 hadde mer enn 70 000 personer flyktet over grensen. Kamphandlinger mellom væpnede grupper, trusler fra væpnede aktører og ødeleggelse av avlinger i kampen mot narkotika er de viktigste årsakene til at folk har blitt tvunget til å forlate hjemmene sine.

Flyktningene i Ecuador kommer i all hovedsak fra Colombia (98 prosent), hvor det høye konfliktnivået fører til at stadig flere flyktninger strømmer til nabolandet. Tallet på mennesker som flykter over grensen, har doblet seg hvert år siden 2007.

Landene deler 600 kilometer grense, fra Stillehavskysten i vest til Amazonas i øst, og to av grenseprovisene, Nariño og Putumayo, er blant de aller hardest rammede av konflikten i Colombia. Sikkerhetssituasjonen i grenseområdene er derfor svært spent. Væpnede grupper tar seg over grensen og gjennomfører militære aksjoner inne i Ecuador, noe som gjør situasjonen vanskelig for flyktninger og internt fordrevne på begge sider.

REGISTRERING AV PAPIRLØSE Etter flere år med et spent forhold mellom Colombia og Ecuador ble regjeringene i november 2010 enige om å bedre forholdet og normalisere diplomatiske forbindelser. Sammen med UNHCR skal de to landene etablere mekanismer for å koordinere og ivareta interessene til de colombianske flyktningene i Ecuador.

På grunn av den pågående konflikten i nabolandet er snarlig retur lite sannsynlig for flyktningene. Derfor har myndighetene sammen med UNHCR de siste årene gjennomført en storstilt kampanje for å registrere papirløse colombianere som kommer over grensen.

Uregistrerte flyktninger har begrenset tilgang til arbeidsmarkedet. De kan ikke ta opp lån eller eie egen bolig. Registrerte flyktninger har derimot rett til å ta seg arbeid. Denne retten gjelder ikke asylsøkere, men både flyktninger og asylsøkere har rett til helsetjenester. Alle barn som kan vise identitetspapirer, har rett til skolegang.

FRYKTER REGISTRERING Mange flyktninger opplever overgrep, vold og plyndring, og mange kvier seg derfor for å registrere seg. Særlig er urbefolkning, afro-colombianere, enslige kvinner og jenter utsatt. En stor andel av flyktningene, så vel som ecuadorianere i vertssamfunnene, mangler også basistjenester som husvære, rent drikkevann og næringsrik mat på grunn av høye priser eller manglende tilgang i grisgrendte strøk.

Den økende flyktningstrømmen og sikkerhetsfaren setter også lokale helse- og utdanningstilbud og annen infrastruktur under press. I en rapport påpeker den amerikanske organisasjonen Refugees International (RI) at selv om situasjonen ennå ikke har nådd et så kritisk nivå at den har utløst alvorlige voldshandlinger mot flyktningene, rapporteres det jevnlig om diskriminering fra lokalbefolkningen og politiet. Organisasjonen konkluderer med at Ecuador trenger mer internasjonal hjelp for å kunne håndtere flyktningsituasjonen. ■



NØKKELTALL › GUATEMALA

Folketall (mill)	14,4
Areal km ²	108 890
Flyktninger fra Guatemala	6 700
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Guatemala fra andre land	140
Frivillige tilbakevendinger til Guatemala i 2010	-
Asylsøkere fra Guatemala til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

NARKOKRIGEN FLYTTER SØROVER

Narkotikatraffikken har vært med på å gjøre Guatemala til et av verdens mest voldelige samfunn. Kriminelle gjenger, såkalte «maras», bidrar til voldsspiralen og er involvert i drap, kidnapping, utpressing, hvitvasking av penger, smugling av narkotika, penger, våpen og mennesker. Gjengene opererer ofte på vegne av narkokartellene. Volden har tvunget mange til å forlate sine hjem, men det finnes ingen sikre tall på hvor mange som rammes. De fleste flykter fra ett slumstrøk til et annet.

Landet er dårlig rustet til å bekjempe kartellene fordi statsapparatet er infiltrert og rettsystemet er svakt og korrupt. Myndighetene er marginalisert i deler av landet, og mangel på offentlige institusjoner og tilbud har gjort det mulig for kartellene å overta statens oppgaver. I desember 2010 var situasjonen i den nordlige provinsen Alta Verapaz så alvorlig at president Álvaro Colom erklærte unntakstilstand og sendte inn hæren for å ta tilbake byer som i realiteten var under kontroll av gjengene.

URBEFOLKNING UNDER PRESS Landkonflikter har lang historie i Guatemala, hvor fem prosent av befolkningen eier 80 prosent av landbruksarealet. Urbefolkningen har liten rettsikkerhet i møte med politi, paramilitære grupper eller maras, som er betalt av landeierne for å tvinge dem bort fra deres tradisjonelle landområder. I mars 2011 ble mer enn 3000 mayaindianere drevet ut av Polochicdalen for å gjøre plass til plantasjoner for biodrivstoff. Flere ble drept, og hus og avlinger ble brent ned i operasjonen. For mange blir slumrådene i byene eneste utvei.

DRØMMEN OM «EL NORTE» Fattigdom og vold driver også mange til å søke lykken i Mexico og USA. Det er vanskelig å slå fast hvor mange som krysser grensen, men et anslag ligger på 400 000 i året.

Guatemala er også transittland for mange flyktninger og migranter fra Mellom- og Sør-Amerika og Karibia som vil videre nordover.

Guatemalas utenriksdepartement anslår at 60 prosent av de 1,5 millioner guatemalanerne i USA oppholder seg der ulovlig. Eksilbefolkningen utgjør en viktig del av landets økonomi. Ifølge Verdensbanken sendte de 4,3 milliarder dollar tilbake til Guatemala i 2010, noe som utgjør ti prosent av landets totale økonomi.

De siste fem årene har USA ført en svært aggressiv returpolitikk overfor illegale immigranter. I 2010 ble nærmere 30 000 guatemalanere deportert fra USA. I tillegg ble 60 000 returnert fra Mexico. Guatemala er i liten grad i stand til å ta imot disse, og myndighetene er bekymret for reintegreringen av deporterte. Så mange som 30 prosent av de deporterte har kriminell bakgrunn, mange blir rekruttert av maras.

LAV RETUR ETTER 15 ÅR I 1996 endte den 36 år lange borgerkrigen i Guatemala, men landet sliter fremdeles med ettervirkningene. Over 200 000 mennesker ble drept, og mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker ble fordrevet fra sine hjem. De fleste lever fremdeles i slumområder i Guatemala City hvor de er spesielt rammet av fattigdom og overgrep, og er mer sårbare enn andre fattige. Mange mistet jordeiendommene sine under krigen og har derfor ingen mulighet til å vende tilbake til landsbygda selv i svært dårlige økonomiske tider.

I fredsavtalen er det egne regler for tilbakevending og integrering av flyktninger og internt fordrevne, men ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) sluttet myndighetene å kartlegge de internt fordrevnes behov allerede to år etter fredsavtalen. Det finnes i dag derfor ingen tall på hvor mange de er og hvordan de har det. ■



NØKKELTALL › HAITI

Folketall (mill)	10
Areal km ²	27 750
Flyktninger fra Haiti	33 094
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Haiti fra andre land	4
Frivillige tilbakevendinger til Haiti i 2010	-
Asylsøkere fra Haiti til Norge i 2010	2

Tall ved inngangen til 2011

JAGES FRA LEIRENE

Haiti har fortsatt langt igjen før landet er tilbake på samme nivå som før det kraftige jordskjelvet i januar 2010. Landet var allerede da det fattigste på den vestlige halvkule, og 80 prosent av befolkningen levde i ekstrem fattigdom. Offentlige institusjoner er nesten fraværende, og myndighetene tilbyr i liten grad utdanning, helse og hjelp i krisesituasjoner.

TREG GJENOPPBYGGING I april 2011 levde fremdeles 680 000 mennesker i midlertidige leirer etter at hjemmene deres ble knust under jordskjelvet. Jordskjelvet førte til at over 300 000 omkom og 2 millioner mennesker i og rundt hovedstaden Port-au-Prince mistet hjemmene sine. På det meste levde så mange som 1,5 millioner mennesker i svært kummerlige forhold i leirene (juli 2010). Selv når over halvparten har forlatt leirene, er det bare et fåtall som har reist tilbake for å gjenoppbygge hjemmene sine. Konflikter om eiendomsforhold, ruiner som ikke er ryddet, manglende grunnarbeid til gjenoppbygging og miljøhensyn gjør det vanskelig å komme i gang med arbeidet. Mange har derfor søkt tilflukt hos familie og venner, eller de har forsøkt å bygge hjem andre steder.

Samtidig rapporteres det stadig om at landeierne, med hjelp av kriminelle gjenger, tvinger folk til å forlate leirene. I april 2011 rapporterte International Organization for Migration (IOM) at så mange som en fjerdedel av leirboerne trues med utkastelse uten å ha noe sted å reise til.

KOLERA OG KRIMINALITET Leirene er overbefolket, slumpreget og uten tilstrekkelig tilgang til nødvendige hygienefasiliteter eller sikkerhet. Vannbårne sykdommer og epidemier er utbredt. Ved utgangen av mars 2011 hadde Verdens Helseorganisasjon (WHO) registrert mer enn 270 000 tilfeller av kolera, og nesten 5000 døde som følge av kolerautbruddene.

Sikkerhetssituasjonen i leirene er en stadig bekymring. Seksu-

ell vold, familievold og gjengkriminalitet i og rundt leirene øker. Kvinner og barn er spesielt sårbare og er utsatt for seksuell utnyttelse, vold og trafficking til nabolandet, Den dominikanske republikk. Samtidig er det få eller ingen muligheter for lovlig arbeid for de som bor i leirene.

Leirboerne som forsøker å protestere mot de dårlige leveforholdene i leirene eller en fraværende eller tilfeldig oppnevnt leirledelse, blir ofte møtt med vold eller kastet ut av leiren. Selv om FN-styrken MINUSTAH samarbeider med det nasjonale politiet for å bedre sikkerheten, har de for få ressurser og for lite mannskap og utstyr til å kunne kontrollere situasjonen.

SLAVEARBEID Jordskjelvet i Haiti utløste bekymring for store flyktningstrømmer til Nord-Amerika og Den dominikanske republikk. Allerede før katastrofen var Haiti et av de største opprinnelseslandene for asylsøkere til Canada og USA. Samtidig lever flere hundre tusen haitiere ulovlig i Den dominikanske republikk, der de arbeider under slavelignende forhold på sukker- og fruktplantasjene og i sex- og narkoindustrien. Til tross for at forholdene mellom de to landene har bedret seg i tiden etter jordskjelvet, har dominikanere med haitisk opprinnelse ingen statsborgerrettigheter. Heller ikke barn av statsløse haitiere kan registrere seg, og de har derfor ikke mulighet til utdanning, tilgang til helsetjenester eller rettsikkerhet. De kan heller ikke registrere statsborgerskap i Haiti eller andre land. ■



NØKKELTALL › MEXICO

Folketall (mill)	113,4
Areal km ²	1 972 550
Flyktninger fra Mexico	16 776
Internt fordrevne	Om lag 120 000
Flyktninger i Mexico fra andre land	1 567
Frivillige tilbakevendinger til Mexico i 2010	-
Asylsøkere fra Mexico til Norge i 2010	13

Tall ved inngangen til 2011

NARKOKRIG OG TRANSITTLAND

Krigen om kontrollen over narkotikatrafikken fra Mexico til USA er mer brutal enn noensinne. I 2010 ble minst 15 000 mennesker drept, og nesten en kvart million mennesker fordrevet fra sine hjem. Omtrent halvparten flyktet over grensen til USA, mens resten er internt fordrevet i Mexico.

Narkokartellene slåss både seg imellom og mot myndighetene. Særlig er grensestatene Chihuahua og Tamaulipas rammet. Her er det avdekket flere massegraver, og hele landsbyer er fordrevet. Også i byene har volden økt dramatisk. I en av de hardest rammede byene, Ciudad Juárez, rapporterte byplankontoret at hele 116 000 boliger sto tomme i 2010. Journalister, politikere, bedriftseiere, advokater, dommere og politifolk er spesielt utsatt for trusler, utpressing og drap, noe som også speiles i antall asylsøknader fra disse gruppene til USA.

STORE RESSURSER, MEN IKKE TIL OFRENE Myndighetene har satt inn store ressurser i kampen mot narkotikakartellene. Regjeringen hevder den økte volden skyldes stigende desperasjon hos narkotikakartellene. Andre mener at kartellene i praksis kontrollerer deler av landet. Regjeringssoldatene beskyldes for å bidra til en økende voldsspiral og for overgrep mot kvinner. Mexico får særlig kritikk for at slike saker ofte undersøkes av det militære og føres for militære domstoler, uten offentlig innsyn.

Samtidig verken erkjenner eller dokumenterer de føderale myndighetene at slike overgrep finner sted. Organisasjoner som UNHCR og Røde Kors (ICRC) overvåker utviklingen, men så lenge myndighetene ikke er villige til å erkjenne at det begås overgrep, er det vanskelig å sette i gang programmer for å hjelpe lokalbefolkningen og finne varige løsninger.

TRANSITT Mexico er også mottakerland, opprinnelsesland og transittland for migrasjon og menneskehandel fra sør til nord på det

amerikanske kontinentet. Grenseområdene både i nord og sør preges av kriminelle som driver menneskesmugling og trafficking. Kvinner og barn er spesielt utsatt for overgrep og vold.

Ifølge FNs menneskerettighetsråd (UNHRC) migrerer rundt én million mennesker til USA hvert år, de aller fleste kommer over grensen fra Mexico. I tillegg blir mer enn 500 000 stanset på grensen og sendt tilbake.

Mange flyktninger og migranter som kommer til Mexico fra Mellom- og Sør-Amerika og Karibia, vil også videre til Nord-Amerika. Andre kommer for å fylle tomrommet i arbeidsmarkedet etter alle meksikanerne som har reist til USA. Det er vanskelig å fastslå nøyaktig hvor mange som krysser grensen, men ett anslag ligger på 400 000 i året. Mange avvises på grensen eller blir sendt tilbake etter kort tid. UNHCR mener at deres største utfordring er å identifisere mulige asylsøkere blant strømmen av mennesker over grensen.

FREMME LOV FOR Å BESKYTTE URBEBOLKNING Fremdeles er over 6000 familier fordrevet i Chiapas etter zapatistopprøret på 1990-tallet. Ytterligere 1000 familier ble i 2010 tvunget på flukt på grunn av voldshandlinger mellom urbefolkningsgrupper i Chiapas, Guerrero og Oaxaca. Paramilitære grupper, ofte på oppdrag for landeiere, står bak vold, trusler og fordrivelse av urbefolkningen, men det finnes ingen tall som viser omfanget av dette.

Mennesker på flukt har lenge vært en neglisjert gruppe i Mexico, men i januar 2011 ble en lov som sikrer flyktninger rett til arbeid, tilgang til helsetjenester og utdanning, vedtatt. Loven sikrer også utsatte grupper som ikke har flyktningstatus, blant annet internt fordrevne urfolk. ■



NØKKELTALL › USA

Folketall (mill)	308,7
Areal km ²	9 629 091
Flyktninger fra USA	3 901
Internt fordrevne	-
Flyktninger i USA fra andre land	270 859
Frivillige tilbakevendinger til USA i 2010	-
Asylsøkere fra USA til Norge i 2010	5

Tall ved inngangen til 2011

FOKUS PÅ MEXICO

USAs innvandrings- og flyktningpolitikk er preget av den store migrasjonsstrømmen over grensen fra Mexico. Ifølge U.S. Department of Homeland Security (DHS) kom det én million innvandrere over grensen på lovlig vis i 2010. Samme år ble 460 000 stanset da de forsøkte å krysse grensen ulovlig - 450 000 av dem kom fra Mexico. Samtidig regner myndighetene med at minst like mange klarte å krysse grensen uten å bli oppdaget. I alt antar man at det var 11,2 millioner såkalt «illegale» immigranter i USA i 2010.

OVERVÅKES MED DRONER Under president Obama har hovedfokus for grensekontrollen blitt flyttet fra illegal innvandring til kriminell aktivitet som smugling av narkotika, våpen, penger og mennesker. Likevel forsterket DHS innsatsen for å bekjempe ulovlig innvandring i 2010.

Den kontroversielle grensemuren mot Mexico dekker en tredjedel av den 3200 kilometer lange grensen og har 40 000 grensevakter. Siden 2010 har også nasjonalgarden blitt satt inn i grensekontrollen, og 1200 soldater er sendt for å forsterke innsatsen.

Høsten 2010 tok DHS i bruk droner utstyrt med nattkamera og annet avansert overvåkningsutstyr for å spore illegale innvandrere og narkotikasmuglere langs grensen. Meksikanske myndigheter har gitt tillatelse til at dronene også kan fly over meksikansk territorium som et ledd i narkokrigen.

FLEST ASYLANTER I VERDEN USA er det landet i verden som tar imot flest asylsøkere. Likevel utgjør denne gruppen mindre enn ti prosent av den årlige migrasjonen til USA. Ifølge US Bureau of Population, Refugees and Migration fikk 75 000 personer innvilget asyl i 2010. For 2011 har USA satt et tak på 80 000 asylinnvilgelser. Av de som fikk asyl, var 62 000 overføringsflyktninger. USA tar imot tre fjerdedeler av alle overføringsflyktningene fra UNHCR.

Halvparten av de som fikk innvilget asyl i 2010, kom fra Irak eller Myanmar. Andre store grupper var fra Bhutan, Iran, Cuba og Somalia.

NYE RETNINGSLINJER I 2010 ble retningslinjene for asylinternering endret. Tidligere ble alle asylsøkere automatisk internert ved ankomst til USA. Asylsøkere som oppfattes som troverdige og som ikke utgjør flukt- eller samfunnsrisiko, skal ikke lenger interneres.

Illegale innvandrere holdes derimot fengslet mens de vurderes for deportasjon. De fleste interneres i vanlige fengsler og utsettes langt på vei for de samme sikkerhetstiltak som andre innsatte, blant annet med hensyn til fangedrakter, håndjern og lenker. Rapporter fra organisasjoner som Amnesty International og Human Rights Watch har dokumentert graverende mangler ved helsetjenestene i fengslene, spesielt for kvinner. Fengslene ligger ofte i avsidesliggende områder. Det vanskeliggjør besøk av familie og advokat.

DELSTATENE SKJERPER INNVANDRING Mange av delstatene har skjerpet immigrasjonslovene de siste årene. Mest kontroversiell er den såkalte SB1070 som ble vedtatt i Arizona i 2010. Loven krever at alle innvandrere bærer identifikasjonspapirer, og gir politiet rett til å holde enhver som ikke kan dokumentere lovlig opphold, fengslet på ubestemt tid. Loven førte til protester over hele USA og ble kritisert av blant andre president Obama og Mexicos president Calderón. Justisdepartementet anket lovligheten av SB1070 for en føderal domstol som blokkerte loven, et vedtak som senest ble opprettholdt i april 2011. Minst 20 andre delstater arbeider med tilsvarende lover, og det er ventet at Arizona bringer saken opp for høyesterett for endelig avgjørelse. ■



NØKKELTALL > VENEZUELA

Folketall (mill)	29
Areal km ²	912 050
Flyktninger fra Venezuela	7 308
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Venezuela fra andre land	217 406
Frivillige tilbakevendinger til Venezuela i 2010	-
Asylsøkere fra Venezuela til Norge i 2010	1

Tall ved inngangen til 2011

MANGLENDE REGISTRERING AV FLYKTNINGER

Ifølge UNHCR er det omtrent 200 000 colombianske flyktninger i Venezuela, og det anslås at utover dette ankommer nærmere 2500 hver uke. Registrerte flyktninger har en rekke rettigheter i Venezuela, deriblant rett til arbeid, bolig, helsetilbud og utdanning. Likevel blir under ti prosent av flyktningene registrert, og de får derfor ikke papirene som sikrer slike rettigheter.

Myndighetene frykter at det skjuler seg infiltratører blant flyktningene, og at kamphandlingene dermed kan spre seg over grensen til Venezuela. Derfor utstedes identifikasjonspapirer kun i hovedstaden Caracas. Mange flyktninger har ikke råd til den lange reisen dit, og fortsetter å leve papirløst i fattige lokalsamfunn i grenseområdene.

LANG SAKSBEHANDLING Ifølge UNHCR tar det opptil tre år å få ferdigbehandlet en asylsøknad, men menneskerettsorganisasjoner melder at saksbehandlingen ofte tar dobbelt så lang tid. Dette skyldes både dårlig kapasitet og frykt for at asylsøkerne utgjør en sikkerhetsrisiko. Asylsøkere skal etter loven få midlertidige dokumenter når de melder seg. I praksis tar det ofte mange måneder, og dokumentene er gyldige kun i 60 dager.

GODE FORHOLD UNDER PRESS Smugling og narkotikatrafikk i grenseområdene har ført til en økning i drapstrusler, mord, kidnapping og utpressing av beskyttelsespenger. Barn på begge sider av grensen er blitt tvangsrekruttert av geriljagrupper som soldater eller informanter. Barn blir også tvunget til å smugle bensin eller narkotika for kriminelle bander.

Alle barn i Venezuela har rett til utdanning, også flyktningbarn. Mange colombianske barn får likevel ikke skolegang. Årsaken er at de ikke kan vise til skolepapirer fra Colombia eller at foreldrene ikke har råd til skoleuniform og bøker.

Til tross for problemene er de colombianske flyktningene stort sett godt mottatt i lokalsamfunnene. Flyktningene har i stor grad tilgang til de samme tjenestene som befolkningen for øvrig - arbeid, utdanning, helsetjenester, bolig - og de er gjennomgående godt integrert. Samtidig er det brakt på det rene at de samme krefte som jagde dem på flukt, også har fotfeste på den venezuelanske siden av grensen. Dette medfører store begrensninger i bevegelsesfriheten. Stadig flere søker derfor mot byene, hvor de forsvinner i slumområdene i søken etter arbeid, sikkerhet og offentlige tjenester.

NORMALISERTE FORBINDELSER I 2008 og 2009 kom det stadig flere rapporter om at væpnede grupper fra Colombia opererte fra baser inne i Venezuela. Da Colombia i 2009 ga USA tilgang til flere militærbaser langs grensen, reagerte Venezuelas president Hugo Chávez umiddelbart med å kutte de diplomatiske forbindelsene med Colombia. Chávez innførte også en handelsblokade og økte det militære nærværet på grensen.

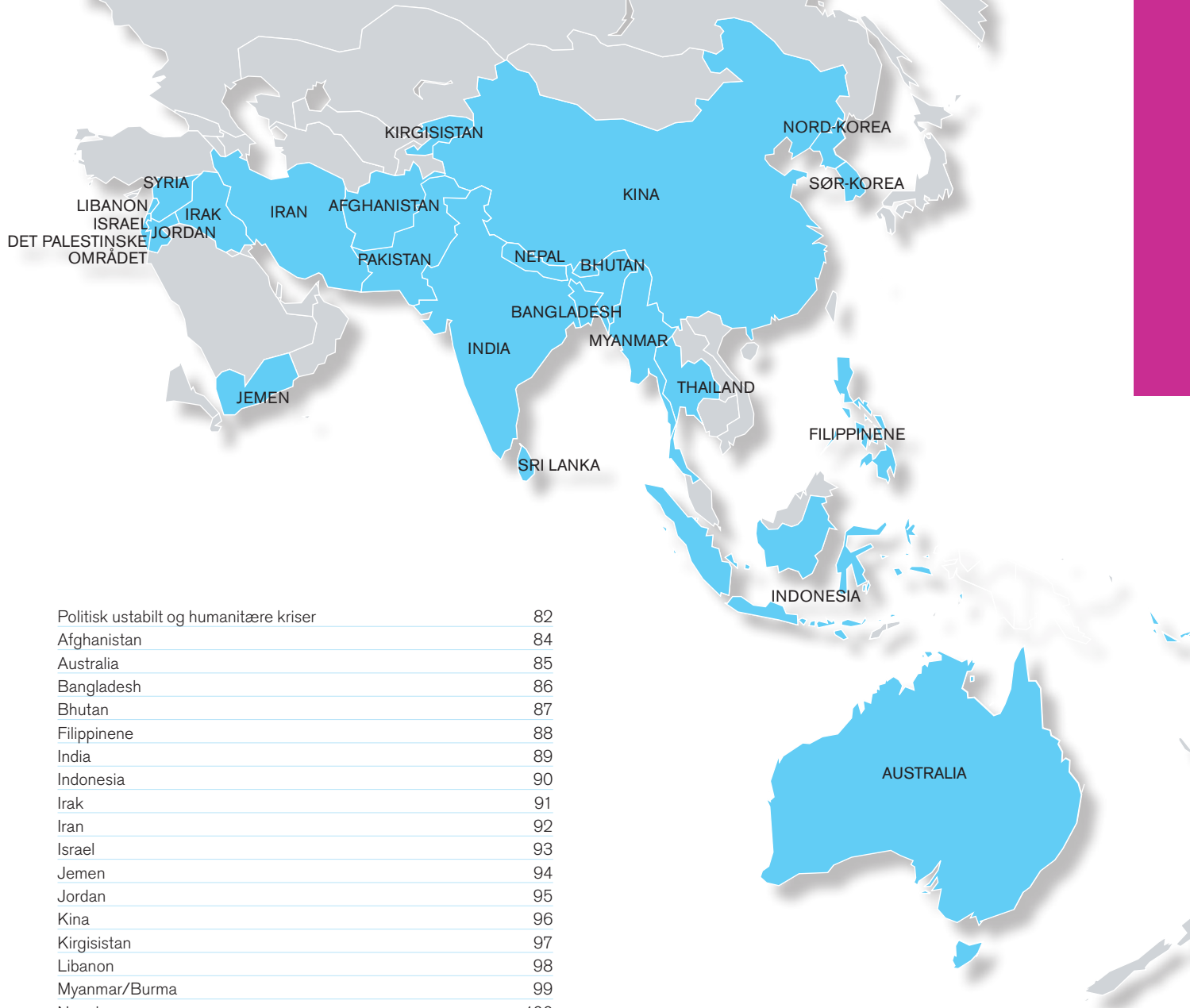
For flyktningene som lever papirløst i grenseområdene, førte dette til en forverret situasjon. Selv om flyktningene stort sett får leve i fred for myndighetene, kom det stadig rapporter om at særlig medlemmer av Venezuelas nasjonalgarde forsøkte å presse penger fra og true uregistrerte asylsøkere.

Etter at Juan Manuel Santos vant presidentvalget i Colombia i august 2010, har de diplomatiske forbindelsene mellom de to landene blitt normalisert igjen, og handelsforbindelsene er gjenopprettet. Det er håp om at dette også vil føre til en bedre situasjon for flyktningene. ■



På Sri Lanka er det vanskelig å få tilgang til de som har størst behov for beskyttelse.

ASIA OG OSEANIA



Politisk ustabil og humanitære kriser	82
Afghanistan	84
Australia	85
Bangladesh	86
Bhutan	87
Filippinene	88
India	89
Indonesia	90
Irak	91
Iran	92
Israel	93
Jemen	94
Jordan	95
Kina	96
Kirgisistan	97
Libanon	98
Myanmar/Burma	99
Nepal	100
Nord-Korea	101
Pakistan	102
Det palestinske området	103
Sri Lanka	104
Syria	105
Sør-Korea	106
Thailand	107

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA

Det palestinske området / Israel	4 916 720
Afghanistan	3 091 812
Irak	1 713 506
Myanmar (Burma)	437 970
Vietnam	339 827

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE

Irak	2 800 000
Pakistan	Minst 980 000
India	Minst 650 000
Myanmar (Burma)	Minst 446 000
Syria	Minst 433 000

Kilde: UNHCR og UNRWA

Kilde: IDMC



Den verste flommen i Pakistans historie rammet over 20 millioner mennesker i 2010.

POLITISK USTABILT OG HUMANITÆRE KRISER

Det totale antallet mennesker på flukt i Asia i 2010 var 19,9 millioner. Dette er 500 000 flere enn i 2009. I Sør- og Sørøst-Asia var 4,6 millioner på flukt i eget land ved årsskiftet 2010/2011. Dette tilsvarer en økning på 300 000 sammenliknet med året før. I Midtøsten var tallene relativt stabile, med unntak av Jemen, der tallene steg. I Sentral-Asia var det sammenstøtene mellom kirgisere og etniske usbekere i Kirgisistan som førte til det høye tallet på nye fordrivelser i 2010.

MIDTØSTEN I Midtøsten har vi over tid sett en svært negativ utvikling. Her har antall internt fordrevne blitt tredoblet, fra litt over én million ved årtusenskiftet til 3,9 millioner ved utgangen av 2010. Hovedårsaken er først og fremst situasjonen i Irak. 2010 var også nok et skuffende år for håpet om å finne en diplomatisk løsning på konflikten mellom israelerne og palestinerne. Hva de politiske endringene i Egypt og forsoningen mellom Hamas og al Fatah våren 2011 vil føre til, gjenstår å se. Den israelske bosettingspolitikken og fremtiden til de palestinske flyktningene vil fortsatt utgjøre noen av de viktigste hovedutfordringene i arbeidet for fred.

Inspirert av utviklingen i Nord-Afrika kom det en bølge av protester i en rekke land i Midtøsten vinteren og våren 2011. Både i Jordan, Bahrain, Oman, Syria og Jemen ble det arrangert store demonstrasjoner med krav om reformer. Til tross for store ulikheter mellom regioner og grupper, knytter språk, religion og felles historiske erfaringer den arabiske verden tett sammen. Velutdannet ungdom klarte, blant annet ved hjelp av sosiale medier, å mobilisere millioner av mennesker for å kaste korruperte og faststivnede makteliter. Ønsket om reformer og mer demokrati sprenget nasjonalstatenes grenser og vil kanskje også endre Vestens holdninger til muslimer.

Men motkreftene er mange steder fortsatt sterke. Syriske myndigheter har svart på protestene med bruk av soldater og politi. Det samme har president Saleh i Jemen. Men til tross for at Saleh

har hatt USA og Saudi-Arabia i ryggen, er det kun et spørsmål om tid før han må gå av. Jemens problemer er dermed ikke løst. Fortsatt vil landet stå overfor store uløste humanitære og politiske utfordringer.

HUMANITÆR TILGANG Den uoversiktlige sikkerhetssituasjonen skaper store utfordringer for den humanitære tilgangen til internt fordrevne både i Irak og Afghanistan. Den gjør det også risikabelt for flyktninger å returnere, og muligheten for å bli drevet på flukt igjen er stor. De fleste mineofrene i Afghanistan i 2010 var internt fordrevne og returnerte flyktninger.

Et stort problem i både Irak og Afghanistan er at det mange steder er mangel på lønnet arbeid, tilgang til dyrkbar jord og husly. I 2010 spredte den væpnede konflikten i Afghanistan seg for alvor til de nordlige delene av landet, samtidig som den ble intensivert i sør.

I Irak har fraværet av en nasjonal plattform for utvikling, ressursfordeling og økonomisk vekst ført landet inn i et fastlåst og lite konstruktivt politisk klima, preget av gjensidig mistillit og politisk handlingslammelse. Uttrekkingen av amerikanske kampstyrker fra landet i august 2010, har vært fulgt av en gradvis nedtrapping av donormidler, noe som gjør det vanskelig for humanitære aktører å bistå Irak i arbeidet med å finne varige løsninger for irakere på flukt.



Åtte år etter Saddam Husseins fall er et stort antall irakere fremdeles internt fordrevet.



Foto: Soe Zeya Tun/REUTERS/Alertnet

Mange som har flyktet fra Myanmar over grensen til Thailand, har nå blitt gjenbosatt i et tredjeland.

FLOM OG KONFLIKT 2010 ble et svært vanskelig år for Pakistan. Den verste flomkatastrofen i landets historie rammet hele 20 millioner mennesker og raserte enorme landområder. 1,4 millioner mennesker var allerede før dette internt fordrevet etter de militære offensivene nord og vest i landet. I tillegg skulle myndighetene bistå 1,7 millioner afghanske flyktninger i Pakistan. I løpet av 2010 vendte også 400 000 mennesker tilbake til sine hjemsteder i konfliktområder som Sør-Waziristan og Orakzai til tross for trusler og selvmordsangrep. I mars 2011 møttes Pakistan og India på høyt politisk nivå for første gang siden terrorangrepene i Mumbai i 2008. Indias statsminister Marimohan Singh og hans pakistanske motpart Yousuf Raza Gilani ble enige om å fortsette samtalene for å senke spenningsnivået mellom landene. I mai 2011 ble Pakistan på ny trengt opp i et hjørne etter at amerikanske spesialstyrker drepte Osama bin Laden i en luksusvilla i Abbottabad, bare et steinkast unna et av Pakistans mest prestisjefylte militærakademier. Mye tyder på at Pakistans svar på det skjøre forholdet til USA, vil være å knytte tettere bånd til Kina.

SÅRBAR FRED I tidligere konfliktområder som Nepal og Sri Lanka er den politiske situasjonen fremdeles spent, og sårene fra borgerkrigene er langt fra grodd. Sri Lanka står øverst på årets liste over de ti mest neglisjerte fluktsituasjonene i verden. (Se egen temaartikkel) I Nepal har mye skjedd i løpet av få år. Kongedømmet er avskaffet, og landet har en grunnlovgivende forsamling, men de politiske motsetningene er fremdeles skarpe.

FREMADSTORMENDE STORMAKTER India og Kina spenner sine økonomiske og politiske muskler, men har begge interne spenninger. På blomstermarkedene i Kina ble sjasminblomsten forbudt vintren 2011. Selve symbolet fra omveltningene i Nord-Afrika skulle usynliggjøres. De sosiale spenningene er store og myndighetene legger i stor grad lokk på informasjon om situasjonen i Tibet og i Xinjiang. Kina avviser også bryskt all kritikk av landets behandling av de nordkoreanske flyktningene som returneres med tvang

uten mulighet for å søke asyl. India ønsker heller ingen internasjonal oppmerksomhet rundt det stadig økende antallet internt fordrevne i landet. Regjeringen hindrer ofte humanitære organisasjoner i å gi direkte bistand til mennesker som har blitt fordrevet. India bruker også sin politiske tyngde til å verne nære allierte mot kritikk fra det internasjonale samfunn. Et eksempel er den etniske rensingen som har foregått i nabolandet Bhutan, og som aldri har kommet høyt opp på den politiske dagsorden.

FARE FOR STORKONFLIKT Situasjonen på den koreanske halvøya vekslet i 2010 mellom håp om nye forhandlingsrunder til fare for atomkrig. Den humanitære krisen i Nord-Korea er dyp og har blitt kronisk. 6,1 millioner mennesker er, ifølge FN, avhengig av matvarehjelp, og behovene er store innenfor helse, jordbruk, ernæring og vann. Tallet på nordkoreanere som lever i skjul i Kina varierer mellom 100 000 og 300 000, mens 20 000 har kommet til Sør-Korea.

I Myanmar er tallene på internt fordrevne kun basert på de østlige deler av landet. Hvor mange som er på flukt i nord og vest, finnes det ingen sikre kilder på. Mange flyktninger fra Myanmar som har oppholdt seg i leirer i Thailand, har siden 2005 blitt gjenbosatt i tredje land. Men den stadige tilstrømmingen av nye flyktninger gjør at det totale antallet i leirene synker sakte.

URFOLK Både i Bangladesh og Filippinene er urfolk truet med fordrivelse. Noen steder fordi bosettere tar over deres land, som i Chittagong Hills Tracts i Bangladesh, andre steder fordi gruveselskaper og andre tar over store områder for å drive kommersiell utnyttelse av naturressursene, slik vi har sett i Filippinene. Men i forhold til de to store væpnede konfliktene i Filippinene, ble 2010 et positivt år. Fredsforhandlinger er i gang både mellom den kommunistiske bevegelsen og regjeringen, og mellom den muslimske opprørsgruppen MILF på øya Mindanao og myndighetene i Manila. Et stort antall internt fordrevne har kunnet vende hjem. De materielle behovene er fortsatt store, men det er en gryende optimisme blant befolkningen. ■



NØKKELTALL › AFGHANISTAN

Folketall (mill)	31,4
Areal km ²	647 500
Flyktninger fra Afghanistan	3 091 812
Internt fordrevne	Om lag 352 000
Flyktninger i Afghanistan fra andre land	6 464
Frivillige tilbakevendinger til Afghanistan i 2010	117 870
Asylsøkere fra Afghanistan til Norge i 2010	979

Tall ved inngangen til 2011

INGENTING Å FEIRE

Ti år etter at internasjonale styrker invaderte landet, har konfliktnivået akselerert. En økning i væpnede kamper tvinger sivilbefolkningen på flukt og opprettholder behovene for humanitær hjelp. Den afghanske regjeringen står svakere enn noensinne og kontrollerer i underkant av en fjerdedel av landet. På landsbygda, der myndighetene er helt eller delvis fraværende, er det i realiteten Taliban som styrer. Det er knyttet stor usikkerhet til konsekvensene av uttrekkingen av NATO-styrkene, som begynner sommeren 2011 og skal avsluttes i 2014.

UTRYGT Å VENDE HJEM I løpet av de siste 30 årene har over halvparten av Afghanistans befolkning blitt drevet på flukt minst én gang i livet. Den pågående væpnede konflikten mellom NATO-ledede regjeringstyrker og regjeringsfiendtlige væpnede grupper er i dag hovedgrunnen til at sivilbefolkningen fordrives. I tillegg står klaner i konflikt med hverandre, og det kjempes om kontroll over livsviktige vann- og landressurser.

Ved utgangen av 2010 hadde FNs høykommissær for flyktninger registrert 335 000 internt fordrevne. Det reelle tallet antas å være høyere. Fem millioner afghanske flyktninger har returnert til hjemlandet siden 2002, hovedsakelig fra Pakistan og Iran. Fortsatt befinner nærmere tre millioner afghanere seg i disse to nabolandene. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan gjør det risikabelt for flyktningene å returnere. Faren for å bli drevet på flukt igjen er stor. Samtidig er det mange steder umulig å finne lønnet arbeid, og det er vanskelig å finne husly og tilgang til dyrkbar jord.

REKORDMANGE SIVILE DREPT Konflikten har gradvis eskalert. Trenden de siste fire årene viser en jevn økning i antall drepte sivile. Ifølge FN mistet 2 777 sivile afghanere livet av konflikterrelaterede årsaker i 2010, en økning på 15 prosent fra året før. En viktig årsak til

dette er at væpnede kamper som tidligere var begrenset til områdene sør og øst i landet, nå har spredt seg til sentrale, vestlige og nordlige områder i Afghanistan. Nye grupper av fordrevne trekker til Kabul og andre store byer, og i tillegg slår mange seg ned i provisoriske leire og uformelle bosettinger øst i landet.

Syv og en halv million afghanere trenger matassistanse ved utgangen av 2010, ifølge FN. Barn er spesielt utsatt. Et av fem afghanske barn dør før fylte fem år. 39 prosent av afghanske barn er underernært. I områder med mange internt fordrevne er situasjonen verre. Samtidig har eskaleringen av konflikten gjort det vanskeligere for humanitære organisasjoner å hjelpe.

KOSTBAR FREMGANG Til tross for den negative trenden sikkerhetsmessig, finnes det enkelte tegn til fremgang. Siden 2002 har 3 500 skoler blitt bygget og over seks millioner elever er registrert. Ifølge Utdanningsdepartementet står fortsatt fem millioner barn uten skoleplass. Lærere og skoler har blitt konkrete mål for regjeringsfiendtlige væpnede grupper, og i de mest utsatte områdene har opp mot 80 prosent av skolene måttet stenge. Angrepene har gått spesielt hardt utover jenteskoler. I Helmand kan åtte prosent av mennene lese og skrive, mot urovekkende én prosent av kvinnene. På landsbasis er 88 prosent av kvinnene analfabeter. Men situasjonen til afghanske kvinner har forbedret seg noe i løpet av de siste ti årene. Det er i dag flere kvinner i ledende posisjoner, flere jenter går på skole, og landets helsetilbud er noe oppgradert. Dette er viktige, men skjøre fremskritt som man frykter vil reverseres parallelt med den internasjonale tilbaketrekningen. ■



NØKKELTALL > AUSTRALIA

Folketall (mill)	22,3
Areal km ²	7 686 850
Flyktninger fra Australia	47
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Australia fra andre land	25 565
Frivillige tilbakevendinger til Australia i 2010	-
Asylsøkere fra Australia til Norge i 2010	1

Tall ved inngangen til 2011

DEBATT OM BÅTFLYKTNINGER BLUSSER OPP

Rekordmange båtflyktninger i valgåret 2010 blåste nytt liv i diskusjonen om hvordan Australia behandler flyktninger som kommer sjøveien. De omstridte interneringssentrene er overfylte, og det rapporteres om sultestreiker, selvskading og flere selvmord. Regjeringen ønsker mer samarbeid med nabolandene, blant annet i form av et regionalt interneringssenter i Øst-Timor.

VIKTIG SAK I VALGKAMPEN Rundt 6300 båtflyktninger kom til Australia i 2010, noe som antas å være det høyeste tallet på tjuv år. De fleste er asylsøkere, og flertallet kommer fra Afghanistan, Iran, Irak og Sri Lanka.

Den kraftige tilstrømmingen gjorde flyktningpolitikk til et hett tema under valget i august 2010. De konservative lovte en strengere håndtering av båtflyktningene dersom de kom til makten. Men Labour-regjeringen, som siden 2007 hadde liberalisert flyktningpolitikken, fikk fornyet tillit.

Også under valget i 2001 var båtflyktningene en viktig sak. Den konservative valgvingen John Howard innførte da den såkalte «Stillehavs-løsningen», som innebar at båtflyktninger ble stanset av kystvakten og transportert til interneringssentre på øyer i Stillehavet. Her ble de plassert bak lås og slå, uten mulighet til å søke asyl i Australia. Etter Labours oppmykning interneres de fleste båtflyktningene fortsatt på en øy, Christmas Island, men herfra kan de søke asyl. Nå mener enkelte at den strengere «Stillehavs-løsningen» må gjeninnføres på grunn av økningen i antall båtflyktninger.

DESPERASJON I LEIRENE Australia tar imot mange overføringsflyktninger hvert år, og de fleste asylsøkere ankommer Australia med fly og gyldig visum. Likevel dreier flyktningdebatten seg om dem som kommer med båt. En årsak til det er at de behandles langt

dårligere enn andre flyktninger.

Interneringssenteret på Christmas Island blir kritisert for å ligne et fengsel. Det ble bygget for 400 personer, men huser i dag rundt 2000 flyktninger. Noen har vært der i over to år, selv om reglene sier maksimalt 90 dager. Øya ligger 2600 km fra det australske fastlandet og mangler viktige tjenester som psykologhjelp og juridisk bistand.

På grunn av den sprengte kapasiteten er det bygget to sentre på fastlandet.

Det siste året har mye frustrasjon blant de internerte kommet til overflaten. I løpet av sju måneder har fem mennesker begått selvmord. Det er registrert 182 tilfeller av selvskading i samme tidsrom, i tillegg til sultesteiker og flere episoder med bråk blant flyktningene. Menneskerettighetsorganisasjoner kritiserer myndighetene for ikke å være åpne nok om hva som skjer i leirene. Også politiet kritiseres for at de venter for lenge med å rykke ut når det er uroligheter.

SENER I ØST-TIMOR? For å lette presset på eget land har den australske regjeringen foreslått å bygge et regionalt interneringssenter for båtflyktninger i Øst-Timor. Statsminister Julia Gillard mener et tettere samarbeid i regionen kan hindre menneskesmuglere i å ta med seg flyktninger i båt fra land som Malaysia og Indonesia i retning Australia.

Disse tre landene har allerede inngått en avtale om at båtflyktninger skal tas i land i Malaysia og Indonesia (2009). Men Australia ønsker også en avtale med Øst-Timor som, i motsetning til Malaysia og Indonesia, har underskrevet Flyktningkonvensjonen. Diskusjonen om et regionalt senter pågår, og utfallet er åpent. Et spørsmål er hva det vil koste, et annet hvorvidt Øst-Timor i det hele tatt ønsker et slikt senter. ■



NØKKELTALL › BANGLADESH

Folketall (mill)	164,4
Areal km ²	144 000
Flyktninger fra Bangladesh	16 557
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Bangladesh fra andre land	229 253
Frivillige tilbakevendinger til Bangladesh i 2010	-
Asylsøkere fra Bangladesh til Norge i 2010	17

Tall ved inngangen til 2011

KONFLIKT OG KLIMAPROBLEMER

I et normalår blir en fjerdedel av landmassen i Bangladesh midlertidig lagt under vann. Men med klimaendringene har hyppigheten, omfanget og konsekvensene økt. Millioner av mennesker risikerer å bli fordrevet på grunn av stigende havnivå de neste tiårene. I Bangladesh finnes også konflikter mellom urfolk og muslimske bengalere der mennesker fordrives på grunn av konflikt over jord. I sørøst befinner det seg et stort antall rohingyaflyktninger fra Myanmar.

SÅRBAR FOR KLIMAENDRINGER Ifølge FN risikerer Bangladesh å miste 17 prosent av sitt nåværende landareal innen 2050. Dette kan få svært alvorlige konsekvenser i et land som er et av verdens tettest befolkede og fattigste. I tillegg er befolkningstilveksten fortsatt stor, og kampen om jord fører allerede til konflikter. Enkelte forskere har påpekt at Bangladesh i fremtiden står i fare for å bli en «mislykket stat». Det er imidlertid svært positivt at landet har satt i verk en rekke tiltak for å minske virkningene av klimaendringene. Myndighetene har blant annet etablert et effektivt varslings-system, som har gjort at tapstallene i forbindelse med sykloner har gått kraftig ned.

URFOLK UNDER PRESS Tilflyttingen av muslimske bengalere til Chittagong Hills Tracts skjøt fart på 1970-tallet. Det utviklet seg til konfrontasjoner mellom bosetterne og Jumma-folket, en urfolksgruppe som protesterte mot at de ble fratatt jord og rettigheter. I den påfølgende væpnede konflikten mistet 8500 mennesker livet inntil en våpenhvile ble inngått i 1997.

Men årsakene til konflikten har aldri blitt løst. Urfolksgrupper

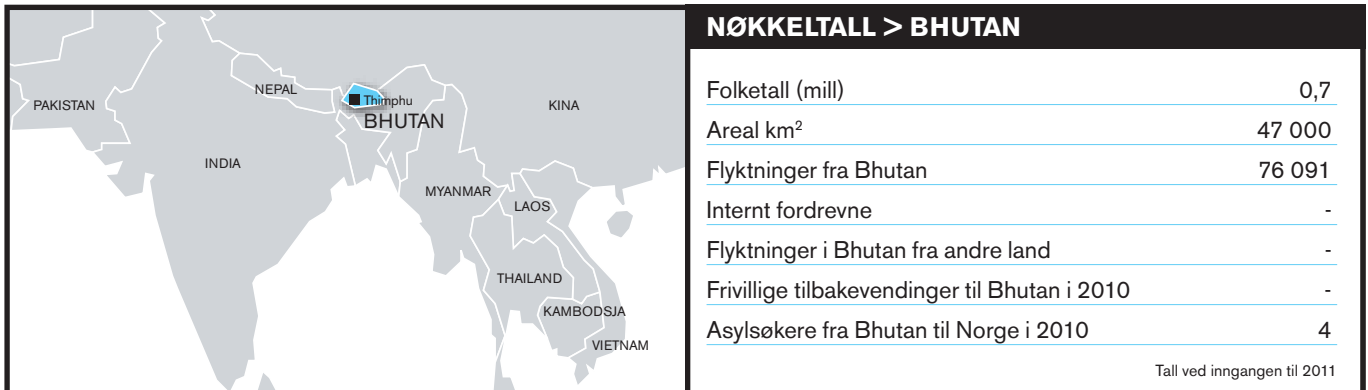
har helt siden våpenhvilen ble inngått, hevdet at brudd på menneskerettighetene og overtakelse av nye landområder fortsatt pågår. Et viktig krav har vært at Bangladesh endrer sin grunnlov slik at urfolks rettigheter anerkjennes.

Senest i februar 2010 kom det til flere voldelige sammenstøt, der både settlere, hæren og urfolk var innblandet. Flere ble drept, hus ble brent, og situasjonen var svært spent.

Også hinduene, som utgjør 16 prosent av befolkningen, har blitt fratatt jord og eiendom på grunn av diskriminerende lover og voldshandlinger.

NEGLISJERT FLYKTNINGGRUPPE 28 700 rohingyaflyktninger fra Myanmar befinner seg i to leirer i Cox's Bazar-distriktet i sørøst. De utgjør en del av flyktningbølgen fra 1991, da 250 000 rohingyaer krysset grensen til Bangladesh. En del har vendt tilbake til Myanmar, men myndighetene i Bangladesh anslår at det befinner seg 200 000 uregistrerte personer fra Myanmar i Bangladesh. De fleste av disse holder til i landsbyer i områdene rundt leirene.

Selv om forholdene i leirene er forbedret de siste årene, er de dårligere enn de internasjonale minimumsstandardene. Flyktningene har liten bevegelsesfrihet og ingen mulighet til å skaffe seg arbeid på lovlig måte. UNHCR gir assistanse for å dekke basisbehov innen utdanning, helse, ernæring og husly i påvente av å finne varige løsninger. I samarbeid med myndighetene arbeider UNHCR også for å bedre situasjonen for lokalbefolkningen og de uregistrerte flyktningene. Stor arbeidsløshet og økende fattigdom har skapt sterkere motvilje mot flyktningene, noe som særlig har rammet de som lever utenfor leirene. ■



LYKKELANDET TVANG DE ULYKKELEGE PÅ FLUKT

Siden gjenbosettingsprogrammet for bhutanske flyktninger i Nepal startet i november 2007, har 40 000 blitt gjenbosatt i åtte mottaksland. USA er det desidert største og har tatt i mot over 34 000 bhutanske flyktninger. Ved utgangen av 2010 var det til sammen kommet 372 bhutanske flyktninger på kvoten for overføringsflyktninger til Norge.

Av de 73 000 flyktningene som fremdeles befinner seg i leirer i Nepal, har 55 000 uttrykt ønske om å komme til et tredje land. Dette vil etter all sannsynlighet skje i løpet av de nærmeste årene.

DISKRIMINERING Til sammen flyktet 150 000 bhutanere fra terror og overgrep i hjemlandet på begynnelsen av 1990-tallet. Bilaterale forhandlinger mellom Nepal og Bhutan for å løse flyktningproblemet førte ikke frem. Ikke én eneste flyktning i leirene i Nepal har fått lov til å vende hjem. I Bhutan ble folk tvunget på flukt fordi myndighetene anså innflyttere fra Nepal, kalt lhotshampas, som en politisk og kulturell trussel. Regjeringen og kongen fryktet at de tradisjonelle buddhistinspirerte verdiene skulle gå tapt hvis lhotshampasene, som er hinduer og nepalskspråklige, fikk større makt. Fra midten av 1980-tallet innførte regjeringen i Bhutan diskriminerende lover, som ble fulgt opp av overgrep og arrestasjoner.

ETNISK RENSING Fra slutten av 1980- og begynnelsen av 1990-tallet ble det gjennomført forsøk på tvangsassimilering av etniske minoriteter, med metoder som i realiteten tvang mennesker på flukt i stor skala.

Ved konfiskering av eiendom, arrestasjoner, tortur og trusler gjennomførte myndighetene en politikk som i løpet av 1993 hadde

fordrevet en sjettedel av befolkningen. Nesten alle tilhørte lhotshampas-minoriteten, og de fleste flyktet via India til Nepal.

Bhutan er et grelt eksempel på hva som kan skje når staten så tydelig representerer én etnisk gruppe i et multi-etnisk samfunn. Dette skapte en følelse av angst og usikkerhet hos minoritetene fordi lover og regler stadig ble endret uten at de selv hadde demokratisk innflytelse. På mange måter var den etniske rensingen som fant sted, en usminket reaksjon mot modernisering og fremming av menneskerettighetene.

I 2008 holdt Bhutan sitt første demokratiske flerpartivalg, og landets første grunnlov ble vedtatt. Kun to partier, begge lojale overfor monarkiet, ble godkjent av valgkommisjonen.

SPLITTELSE BLANT FLYKTINGENE India, Bhutans nærmeste allierte, har holdt en beskyttende hånd over regjeringen i Thimphu. Til tross for overgrepene har det lille kongedømmet derfor i liten grad blitt utsatt for press fra det internasjonale samfunnet.

FN har vært holdt på sidelinjen når det gjelder å finne løsninger som også innebærer muligheter for å vende hjem. Dette var bakgrunnen for at USA og flere andre land i 2006 annonserte at de var villige til å ta i mot 85 000 flyktninger.

Gradvis nedtrapping av den humanitære assistansen fra FNs side har ført til stor frustrasjon i leirene i Nepal. I 2007 kom det til sammenstøt mellom flyktningene og lokalbefolkningen, og mellom ulike grupper blant flyktningene selv. I hovedsak har splittelset gått mellom de som ønsket å bli gjenbosatt i et tredje land, og de som insisterte på sin rett til å reise tilbake til Bhutan. ■



NØKKELTALL › FILIPPINENE

Folketall (mill)	93,3
Areal km ²	300 000
Flyktinger fra Filippinene	1 645
Internt fordrevne	Minst 15 000
Flyktinger i Filippinene fra andre land	316
Frivillige tilbakevendinger til Filippinene i 2010	-
Asylsøkere fra Filippinene til Norge i 2010	2

Tall ved inngangen til 2011

POSITIV UTVIKLING

Våren 2009 var 750 000 mennesker drevet på flukt på den sørlige øya Mindanao i Filippinene. Allerede i 2010 kunne mange internt fordrevne vende hjem. Ved årsskiftet 2010/2011 var antall internt fordrevne i leirer mellom 15 000-20 000.

FLERE TIÅR MED KONFLIKTER Valget av Benigno «Noynoy» Aquino til ny president i mai 2010 økte håpet om at filippinske myndigheter i større grad ville vektlegge menneskerettigheter og sosiale reformer. Hans far Benigno «Ninoy» Aquino ble drept under diktatoren Ferdinand Marcos 21. august 1983. Dette utløste massebevegelsen People's Power, som feide Marcos-regimet av banen, og som senere førte til at hans mor, Corazon Aquino, ble president.

Væpnet konflikt og grove brudd på menneskerettighetene har drevet folk på flukt i Filippinene de siste 30 årene. I løpet av 2010 steg imidlertid optimismen for å få til en fredelig løsning på begge de to dominerende væpnede konfliktene - både den mellom kommunistene og regjeringen og mellom de muslimske opprørerne på Mindanao og myndighetene i Manila.

President Benigno Aquino har selv uttalt at hans mål er å få til en fredsavtale både med kommunistene i National Democratic Front of the Philippines (NDFP) og med Moro Islamic Liberation Front (MILF) før hans periode er over.

NORGE TILRETTELEGGER I 2001 overtok Norge som tilrettelegger for forhandlingene mellom NDFP og den filippinske regjeringen. Etter et brudd i 2004 ble partene i desember 2010 enige om å gjenoppta formelle forhandlinger i Oslo. Dette førte til at de i februar 2011 uttalte at de har som mål å komme frem til en fredsavtale i løpet av 2012. I tiden frem til da skal de jobbe med hvordan ulike øko-

nomiske, politiske og sosiale reformer skal gjennomføres. Konflikten mellom kommunistene og myndighetene foregår mange steder på den filippinske landsbygda og startet på slutten av 1960-tallet. Den har kostet 40 000 mennesker livet.

MINDANAO Konflikten mellom MILF og myndighetene er geografisk begrenset og foregår på øya Mindanao. Væpnet opprør har pågått siden 1970-tallet, og konflikten dreier seg om jord og kulturell identitet. Også her er det nå samtaler mellom partene, med Malaysia som tilrettelegger. Det pågår også væpnet konflikt på de mindre øyene Jolo og Basilan, der Abu Sayyaf-geriljaen opererer. Abu Sayyaf blir sett på som en terrororganisasjon og er ikke med i fredsforhandlingene.

Bakgrunnen for konflikten i det sørlige Filippinene er at myndighetene i Manila oppmuntret et stort antall bosettere, i hovedsak kristne, til å slå seg ned på Mindanao mellom 1900 og 1990. Andelen moroer (muslimer) sank fra 77 til 18 prosent av befolkningen. Denne politikken førte til økt polarisering, og muslimene stod igjen som de mest marginaliserte og fattigste i hele Filippinene. Fordrevet fra de beste jordbruksområdene i lavlandet og med få påvirkningsmuligheter overfor sentralmyndighetene i Manila, krever den muslimske befolkningen nå større grad av selvstyre. I juli 2008 kom partene frem til enighet om et avtaleforslag, som innebar større autonomi til de muslimske områdene. Imidlertid blokkerte Høyesterett ratifiseringen av avtalen, og det kom til nye sammenstøt.

120 000 mennesker har blitt drept på grunn av konflikten på Mindanao, og moroene utgjør 85 prosent av de internt fordrevne. ■

NØKKELTALL > INDIA	
Folketall (mill)	1224,6
Areal km ²	3 287 590
Flyktninger fra India	21 645
Internt fordrevne	Minst 650 000
Flyktninger i India fra andre land	188 567
Frivillige tilbakevendinger til India i 2010	-
Asylsøkere fra India til Norge i 2010	52

Tall ved inngangen til 2011

MANGFOLDIG, KOMPLISERT OG KONFLIKTFYLT

India er en regional stormakt med globale ambisjoner. Landet deltar aktivt i FN's fredsbevarende styrker og er FN's tredje største bidragsyter av militære tropper. De siste årene har landet hatt en imponerende økonomisk vekst og en stadig voksende middelklasse. Likevel er landet preget av enorme forskjeller, stor fattigdom og interne konflikter. Antallet internt fordrevne øker, og India mottar et stort antall flyktninger, spesielt fra Afghanistan og Myanmar.

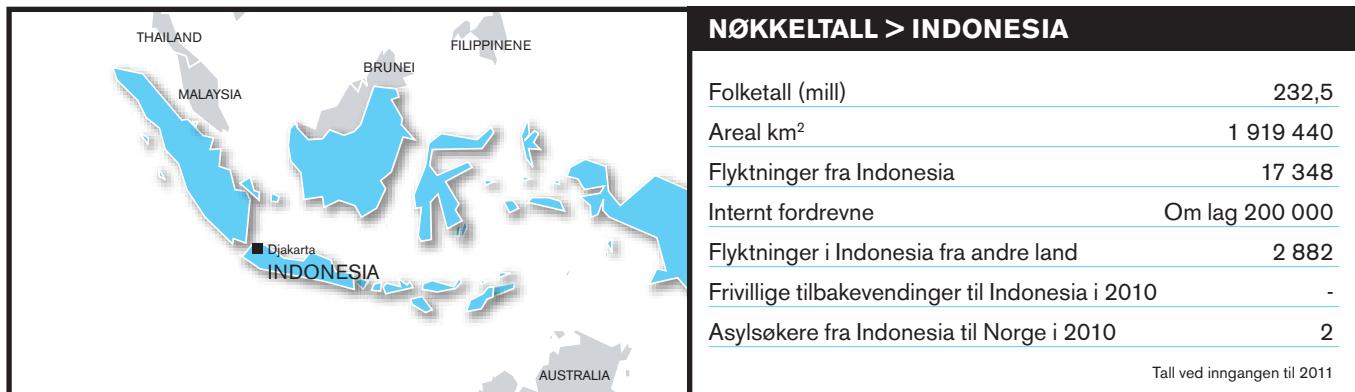
PAKISTAN OG KINA Forholdet mellom India og Pakistan er fortsatt spent, og nye beviser knytter pakistansk etterretning til terrorangrepene i Mumbai i november 2008. En annen hovedutfordring i indisk utenrikspolitikk er Kinas økende innflytelse i nabolandene Nepal, Myanmar, Sri Lanka og Pakistan. Selv om India i mindre grad enn tidligere fremstår som en aktiv talsmann for de tibetanske flyktningene, har Kina gitt tydelig uttrykk for misnøye med at India er vert for den tibetanske eksilregjeringen.

PÅ DEN INTERNASJONALE SCENEN India spiller en viktig rolle i Afghanistan når det gjelder humanitær assistanse. Landet har også gitt hjelp til Sri Lanka etter borgerkrigens slutt i 2009. India er ambulerende medlem av FN's sikkerhetsråd fra 2011 og vil i årene som kommer i økende grad fremme prioriteringer internasjonalt på linje med andre stormakter. Landet har imidlertid ikke undertegnet FN's flyktningkonvensjon av 1951, men gir asyl til et relativt betydelig antall flyktninger fra nabolandene. I mangel av nasjonal lovgivning og et administrativt rammeverk på flyktningfeltet er det FN's høykommissær som leder arbeidet med å avgjøre flyktningstatus for asylsøkere fra ikke-naboland og Myanmar.

INTERNE SPENNINGER India består av Bollywood-filmer, en voksende middelklasse, atomvåpenarsenal og avansert IT-industri, men samtidig finner vi halvføydale forhold på landsbygda, ekstrem fattigdom, korrupsjon, straffefrihet og utbredt vold mot kvinner. Svært ofte er sosiale, etniske og økonomiske konflikter vevd sammen, og flere steder har de utviklet seg til å bli voldelige. Det finnes ingen offisielle tall på antall mennesker på flukt internt i India. Myndighetene fører ingen statistikk, og frivillige organisasjoner har svært begrenset adgang til områder der folk er drevet på flukt. Flyktninghjelpens senter i Genève (IDMC) anslår tallet til 650 000, men understreker at det sannsynligvis er mye høyere.

ULIKE KONFLIKTER India har spesielt tre konfliktområder som peker seg ut. I Assam i nordøst har separatistbevegelser kjempet mot indiske styrker siden 1970-tallet. De etniske og økonomiske konfliktene mellom lokalbefolkningen, innvandrere og myndighetene har imidlertid røtter helt tilbake til 1947. I januar 2011 tilbød lederen for United Front of Assam (ULFA) å innlede en dialog med den indiske regjeringen.

I Jammu og Kashmir ble mange barn drept og såret under sammenstøt mellom demonstranter og politiet i 2010, ifølge Human Rights Watch. Den væpnede konflikten og volden mot hindu-minoriteten i Kashmir har lenge vært en hodepine for indiske myndigheter. Den største interne sikkerhetsutfordringen utgjør imidlertid maoistoprøret. De har etablert en «rød» korridor i det sentrale India. Sivile rammes i økende grad av kamphandlinger mellom geriljaen, paramilitære grupper og politistyrker. ■



UFERDIG DEMOKRATI MED UTFORDRINGER

Indonesia er et ferskt og uferdig demokrati med en svært autoritær fortid. 13 år etter general Suhartos fall i 1998 står landet overfor store utfordringer når det gjelder korrupsjon, maktmisbruk og terrorisme. De fleste voldelige konfliktene, som drev 1,4 millioner indonesiere på flukt mellom 1999 og 2002, har imidlertid funnet sin løsning eller blitt dempet ned. Men det finnes et stort unntak. I Vest-Papua øker overgrepene mot sivilbefolkningen og journalister, og menneskerettighetsaktivister blir nektet visum.

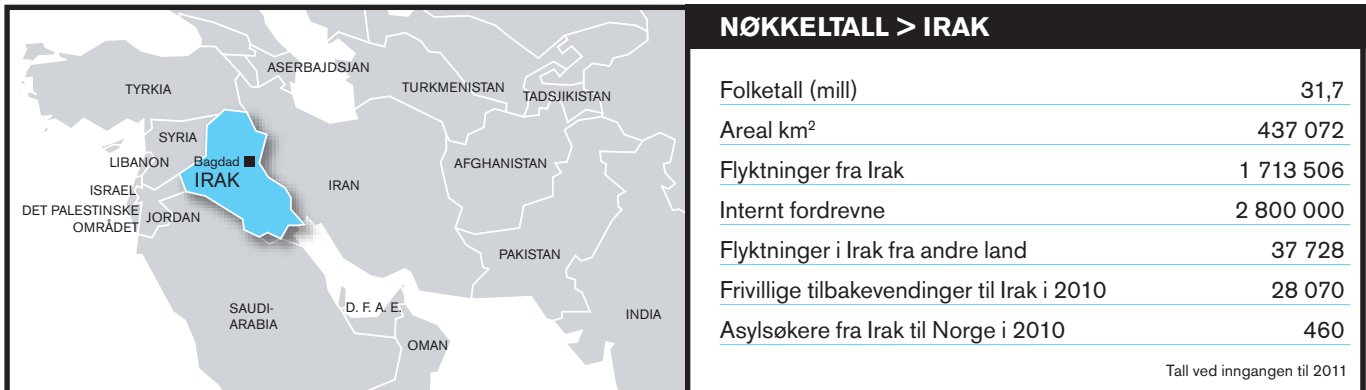
DEMOKRATISERING OG DESENTRALISERING Suharto, som kom til makt i 1966 etter å ha massakrert nesten 1 million kommunister, styrte landet gjennom en koalisjon mellom militærapparatet og sivile eliter. Den utøvende makten var konsentrert hos Suharto selv og kretsen rundt ham, uten noen maktdeling mellom nasjonalt og lokalt plan. Tiden etter Suhartos fall har vært preget av forsøk på demokratisering og desentralisering av makten. Dette har vært en krevende øvelse i et land med over 240 millioner innbyggere og mer enn 300 etniske grupper.

VOLD OG NATURKATASTROFER Indonesia ble hardt rammet av finanskrisen i Asia på slutten av 1990-tallet, og senere fulgte sekterisk vold, religiøse opptøyer, jordskjelv, tsunami og vulkanutbrudd. Men den demokratiske prosessen overlevde disse utfordringene. Landets radikale islamister, som i snart 40 år har krevd at staten skal ha islam som fundament, lyktes dermed ikke med sine mål. Likevel forfølges fremdeles religiøse minoriteter av ekstremister. Det er ikke bare kristne grupper som er utsatt, men også muslimske. De siste årene er det spesielt ahmadiyya-muslimene som har

vært målskive for vold.

Bakgrunnen for de voldelige konfliktene ligger blant annet i et omfattende migrasjonsprogram på 1960-tallet, da store folkegrupper ble tvangsflyttet fra den tett befolkede øya Java. På slutten av 1990-tallet førte finanskrisen og forsterket lokal makt til at etniske og religiøse skillelinjer ble politisert og utnyttet av politiske ledere. På Molukkene og i det sentrale Sulawesi ble mange hundre tusen fordrevet da kristne og muslimske grupper barket sammen. Tidligere hadde de bodd blandet, nå lever de adskilt. De aller fleste har kunnet vende hjem eller har blitt gjenbosatt. Men mange får ikke oppfylt sine rettigheter, og traumer knyttet til overgrep og vold er utbredt.

VEST-PAPUA I andre tilfeller har konfliktlinjene først og fremst gått mellom myndighetene i Djakarta og provinsene. Mens Øst-Timor fikk sin uavhengighet etter folkeavstemningen i 1999 og en fredsavtale ble inngått i Aceh i 2005, er det i dag konflikten i Vest-Papua som utgjør en av de største utfordringene for den indonesiske staten. Migrasjonen av ikke-papuaner til Indonesia som begynte på 1960-tallet, er for papuanerne en enorm tragedie fordi de mister både land og tilgang til andre naturressurser. Dette er den eneste provinsen i Indonesia hvor det fremdeles pågår en væpnet konflikt. Separatistbevegelsen Free Papua Movement (OPM) har drevet geriljakrig mot sentralmyndighetene siden 1969. Vest-Papua ble annektert av Indonesia i 1963 etter at den gamle kolonimakten Nederland hadde gått bort fra sitt løfte om å gi vestpapuanerne uavhengighet. ■



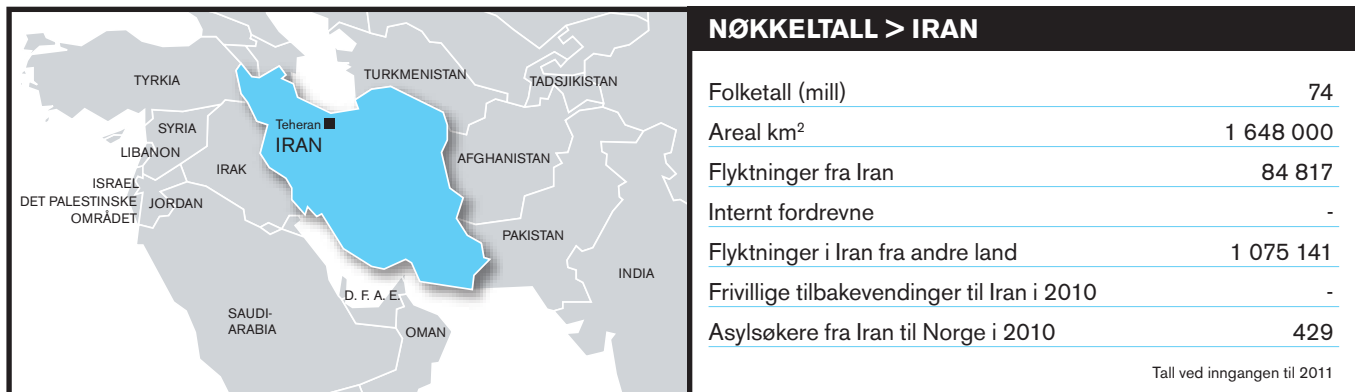
NY REGJERING, GAMLE KONFLIKTER

Sju år etter den amerikanske invasjonen representerer Irak en av verdens største flyktningkriser. Valget av ny nasjonalforsamling i mars 2010 førte til mindre uro og vold enn fryktet. Perioden etter valget har derimot vært preget av en intens maktkamp, politiske mord og vold mot sivilbefolkningen. Det tok hele åtte måneder før en ny samlingsregjering ble innsatt. Irakiske myndigheter har tatt et viktig steg ved å sette landets 2,8 millioner internt fordrevne på agendaen. Likevel er det lite som tyder på at den nye regjeringen vil klare å løse de store utfordringene knyttet til stabilisering og samling av landet. Fortsatt står flere sentrale politiske verv ubesatt, og Iraks nye ledere er foreløpig fastlåst i et lite konstruktivt politisk klima preget av gjensidig mistillit og politisk handlingslammelse.

TILBAKE TIL «SKYTTERGRAVENE» Sivilbefolkningen i Irak har av ulike årsaker vært drevet på flukt i en årrekke. Politisk undertrykkelse under det tidligere Ba'ath regimet, den amerikanske invasjonen i mars 2003, bombingene av Samarra i februar 2006 samt en påfølgende periode preget av sekteriske og stammedrevne konflikter har drevet sivilbefolkningen på flukt både internt og utenfor landets grenser. Manglende utvikling av en nasjonal plattform for økonomisk vekst og ressursfordeling har gradvis dratt landets befolkning dypt inn i en uønsket demografisk skyttergravskonflikt, som gjenspeiles bredt politisk, økonomisk og sosialt. De religiøse, sekteriske, etniske og stammerelaterte spenningene i Irak har blant annet ført til at mange tidligere multietniske og multireligiøse områder har blitt rensket for minoriteter. Irakiske byer, landsbyer og nabolag har slik blitt mer og mer demografisk homogene og landet ytterligere splittet.

LANGT IGJEN Flertallet av landets internt fordrevne bor i provisorisk slumbebyggelse i urbane strøk, uten noen form for juridisk avtale med jordeiere og med svært avgrenset tilgang til offentlige tjenester og arbeid. Irakiske myndigheter har så langt foretrukket retur som eneste løsning for internt fordrevne og flyktninger som kommer tilbake til hjemlandet. Men de pågående konfliktene gjør at mange vegrer seg for å vende hjem, ofte har de ikke lenger et hus å vende tilbake til, da det gjerne er okkupert av andre. Samtidig er lokal integrering og oppgradering av slumområder rent politisk et ømfintlig tema, nettopp fordi mange fordrevne okkuperer verdifull kommersiell eiendom i urbane områder. Det er akutt boligmangel i Irak. Arbeidet med å dekke de nåværende behov vil ta lang tid og kreve enorme investeringer.

MINDRE INTERESSE FRA OMVERDENEN Den uoversiktlige sikkerhets-situasjonen i Irak skaper store utfordringer for den humanitære tilgangen til landets internt fordrevne, og få hjelpeorganisasjoner har klart å opprettholde en tilstedeværelse i landet. Uttrekkingen av amerikanske kampstyrker fra Irak i august 2010, kombinert med andre alvorlige humanitære kriser i resten av verden, har resultert i avtagende internasjonal interesse for situasjonen i Irak. Samtidig tyder mye på at USA og deres allierte i Irak, anført av behovet for å legge bak seg av en kostbar politisk og militær intervensjon, har valgt å definere «prosjektet Irak» som et kapittel under avvikling. Dette har ført til en gradvis nedtrapping av donormidler, noe som gjør det vanskelig for humanitære aktører å bistå Irak i arbeidet med å finne varige løsninger for irakere på flukt. ■



FLYKTINGENE VEGRER SEG MOT RETUR

Iran har i over 30 år vært blant de landene som har tatt imot flest flyktninger i verden. Innpå en tredel av verdens nest største flyktninggruppe, afghanere, er i Iran. Landet har også tatt imot hundretusener av irakiske flyktninger. Ifølge iranske myndigheter var det i mars 2010 drøyt én million afghanske og innpå 50 000 irakiske flyktninger i landet. Om lag 70 prosent av dem har bodd i Iran mellom 20 og 30 år.

FLYKTNINGPRODUSERENDE NABOLAND Beliggende midt mellom Irak og Afghanistan, har Iran gjennom årtier tatt imot flyktninger fra de to krigs- og konfliktrammede landene. Den første strømmen av afghanske flyktninger kom etter den sovjetiske invasjonen i 1979. Borgerkrigen etter at Sovjetunionen trakk seg ut i 1989, førte til nye flyktningstrømmer. På begynnelsen av 1990-tallet var det flere millioner afghanske flyktninger i Iran.

I tillegg til de registrerte flyktningene bor det mange afghanere uten flyktningstatus i Iran. I juli 2010 gjennomførte iranske myndigheter en folketelling av afghanere som bor i landet uten oppholdstillatelse. Over 1,5 millioner ble registrert.

I forlengelsen av Talibans fall i 2001 inngikk Iran, Afghanistan og UNHCR en avtale om samarbeid for frivillig retur av afghanske flyktninger. Interessen var stor, og i 2002 returnerte 260 000 med hjelp fra UNHCR. I tillegg kom de som vendte hjem på egenhånd.

I 2006 begynte interessen å avta. Årsaken var den forverrede sikkerhetssituasjonen i Afghanistan. Da trepartssamarbeidet ble lagt på is i 2007/2008, hadde i alt 870 000 afghanske flyktninger vendt frivillig hjem med støtte fra UNHCR.

Frivillig tilbakevending var et av UNHCRs fire satsingsområder i Iran i 2010. I juni samme år ble trepartssamarbeidet med iranske og afghanske myndigheter om frivillig tilbakevending gjenopptatt.

Den labre interessen fra tredjeland når det gjelder å ta i mot afghanske flyktninger fra Iran, kan være medvirkende til nysatsingen på retur til hjemlandet.

ROS FRA UNHCR Flesteparten av de irakiske flyktningene i Iran er sjiamuslimer eller kurdere. Under Saddam Husseins regime ble de utsatt for omfattende diskriminering og forfølgelse, og gjennom flere tiår flyktet flere hundre tusen over grensen til Iran. Der er de blitt godt behandlet av myndighetene, ifølge UNHCR. Etter at USA gikk til krig mot Irak og styrtet Saddam Hussein i 2003, har flertallet av de irakiske flyktningene i Iran valgt å vende tilbake til hjemlandet.

Iran har signert FNs flyktningkonvensjon, og myndighetene har fått ros fra UNHCR for sin sjenerøsitet overfor flyktninger. Flyktninger i Iran har blant annet kunnet velge hvor i landet de vil bosette seg, og de har kunnet arbeide.

INNSTRAMMINGER OG DEPORTASJONER De siste årene har Iran strammet inn flyktningpolitikken, spesielt overfor afghanere. Både bevegelsesfriheten og mulighetene for arbeid er blitt sterkt begrenset. Myndighetene avgjør selv hvem som får flyktningstatus, og de som ikke er registrert som flyktninger, er spesielt utsatt for deportasjon. Forsommeren 2007 utviste myndighetene 100 000 registrerte og uregistrerte afghanere. Våren etter varslet myndighetene ytterligere masseutvisninger.

Om lag én million afghanere uten flyktningstatus skal ha blitt deportert de siste årene, ifølge det FN-baserte nyhetsbyrået Irin. Deportasjonene er blitt møtt med kritikk fra flyktningorganisasjoner, som hevder at det har vært mange reelle flyktninger med behov for beskyttelse blant de utviste. ■



LUKKER GRENSEN MOT OMVERDENEN

Høsten 2010 startet Israel byggingen av en flere mil lang barriere langs grensen mot Egypt. Hensikten er å lukke grensen mot «infiltratorer og terrorister» og «sikre Israels jødiske og demokratiske karakter», ifølge statsminister Benjamin Netanyahu. Men barrieren vil også gjøre det vanskelig for flyktninger og asylsøkere å komme inn i Israel.

De siste årene har antall asylsøkere og migranter til Israel økt betydelig. Mens det før årtusenskiftet knapt kom asylsøkere til landet, har fler enn 17 000 personer søkt asyl siden 2006. De fleste er fra Sudan eller Eritrea og er blitt smuglet inn over grensen fra Egypt.

BRYTER FORPLIKTELSE Israel var aktivt med i utformingen av FNs flyktningkonvensjon og blant landene som tidlig signerte konvensjonen. Likevel har Israel ikke etterlevd forpliktelsene som følger med ratifisering.

Israel har verken noe lovverk eller institusjonelt apparat for behandling av asylsøknader og integrering av flyktninger. Fra 1980-tallet fram til juli 2009 hadde UNHCR ansvaret for registrering og håndtering av søknader om asyl. Beslutninger om eventuelt asyl ble tatt i samarbeid med myndighetene. Siden 2009 har UNCHR's innsats i Israel vært konsentrert om å utvikle kompetanse og lovverk i tråd med internasjonale standarder.

EKSKLUDERENDE Det er svært vanskelig for asylsøkere og flyktninger å få opphold i Israel. Ytterst få har i årenes løp fått status som flyktning i Israel. De som får opphold, gis gjennomgående bare midlertidig beskyttelse. Årsaken er at ikke-jøder anses som en mulig sikkerhetsrisiko og en trussel mot landets jødiske fundament. Alle jøder verden over har derimot en lovfestet rett til å bosette seg i

Israel, så de trenger ikke søke asyl for å få opphold.

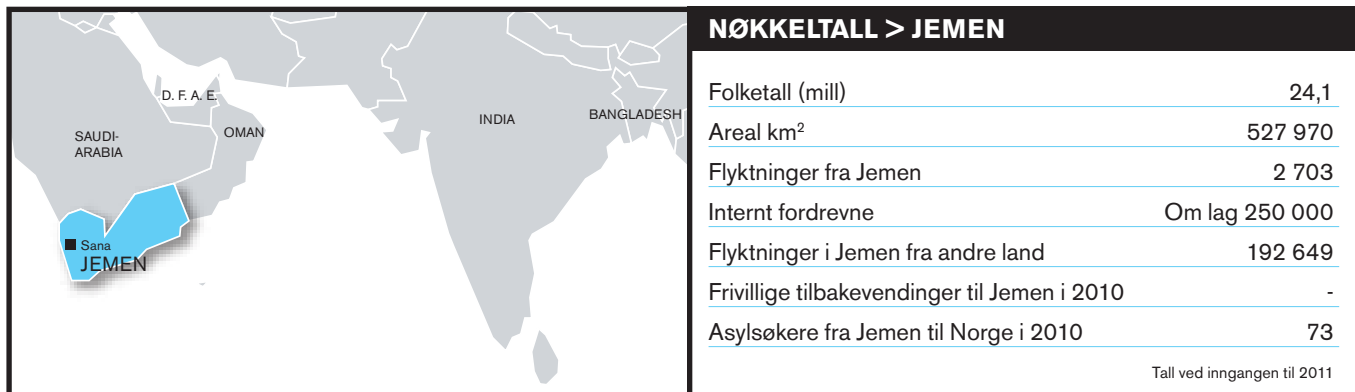
Det sterke skillet mellom jøder og ikke-jøder i den israelske migrasjon-, asyl- og flyktningpolitikken omtales av forskere innen flyktningfeltet som et «høyst ekskluderende migrasjonsregime». Skillet forklares med Israels historie og nasjonale ideologi om at landet er «jødenes hjemland».

Menneskerettighetsorganisasjoner har de senere årene kritisert myndighetene for å gjøre lite for å sikre asylsøkernes sosiale og humanitære behov, og for å fengsle asylsøkere på ubestemt tid.

FLYKTINGENE FRA PALESTINA En av verdens største og fortsatt uløste flyktningssituasjoner har sitt opphav i Israel. Allerede før opprettelsen av staten Israel i mai 1948 i det som den gang het Palestina, ble titusener blant den ikke-jødiske befolkningen drevet vekk fra områder som var tenkt innlemmet i den nye staten. Krig mellom Israel og de arabiske nabolandene gjorde at flere måtte flykte. Da krigen tok slutt i 1949 hadde mellom 600 000 og 760 000 palestinere flyktet. De fleste dro til Gazastripen, Vestbredden eller nabolandene, mens om lag 50 000 var fordrevet innenfor Israels grenser.

Palestinaflyktningene og deres etterkommere utgjør i dag om lag fem millioner mennesker. I tillegg kommer et ukjent antall som fortsatt er fordrevne innenfor Israels grenser. I 2007 ble det anslått at de fordrevne og deres etterkommere utgjorde mellom 150 000 og 420 000 mennesker. Siden da har ingen arbeidet med å registrere dem. Ifølge israelske myndigheter finnes det ingen internt fordrevne i landet.

Ifølge FN-resolusjon 194 fra 1948 har palestinerne rett til å returnere til sine hjemsteder. Men både denne og andre tilsvarende resolusjoner er i alle år blitt ignorert av israelske myndigheter. ■



PÅ KANTEN AV STUPET

Store humanitære utfordringer, en skjør fredsavtale med de sjiamuslimske Houthi-opprørerne i nord, et fremvoksende Al-Qaida nettverk og separatister i sør gjorde at situasjonen ved utløpet til Rødehavet på den arabiske halvøya var svært spent våren 2011. President Ali Abdullah Saleh ble presset fra skanse til skanse av store folkelige protester som også hadde fått næring fra revolusjonsbølgene i Nord-Afrika og Midtøsten.

Store demonstrasjoner i januar 2011 tvang president Saleh til å love å gå av når hans nåværende presidentperiode utløper i 2013. Han har vært president siden 1978. Først i daværende Nord-Jemen og fra 1990 i et samlet Jemen. I mars lovet han folkeavstemning om ny grunnlov i løpet av 2011 og overgang til et parlamentarisk system. Men opposisjonen uttalte at hans forslag kommer for sent. Samtidig har flere av Jemens mektigste klaner, som tidligere støttet presidenten, gått over på opposisjonens side.

HUMANITÆR KRISE I NORD Hovedårsaken til det høye antallet internt fordrevne i Jemen er konflikten mellom sjiamuslimske Houthi-opprørere og regjeringsstyrker i nord. Da kamphandlingene spredte seg inn på saudiarabisk territorium høsten 2009, var det en reell fare for en regionalisering av konflikten. På det meste var 342 000 mennesker på flukt, og 800 000 var på ulike måter direkte berørt av kamphandlingene. En våpenhvile inngått i februar 2010 ble etterfulgt av en fredsavtale i september. Men situasjonen er svært labil, og hjelpeorganisasjonene har store problemer med å nå frem til konfliktens ofre. Da FNs høykommissær for flyktninger, António Guterres, besøkte Jemen i januar 2011, oppfordret han begge partene til å konsolidere den skjøre fredsavtalen og gi humanitære organisasjoner tilgang til de 250 000 internt fordrevne som befinner seg i en kritisk situasjon.

Som det fattigste landet på den arabiske halvøya har sivilbefolkningen lite å gå på. Mange av de internt fordrevne bor utenfor leirer hos vertsfamilier eller forsøker å klare seg på egen hånd. De mangler både mat, vann, medisiner og tilgang til utdanning. Likevel har det internasjonale samfunnet vært lite villig til å stille opp. Våren 2010 måtte hjelpeorganisasjonene kutte matrasjonene drastisk på grunn av manglende økonomisk støtte. Restriksjoner og minefare har gjort hjelpearbeidet ekstra vanskelig.

FLERE AKTIVE VULKANER Forholdet mellom separatistene i sør og regjeringen fortsetter å være svært spent. President Ali Abdullah Saleh har understreket at han ikke under noen omstendighet vil inngå noen avtale med dem. Holder den skjøre freden med Houthi-opprørerne i nord, kan han sette inn flere ressurser i kampen på de to andre frontavsnittene - mot separatistene i sør og Al-Qaida. Terrornettverket har de siste årene systematisk bygd seg opp i Jemen. Flere hundre Al-Qaida medlemmer har sneket seg inn i landet fra Irak, Afghanistan og Saudi-Arabia. Men for å føre en effektiv kamp mot terrorismen og holde landet samlet er president Saleh avhengig av legitimitet i egen befolkning.

FLYKTNINGER Jemen er vertsland for 170 000 flyktninger fra Somalia, som automatisk har fått flyktningstatus ved ankomst. Mange mister hvert år livet under overfarten fra Afrikas Horn til Jemen. 24. februar i 2011 mistet 57 somaliere livet da båten kantret. For disse menneskene er livet svært vanskelig også i Jemen da det nesten ikke er arbeid å finne. Som Guterres uttalte under sitt besøk: «De lider både i Somalia, under flukten og når de er her.» ■

NØKKELTALL › JORDAN	
Folketall (mill)	6,2
Areal km ²	92 300
Flyktninger fra Jordan	2 875
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Jordan fra andre land	2 457 869
Frivillige tilbakevendinger til Jordan i 2010	-
Asylsøkere fra Jordan til Norge i 2010	21

Tall ved inngangen til 2011, UNRWA-tall per 30. juni 2010

STOR FLYKTNINGBEFOLKNING

Jordan har ikke sluttet seg til FNs flyktningkonvensjon, men huser likevel flere flyktninger per innbygger enn noe annet land i verden. Den største gruppen er palestinerne. Ingen steder nyter de flere rettigheter enn i Jordan, og over to millioner palestinske flyktninger fra Vestbredden har fått jordansk statsborgerskap.

Jordan er vertsland også for et betydelig antall flyktninger fra Irak. De betraktes bare som «gjester», og oppleves i økende grad som en belastning på Jordans ressurser og infrastruktur.

UØNSKEDE GJESTER Nært 500 000 irakere oppholdt seg i Jordan i 2010. Noen kom allerede under Golfkrigen i 1991, andre etter at det i 2003 igjen brøt ut krig i Irak. Knapt 31 000 av irakerne var i 2010 registrert hos UNCHR.

UNHCR mener irakere fra sørlige og sentrale deler av Irak innfrir kravene om flyktningstatus. Den vurderingen deler ikke regjeringen. Myndighetene frykter forpliktelsene som følger med tildeling av flyktningstatus og betrakter irakerne derfor bare som «gjester».

Irakernes juridisk stilling i Jordan uklar. De har blant annet ikke lov til å arbeide, og alle som er registrert hos UNHCR, får bare status som asylsøkere. En slik status gir dem ingen særrettigheter, men de siste årene har irakerne fått en viss tilgang til helsetjenester og utdanning.

MIDDELKLASSEFLYKTNINGER Flesteparten av irakerne i Jordan bor i byer eller byområder. Størstedelen har middelklassebakgrunn, og mer enn en tredel har universitetsutdanning. Mange hadde med seg oppsparte midler da de flyktet, men i årenes løp er sparepengene brukt opp. Stadig flere irakere trenger humanitær hjelp. I 2010 hadde om lag 20 prosent av de irakiske flyktningene spesielle humanitære behov, ifølge UNHCR.

Sikkerhetssituasjonen i Irak gjør at UNHCR ikke oppmuntrer

flyktningene til retur. Men de som frivillig ønsker å vende hjem, får praktisk og økonomisk støtte fra UNHCR. En undersøkelse fra 2010 blant irakere som krysset grensen til Irak, viste at de aller fleste reiste til hjemlandet kun for korte familiebesøk, og at ingen hadde intensjoner om å bli værende.

Mangelen på fremtidsutsikter og integrering i Jordan gjør at UNHCR vurderer gjenbosetting i tredjeland som eneste varige løsning for majoriteten av irakiske flyktninger.

PALESTINSK FLERTALL I over 60 år har konflikten mellom Israel og palestinerne ført til store strømmer av palestinske flyktninger til Jordan. De første kom i 1948 da Israel ble opprettet. Under seksdagerskrigen i 1967, da Israel okkuperte Gaza og Vestbredden, kom ytterligere 900 000. Tilspissingen av konflikten de siste årene har ført til at nye titusener har tatt seg over Jordan-elven, som skiller Vestbredden og Jordan. I dag er mer enn halvparten av Jordans innbyggere palestinere.

Ifølge FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) var det i 2010 om lag to millioner palestinske flyktninger i Jordan. Flesteparten bor i byer, mens 17 prosent bor i en av de ti offisielle flyktningleirene som UNRWA driver i samarbeid med jordanske myndigheter.

REFORMKRAV I motsetning til mange av de andre landene i regionen, har ikke Jordan egne oljeressurser. Landet har tradisjon for nære bånd til USA, noe som er omstridt blant jordanere.

Inspirert av protestene i Nord-Afrika tok jordanerne til gatene på nyåret 2011 med krav om politiske reformer og tiltak mot prisstigningen og den høye arbeidsledigheten. Utover våren fortsatte demonstrasjonene, men uten så omfattende og voldelige konfrontasjoner som i andre land. ■



NØKKELTALL › KINA

Folketall (mill)	1341,3
Areal km ²	9 596 960
Flyktninger fra Kina	192 342
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Kina fra andre land	301 108
Frivillige tilbakevendinger til Kina i 2010	-
Asylsøkere fra Kina til Norge i 2010	192

Tall ved inngangen til 2011

STORMAKT MED UTFORDRINGER

Ifølge Verdensbanken sank antall fattige i Kina fra 800 millioner i 1981 til 200 millioner i 2005. Samtidig har spenningene økt mellom by og land, mellom ulike regioner og mellom sosiale klasser. De siste årene har spesielt situasjonen i den urolige Xinjiang-regionen og i Tibet vakt myndighetenes bekymring. Kina ønsker også stabilitet i nabolandene og ser med uro på den spente situasjonen på den koreanske halvøya. Dette har rammet de nordkoreanske flyktningene svært hardt. De er i praksis uten rettigheter og er i konstant fare for å bli sendt hjem med tvang.

ØKT INTERNASJONAL INNFLYTELSE Kinas mangeårige uavbrutte økonomiske vekst har ført «Midtens rike» inn i de mektiges rekker. Viktige internasjonale politiske beslutninger kan ikke lenger tas uten at Kina er med. Samtidig er de kinesiske lederne lite mottakelige for det de oppfatter som kritikk og innblanding. Noe Norge fikk føle etter fredspristildelingen til Liu Xiaobo i 2010, og USA fikk merke det etter møtet mellom Obama og Dalai Lama i februar 2010. USA fortsatte også sine våpenleveranser til Taiwan og tok opp situasjonen for menneskerettighetene i Kina ved en rekke anledninger. Likevel er Kina blitt så mektig at stemmene som bærer frem kritikk, blir svakere. India har nærmest sluttet å tale de tibetanske flyktningenes sak, og den internasjonale kritikken av Kinas politikk overfor flyktningene fra Nord-Korea er knapt hørbar.

INTERNE SPENNINGER De kinesiske myndighetene er fullt klar over at veksten må fordeles bedre internt. Landet søker harmoni og vil for enhver pris unngå gjentakelser av de blodige sammenstøtene mellom hankinesere og uigurer i Xinjiang i 2009. Uigurene er et muslimsk, tyrkisk folkeslag som har sitt opphav i Sentral-Asia.

Etniske gnisninger mellom hankinesere og uigurene har de siste årene ført til at mange uigurer ønsker større selvstyre. Noen går lenger og krever opprettelse av et selvstendig Øst-Turkestan. Xinjiang er sammen med Tibet de to områdene i Kina der situasjonen er mest spent. Begge stedene er misnøyen stor over manglende religionsfrihet og at befolkningens kultur og historie viskes vekk.

BRYTER FLYKTNINGKONVENSJONEN Sult, naturkatastrofer og politisk undertrykkelse er hovedårsakene til at nordkoreanere tar seg over grenseelvene Tumen og Yalu og inn i Kina. Det finnes ingen tall på hvor mange de er, men anslagene varierer mellom 100 000 og 300 000. Kina har undertegnet FNs flyktningkonvensjon som forbyr tvangsretur av personer som risikerer forfølgelse i hjemlandet. Men kinesiske myndigheter tar ikke slike hensyn i praksis. De refererer konsekvent til nordkoreanerne som økonomiske immigranter, og tvangsreturnerer dem uten å gi dem en sjanse til å søke om asyl. Dette er klart i strid med FNs flyktningkonvensjon.

FN har ikke tillatelse til å overvåke hva som skjer i grenseområdene mellom Nord-Korea og Kina. Mange nordkoreanere forsøker å dra videre til Mongolia eller land i Sørøst-Asia, der de via sørkoreanske ambassader tar seg videre til Seoul. Men de fleste lever i skjul i Kina, hvor de utnyttes som billig arbeidskraft. Organisert menneskehandel står bak salg av nordkoreanske kvinner til kinesiske menn. Kinesiske myndigheter aksepterer ikke etterskap mellom kinesere og nordkoreanere, og eventuelle barn blir ikke registrert som statsborgere eller får gå på skole. Kinas viktigste mål er å hindre krig og sammenbrudd i Nord-Korea, da dette vil medføre en ukontrollerbar flyktningstrøm inn i Kina. ■



NØKKELTALL › KIRGISISTAN

Folketall (mill)	5,3
Areal km ²	198 500
Flyktninger fra Kirgisistan	4 306
Internt fordrevne	Om lag 75 000
Flyktninger i Kirgisistan fra andre land	3 012
Frivillige tilbakevendinger til Kirgisistan i 2010	-
Asylsøkere fra Kirgisistan til Norge i 2010	58

Tall ved inngangen til 2011

EN DEMOKRATISK ØY

I april 2010 ble Kirgisistans president, Kurmanbek Bakiev, tvunget til å gi fra seg makten etter store demonstrasjoner i hovedstaden Bisjkek. En midlertidig regjering under ledelse av Rosa Otunbaeva ble etablert, og det ble planlagt folkeavstemning om ny grunnlov som skulle tilrettelegge for etableringen av et parlamentarisk demokrati. Rett før avstemningen i midten av juni 2010 kom det til kraftige opptøyer i byene Osj og Djalalabad i Sør-Kirgisistan. I løpet av noen dager ble over 300 mennesker drept, store deler av usbekernes boligområder ble brent ned, og den usbekiske befolkningen ble drevet på flukt til andre områder i Sør-Kirgisistan eller til nabolandet Usbekistan.

KORTVARIG HJELPEBEHOV Sommeren 2010 befant det seg på det meste 75 000 flyktninger i Usbekistan, mens 300 000 var internt fordrevne. Etter at lokale myndigheter hadde fått kontroll over sikkerheten, ble det opprettet leirer for internt fordrevne i nærheten av deres nedbrente boliger, og flyktningene kunne returnere. Usbekistan stengte grensen for å frata usbekere i Kirgisistan muligheten til å flykte til nabolandet.

Umiddelbare hjelpebehov ble raskt tatt hånd om av lokale krefter i samarbeid med FN, samt nasjonale og internasjonale hjelpeorganisasjoner. Situasjonen stabiliserte seg utover høsten 2010, og behovet for hjelp utenfra avtok gradvis.

KAMP OM RESSURSER Politisk maktvakuum og underliggende konfliktlinjer mellom grupper av befolkningen i Kirgisistan førte til at hendelsene fikk store konsekvenser. Sør-Kirgisistan opplevde en liknende konflikt også i 1990. Da ble over 300 mennesker drept i kamphandlinger mellom kirgisere og usbekere i byen Uzgen.

Hovedsakelig har konflikten dreid seg om økonomisk makt. Konflikten fikk et etnisk preg, fordi den ene gruppen (usbekere) i dette området av landet har hatt tilgang på økonomiske ressurser, mens kirgisere har hatt det i mindre grad. I byen Osj har majoriteten av befolkningen vært usbekere. Disse har stått for nesten all handel og næringsdrift. Kirgiserne har tradisjonelt vært knyttet til landsbygda. I løpet av de siste 20 årene har kirgiserne på grunn av en stadig vanskeligere økonomisk situasjon flyttet inn til byene, noe som har ledet til økt spenning mellom folkegruppene.

ARBEIDSMIGRASJON Man regner med at omtrent ti prosent av den kirgisiske befolkningen er arbeidsmigranter i Russland eller Kasakhstan. Fra Tadsjikistan er migrasjonsprosenten til Russland enda høyere. Usbekiske og turkmenske myndigheter har langt sterkere statlig kontroll og tillater ikke migrasjon. Kasakhstan har bedre økonomi, og befolkningen kan derfor lettere skaffe seg levebrød i hjemlandet.

DEMOKRATISK VALG I oktober 2010 ble det avholdt parlamentsvalg. Dette var trolig det mest demokratiske valget som har vært avholdt i Kirgisistan noensinne. Etter politisk tautrekking ble det i desember enighet om en regjeringsplattform bestående av de tre største partiene. Det er ennå for tidlig å si om demokratiet vil overleve, men så langt har utviklingen gått i riktig retning. Dersom landet klarer overgangen til parlamentarisme, kan Kirgisistan kanskje ta tilbake betegnelsen som ble gitt landet tidlig på 90-tallet: Kirgisistan - en demokratisk øy. ■



LOVENDRING UTEN VIRKNING

I 2010 vedtok det libanesiske parlamentet å lette på noen av restriksjonene som begrenser palestinske flyktningers tilgang til arbeid. Palestinerne kan nå få gratis arbeidstillatelse og trygderettigheter innenfor en rekke yrker. Men ettersom de fleste arbeidende flyktninger jobber som ufaglærte i det uregulerte arbeidsmarkedet, har reformene begrenset virkning.

GENERASJON UTEN HÅP Nok en generasjon palestinske flyktninger er i ferd med å vokse opp i en hverdag preget av fattigdom og håpløshet. De er etterkommere av de som ble fordrevet grunnet krigshandlingene som oppstod da staten Israel ble opprettet i 1948. Rundt halvparten av de palestinske flyktingene i Libanon er fordelt på tolv flyktingleirer. Andre bor utenfor leirene, mange i såkalte gatherings, husklynger eller hele nabolag, som utgjør uoffisielle leirer. De er statsløse i et vertsland der de ikke er velkomne. Samtidig har håpet om å vende tilbake falmet.

Som følge av den langvarige, restriktive tilnærmingen til flyktingsituasjonen har mange av palestinerne reist til tredjeland, ofte land i den arabiske gulfen og Vest-Europa. Flere kilder anslår at det reelle antallet palestinske flyktninger i Libanon er langt lavere enn tallene rapportert av FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten, UNRWA.

USTABILT VERTSLAND De palestinske flyktingene er fremdeles et kontroversielt tema i det religiøst sammensatte Libanon, hvor mange anser dem som en trussel mot den demografiske status quo. Myndighetene har svart på utfordringene gjennom restriksjoner på flyktingenes adgang til arbeids- og boligmarkedet. På tross av fjorårets oppmykning av lovverket er det mye som gjenstår. I tillegg til at palestinerne er ekskludert fra de fleste profesjoner som krever høyere utdanning, har de verken rett til å eie eller

arve bolig og eiendom.

Libanon har siden drapet på tidligere statsminister Rafiq Hariri i 2005 vært preget av politisk krise og perioder med uro. Selv om palestinerne i liten grad har vært innblandet i konflikten mellom den Hizbollah-ledede opposisjonen og gruppen av pro-vestlige politiske aktører, har krisen påvirket regjeringens evne og vilje til å ta tak i flyktningspørsmålet. En konsekvens av dette er at gjenoppbyggingen av flyktingleiren Nahr al-Bared i det nordlige Libanon er blitt forsinket. Leiren ble jevnet med jorden under kampene mellom regjeringsstyrker og islamistiske opprørere i 2008. Da ble flere enn 30 000 innbyggere drevet på flukt. 2010 ble allikevel et relativt rolig år i Libanon, tross advarsler om fare for ny krig med Israel og frykt for intern uro knyttet til den internasjonale etterforskningen av Hariri-drapet.

IRAKISKE FLYKTNINGER Libanon har ikke signert flyktingkonvensjonen, og alle flyktninger i landet som ikke er palestinere, anses som ulovlige innvandrere. Følgelig risikerer de bøtelegging, arrestasjon og hjemsendelse. Dette setter landets rundt 8000 registrerte irakiske flyktninger i en vanskelig situasjon, selv om myndighetene i samråd med UNHCR har inntatt en pragmatisk holdning til denne gruppen. Libanon er også vertsland for flere hundre flyktninger og asylsøkere fra Syria og Sudan samt mindre grupper fra en rekke andre land. ■



NØKKELTALL › MYANMAR (BURMA)

Folketall (mill)	47,9
Areal km ²	678 500
Flyktninger fra Myanmar (Burma)	437 970
Internt fordrevne	Minst 446 000
Flyktninger i Myanmar (Burma) fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Myanmar (Burma) i 2010	-
Asylsøkere fra Myanmar (Burma) til Norge i 2010	72

Tall ved inngangen til 2011

GAMMEL MAKT I NYE KLÆR

Verdens blikk var vendt mot Myanmar i november 2010, da landet holdt sitt første parlamentsvalg på 20 år. Valget ble fordømt av de fleste vestlige land som udemokratisk, mens asiatiske land med Kina i spissen gratulerte Myanmar for å ha tatt «et skritt i riktig retning». Resultatet ble en overveldende seier til det regimevennlige partiet, USDP. Grunnloven fra 2008 avser 25 prosent av plassene i parlamentet til militæret, dermed er den gamle eliten sikret fortsatt regjeringsmakt. Tross mangler har valget ført til at etniske minoritetspartier har sikret seg plasser både på regionalt og nasjonalt nivå, og makten er nå bedre fordelt mellom ulike instanser og posisjoner. Videre antas det at militærets innflytelse i en rekke departementer, særlig innen sosial sektor, er betydelig forminsknet. En annen stor politisk begivenhet fulgte kun få dager etter valget, da demokratiforkjemper Aung San Suu Kyi ble løslatt etter mange års husarrest.

GRENSEHOPPING De politiske begivenhetene i Myanmar har imidlertid ikke endret den humanitære krisen deler av landet befinner seg i, særlig i sørøst. Rundt valget blusset konflikten opp i enkelte områder, blant annet i Kayinprovinsen, der kamper mellom regjeringstyrkene og Karen National Liberation Army drev 20 000 mennesker på flukt. Noen flyktet til antatt roligere deler av landet, mens andre krysset grensen til nabolandet Thailand, som responderte med å tvangsreturnere flyktninger. Stadig oppblussing av kamphandlinger har likevel ført til at mange mennesker, særlig fra etniske minoriteter, fortsetter å flykte over grensen. Den kronisk spente situasjonen har gjort at flyktninger har beveget seg frem og tilbake mellom Myanmar og Thailand i en årrekke.

MANGLER BESKYTTELSE Det finns ingen nøyaktige tall på antall fordrevne i Myanmar. Anslag fra Flyktninghjelpens senter for internt

fordrevne (IDMC) viser at i de østlige delene av landet er minst 446 000 mennesker internt fordrevet på grunn av konflikt og menneskerettighetsbrudd. På landsbasis antas tallet å være langt høyere. De som flykter tilhører primært de mange ikke-burmesiske minoritetsgruppene som har ligget i konflikt med militærjuntaen siden militærkuppet i 1962. I årtier har flere av dem kjempet for økt selvstyre. Av disse bor rundt 125 000 i statsdrevne omplasseringsleire, 115 000 skjuler seg i jungelområder, mens 206 000 oppholder seg i områder drevet av forskjellige ikke-statlige væpnede grupper. Et ukjent antall mennesker har også søkt tilflukt i urbane områder og i landsbyer. De internt fordrevne i Myanmar har store og ubesvarte beskyttelsesbehov. Særlig utsatt for vold er kvinner og barn på flukt. Internt fordrevne, inkludert barn, risikerer både tvangsarbeid og rekruttering til væpnede grupper.

SANKSJONER RAMMER SIVILE Siden 1988 har vestlige land og Japan ført en streng sanksjonspolitik overfor Myanmar. Disse sanksjonene omfatter også bistand. Resultatet er at Myanmar mottar fire til seks USD per innbygger, mens nabolandene Laos, Kambodsja og Vietnam mottar ti ganger så mye. Et annet eksempel er den internasjonale bistanden etter syklonen Nargis, som rammet Myanmar i 2008, og som i omfang kan sammenlignes med tsunamien i Det indiske hav i 2004. Myanmar mottok bare en tiendedel av bistanden som ble donert i forbindelse med tsunamikatastrofen. Ifølge blant andre International Crisis Group er sanksjonene feilslåtte og rammer befolkningen unødige. Det anbefales i stedet at hjelpen økes betraktelig. ■



NØKKELTALL › NEPAL

Folketall (mill)	30
Areal km ²	140 800
Flyktninger fra Nepal	7 066
Internt fordrevne	Om lag 50 000
Flyktninger i Nepal fra andre land	90 746
Frivillige tilbakevendinger til Nepal i 2010	-
Asylsøkere fra Nepal til Norge i 2010	17

Tall ved inngangen til 2011

REPUBLIKK I STØPESKJEEN

Nepal befinner seg i en turbulent politisk overgangsfase, selv om det er fem år siden borgerkrigen mellom regjeringen og maoistene tok slutt. Mange av dem som flyktet under krigen, er fortsatt internt fordrevne. Landet huser dessuten flyktninger fra andre land, i første rekke Bhutan og Tibet. Den vedvarende politiske uroen går ut over arbeidet for å bedre situasjonen for flyktninger og internt fordrevne.

POLITISK DRAGKAMP Maoistene erklærte i 1996 «folkets krig» mot fattigdom og urettferdighet. Etter ti års kamp kom en fredsavtale på plass, og det 239 år gamle monarkiet ble avskaffet. Men dragkampen mellom regjeringen og maoistene har fortsatt. Et av stridstemaene dreier seg om hvorvidt maoistsoldatene skal inkluderes i den nasjonale hæren. Konflikten ble så betent i 2010 at statsministeren gikk av, og en ny kom på plass først sju måneder senere, i februar 2011.

En vellykket integrering av maoistsoldatene ses på som nøkkelen til stabilitet i landet. Viktig er også utviklingen i Terai-regionen i lavlandet. Her bor madhesiene, som utgjør rundt en tredel av Nepals befolkning. De føler seg diskriminert av eliten i høylandet, og har siden 2007 kjempet med våpen i hånd for å øke sin politiske innflytelse.

Dessuten må en ny grunnlov på plass for å få et mer velfungerende politisk system. Håpet er at den er klar i tide til at det planlagte valget mot slutten av 2011 kan avholdes.

HOLDER SEG I BYENE På det meste var 200 000 internt fordrevet på grunn av borgerkrigen. Ved årsskiftet 2010/2011 er det rundt 50 000 igjen. Mens en del reiste hjem etter krigens slutt, valgte mange å bli værende, først og fremst i byene. En del har funnet seg jobber og blitt mer eller mindre integrerte. Andre sliter med å få et anstendig liv, og spesielt kvinner og barn utsettes for mennes-

kehandel, seksuelt misbruk og barnearbeid.

På grunn av den kaotiske politiske situasjonen sliter myndighetene med å dekke folks grunnleggende behov på landsbygda. En del fordrevne har derfor vært nødt til å reise tilbake til byer og tettsteder på jakt etter arbeid.

FRA NABOLAND Bhutanske flyktninger har vært i Nepal siden 1991. De to landene har lenge forhandlet om en varig løsning for disse uten å lykkes. UNHCR har derfor hjulpet til med gjenbosetting i tredjeland, men fortsatt befinner mer enn 73 000 bhutanske flyktninger seg i Nepal. I 2011 er planen at 16 000 skal gjenbosettes i tredjeland.

Det er også et ukjent antall tibetanere i Nepal. De som kom før 1990, har lovlig opphold med begrensede rettigheter, mens de som kom etter 1990, bare kan få oppholde seg kortvarig i Nepal på sin vei til India.

FLYKTNINGARBEIDET HALTER Maoistene forpliktet seg til å gi tilbake land og hus som de konfiskerte under krigen. Langt på vei er dette blitt gjort, selv om det enkelte steder rapporteres om problemer med å oppfylle løftene. Myndighetens kompensasjonsordninger for internt fordrevne følges heller ikke opp ordentlig. Ett problem er at mange ikke er registrert, et annet problem er at de som faktisk er registrert ikke får kompensasjonen de har rett på.

En del av de internt fordrevne som er registrert, har fått hjelp av myndighetene til å reise hjem. De som har ønsket å bli værende, har derimot fått liten bistand. FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), som leder et samarbeid for beskyttelse av sårbare grupper, sliter med å få nepalske myndigheter med i sitt arbeid. OHCHR's fokus framover vil være situasjonen for de internt fordrevne. ■



NØKKELTALL > NORD-KOREA

Folketall (mill)	24,3
Areal km ²	120 540
Flyktninger fra Nord-Korea	1 194*
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Nord-Korea fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Nord-Korea i 2010	-
Asylsøkere fra Nord-Korea til Norge i 2010	2

*Omfatter ikke nordkoreanske flyktninger i Sør-Korea

Tall ved inngangen til 2011

VEDVARENDE HUMANITÆR KRISE

Over 100 000 nordkoreanere har tatt seg ulovlig over grenseelvene Yalu og Tumen og oppholder seg i skjul på den kinesiske siden av grensen. Mange nordkoreanske kvinner har latt seg selge til kinesiske menn, mens andre overlever som billig arbeidskraft. I november 2010 passerte antallet nordkoreanske flyktninger i Sør-Korea 20 000 - en tjuedobling siden 1998.

Situasjonen for store deler av sivilbefolkningen i Nord-Korea har vært svært alvorlig siden midten av 1990-tallet. Ifølge FN var fem millioner mennesker avhengig av matforsyninger i 2010. Rasjonene fra det offentlige distribusjonsnett utgjør mindre enn 2/3 av det en person trenger daglig. Ifølge UNICEF er 32 prosent av nordkoreanske barn rammet av veksthemming, og 28 prosent av gravide og kvinner som ammer, er underernært. Sammen med mangel på medisiner og medisinsk utstyr gjør dette dødeligheten blant barn svært høy.

KOLLAPS Da Sovjetunionen brøt sammen, fikk ikke lenger Nord-Korea subsidierte varer, og uten billig olje og reservedeler til industrien stoppet Nord-Korea opp. Mangel på elektrisitet, bensin, kunstgjødsel, billige matvarer og medisiner rammet den nordkoreanske sivilbefolkningen hardt. I tillegg ble landet utsatt for flom og uår. Nord-Korea var i fritt fall.

I 1995 brøt det offentlige distribusjonsnett sammen, og myndighetene måtte henvende seg til FN og be om hjelp. I løpet av 1990-tallet mistet et sted mellom 600 000 og 2 millioner nordkoreanere livet. Det finnes ingen offisiell statistikk på disse tallene, men anslagene er gjort av hjelpeorganisasjoner og analytikere som følger situasjonen på nært hold. Folk døde ikke bare av sult. Kronisk underernæring reduserer kroppens motstand mot infeksjoner, og dette gjorde at også ikke-dødelige sykdommer ble fatale. Diaré ble dysenteri, og forkjølelse ble lungebetennelse.

PÅ FLUKT Kinesiske myndigheter ser på de nordkoreanske flyktningene som økonomiske immigranter og tvangsreturnerer dem uten å gi dem en sjanse til å søke asyl. Dette er klart i strid med FNs flyktningkonvensjon, som Kina har undertegnet. Konvensjonen forbyr tvangsretur av personer som risikerer forfølgelse i hjemlandet. Flyktninger som blir sendt hjem, risikerer i beste fall flere år i omskoleringsleir eller livstidsstraff i arbeidsleir. Det sistnevnte gjelder for de som har begått «politiske forbrytelser», som for eksempel å ha hatt kontakt med sørkoreanere i Kina. Dødsstraff forekommer også. En grunn til at antall nordkoreanske flyktninger i Kina er umulig å verifisere, er at FN ikke har fått tillatelse av kinesiske myndigheter til å overvåke situasjonen i grenseområdene.

De som klarer å komme seg til Sør-Korea, har først flyktet gjennom Kina til Mongolia eller til land i Sørøst-Asia, hvor de har kommet i kontakt med sørkoreanske ambassader.

HÆREN PRIORITERES Etter at Kim Jong-il tok over makten etter sin far Kim il-Sung i 1994, har de militære fått en stadig mer fremtredende posisjon. En grunnlovsendring i 1998 fastslår at den nasjonale forsvarskomiteen (NDC) er statens øverste organ, og at landets offisielle politikk (Songun) setter militærapparatet først. Signalene om at Kim Jong-il forbereder sin yngste sønn Kim Jong-un til å ta over makten, ble stadig tydeligere i 2010, da Kim Jong-un ble utnevnt til firestjernes general, medlem i sentralkomiteen og nestleder i den sentrale militærkommisjonen. ■



NØKKELTALL › PAKISTAN

Folketall (mill)	184,8
Areal km ²	803 940
Flyktninger fra Pakistan	59 965
Internt fordrevne	Minst 980 000
Flyktninger i Pakistan fra andre land	1 902 716
Frivillige tilbakevendinger til Pakistan i 2010	-
Asylsøkere fra Pakistan til Norge i 2010	99

Tall ved inngangen til 2011

SÅ KOM HUNDREÅRSFLOMMEN

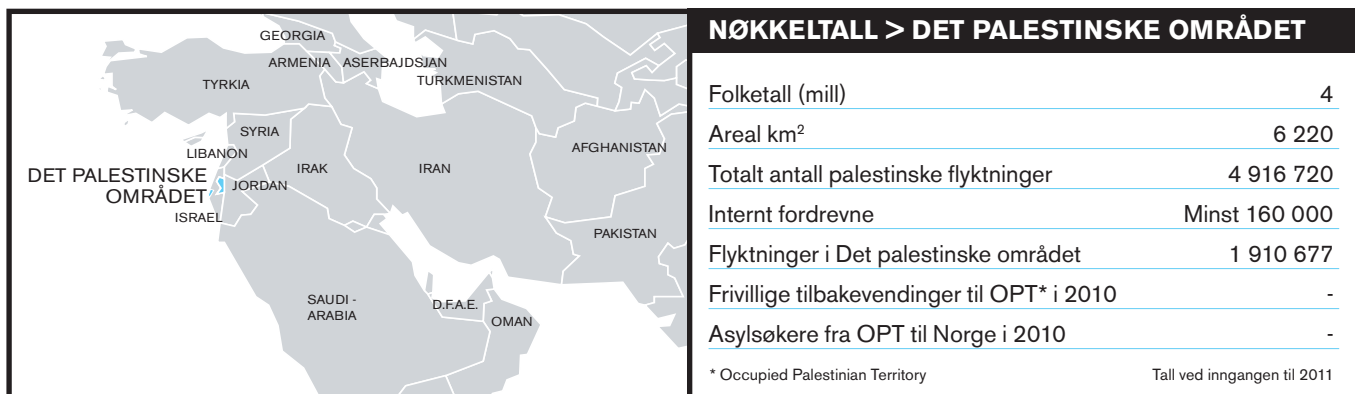
Krigen i nabolandet Afghanistan og de militære offensivene nord og vest i landet gjorde at pakistanske myndigheter allerede hadde hendene fulle med å bistå 1,7 millioner afghanske flyktninger og 1,4 millioner internt fordrevne, da den verste flomkatastrofen i landets historie slo til. Den rammet 20 millioner mennesker og ruinerte landets økonomi. President Asif Zardari ble sterkt kritisert for regjeringens sene respons og skapte bekymringer for hvorvidt militante islamistiske grupper ville utnytte det humanitære vakuemet. Myndighetene tok seg sammen og iverksatte et landsomfattende nødhjelpsprogram i samarbeid med internasjonale humanitære organisasjoner. Trefninger mellom det pakistanske militæret og militante islamistiske grupper nord og vest i landet tvang flere mennesker på flukt. Amerikanske militæraksjoner i de samme områdene tynte de diplomatiske relasjonene mellom USA og Pakistan. I mai 2011 fant og drepte amerikanske spesialstyrker Osama bin Laden i en luksusvilla i Abbottabad, bare et steinkast unna et av Pakistans mest prestisjefylte militærakademier.

FLOMMEN RAMMET ALLE Det uvanlig kraftige monsunregnet i juli og august skapte store vannmasser i de fjellkleddede områdene nord i landet. Vannet fortsatte sørover og tok med seg flere hundre tusen husdyr, bebyggelse, veier og broer. Dette vanskeliggjorde nødhjelpsinnsetningen og isolerte deler av den flomrammede befolkningen. I de laveliggende provinsene Sindh, Punjab og Balochistan ble enorme områder, inkludert jordbruksarealer, lagt under vann. Ifølge FN ble 11 millioner mennesker hjemløse. Flommen rammet alle deler av befolkningen, inkludert afghanske flyktninger og pakistanske internflyktninger som allerede var i en sårbar situasjon. Den afghanske flyktningleiren Azakhil huset 50 000

mennesker og ble fullstendig smadret av flomvannet. De enorme ødeleggelsene førte til at flere afghanske flyktninger vurderte å returnere til sitt krigsherjede hjemland.

KONFLIKT VIL FORDRIVE FLERE Det har lyktes myndighetene og hjelpeorganisasjoner å hindre utbrudd av epidemier og dermed en «andre bølge» av katastrofen. Men svært mye arbeid gjenstår. Foreløpig er bare halvparten av de ødelagte bygningene gjenreist. I Sindh bor fortsatt 80 000 mennesker i leirer. Det vil ta flere år før landets infrastruktur, jordbruksproduksjon, offentlige tjenester og økonomi er på beina igjen, og flere millioner pakistanere vil over lang tid være avhengig av humanitær hjelp. Til tross for Osama bin Ladens død vil den pakistanske hæren mest sannsynlig fortsette sin militære offensiv mot militante islamistiske grupper nord og vest i landet. Dette vil føre til nye bølger av internflyktninger, og fokuset til det humanitære arbeidet vil trolig vende tilbake til konfliktrelatert fordrivelse. På en annen side er det også en fare for at Pakistan kan rammes av nye naturkatastrofer før landet har rukket å hente seg tilstrekkelig inn igjen.

VERDENS STØRSTE FLYKTNINGMOTTAK Pakistan er fortsatt ett av verdens største mottakerland av flyktninger. Siden 2002 har 3,5 millioner afghanske flyktninger returnert til hjemlandet. 1,7 millioner er igjen, hvorav halvparten er barn født i vertslandet. Forholdene for de afghanske flyktningene er vanskelige med begrenset tilgang til vann, husly, helsetilbud og utdanning. Forholdene i hjemlandet er likevel så usikre at mange afghanere vegrer seg for å returnere. En avtale mellom pakistanske myndigheter og FN tillater afghanske flyktninger å oppholde seg i Pakistan ut 2012. ■



MOT EN NY INTIFADA

2010 ble et år med få lyspunkt for det okkuperte palestinske området. Det israelske angrepet på skipskonvoien som i mai 2010 forsøkte å bryte blokaden av Gaza, vakte sterk internasjonal fordømmelse. Men året var også preget av fortsatt negative trender som har fått mange til å tvile på utsiktene til varig fred og en palestinsk statsdannelse.

FORDRIVELSE Den israelske utbyggingen på den okkuperte Vestbredden skjøt fart i siste kvartal av 2010 etter at en midlertidig byggestans, fremforhandlet av USA, ble opphevet. Anslagsvis 2000 boenheter ble bygget, mens tusener av nye prosjekter sto klare til utbygging. I løpet av de siste årene har Israel bygget gjennomsnittlig 3000 boliger per år på Vestbredden. Parallelt med nybyggingen har israelske myndigheter intensivert rivingen av palestinske bygninger. I 2010 ble over fire hundre bygninger revet og seks hundre mennesker gjort husløse på Vestbredden. Tallene inkluderer Øst-Jerusalem, hvor riving av hus inngår som et ledd i israelske ambisjoner om å endre demografien på bekostning av byens palestinske innbyggere. Ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) står opptil 60 000 palestinske innbyggere i Øst-Jerusalem i fare for å bli fordrevet gjennom utkastelsesordrer og annullering av oppholdstillatelser. Om lag 60 prosent av Vestbredden utgjør såkalte C-områder. Disse områdene administreres av israelske militære myndigheter og er gjenstand for strenge restriksjoner på bruk, bevegelse og byggevirksomhet for palestinere.

BLOKADEN BESTÅR På tross av omfattende internasjonal kritikk av Israels blokade av Gaza er befolkningen på 1,4 millioner fremdeles innesperret på den 40 km lange og 9,5 km brede landstripen.

Israelske angrep på området i årsskiftet 2008/2009 førte til massive ødeleggelser av boliger og infrastruktur. Som en følge av at blokaden hindrer innførsel av byggevarer til gjenoppbyggingen, er titusener av Gazas innbyggere fremdeles fordrevet fra sine hjem. Sommeren 2010 åpnet egyptiske myndigheter sin grense til Gaza for et svært begrenset antall ut- og innreiser. Israel åpner grensen for enkelte humanitære forsyninger, men begrensninger og forsinkelser er store. Blokaden av Gaza ble innført etter at Hamas tok over kontrollen i området og kastet ut det rivaliserende politiske partiet, Fatah, i juni 2007.

INTERN SPLITTELSE De to store palestinske politiske aktørene, Fatah og Hamas, kom ikke nærmere en forsoning i 2010. En følge av dette er at det ikke eksisterer en samlet palestinsk myndighet. Hamas regjerer i Gaza, mens Fatah har kontroll over de palestinske selvstyremyndighetene på Vestbredden. Arabiske initiativer til mekling mellom partene har ikke ført frem. På den andre siden har amerikanske forsøk på å puste liv i fredsforhandlinger mellom Israel og de palestinske selvstyremyndighetene mislyktes. Palestinernes president, Mahmoud Abbas, har gjort det klart at koloniseringen av Vestbredden må opphøre før det blir aktuelt å gå inn i direkte fredssamtaler med Israel. Israels uvilje mot å forplikte seg til ytterligere byggestans har skapt gnisninger i forholdet til USA, og bidratt til større internasjonal isolasjon. Palestinerne har på sin side truet med både ensidig å erklære en statsdannelse og med å oppløse selvstyremyndighetene. I mellomtiden har det vært lite fredsoptimisme å spore blant de involverte aktørene. ■



NØKKELTALL › SRI LANKA

Folketall (mill)	20,9
Areal km ²	65 610
Flyktninger fra Sri Lanka	149 637
Internt fordrevne	Minst 327 000
Flyktninger i Sri Lanka fra andre land	361
Frivillige tilbakevendinger til Sri Lanka i 2010	5 040
Asylsøkere fra Sri Lanka til Norge i 2010	71

Tall ved inngangen til 2011

LITE Å VENDE TILBAKE TIL

To år etter at borgerkrigen tok slutt, er situasjonen fortsatt vanskelig for den konfliktrammede befolkningen i det nordlige og østlige Sri Lanka. I løpet av 2010 har 190 000 internt fordrevne vendt hjem, men situasjonen i returområdene er preget av store ødeleggelser og mangel på infrastruktur og grunnleggende offentlige tjenester. Store områder er fortsatt minelagt, noe som begrenser tilgangen til dyrkbar jord. I praksis betyr dette at tilgangen til helsetjenester, skoler, mat og boliger er mangelfull. Det finnes få muligheter til å skape et inntektsgrunnlag. For de som fortsatt befinner seg i flyktningleirer, er situasjonen urovekkende og preget av dårlige sanitærforhold og mangelfullt helse- og skoletilbud.

IKKE FORBEREDT PÅ OPPGAVEN Samtidig som de humanitære organisasjonene på Sri Lanka sliter med finansiering av prosjekter og tilgang til å bistå befolkningen i returområdene, har landets myndigheter prioritert å styrke militæret fremfor å gjenoppbygge infrastruktur og styrke siviladministrasjonen i de krigsrammede områdene. Regjeringshæren fortsetter å opprettholde de såkalte «sikkerhetssonene», som hindrer langtidsfordrevne i å vende hjem. Kun et begrenset antall srilankiske flyktninger returnerte fra India i 2010, men forventningene er at dette tallet vil stige i løpet av 2011 og 2012. At det nå parallelt foregår retur fra ulike fluktperioder til samme landområder, krever investeringer og kapasitetsbygging i det lokale rettsvesenet, som har ansvar for å bistå i erstatnings- og eiendomstvister. Et større antall internt fordrevne oppholder seg fortsatt i Puttalamdistriktet, som et resultat av Tamiltigrenes etniske rensning av den nordlige provinsen i 1990. Beskyttelsesbehovene til denne gruppen langtidsfordrevne har i stor grad blitt oversett.

FN-INNBLANDING VEKKER HARME Borgerkrigen mellom srilankiske myndigheter og Tamiltigrene brøt på ny ut i 2008 etter at partene systematisk hadde brutt fredsavtalen som norske myndigheter var med å forhandle frem i 2002. Regjeringshæren tok kontroll over hele øya og erklærte sin seier i mai 2009. Kamphandlingene førte til enorme sivile tap og lidelser i krigens siste måneder og uker. Til tross for at krigen er over, er det lite som tyder på at myndighetene vil ta tak i den underliggende konflikten mellom folkegruppene, behovene for forsoning og en nøytral rettergang.

Sri Lankas regjering har oppnevnt en granskingskommisjon som skal undersøke og belyse konflikten, men denne har lite troverdighet internasjonalt. Til høylytte protester fra Sri Lanka har FNs generalsekretær på sin side oppnevnt et panel som skal gi ham råd om hvordan FN bør gå frem når det gjelder innhenting av informasjon og behandling av anklager om krigsforbrytelser i landet. Det er ventet at rapporten fra panelet vil skape store reaksjoner i Sri Lanka.

KRITISERER VESTEN Sri Lanka har i løpet av de siste par årene i økende grad vendt seg mot Kina og India, som investerer stort i landet. Samtidig har vestlige lands bistand og innflytelse blitt mindre. I srilankiske medier blir land i Vesten daglig beskyldt for utidig innblanding i interne anliggender, særlig når det gjelder fokuset på menneskerettighetsbrudd i landet. ■



FRA STABILITET TIL OPPRØR

I mars 2011 tok syrerne til gatene og krevde demokratiske reformer, større frihet og regimets avgang. En måned senere ga presidenten etter for kravet om å oppheve unntakslovene fra 1963. Samtidig økte voldsbruken mot de regimekritiske demonstrantene. Mot slutten av april ble det rapportert om syrere som flyktet til Libanon.

Syria er selv vertsland for et betydelig antall flyktninger fra andre land. De største gruppene er irakere og palestinere.

TYNGENDE GJESTFRIHET Syria har tatt imot flere flyktninger fra Irak enn noe annet land. Den største tilstrømmingen skjedde i 2006 og 2007. Da kom det nesten 60 000 irakiske flyktninger i måneden. Høsten 2007 skjerpet myndighetene reglene for oppholdstillatelse. Siden da har antall registrerte innreisere fra Irak sunket betraktelig.

Det er vanskelig å fastslå hvor mange irakiske flyktninger som oppholder seg i Syria. Per august 2010 var drøyt 151 000 registrert hos UNHCR, en klar nedgang fra tidligere år. I tillegg kommer et ukjent antall som ikke er registrert hos UNHCR. Ifølge syriske myndigheter bor det over én million irakere i Syria. Hvor mange av dem som er migranter og hvor mange som er flyktninger med beskyttelsesbehov, vet ingen.

De irakiske flyktningene har i flere år vært en tung belastning på Syrias allerede svake økonomi og sosiale infrastruktur. Syria har ikke skrevet under flyktningkonvensjonen, og de irakiske flyktningenes juridiske status er uklar. De med gyldig visum eller oppholdstillatelse får gratis tilgang til grunnleggende helsetjenester, og barna får gå på skolen. FN-registrerte flyktninger har rett til daglige matrasjoner fra UNHCR og Verdens matvareprogram (WFP). I 2010 startet WFP et program med matkuponger sendt som sms.

I oktober 2008 startet UNCHR et program for frivillig tilbakevending fra Syria til Irak. Interessen har vært lav. I løpet av to år hadde færre enn 1500 irakere returnert med hjelp fra UNHCR.

PALESTINERE FORSKJELLSBEHANDLES Syria er vertsland for om lag en halv million flyktninger fra det tidligere Palestina. De har samme rett til utdanning, arbeid og sosiale tjenester som syrerne, men kan ikke bli statsborgere.

I tillegg bor en mindre gruppe palestinske flyktninger fra Irak i Syria. De ble tatt dårlig imot da de kom noen år tilbake. Mange måtte bosette seg i leirer i ørkenen, der leveforholdene var svært vanskelige. I 2010 ble den største av disse leirene stengt.

FORDREVNE Da Israel okkuperte de syriske Golanhøydene i 1967, ble over 140 000 syrere fordrevet. I dag utgjør de og deres etterkommere 433 000 mennesker. De fleste antas å bo i Damaskus, men leveforholdene deres er dårlig kartlagt.

Omfattende tørke flere år på rad i Syrias nordøstlige områder har rammet 1,3 millioner mennesker og tvunget titusener av småbønder til byene på jakt etter et levebrød. Anslag fra FN viser at det dreier seg om opptil 30 000 familier i 2009 og 50 000 familier i 2010. Ifølge FNs spesialrapportør for retten til mat må disse menneskene anses som internt fordrevne med de rettigheter det innebærer.

STORE KONSEKVENSER Syria har i årtier vært Midtøstens mest stabile land og hatt en nøkkelrolle i alliansen mellom Iran, Hizbollah i Libanon og Hamas i Gaza. Dersom det syriske regimet faller og blir erstattet av en moderat, sekulær regjering, vil det få konsekvenser utover landets egne grenser. Flere Midtøsten-kommentatorer mener at Irans innflytelse i regionen trolig vil avta, og at spenningene overfor Israel vil bli mindre. ■



NØKKELTALL › SØR-KOREA

Folketall (mill)	48,2
Areal km ²	98 480
Flyktninger fra Sør-Korea	825
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Sør-Korea fra andre land	1 070*
Frivillige tilbakevendinger til Sør-Korea i 2010	-
Asylsøkere fra Sør-Korea til Norge i 2010	3

*Omfatter ikke nordkoreanske flyktninger

Tall ved inngangen til 2011

VANSKELIG INTEGRERING

I perioden 1953 til 1998 flyktet 923 nordkoreanere til Sør-Korea. De fleste var diplomater eller andre personer på offisielle oppdrag, som hoppet av mens de var i utlandet. Økonomisk kollaps og hungersnød i Nord-Korea endret dette. I november 2010 passerte antall nordkoreanske flyktninger i Sør-Korea 20 000.

Folk som har flyktet fra Nord-Korea, er beskyttet av en egen lov i Sør-Korea som gir dem rett til sørkoreansk statsborgerskap. Likevel må alle etter ankomst først gjennom et tre måneders kurs på gjenbosettingssenteret Hanawon utenfor Seoul. Her blir alle nordkoreanske flyktninger satt i lange avhør for å hindre infiltratører i å slippe gjennom. I tillegg må de lære seg alt fra den sørkoreanske versjonen av Korea-krigen til praktiske saker som å bruke en minibank.

KREVENDE START Selv om koreanerne deler flere tusen års felles historie og ser på seg selv som ett folk - én nasjon, er adskillelsen mellom nord og sør i ferd med å sette dype spor. Språket er ett eksempel. Ikke bare er aksenten ulik, men antall engelske ord i språket i sør har økt sterkt og gjør det ofte vanskelig for folk fra nord å forstå. Både mentalt og utviklingsmessig møter de nordkoreanske flyktningene en helt annen verden enn den de er vant til. Ingenting av utdannelsen de har fra Nord-Korea kan brukes, og de må begynne livet på nytt. Mange sliter også med skyldfølelse fordi de har forlatt familiemedlemmer i Nord-Korea. Per i dag er det ingen kommunikasjon mellom befolkningene i de to delene av Korea, verken telefonforbindelse, posttjeneste eller e-post.

I møte med fremmede er flyktningene påpasselige med å skjule sin identitet. Årsaken er at gjenværende slektninger i Nord-Korea kan bli straffet hvis et familiemedlem hopper av. Opplysninger om

flyktningenes identitet behandles som sensitiv informasjon av sørkoreanske myndigheter, og lovgivningen åpner for at det kan gis ny identitet som en del av tildelingen av statsborgerskapet.

FÅ ANDRE FLYKTNINGER Sør-Korea ratifiserte Flyktningkonvensjonen av 1951 i 1993. Den første asylsøkeren fikk flyktningstatus først i 2001. Per desember 2010 har myndighetene behandlet 2915 asylsøknader. Av disse har 1577 fått avslag, 222 har blitt innvilget, mens resten har fått opphold på humanitært grunnlag eller har trukket søknaden. En interessant observasjon er at bare fem av 348 asylsøknader fra kinesiske statsborgere har blitt innvilget. Ifølge den lokale flyktningorganisasjonen Nancen, oppkalt etter Fritjof Nansen, skyldes dette Sør-Koreas nære økonomiske bånd til Kina.

ØKT INTERNASJONALT ENGASJEMENT I 2010 nådde spenningen på Korea-halvøya et nivå den ikke har vært på siden koreakrigens opphør i 1953. Senkingen av den sørkoreanske korvetten Cheonan 26. mars og beskytingen av øya Yeonpyeong-do 23. november 2010 satte i gang en stor debatt om landets forsvarsevne. Økonomisk er Sør-Korea et av de landene som har kommet raskest ut av finanskrisen, med en vekst på over seks prosent i 2010. Sør-Korea ønsker å styrke sin internasjonale prestisje gjennom økte bidrag til det internasjonale samfunnet når det gjelder bistand, fredsoperasjoner og klima. Kina er landets viktigste handelspartner, men alliansen med USA er fremdeles grunnpilaren i sørkoreansk forsvars- og sikkerhetspolitikk. ■



NØKKELTALL > THAILAND

Folketall (mill)	69,1
Areal km ²	514 000
Flyktninger fra Thailand	584
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Thailand fra andre land	106 925
Frivillige tilbakevendinger til Thailand i 2010	-
Asylsøkere fra Thailand til Norge i 2010	1

Tall ved inngangen til 2011

TVANGSRETUR AV FLYKTNINGER

1. juledag 2010 ble 166 burmesiske flyktninger, blant dem 70 barn og 50 kvinner, sendt tilbake med tvang til Myanmar av thailandske myndigheter. Dette er bare det siste eksemplet på liknende praksis fra thailandske myndigheter de siste årene. Tvangsretur har rammet både rohingya- og karenflyktninger fra Myanmar, og i 2009 ble 4000 hmongflyktninger fra Laos sendt tilbake mot sin vilje.

MANGLENDE BESKYTTELSE Thailand har ikke underskrevet FNs flyktningkonvensjon, men har de siste tiårene tatt i mot 1,3 millioner flyktninger fra nabolandene. Bare i november 2010 strømmet 15 000 flyktninger fra Myanmar inn på thailandsk territorium, da det brøt ut harde kamper mellom karengeriljaen og burmesiske soldater i grenseområdene. UNHCR har likevel påpekt at thailandske myndigheters vilje til å gi beskyttelse stadig har blitt snevret inn siden 2006. FNs høykommissær for flyktninger har gjen-tatte ganger tatt opp med myndighetene i Thailand at man forventer at landet respekterer prinsippet om ikke å returnere personer til et sted hvor vedkommende risikerer forfølgelse.

GJENBOSETTING Det oppholder seg 100 000 registrerte flyktninger fra Myanmar i Thailand. I tillegg er det 53 000 flyktninger som er uregistrerte. De fleste tilhører minoritetsgruppene Karen, Karenni og Mon. Disse oppholder seg i ni flyktningleirer som ligger nær grensen til Myanmar. Siden 2005 har 65 000 burmesiske flyktninger blitt gjenbosatt i tredjeland, og det er ventet at ytterligere 10 000 vil bli gjenbosatt i løpet av 2011.

AVHENGIG AV INTERNASJONAL ASSISTANSE Mange av flyktningene har vært i lukkede leirer siden begynnelsen av 1980-tallet. Beveger

de seg utenfor leirene, risikerer de å bli arrestert og deportert. De har heller ikke lov til å ta seg arbeid. Dette har gjort flyktningene helt avhengige av internasjonal assistanse. Frustrasjonen i leirene har bygget seg opp over flere år, og gleden var stor da gjenbosettingsprogrammet ble satt i gang i 2005.

De viktigste oppgavene for UNHCR i 2011 er å konsolidere beskyttelsesarbeidet i leirene og overvåke situasjonen for å hindre tvungen tilbakevending. Av Norges kvote på 1200 overføringsflyktninger i 2010 var flyktninger fra Myanmar en prioritert gruppe.

INTERN SPENNING Motsetningen mellom «rødskjortene» og «gulskjortene» preget thailandsk politikk også i 2010. Rødskjortene er tilhengere av tidligere statsminister Thaksin Shinawatra og har sitt kjerneområde på landsbygda i nord og nordøst. Gulskjortene har basis i middelklassen i byene og rojalistiske grupper. En periode fryktet mange at det skulle bryte ut en voldelig konflikt mellom de to gruppene. Thaksin har fra sitt eksil i Dubai uttrykt støtte til rødskjortene, men avviser å stå bak demonstrasjonene.

I de muslimskdominerte områdene sør i Thailand er situasjonen fortsatt spent. Den militante separatistorganisasjonen Pattani United Liberation Organization (PULO) har eksistert i de sørligste provinsene i flere tiår, men volden ble trappet opp i 2004. Over 3000 mennesker har mistet livet i denne konflikten.

Det spente forholdet mellom Thailand og Kambodsja nådde et foreløpig klimaks i februar 2011, da det kom til kamphandlinger i et omstridt grenseområde nær Preah Vihear. ■

En rom-kvinne har
akkurat ankommet
Romania med spesial-
fly fra Paris.



Foto: Vadim Ghirda / AP / Scanpix

EUROPA >>



Strid om grensekontroll	110
Armenia	112
Aserbajdsjan	113
Bosnia-Hercegovina	114
Danmark	115
Frankrike	116
Georgia	117
Hellas	118
Italia	119
Kosovo	120
Kroatia	121
Kypros	122

Malta	123
Norge	124
Russland	125
Serbia	126
Spania	127
Storbritannia	128
Sverige	129
Tsjekkia	130
Tyrkia	131
Tyskland	132
Ungarn	133

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Serbia	199 484
Tyrkia	154 303
Russland	122 401
Kroatia	66 216
Bosnia-Hercegovina	64 351

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Aserbajdsjan	Inntil 593 000
Georgia	Inntil 258 000
Serbia	Inntil 225 000
Kypros	Inntil 208 000

Kilde: UNHCR

Kilde: IDMC



Italienske myndigheter tar hånd om flyktninger på den lille italienske øya Lampedusa.

STRID OM GRENSEKONTROLL

Europa har i 2010 og første kvartal av 2011 vært preget av stadig nye utfordringer for det grenseløse Schengen-samarbeidet. Mens Europa har skjerpet grensekontrollen for å holde flyktninger og migranter ute, har uenigheten om håndteringen av både rom-minoriteten og nordafrikanske flyktninger satt den interne solidariteten på en hard prøve.

FÆRRE ASYLSØKERE Hovedmålet i EUs flyktningpolitikk har vært og er fortsatt å tette grensene og få ned antall immigranter. Ferske tall tyder på at unionen er på vei til å lykkes med det. Antall asylsøkere til Europa i 2010 gikk ned med seks prosent fra 2009. I det samme tidsrommet har Europa vært mottaker av en forholdsvis mindre andel av verdens asylsøkere. Mens 60 prosent av alle asylsøknader i 2005 ble levert i et europeisk land, var det tilsvarende tallet for 2009 kun 45 prosent.

Innenfor Europa ble 87 prosent av alle asylsøknader i 2010 levert i et EU-land, og aller flest i Frankrike, fulgt av Tyskland og Sverige. Sør-Europa hadde på sin side en kraftig nedgang i antall asylsøknader. Størst nedgang hadde Malta, med 94 prosent. Også Italia og Hellas hadde et dramatisk fall i antall asylsøknader.

EU har imidlertid også bidratt til en heving av standarden i asylprosessen i mange europeiske land, især i Øst-Europa, og i land som ønsker medlemskap, som Tyrkia. I Spania har nedgangen i antall båtflyktninger ført til en klar forbedring av forholdene i asylmottakene og interneringsleirene, spesielt for barn.

I Norden var asylsøkertallet totalt sett så å si identisk med året før. Imidlertid kom det langt færre asylsøkere til Norge og Finland, mens Sverige og Danmark hadde en tilsvarende økning. De regionale endringene tolkes av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) som en følge av en strengere asylpolitikk i Norge og Finland, som gjør at asylsøkerne heller henvender seg til andre nordiske land.

GRENSEKONTROLL EU utvidet i 2010 omfanget av grensekontrollsystemet Frontex, som bevokter de ytre grensene til hele Schengenområdet. Frontex har så å si stanset flyktningstrømmen fra Afrika til Kanariøyene. Derimot har flere flyktninger lagt ruten til Europa gjennom Tyrkia. Fokuset for Frontex ble derfor i 2010 flyttet dit, og fra midten av året ble væpnede grensevakter fra Frontex utplassert ved den gresk-tyrkiske grensen. De tre første månedene av 2011 gikk antall migranter som ble tatt på den tyrkisk-greske grensen kraftig ned i forhold til månedene frem mot jul 2010.

Med urolighetene i Nord-Afrika på begynnelsen av 2011 trappet Frontex opp patruljeringen i Middelhavet, og spesielt rundt Italia og Malta. Både fly og skip er tatt i bruk for å holde det EU karakteriserer som ulovlige immigranter ute fra Europa. Grensekontrollbyrået har også sendt personell til italienske interneringsleirer.

Den tverreuropeiske flyktningorganisasjonen European Council on Refugees and Exiles (ECRE) og Amnesty International gikk høsten 2010 ut med kritikk av de uklare skillelinjene mellom hvert enkelt lands grensekontroll og Frontex' operasjoner. De to organisasjonene krever at Frontex må holdes ansvarlig for eventuelle brudd på menneskerettighetene, og at det må gis større innsyn i aktivitetene deres. Amnesty har også kritisert tvangsreturer av asylsøkere til Irak som har vært finansiert av enkeltland i samarbeid med Frontex, og som har vært i strid med anbefalingene fra UNHCR. Høykommissæren har bedt om større oppmerksomhet om rettighetene til de som reelt trenger beskyttelse og derfor krysser EUs grenser.



Foto: Angelos Tzorizis/AFP/Scanpix

En pakistansk migrant med sin datter i den greske byen Nea Vissa på grensen til Tyrkia.

Ved å stenge grensene vil også asylsøkere som rømmer fra vold og forfølgelse bli stengt ute og ikke få anledning til å søke asyl.

I mars 2011 innførte Frontex retningslinjer for å opprettholde fundamentale menneskerettigheter under arbeidet sitt. Overgrep skal heretter rapporteres og etterforskes, og ansvarlige skal kunne bli stilt til rette.

BYRDEFORDELING Samtidig som de ytre grensene i Schengen-området styrkes, har solidariteten mellom medlemslandene internt blitt satt på stadig hardere prøver. Det gjelder både hvordan interne minoriteter, som romfolk, skal håndteres, og hvordan byrdene ved mottak av flyktninger utenfra skal fordeles.

Etter omveltningene i en rekke nordafrikanske land våren 2011 kom det mange båtflyktninger til Europa, særlig til den italienske øya Lampedusa. Per slutten av april var det ankommet rundt 25 000 tunisiere til Italia. Mottakskapasiteten til Italia ble sprengt. Landet ba EU om hjelp til å håndtere flyktningstrømmen, men fikk avslag og beskjed om å håndtere problemet selv, i tråd med førstelandsregelen i Dublin-forordningen. I midten av april begynte Italia å utstede reisevisum til de nyankomne tunisiere. Frankrike har på sin side tatt i bruk uoffisielle grensekontroller for å returnere tunisiske flyktninger og migranter til Italia. Nyankomne fra Nord-Afrika får ikke økonomisk bistand og må leve på oppsparte midler i flere måneder for å få oppholde seg i Frankrike. Italia klaget Frankrike inn for EU for brudd på Schengen-reglene, men Frankrike fikk medhold.

I slutten av april 2011 ble de to landene enige om å be EU om endringer i Schengen-lovgivningen. Det kan bety en ytterligere tetting av grensene i Middelhavet.

Det har også blitt uttrykt bekymring for de frie grensepasseringene innen Schengen-området fra norske politifolk og lederen av Stortingets justiskomiteé, Per Sandberg. I Norge er det frykt for økt organisert kriminalitet fra Øst-Europa, og især når Romania og Bulgaria kommer fullt med i Schengen-samarbeidet, noe som har vært diskutert.

ROMFOLK Europa er ikke bare mottaker, men også produsent av asylsøkere og flyktninger. Den aller største gruppen av mennesker som søkte asyl i Europa i 2010, var fra Serbia og Kosovo. Asylsøkere herfra er i hovedsak romfolk som har kunnet reise til resten av EU visumfritt siden desember 2009. De fleste blir returnert til sine hjemland, men vil, ifølge UNHCR, snart forsøke å komme seg tilbake.

Romfolk finnes spredt over store deler av Europa. Flere land har fått kritikk for behandlingen av denne minoriteten i året som gikk. Frankrike har iverksatt strenge tiltak for å kvitte seg med rombosettinger og har systematisk returnert romfolk til Øst-Europa. Europakommisjonen kritiserte i september 2010 Frankrike for utkastelsen av romfolk, som er i strid med EUs regler for fri bevegelse over landegrensene internt i EU-området.

Tyskland har blitt kritisert for et vedtak om å returnere et stort antall rom-flyktninger til uholdbare forhold i Kosovo. Rundt halvparten av dem er barn, mange født og oppvokst i Tyskland.

Europakommisjonen kom i april 2011 med et krav til alle EU-landene om å levere egne planer for forbedring av romfolkets situasjon innen utgangen av året.

INTERNT FORDREVNE Flere europeiske land har et stort antall mennesker som er internt fordrevne. Tyrkia har flest, med et sted mellom 954 000 og 1 201 000 mennesker som ble fordrevet av væpnede konflikter mellom tyrkiske myndigheter og det kurdiske partiet PKK på 1980- og 1990-tallet. Kypros har høyest andel av befolkningen, 23 prosent, som er internt fordrevne.

De tidligere jugoslaviske landene, særlig Bosnia-Hercegovina og Serbia, har også et betydelig antall internt fordrevne. Det samme gjelder Russland og Georgia. I de fleste av disse landene har det skjedd en gradvis bedring det siste tiåret, ettersom flere mennesker har kunnet vende tilbake til hjemmene sine.

De aller fleste som er internt fordrevet i europeiske land, har blitt fordrevet i væpnede konflikter forårsaket av etniske motsetninger. Mange av dem opplever fremdeles omfattende diskriminering og lever under uverdige forhold. ■



NØKKELTALL > ARMENIA

Folketall (mill)	3,1
Areal km ²	29 800
Flyktninger fra Armenia	20 483
Internt fordrevne	Minst 8 000
Flyktninger i Armenia fra andre land	3 319
Frivillige tilbakevendinger til Armenia i 2010	-
Asylsøkere fra Armenia til Norge i 2010	17

Tall ved inngangen til 2011

INGEN STØTTE TIL INTERNT FORDREVNE

I løpet av 2010 har situasjonen for de internt fordrevne armenerne ikke endret seg. Deres hovedbekymring er fortsatt mangelen på ordentlige boforhold og utdanningsmuligheter, som reduserer sosiale og økonomiske fremtidsutsikter for den yngre generasjonen. I 2010 mottok de internt fordrevne i Armenia ingen målrettet hjelp eller støtteverken fra staten eller det internasjonale samfunnet. De er ofre for krigen om enklaven Nagorno-Karabakh mellom Armenia og Aserbajdsjan. En krig som førte til at mange armenerne fra Aserbajdsjan ble tvunget til å flykte over grensen til Armenia.

VIKTIG Å NORMALISERE FORBINDELSER I juli 2010 besøkte USAs utenriksminister Hillary Clinton både Armenia og Aserbajdsjan. Hun understreket viktigheten av at de to landene klarer å komme frem til en fredsavtale og en avklaring på alle humanitære spørsmål etter krigen som endte med våpenhvile i 1994. Samtidig ba Clinton om at Tyrkia og Armenia må arbeide for å forbedre forholdet seg imellom. I 2009 vedtok de to landene å normalisere forbindelsene sine, men ennå gjenstår mye arbeid før dette er en realitet. Også EU krever at landene gjør mer for å oppnå en fredsavtale.

Nesten 20 år etter innført våpenhvile er det stadig grensetrefninger mellom armenske og aserbajdsjanske styrker. Mange av dem med dødelig utfall. I oktober 2010 klarte Russland å få partene med på å utveksle noen få krigsfanger. Russerne oppfordret samtidig partene til å komme til enighet, men Russlands president Medvedev erkjente at «mesteparten av det arbeidet ligger foran oss».

MÅ GJØRE MER I 2010 besøkte FNs generalsekretærs representant for internt fordrevne, Walter Kälin, Armenia. Han konkluderte med

at både regjeringen og det internasjonale samfunnet bør gjøre mer for de fordrevne. De fordrevnes utsikter til en varig løsning og avklaring av sin livssituasjon fortsetter å være svært usikre så lenge de ikke mottar noen assistanse for å avhjelpe situasjonen. Det er i 2011 planlagt en omfattende undersøkelse av de fordrevnes situasjon. Dette kan bidra til å løse opp i den fastlåste situasjonen, spesielt dersom undersøkelsen også inneholder data om hvor mange fordrevne som fortsatt ikke er permanent flyttet til nye bosteder, og hvilke konkrete ønsker og behov de har.

KAN LØSE SITUASJONEN Fortsatt er det rundt 8000 internt fordrevne i Armenia som ikke har fått nytt, permanent bosted. De bor i landsbyer og forsteder rundt omkring i landet, til dels under svært dårlige forhold. Tallet er likevel lavt sett i forhold til den totale befolkningen i Armenia. Ifølge Kälin er Armenia derfor i den unike situasjon at landet kan løse problemet med sine gjenværende flyktninger og fordrevne dersom det er ønsket. I den forbindelse er det svært viktig at det internasjonale samfunn støtter den armenske regjeringen i deres bestrebelser, uttalte Kälin etter sitt besøk.

ØNSKER DEMOKRATI Som så mange tidligere Sovjet-republikker strever Armenia med å skape et demokratisk styresett. Landet fortsetter å arbeide langsiktig for slik en gang i fremtiden å bli fullverdig medlem i NATO og EU. ■



NØKKELTALL › ASERBAJDSJAN

Folketall (mill)	9,2
Areal km ²	86 600
Flyktninger fra Aserbajdsjan	18 819
Internt fordrevne	Inntil 593 000
Flyktninger i Aserbajdsjan fra andre land	1 908
Frivillige tilbakevendinger til Aserbajdsjan i 2010	-
Asylsøkere fra Aserbajdsjan til Norge i 2010	46

Tall ved inngangen til 2011

LANGT FREM TIL VARIGE LØSNINGER

I 2011 feirer Aserbajdsjan 20-årsjubileum for løsrivelsen fra Sovjetunionen. Selvstendigheten ble avløst av en blodig krig med nabolandet Armenia om enklaven Nagorno-Karabakh. Med støtte fra Armenia og Russland løsrev den armenske majoriteten i Nagorno-Karabakh seg fra Aserbajdsjan, og jaget alle aserbajdsjanerne som bodde der, på flukt. Selv nesten 20 år etter at krigen mellom Armenia og Aserbajdsjan tok slutt, bor nærmere 600 000 flyktninger og internt fordrevne i leirer og kollektivbygninger rundt om i Aserbajdsjan under elendige forhold.

OLJEN STYRER Aserbajdsjans statsøkonomi fikk en voldsom fart etter at oljeledningen mellom Baku og Ceyhan i Tyrkia ble åpnet i 2005. Et korrumpert styresett forhindrer likevel landets mest trengende fra å få hjelp. De fleste fordrevne har i dag ingen utsikter til et bedre liv, eller noen gang å få vende tilbake til sine hjem i Nagorno-Karabakh eller noen av de armensk-okkuperte områdene rundt enklaven. Per mars 2011 er det ingenting som tyder på at Armenia eller Aserbajdsjan er i ferd med å komme til enighet, verken om statusen til de okkuperte områdene eller om skjebnen til dem som har blitt drevet på flukt.

UDEMOKRATISK Selv 20 år etter selvstendigheten er det få tegn til at Aserbajdsjan beveger seg mot et demokratisk styre. På Transparency Internationals liste over de mest korrumperte regimer i verden lå Aserbajdsjan i 2010 på 134. plass. Alle tegn på kritikk mot regimet avvises, og det meldes at utenlandske journalister har problemer med å ferdes i landet. I mars 2011 ble minst 30 mennesker dømt til fengsel for å ha deltatt i fredelige protester i regi av opposisjonen i landet. Rettssakene skal ha blitt gjennomført på noen få

minutter. Protestene ble arrangert i kjølvannet av massedemonstrasjonene i Midt-Østen og Nord-Afrika. Demonstrantene krevde at Aserbajdsjans regjering skulle gå av.

TILLATER IKKE INTEGRERING Det er per 2011 ingen varige løsninger i sikte for de internt fordrevne i Aserbajdsjan. De har ikke hatt noe reelt valg mellom å returnere til sine hjemsteder, å la seg integrere i lokalsamfunnene der de bor, eller å bosette seg permanent andre steder i Aserbajdsjan. Grunnen til dette er at de i prinsippet skal tilbake til landsbyene der de bodde i Nagorno-Karabakh når regjeringen «har frigjort de okkuperte områdene». De internt fordrevne har ikke tilgang til helsetjenester eller skolegang i nærmiljøet.

NYE BOSETTINGER Ved utgangen av 2010 hadde den aserbajdsjanske regjeringen flyttet om lag 90 000 internt fordrevne til 67 ulike bosettinger som er bygget nettopp med dette for øye. Disse bosettingene ligger stort sett langt fra nabolandsbyer. De fordrevne har dermed begrenset tilgang til offentlige serviceinstitusjoner og steder der de kan skaffe seg arbeid og skolegang. Ifølge regjeringen er disse boligene kun midlertidige i påvente av at de internt fordrevne skal kunne vende tilbake til sine opprinnelige bosteder. Boligene er av dårlig standard, da de ikke er ment å skulle ha lang varighet.

En del fordrevne har ikke hatt råd til å skaffe seg grunnleggende helsetjenester, og mange mindreårige barn i familier av fordrevne er tvunget til å arbeide for å skaffe familien nødvendig livsopphold. Kvaliteten på skolegangen de mottar, er et konstant problem. Skolebygningene er ofte i dårlig stand, og de mangler skolemateriell, kvalifiserte lærere og skolemøbler. ■



INGEN POLITISK LØSNING I SIKTE

Krigen i Bosnia-Hercegovina i årene 1992 - 1995 førte til at over én million mennesker ble fordrevet fra sine hjem. Europa og verden ble vitne til storstilt etnisk rensing i et omfang man knapt hadde sett maken til siden annen verdenskrig. De ulike fraksjonene opprettet egne etnisk «rene» områder innenfor det som etter hvert ble den selvstendige staten Bosnia-Hercegovina. Ved slutten av 2010 var fremdeles 133 400 mennesker registrert som internt fordrevne i landet. Mange av dem er gamle eller mennesker med spesielle beskyttelsesbehov. 7000 fordrevne lever i forfalle kollektivbygninger.

EN DELT STAT Som følge av Dayton-avtalen fra 1995 er landet fortsatt delt i to enheter, den serbisk styrte Republika Srpska og den muslimsk-kroatiske føderasjonen. Tross betydelig internasjonalt press har det ikke skjedd noen tilnærming mellom de to delstatene, og landets sentrale institusjoner er svake. Milorad Dodik, den serbiske delrepublikkens statsminister, gjentar ofte at den serbiske delen av Bosnia-Hercegovina burde løsrives fra resten av føderasjonen. Senest i oktober 2010 fortalte han BBC at Bosnia er et «kunstig land, et land uten noen misjon».

FORTSATT DISKRIMINERING Ved utgangen av 2010 hadde i alt 580 000 fordrevne vendt tilbake til sine hjemsteder, men tallet på hjemvendte har gått kraftig ned de siste årene. Årsaken er at statlig og privat diskriminering gjør at mange internt fordrevne fortsatt har begrensninger når det gjelder hvilke jobber de kan få, hva de kan livnære seg av, og tilgangen de har til offentlige tjenester som utdanning og legehjelp. Mange fordrevne fortsetter å leve under svært dårlige kår. De har verken tilfredsstillende bostandard eller økonomiske muligheter, og de mottar ikke noen slags støtte fra staten eller det internasjonale samfunn. I desember 2010 førte over-

svømmelser nord og øst i landet til at 40 000 mennesker måtte evakueres i all hast. Rundt 10 000 av disse var internt fordrevne som atter en gang måtte rømme fra sine skadde og ødelagte hjem og landeieendommer, denne gangen på grunn av naturkreftenes spill.

SOSIAL ULIKHET Det sosiale velferdstilbudet i de ulike etniske områdene administreres av to forskjellige statsinstitusjoner, The Federation of Bosnia and Herzegovina og Republika Srpska. Et resultat av denne makt- og ansvarsfordelingen er at pensjons- og sosialhjelpsutbetalinger er lavere til innbyggere bosatt i enkelte områder av landet enn i andre. Helt siden krigen sluttet i 1995, har regjeringen og internasjonale organisasjoner tatt til orde for retur av fordrevne etter et mønster der man skulle unngå å sementere inndelingen av landet i de etnisk «rene» enklavene som krigen hadde skapt. I juni 2010 valgte den bosniske regjeringen en ny strategi, der de anerkjente behovet for å kompensere innbyggerne for tapt eiendom og hjelpe de internt fordrevne som av ulike årsaker verken kan eller vil returnere til sine opprinnelige områder.

VIL INN I EU I 2011 er det bare et fåtall internasjonale organisasjoner som arbeider aktivt med å hjelpe og støtte internt fordrevne i Bosnia-Hercegovina. Blant dem er OSSE, UNHCR og UNDP. EU fortsetter også arbeidet med å øve innflytelse på regjeringens politikk sett i lys av Bosnia-Hercegovinas uttalte mål om å bli fullverdig medlem av unionen i fremtiden. ■

NØKKELTALL › DANMARK	
Folketall (mill)	5,6
Areal km ²	43 094
Flyktninger fra Danmark	13
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Danmark fra andre land	21 285
Frivillige tilbakevendinger til Danmark i 2010	-
Asylsøkere fra Danmark til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

NESTEN UMULIG Å FÅ PERMANENT OPPHOLD

Danmark innførte 1. juni 2010 et poengsystem for søknader om permanent oppholdstillatelse. Så godt som alle som har søkt permanent opphold etter det nye systemet, har fått avslag. Det nye systemet har også fått kross kritikk fra FN.

POENGSYSTEMET For å kunne søke permanent opphold i Danmark må søkeren oppfylle en rekke krav, som til sammen skal resultere i 100 poeng, hvorpå man er kvalifisert til permanent opphold og deretter kan søke statsborgerskap. For å få det ønskede antall poeng må søkeren ha gjennomført en omfattende, treårig utdanning i dansk språk og kultur. Han eller hun må også ha et rent rulleblad, være selvforsørgende og aktiv i dansk forenings- og frivillighetsliv. Stønad til livsopphold under utdannelsen, som skal foregå på heltid, er imidlertid så lav at de fleste tvinges ut i jobb ved siden av. Dette gjør det vanskelig å oppfylle kravene, selv for de flinkeste og friskeste.

I april 2011 rapporterte Jyllands-Posten at kun 4,5 prosent av de som hadde søkt permanent opphold i Danmark etter at de nye reglene ble innført, hadde fått innvilget søknaden. Før de nye reglene ble innført, lå godkjennelsesprosenten på 59.

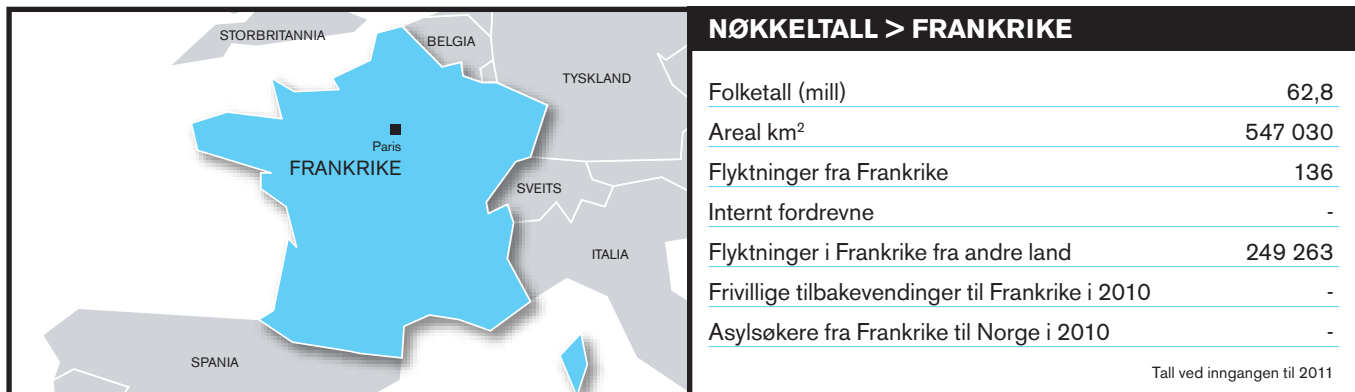
KRITIKK MOT SKJERPET INNVANDRINGSPOLITIKK Danmark har møtt sterk kritikk for innskjerpelsene i innvandringspolitikken, især gjelder det situasjonen for traumatiserte flyktninger. Denne gruppen gis ikke unntak fra de strenge utdannings- og arbeidskravene, hvilket gjør det umulig for dem å oppnå permanent opphold i Danmark. Også voksne, som har vokst opp i Danmark, har i noen tilfeller fått beskjed om at de ikke lenger kan betraktes som danske statsborgere, da de ikke har oppfylt alle poengkravene. I slike tilfeller er det gjerne manglende foreningsaktivitet som har gjort at poengsummen ikke når 100.

FN uttrykte i desember 2010 bekymring for det danske poengsystemet for permanent oppholdstillatelse, og mener at det diskriminerer traumatiserte flyktninger.

INTERNERING Danmark har også fått kritikk for å internere asylsøkere og flyktninger i lukkede anstalter på ubestemt tid. Amnesty dokumenterte i 2011 at både psykisk syke, mishandlede kvinner, torturofre og ofre for menneskehandel interneres, samt at det har forekommet selvsikading og selvmord under innesperringen. Folkeetingets ombudsmann meldte i mars 2011 at omfanget av selvmord og selvsikading under internering skulle undersøkes. Ved åpne asylmottak rapporteres det om selvmord, selvmordsforsøk og selvmordsadferd. Ved det lukkede asylfengselet Ellebæk registreres kun dødsfall. Amnesty International, Dansk Flygtningehjelp og Dansk Røde Kors har fremlagt kross kritikk av at asylsøkere med psykiske lidelser utsettes for frihetsberøvelse.

FLERE ASYLSØKERE Danmark hadde i 2010 en sterk vekst i antall asylsøknader. Siden antallet asylsøknader til Norden totalt sett lå på 2009-nivå, må dette i hovedsak forklares med en innstramning i asyllovgivningen i Norge og Finland, som førte til en tilsvarende oppgang i Danmark og Sverige. Totalt ble det levert 4970 asylsøknader i Danmark i 2010, en oppgang på 30 prosent fra året før. Den klart største gruppen asylsøkere til Danmark kom fra Afghanistan, fulgt av Syria og Iran. Danmark følger imidlertid Dublin-reglene strengt og sender samtlige som først har søkt asyl i et annet EU-land, tilbake dit.

Til sammen ga danske myndigheter asyl eller flyktningstatus til 2121 personer i 2010. Inkludert her er også kvoteflyktninger og de som har fått opphold på humanitært grunnlag. ■



INNSKJERPER MULIGHETENE FOR Å SØKE ASYL

Det siste året har Frankrike debattert ny innvandringslov. Lovforslaget gir bedre rettigheter for asylsøkere som skal returneres etter Dublin-forordningen, men på andre områder vil loven bety en innskjerping. Mest alvorlig er utvidelsen av muligheten for å opprette såkalte ventesoner. Personer som plasseres i ventesoner, får ikke automatisk rett til å søke asyl i tråd med Flyktningkonvensjonen.

Frankrike var i 2010 det største mottakslandet for asylsøkere i Europa med 47 800 asylsøknader. Dette er en økning på 13 prosent fra 2009. Økningen skyldes en tilstrømming av asylsøkere fra Georgia, Bangladesh og Haiti.

PROSEDYREDIREKTIVET Franske myndigheter har ikke innført EUs prosedyredirektiv, som de etter planen skulle ha implementert i slutten av 2010. I to år har franske organisasjoner oppfordret regjeringen til å innføre direktivet, uten å bli hørt. I desember 2010 beordret den høyeste administrative domstolen i Frankrike (Conseil d'État) statsministeren til å innføre artikkel 10 og 14 av direktivet. Artikkel 10 garanterer asylsøkere informasjon på et språk de forstår, og artikkel 14 forplikter myndighetene til å gi asylsøkere så raskt som mulig tilgang til rapporten fra asylintervjuet. Domsavgjørelsen gir derimot ikke rettigheter knyttet til andre bestemmelser i direktivet, som for eksempel tilstedeværelse av tolk under intervjuet.

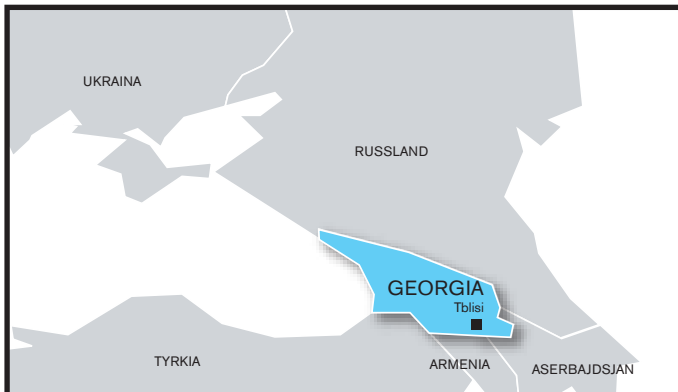
NY INNVANDRINGSLOV En ny innvandringslov er under behandling i den franske nasjonalforsamlingen. Hovedinnholdet i den nye loven er blant annet at interneringsperioden for asylsøkere er forlenget fra 32 til 45 dager. De som skal returneres på grunn av mistanke om terrorvirksomhet, kan holdes internert i 18 måneder. Loven gir også myndighetene mulighet til å opprette midlertidige

ventesoner hvor som helst i landet. Dette er en utvidelse av den franske ordningen med internasjonale soner rundt flyplasser og landegrenser. Utlendinger holdes i sonen mens myndighetene vurderer om de kvalifiserer for innreise til Frankrike. Bare de som kvalifiserer, får anledning til å levere en asylsøknad.

ROMFOLKET KASTES UT Flere europeiske land har opplevd en klar økning i antall asylsøkere fra Serbia, mange av disse har vært romfolk. I Frankrike har debatten om romfolk hovedsakelig dreid seg om mennesker som kommer fra Romania og Bulgaria, og som kommer til Frankrike som en del av den frie flyten av personer innenfor EU. Både i 2009 og 2010 ble tusenvis av romfolk sendt ut av Frankrike. Ifølge EUs justiskommisær er denne praksisen sannsynligvis i strid med EUs regelverk, og EU har varslet at det kan være aktuelt å reise sak mot Frankrike for EU-domstolen.

RUNDDANS I CALAIS I 2009 ryddet myndighetene en flyktningleir i Calais, også kalt «Jungelen», bygget av flyktningene selv. Asylsøkerne forflyttet seg da til andre deler av Calais. Ifølge UNHCRs representant i Paris er det fremdeles svært dårlige forhold for innvandrere og asylsøkere i området. Mange bor på gata eller i skogen og jages vekk av politiet når de oppdages. Det er altfor få mottaksplasser, og forholdene på sentrene er også dårlige, spesielt for barn.

Også i andre deler av Frankrike er mange asylsøkere henvist til gaten på grunn av mangel på boliger. Dette var et stort problem vinteren 2010/2011. Noen fylkesmenn nekter bolig til asylsøkere som har søknaden til behandling eller har fått avslag. Dette til tross for statsministerens løfte om at alle som har behov for det, skal ha tak over hodet om vinteren. ■



NØKKELTALL > GEORGIA

Folketall (mill)	4,4
Areal km ²	69 700
Flyktninger fra Georgia	17 812
Internt fordrevne	Inntil 258 000
Flyktninger i Georgia fra andre land	683
Frivillige tilbakevendinger til Georgia i 2010	-
Asylsøkere fra Georgia til Norge i 2010	85

Tall ved inngangen til 2011

FORTSATT STREBEN MOT VARIGE LØSNINGER

Etter at Georgia fikk sin uavhengighet i 1991, har krav om uavhengighet for de to regionene Sør-Ossetia og Abkhasia gjentatte ganger ført til voldelig konflikt og masseflukt. Siden har kun et fåtall av georgierne fra disse regionene kunnet vende tilbake. Krigen mellom Russland og Georgia over Sør-Ossetia i 2008 fordrev igjen mange mennesker, og siden har Russland styrket sin militære tilstedeværelse i både Abkhasia og Sør-Ossetia. Løsning på konflikten er stadig utenfor rekkevidde.

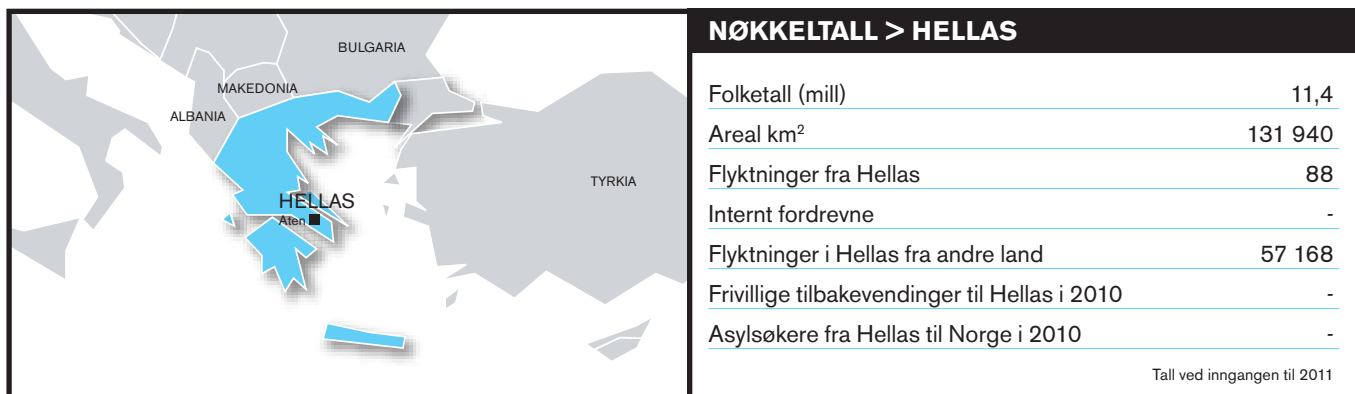
DÅRLIGE KÅR FOR INTERNT FORDREVNE Georgia har i dag ingen formell kontroll over Abkhasia og Sør-Ossetia, men nekter å anerkjenne regionene som uavhengige. Landet vedtok i 2010 en ny strategi for å gjenvinne kontroll over områdene. Samtidig knytter disse regionene stadig sterkere økonomiske og militære bånd til Russland. For å underbygge sin hevd på utbryterrepublikkene har georgiske myndigheter frem til 2009 sett på tilbakevending som eneste varige løsning for landets opp mot 258 000 internt fordrevne. Mange av disse bor fortsatt på kollektivsentre nær grensene til Abkhasia og Sør-Ossetia, samt i hovedstaden Tbilisi. Majoriteten av de fordrevne har helt siden tidlig på 1990-tallet bodd under meget kummerlige forhold på kollektivsentre eller privat. Mange av sentrene har ikke blitt renoveret på over 20 år, de er nedslitte, og mange steder fungerer ikke vann- og kloakksystemene.

STAGNASJON I FORBEDRINGSPROSESSEN I 2009 iverksatte regjeringen med internasjonal finansiell støtte en banebrytende handlingsplan som skulle sikre alle landets internt fordrevne rett til lokal integrering og varige boligløsninger i løpet av 2009-2012. Imidlertid stagnerte arbeidet for å renovere kollektivsentrene som ble påbegynt i 2010. I handlingsplanen var det også lagt opp til at internt fordrevne skulle få mulighet til å kjøpe boligene de bodde i

på kollektivsentrene eller leiligheter i nybygg. Dette arbeidet har også stoppet opp, og de berørte får ikke tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter og saksgangen rundt sin egen boligsituasjon av myndighetene. En annen svakhet er at planen ikke inkluderer integreringstiltak i nærmiljøene og i skolene, noe de humanitære organisasjonene har måttet kompensere for.

Situasjonen til dagens internt fordrevne preges av at mange er arbeidsløse og befinner seg i en meget vanskelig økonomisk situasjon, noe som for øvrig gjenspeiler den sosioøkonomiske situasjonen i hele Georgia. De internt fordrevne har adgang til samme sosiale tjenester og arbeidsmarked som øvrige landsmenn, men fortsetter å rangere høyt på fattigdoms- og arbeidsløshetsstatistikken.

FORTSATT STORE HUMANITÆRE BEHOV Den humanitære situasjonen er fortsatt prekær for de om lag 50 000 georgierne som har vendt tilbake til det krigsherjede Gali-området sør i Abkhasia. De må leve av det lille de kan tjene på innhøstingen av mandariner og hasselnøtter, og er avhengige av hjelp fra en håndfull internasjonale humanitære organisasjoner som opererer i området. Situasjonen deres er preget av manglende oppfølging fra myndighetenes side. Samtidig har internasjonal tilstedeværelse blitt drastisk redusert fordi Russland har lagt ned veto mot en videreføring av FN-observatørstyrke i Abkhasia (UNOMIG) og protestert mot forlengelsen av mandatet til observatørene i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). ■



EN HUMANITÆR KRISE

Med sin beliggenhet i Europas sørøstlige hjørne, er Hellas et viktig transittland for asylsøkere som vil inn i Europa. Landets mottakssystem fører til at Hellas daglig bryter menneskerettighetene. UNHCR ser på situasjonen i Hellas som en humanitær krise. Midt i alt dette har den greske stat nærmest vært på konkursens rand og er avhengig av økonomisk hjelp fra andre EU-land.

LANG KØ 10 270 mennesker søkte om asyl i Hellas i 2010. Det er en nedgang på 36 prosent fra 2009. Av de sakene som ble behandlet i 2010, fikk elleve innvilget opphold. I flere år har asylsøknader hopet seg opp uten å bli behandlet, og ved årsskiftet 2010/2011 lå 50 000 saker i kø. Etter valget i 2009 varslet vinneren av valget, det greske sosialistpartiet, forbedringer i asylsystemet i landet. For å øke behandlingsskapasiteten kom det i november 2010 et dekret fra presidenten om at sakene skulle fordeles mellom 14 regionale politidepartement i de distriktene der tettheten av asylsøkere er størst.

Det greske mottaksapparatet har en kapasitet på 870 plasser. Asylsøkere som venter på behandling av sakene sine ender med å bo på gata uten penger til mat eller mulighet til å finne seg et sted å bo, fordi de ikke får noen penger fra myndighetene.

DØMT I STRASBOURG Dublin-forordningen forutsetter at alle land som er tilsluttet ordningen har et like godt utbygd system for å ta i mot og håndtere flyktninger og asylsøkere. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg slo fast i en dom i oktober 2010 at asylsøkeres menneskerettigheter blir systematisk krenket i Hellas. Som en følge av dommen stoppet Utlendingsnemnda (UNE) retur av asylsøkere til Hellas. Situasjonen ble ytterligere doku-

mentert i januar 2011, da Belgia ble dømt i Menneskerettighetsdomstolen for å ha returnert en 14 år gammel afghansk gutt til Hellas. Domsavgjørelsen utfordrer Dublin-forordningens grunnleggende prinsipper.

FRONTEX OVERSER HUMANITÆRE BEHOV Gresken mellom Hellas og Tyrkia har vært inngangsporten til Europa for mange asylsøkere som kommer fra Afghanistan, Irak og Somalia. I disse grensetraktene satte EUs grensekontrollbyrå Frontex i 2010 inn en egen grensekontrolloperasjon, RABIT, hvor målet er å redusere uønsket innvandring inn over grensen fra Tyrkia.

Human Rights Watch (HRW) kritiserer Frontex for å snu ryggen til den humanitære situasjonen i grenseområdene. Selv om ansatte i Frontex har fått opplæring i grunnleggende menneskerettigheter, viser det seg at de er mer opptatt av å kontrollere om de som prøver å komme over grensen har falske papirer, reiser i skjul eller i stjalne biler, enn om de har behov for beskyttelse. HRW viser til en situasjon der gresk kystvakt punkterte gummiflåter med voksne og barn før de tvang dem tilbake til Tyrkia. Flere ombord kom seg aldri i land igjen.

THE WALL Greske myndigheter har bestemt seg for å bygge en tolv kilometer lang mur langs grensen til Tyrkia for å stoppe strømmen av asylsøkere. Avgjørelsen har blitt kritisert av blant annet UNHCR for å hindre mennesker som kan ha behov for beskyttelse retten til å kunne søke asyl i Hellas. EU-kommisjonen har bedt Hellas om heller å bygge opp et fungerende system for å avskrekke menneskesmuglere, i tillegg til et effektivt asylsystem. ■



NØKKELTALL > ITALIA

Folketall (mill)	60,6
Areal km ²	301 230
Flyktninger fra Italia	104
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Italia fra andre land	60 473
Frivillige tilbakevendinger til Italia i 2010	-
Asylsøkere fra Italia til Norge i 2010	4

Tall ved inngangen til 2011

STORE UTFORDRINGER

Italia har problemer med å leve opp til forpliktelsene de har som EU-land. Landet førte i 2009 og 2010 en praksis der de tvangsreturnerte asylsøkere tilbake til Nord-Afrika uten først å avklare om de hadde krav på beskyttelse. Våren 2011 opplevde Italia en stor tilstrømning av mennesker som er på flukt fra Afrika, spesielt Nord-Afrika.

I BØLGER I Italia var det en sterk nedgang i antall asylsøkere fra 2009 til 2010. Nedgangen var på 53 prosent, fra 17 600 asylsøkere i 2009 til 8190 i 2010. Årsaken var i hovedsak avtalen som Italia inngikk med Libya i 2008. I avtalen forpliktet libyske myndigheter seg til aktivt å bidra til og stanse asylsøkere som forsøker å legge ut i båt fra Libya. I tillegg fikk Italia muligheten til å stoppe båtflyktninger på åpent hav og geleide dem tilbake til Libya.

Etter oppstanden i Libya vinteren og våren 2011 har Italia opplevd en strøm av flyktninger fra Nord-Afrika. Ved inngangen til mai i år hadde 27 000 mennesker kommet seg over Middelhavet til Italia. I starten av 2011 var det flest tunisiere som kom, senere ankom majoriteten med båt fra Libya. Disse var, foruten libyere, etiopiere, somaliere og eritreere.

DÅRLIG MOTTAKSAPPARAT Lampedusa, en italiensk øy som ligger nærmere Tunisia enn Italia, har vært det første møte med Europa for de fleste som kommer til Italia. Ved utgangen av mai var det nærmere 1200 båtflyktninger på øya, alle innkvartert på et mottakssenter som har en kapasitet på 800 mennesker. Deretter blir båtflyktningene sendt videre til ulike mottakssentre på det italienske fastlandet. Leger uten grenser (MSF) advarte italienske myndigheter i mai i år om at mottaksapparatet må forbedres. Med tanke

på konflikten som pågår i Libya, kan Italia vente seg en jevn strøm av mennesker på flukt i lang tid fremover.

- Italia responderer på en ad hoc og utilstrekkelig måte, sier lederen for Leger uten grenser i Italia, Rolando Magnano. Ifølge europeisk standard er Italia forpliktet til å tilby asylsøkere som har opplevd vold, tilpasset behandling, som for eksempel psykiatrisk hjelp. MSF melder om barn og mindreårige som blir plassert i små, lukkede, fengselslignende celler. Undersøkelser som er gjort viser at barn som utsettes for denne behandlingen, risikerer utstrakt depresjon, angst og følelse av håpløshet.

INGEN HJELP FRA EU Våren 2011 ba Italia EU om hjelp til å ta seg av flyktningstrømmen, men fikk beskjed om å håndtere problemet selv i tråd med førstelandsregelen i Dublin-forordningen. I midten av april begynte Italia å utstede reisevisum til de nyankomne tunisiere. Frankrike tok imidlertid i bruk uoffisielle grensekontroller for å returnere tunisiske flyktninger og migranter til Italia. Italia klaget Frankrike inn for EU for brudd på Schengen-reglene, men Frankrike fikk medhold.

I en rapport fra 2010 av Human Rights Watch (HRW) om hverdagsrasisme i Italia, dokumenteres det mange eksempler på gjenger som angriper migranter og romfolk vilkårlig på gaten. Statsminister Silvio Berlusconi uttalte i 2009 at Italia ikke burde bli et multietnisk samfunn, men HRW mener at Italia allerede er en mosaikk av ulike etniske grupper, nasjonaliteter og kulturer. Uten en mer ansvarlig tilnærming til problemene fra italienske myndigheters side kan det utvikle seg til mer intoleranse og vold, hevder HRW. ■



NØKKELTALL > KOSOVO

Folketall (mill)	2,3
Areal km ²	10 887
Flyktninger fra Kosovo	-
Internt fordrevne	18 300
Flyktninger i Kosovo fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Kosovo i 2010	-
Asylsøkere fra Kosovo til Norge i 2010	244

Tall ved inngangen til 2011

EN REPUBLIKK DELT I ENKLAVER

Elleve år etter borgerkrigen som førte til at den albanskdominerte provinsen Kosovo løsrev seg fra den jugoslaviske delrepublikken Serbia, lever fortsatt titusener av internt fordrevne under vanskelige kår.

BOR I ENKLAVER Ved utgangen av 2010 var det registrert 18 300 internt fordrevne i Kosovo. Vel halvparten av dem er kosovoserbere, mens 39 prosent er kosovoalbanere og seks prosent er romfolk.

De fleste kosovoserberne befinner seg i de serbisk-dominerte enklavene nord i landet. Der er de avhengige av et parallelt system med helsetjenester, politiapparat og utdanning som ble etablert med støtte fra den serbiske regjeringen like etter krigen i 1999. Andre bor i små enklaver andre steder i Kosovo, der de er i flertall, men har begrenset bevegelsesfrihet og liten adgang til egne landeierdommer og åkre, og dermed begrensede jobbmuligheter.

SÅRBARE GRUPPER 4500 internt fordrevne bor fortsatt i kollektivsentre, og mange av dem tilhører sårbare grupper av befolkningen. En betydelig andel er eldre mennesker. I kollektivsentrene er forholdene svært vanskelige, og de som bor der mottar kun begrenset og midlertidig assistanse. Den mest sårbare gruppen er romfolket. De som ikke kan dokumentere sin identitet eller status, kan ikke registrere seg som internt fordrevne. De får dermed ikke hjelp til å skaffe seg bosted. Mange bor fortsatt i midlertidige boliger uten tilgang til elektrisitet, rennende vann eller renovasjon.

VANSKELIG Å RETURNERE Fortsatt har bare rundt 18 000 av de internt fordrevne som oppholder seg i Kosovo vendt tilbake til sine

hjemsteder. 22 000 av de som har oppholdt seg andre steder i regionen har returnert. Mange nøler på grunn av den uavklarte sikkerhetssituasjonen og begrensningene i bevegelsesfriheten. Andre hindre er dårlige offentlige tjenestetilbud, mangelfulle muligheter til å finne seg arbeid og vanskeligheter med å få tilbake eller gjenoppbygge sine tidligere hjem.

Kosovos uavhengighetserklæring vinteren 2008 skapte ny usikkerhet blant de fordrevne. Serbia, som ikke anerkjenner republikken Kosovo, har allikevel valgt å støtte en FN-resolusjon som krever større grad av samarbeid mellom Kosovo og Serbia. Begge land har støttet byggingen av nye boliger for å integrere fordrevne lokalt. Men Kosovos regjering blir fortsatt kritisert av det internasjonale samfunnet for å bruke for lite ressurser til permanente løsninger på problemene for de fordrevne.

VALGFUSK I desember 2010 ble det første valget i den uavhengige republikken Kosovo arrangert. Det ble raskt avdekket omfattende valgfusk i enkelte regioner. Blant annet skal kosovoalbanere som beviselig er bosatt i utlandet, ha avgitt sine stemmer. Ifølge NRK skal de internasjonale observatørene også ha sett omfattende manipulering med valgkapsene som ble brukt, og jukset kan eventuelt ha påvirket hele valgresultatet.

Til tross for at 22 av 27 EU-land har anerkjent Kosovo, nekter medlemsland som blant annet Spania å anerkjenne landet. Det samme gjør stormakter som Kina og Russland, og selvfølgelig nabolandet Serbia i nord. De betrakter fortsatt Kosovo som et område i eget land. ■



DEN LANGE VEIEN TILBAKE

Da krigen mellom Kroatia og Serbia sluttet i 1995, var 250 000 mennesker fordrevet internt i Kroatia. Det store flertallet var etniske kroater, mens 32 000 av de fordrevne var etniske serbere. Siden den gang har nesten alle de etniske kroaterne returnert til sine hjem. Flesteparten av de etniske serberne har imidlertid ikke kunnet vende tilbake dit de kom fra. I stedet har de bosatt seg permanent i Serbia eller i den serbisk-dominerte Donau-regionen i Kroatia.

I 2010 var 2300 mennesker fortsatt internt fordrevet i Kroatia. En tredel av dem var etniske kroater. Den viktigste hindringen for at de skal kunne flytte hjem igjen, er mangelen på muligheter til å skaffe seg et livsopphold og dårlig tilgang til sosiale tjenester på stedene der de opprinnelig kom fra. 1600 av de internt fordrevne i 2010 var etniske serbere. De kjemper fortsatt for å oppnå sine rettigheter.

ETNISK VOLD Bare halvparten av de etniske serberne som har flyttet tilbake til sine hjemsteder, antas å forbli der, ifølge Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC). En av årsakene er at de ofte utsettes for etnisk motivert vold der gjerningsmennene sjelden blir pågrepet og straffet. I tillegg kommer vansker med å skaffe seg arbeid og tap av bolig og dyrkbar jord, som av ulike årsaker ikke blir tilbakeført til de opprinnelige eierne.

For mange fordrevne serbere har det vært et stort problem at myndighetene verken vil akseptere tilbakeføring eller gi erstatning for tapte rettigheter knyttet til leieleiligheter, der leierettigheten går i arv. Tap av slike rettigheter innebærer tap av både formue og tilgang til boligen.

En del pensjonister har også slitt med å få fulle pensjonsrettigheter fordi de ikke klarer å dokumentere at de var i arbeid og

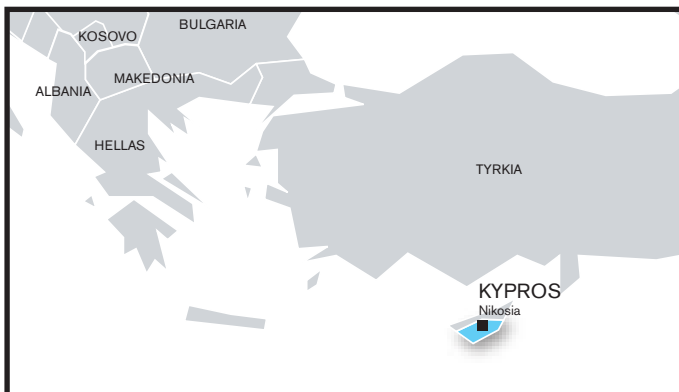
tjente opp rettigheter i krigsårene. Det gjelder spesielt de som oppholdt seg i serbiskkontrollerte områder under krigen.

NYE LOVER Flere regjeringer har arbeidet aktivt for å skaffe de fordrevne samme rettigheter som de øvrige borgerne i landet. Dette har skjedd blant annet gjennom nye lover som skal sikre minoriteter økt deltakelse og innflytelse. Andre lover legger til rette for at fordrevne skal få tilbake privat eiendom, og at de har rett til å få gjenoppbygget ødelagte hjem.

ROS TIL REGJERINGEN I 2010 var kun et fåtall statsdrevne kollektivsentre med boliger for fordrevne fortsatt i drift. Siden 1995 har nesten 150 000 boligheter blitt gjenoppbygget, og over 19 000 hus som var okkupert av andre, har blitt tilbakeført til sine rettmessige eiere. En betydelig økning i budsjettet for husbygging til trengende førte i 2010 til at regjeringens vilje til å løse boligproblemene for de gjenværende fordrevne, økte betraktelig.

Både EU, Europakommisjonen og dens kommisjonær for menneskerettigheter har rost den kroatisk regjeringen for initiativet. Likevel krever både de og FNs generalsekretærs representant for internt fordrevne at Kroatia gjør mer.

SPEDE FORSØK PÅ FORSONING I 1999 beskyldte Kroatia sin nabo Serbia for folkemord på kroatiske sivile under krigen fra 1991 til 1995 og anla sak i Den internasjonale domstolen i Haag. Ti år senere gikk Serbia til motsøksmål. I 2010 meldte kroatisk myndigheter at de vurderer å trekke sitt søksmål. Både Kroatias president Ivo Josipovic og hans serbiske motpart Boris Tadic understreker at en ny «ånd av samarbeid nå eksisterer» mellom deres to land. ■



NØKKELTALL › KYPROS

Folketall (mill)	1,1
Areal km ²	9 250
Flyktninger fra Kypros	16
Internt fordrevne	Inntil 208 000
Flyktninger i Kypros fra andre land	8 790
Frivillige tilbakevendinger til Kypros i 2010	-
Asylsøkere fra Kypros til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

MOT EN LØSNING FOR INTERNT FORDREVNE

Kypros, som siden 1974 har vært delt i en gresk-kypriotisk og en tyrkisk-kypriotisk del, har vært gjenstand for mangeårige forhandlinger om gjenforening til én stat. Foreløpig er det lite fremgang å spore av forhandlingene. Konflikten har resultert i 208 000 internt fordrevne. I tillegg har Kypros, på grunn av sin strategiske beliggenhet i Middelhavet, et relativt høyt antall flyktninger og asylsøkere.

INTERNT FORDREVNE Kypros ble selvstendig i 1960. Det oppsto raskt uenighet om maktfordelingen mellom den greske og den tyrkiske delen av befolkningen, noe som resulterte i en væpnet konflikt. I 1964 gikk FN inn med fredsbevarende styrker. Siden da har FN-styrkene kontrollert en demilitarisert sone mellom det som har blitt en tyrkisk-kypriotisk del i nord og en gresk-kypriotisk del i sør. Den nordlige tredjedelen av øya kalles Republikken Nord-Kypros, men er ikke anerkjent som egen stat av andre enn Tyrkia.

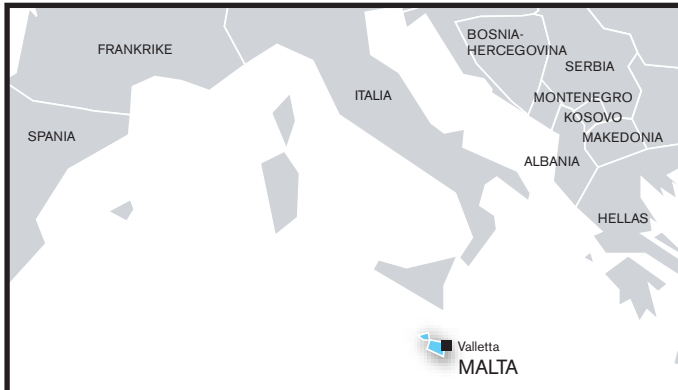
Kypriotiske myndigheter oppgir at 208 000 mennesker er internt fordrevne. Til de fordrevne regnes 83 000 barn av menn som måtte forlate Nord-Kypros under urolighetene. Å bli definert som internt fordrevet medfører visse rettigheter, både til økonomisk støtte og erstatning. I 2009 var det fremdeles 97 000 familier som fikk boligutgiftene sine betalt av den kypriotiske staten fordi de hadde status som internt fordrevne. De samme rettighetene er ikke tilgodesett barn som har en nord-kypriotisk mor som har måttet flykte, da rettighetene følger far. Internt fordrevne kypriotiske kvinner har siden 2005 kjempet for å fjerne diskrimineringen, uten å lykkes. Kvinnene hevder at det er 51 000 barn på Kypros som ikke får de samme rettighetene som barn av internt fordrevne menn.

KOMPENSASJON TIL FORDREVNE Internt fordrevne kypriotere kan søke erstatning for tapt eiendom de eller deres familie hadde før

delingen av øya i 1974. Et av de viktigste spørsmålene de siste årene har vært kompensasjon for hus, hjem og andre eiendommer gresk-kypriotere ble nødt til å forlate på Nord-Kypros da de ble presset sørover under konfliktene i 1974. Nord-Kypros vedtok i 2005 en lov som skulle gi fordrevne mulighet til å søke om å få tilbake slike eiendommer, eventuelt få kompensasjon for tapet. Et kontor for håndtering av slike saker ble opprettet i Nord-Kypros i 2006, og Loven om uflyttbar eiendom ble anerkjent av Menneskerettighetsdomstolen i mars 2010, noe som har fått forgang i arbeidet. Per 7. april 2011 var det levert 1070 søknader om å få tilbake eiendom eller kompensasjon for tapt eiendom. 116 saker om gjenbosetting var løst gjennom frivillig overenskomst og sju gjennom rettsforhandlinger. De fleste sakene løses ved å gi økonomisk kompensasjon.

ASYLSØKERE Kypros er en del av EUs yttergrense i Middelhavet, noe som fører til stor pågang av flyktninger og asylsøkere fra både asiatiske og afrikanske land. Det er ikke mulig å søke asyl i Nord-Kypros, så asylsøkere fra for eksempel Irak må krysse det okkuperte territoriet og den demilitariserte sonen før søknad kan leveres. I 2010 gikk antallet asylsøkere i Kypros ned med 11 prosent fra året før. Kypros er imidlertid fremdeles det europeiske landet som har flest asylsøkere i forhold til befolkningstall.

I 2010 hadde Kypros vekst i antall asylsøkere fra Irak, Kina, Nigeria og Tyrkia. Antall asylsøkere fra blant annet Syria, Pakistan og Iran har samtidig gått ned. ■



NØKKELTALL > MALTA

Folketall (mill)	0,4
Areal km ²	316
Flyktninger fra Malta	7
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Malta fra andre land	7 431
Frivillige tilbakevendinger til Malta i 2010	-
Asylsøkere fra Malta til Norge i 2010	-

Tall ved inngangen til 2011

FRONTLINJESTAT

Malta er med sin beliggenhet midt i hovedfartsåren for mennesker som flykter i båt fra Nord-Afrika til Europa. Landet, som er på størrelse med Lindesnes kommune, sliter med å få avlastning fra andre EU-land og gjennomslag for sine krav i Frontex-samarbeidet.

FRA NEDGANG TIL OPPGANG Malta opplevde en kraftig nedgang, hele 94 prosent, i antall asylsøkere fra 2009 til 2010. Grunnen var avtalen som Italia inngikk med Libya for å hindre den store tilstrømmingen av mennesker på flukt til landene i Sør-Europa. De største gruppene som kom til Malta i 2010 var eritreere, somaliere og syrere.

Men situasjonen har igjen forandret seg drastisk. Våren 2011 opplevde Malta på nytt en stor tilstrømming til landet på grunn av opptøyene i Nord-Afrika. I løpet av de fire første månedene av 2011 ankom over 1000 personer med båt.

BYRDEFORDELING Malta etterlyser hjelp til å håndtere tilstrømmingen og får støtte fra UNHCR i at flere land i Europa må stille opp og bidra til å lette den økte byrden Malta utsettes for. EU-kommisjonen har også gått inn for dette gjennom å forlenge et pilotprosjekt for fordeling av asylsøkere mellom land i EU. Kommisjonen understreker likevel at de ikke kan tvinge andre land i EU til å ta imot asylsøkere. Frankrike, Storbritannia, Portugal, Slovakia, Slovenia og Luxembourg er landene som har sagt seg villig til å være med i prosjektet.

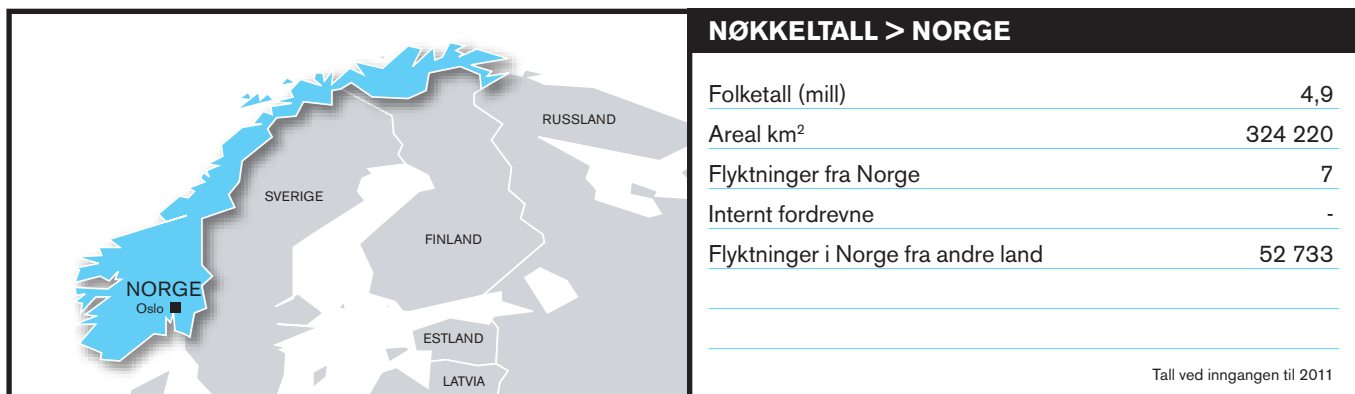
MOTSETTER SEG FRONTLEX-RETNINGSLINJER I 2009 vedtok EU nye retningslinjer for Frontex-samarbeidet. Disse falt ikke i god jord hos maltesiske myndigheter, som har truet med å trekke seg fra hele samarbeidet. Retningslinjene innebærer at det landet som leder en fellesoperasjon med å plukke opp båtflyktninger i Mid-

delhavet, skal ta ansvar for disse båtflyktningene. Malta mener båtflyktningene burde føres i land i nærmeste havn, og at myndighetene i det landet må ta ansvaret videre for flyktningene.

Uenigheten har ført til at Malta ikke vil lede noen av fellesoperasjonene med å patruljere Middelhavet. Malta er i stadig debatt med Italia om hvem som skal ta i mot asylsøkere til havs.

KONSEKVENT INTERNERING Malta har en utlendingslov der forvaring er en automatisk konsekvens av avslag på opphold i landet. Det betyr lange opphold i en lukket interneringsleir. De som ikke blir sendt ut av landet, overføres deretter til åpne mottakssentre. Myndighetene forsøker å overføre barnefamilier og andre sårbare grupper til åpne sentre i løpet av tre måneder.

EUs menneskerettighetskommisjonær, Thomas Hammarberg, uttalte i mars 2011 at Malta må revurdere sin interneringspraksis i kjølvannet av den økte tilstrømmingen av asylsøkere fra Nord-Afrika. Men dette er uaktuelt for maltesiske myndigheter. De hevder at praksisen er i samsvar med internasjonale forpliktelser og understreker at EU-konvensjonens artikkel 5 ikke utelukker internering. Men Hammarberg mener at Malta må gå bort fra sin passive tilnærming og etablere et system som er på linje med europeiske standarder. Han la til at retningslinjene om obligatorisk internering for alle papirløse asylsøkere bør revurderes, og at slik praksis ikke lever opp til kravene i EUs menneskerettighetskonvensjon. Dette ble også tydeliggjort i en sak mot Malta i juli 2010 da menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg kom fram til at Malta hadde brutt konvensjonen gjennom å holde en asylsøker internerert i nesten 18 måneder. ■



KRITIKK FOR STRENG RETURPOLITIKK

Norge har over flere år gjennomført innstramminger i innvandringspolitikken. En ny utlendingslov trådte i kraft 1. januar 2010 og strammet inn tilgangen til familieinnvandring. Samtidig har Norge økt antallet tvangsreturer betraktelig, også til områder som UNHCR ikke regner som trygge.

Resultatet ser vi i asylstatistikken for 2010, som viser en nedgang i antall asylsøknader på 42 prosent i forhold til 2009.

RETURER AV ASYLSØKERE 10 060 mennesker leverte søknad om asyl i Norge i 2010, mot 17 230 året før. Eritreere lå øverst på asylsøkerstatistikken, fulgt av somaliere og afghanere. Det var en kraftig nedgang av asylsøkere fra de fleste land til Norge i 2010.

Norge er tilknyttet EUs grensekontrollsystem Frontex, Schengen og Dublin-forordningen. Dette medfører blant annet at asylsøkere som kommer til Norge, blir returnert til det første landet i Dublin-området hvor de ble registrert. Hvert land kan allikevel velge å behandle asylsøknadene selv. Norge har imidlertid valgt en hard returlinje.

Især har Norge blitt kritisert for å returnere asylsøkere til Hellas, hvor forholdene i asylmottakene er uholdbare. Returene til Hellas ble stanset i oktober 2010, etter en anmodning fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Belgia har blitt dømt for å returnere en afghansk asylsøker til Hellas som senere opplevde tortur under oppholdet der. Det er varslet at lignende saker vil bli reist mot den norske staten.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) oppfordret i april 2011 Norge til også å stanse returer til Italia, som sliter med noen av de samme problemene som Hellas.

Norge har også fått kritikk for retur av asylsøkere med avslått asylsøknad til land som Irak, Syria og Iran. I april 2011 stanset Norge tvangsreturer til Jemen og Syria. Budsjøttene for retur av

flyktninger som har fått avslag på asylsøknaden, økte kraftig fra 2010 til 2011.

LOVENDRING Papirløse flyktninger ble et debatttema i Norge i 2010 og 2011. Saken til en ung kvinne fra Kaukasus kjent som Maria Amelie, sto i fokus. Hun hadde kommet med foreldrene til Norge som mindreårig. Foreldrene hadde fått endelig avslag på asylsøknad, og Amelie skulle egentlig ha forlatt landet da hun fylte 18 år. I januar 2011 ble Maria Amelie returnert til Russland. Saken førte til en begrenset lovendring hvor asylsøkere som var utvist fra landet, under gitte og svært begrensede rammer, kunne søke arbeids- og oppholdstillatelse i landet senere og vende tilbake.

PAPIRLØSE Samtidig ble det debatt om mennesker som oppholder seg i Norge uten nødvendige oppholdspapirer og dermed uten de rettighetene som følger med lovlig opphold. Hvor mange de er, vet ingen. Anslag spriker fra 5000 til over 18 000 personer. Asylsøkere som har fått avslag på asylsøknaden, utgjør rundt to tredeler av gruppen. Andre er ofre for trafficking eller har tidligere hatt oppholdstillatelse, men har mistet den. Noen har aldri levert asylsøknad eller registrert seg hos norske myndigheter. 1805 mindreårige har også forsvunnet fra asylmottakene i perioden 2005-2010.

Gruppen uten lovlig opphold har fått rett til grunnleggende helsetjenester, men mange er redde for å benytte seg av tilbudene fordi de frykter pågripelse og hjemsendelse. Røde Kors og Oslo bymisjon etablerte i 2010 et helsesenter som tilbyr gratis helsetjenester for papirløse. I landet for øvrig kan kravet om betaling sammen med varierende kunnskap om rettigheter gjøre det vanskelig å få de helsetjenestene hver enkelt trenger. ■



NØKKELTALL › RUSSLAND

Folketall (mill)	143
Areal km ²	17 075 200
Flyktninger fra Russland	122 401
Internt fordrevne	6 500 - 78 000
Flyktninger i Russland fra andre land	6 385
Frivillige tilbakevendinger til Russland i 2010	-
Asylsøkere fra Russland til Norge i 2010	628

Tall ved inngangen til 2011

FORTSATT MENNESKERETTIGHETSBRUDD

Væpnet konflikt, menneskerettighetsbrudd og en generell voldsutvikling i de russiske delrepublikkene Tsjetsjenia og Nord-Ossetia har tvunget mange mennesker til å flykte fra sine hjem etter Sovjetunionens kollaps. Konfliktene er fortsatt ikke løst, og situasjonen i Nord-Kaukasus har etter 2009 igjen forverret seg. Geriljakrig og vold mot sivile fra både opprørere og regjeringsstyrker øker.

FORTSATT MANGE INTERNT FORDREVNE Ifølge årsrapporten til Flyktninghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) varierer tallene på internt fordrevne fra 6500 til 78 000, men det finnes ingen offisielle tall som er pålitelige. Den føderale russiske migrasjonstjenesten rapporterer at over 6000 mennesker fra Tsjetsjenia og Nord-Ossetia har status som «tvunget til å migrere». Tallet på fordrevne kan være høyere, da en slik status kun er gyldig i fem år. Statusen er vanskelig å fornye, og kun noen få fordrevne har krav på dette. Humanitære organisasjoner anslår at det befinner seg minst 30 000 internt fordrevne bare i Tsjetsjenia. Det finnes ingen tall på fordrevne fra Kaukasus som bor andre steder i Russland.

ØKT ÅPENHET I 2010 viste Russland økt vilje til internasjonalt samarbeid om menneskerettigheter. Det er et generelt dårlig klima blant landets regjeringsinstitusjoner tilknyttet grunnleggende rettigheter. President Medvedevs uttalelser om Russlands forpliktelser til å etterleve menneskerettighetskonvensjonene har så langt ikke blitt fulgt opp med konkrete tiltak for å støtte det gryende sivile samfunnet i landet. Russland fortsetter å motarbeide Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, og myndighetene nekter å etterleve de juridiske føringene som domstolen pålegger den russiske stat. Dette skjer til tross for Russlands godkjenning av domstolens autoritet og av erstatningsutbetalinger til ofre for brudd på menneskerettighetene.

MILITÆROPERASJONEN OFFISIELT OVER Som et tegn på sin overbevisning om at det snart er fred i republikkene i Kaukasus, erklærte russiske myndigheter i 2009 at de militære operasjonene formelt var avsluttet. Men så sent som i september 2010 gjennomførte opprørere en større selvmordsbombeaksjon i Moskva. Dette førte til at debatten om effektiviteten i regjeringens antiterrorkampanje igjen ble vakt til live. Separatister og væpnede, ekstreme islamister har erklært Tsjetsjenia som krigszone helt siden Sovjetunionen gikk i oppløsning, og titusener har mistet livet etter at russiske tropper første gang ble sendt til delrepublikken i det som har blitt kalt den første tsjetsjenske krigen i 1994.

MISTET ALT De internt fordrevnes forsøk på å gjenoppbygge sine liv i egne nærområder har vist seg komplisert. Mange har fått sine hjem ødelagt av krigshandlinger eller okkupert av andre fordrevne. Atter andre har mistet all dokumentasjon som kunne bevise eierskap eller tilhørighet til hus og eiendom. Verken lokale eller føderale myndigheter har i særlig grad tilrettelagt for å hjelpe disse med å skaffe tak over hodet.

FNs komité for avskaffelse av kvinneskandiskriminering krevde i 2010 at den russiske regjeringen må fremskaffe oppdatert informasjon om situasjonen for kvinnelige fordrevne i landet. ■



NØKKELTALL > SERBIA

Folketall (mill)	9,9
Areal km ²	77 474
Flyktninger fra Serbia	199 484
Internt fordrevne	Om lag 225 000
Flyktninger i Serbia fra andre land	73 817
Frivillige tilbakevendinger til Serbia i 2010	-
Asylsøkere fra Serbia til Norge i 2010	200

Tall ved inngangen til 2011

NYTT HÅP FOR TVANGSUTSENDTE SERBERE

Iløpet av borgerkrigen mellom Kosovo og Serbia i 1999 ble 245 000 kosovoserbere og romfolk fordrevet fra sine hjem i Kosovo, enten til Serbia eller internt i Kosovo. I desember 2010 var det fremdeles 225 000 fordrevne fra Kosovo i Serbia. De fleste av dem er etniske serbere, mens om lag 15 000 er romfolk.

ROMFOLKET FORFØLGES Romfolket er fortsatt en sårbar minoritet over hele vest-Balkan, der de er ofre for systematisk diskriminering. Dette innebærer blant annet tvangsutkastelser i Serbia og manglende tilgang til grunnleggende tjenester og rettigheter i Kosovo. I mai 2010 ble den Europeiske investeringsbanken enig med serbiske myndigheter om en avtale der hovedstaden Beograd skal skaffe permanente boliger til en gruppe romfolk som ble fjernet med tvang fra en midlertidig bosetning under Gazelabroen i 2009. De tvangsfjernede beboerne bor for tiden i metallcontainere spredt rundt i flere forsteder til Beograd. I oktober 2010 ble 36 romfolk kastet ut av en annen midlertidig bosetning av politiet, uten at de fikk tilbud om alternative bosteder.

FATTIGDOM Elleve år etter den NATO-ledede krigen mot Serbia, lever fortsatt mange etniske serbere som ble fordrevet fra utbrytterrepublikken Kosovo med dårlig eller ingen tilgang til helsetjenester, utdanning, rent vann eller elektrisitet. Fattigdom florerer. Mange papirløse internt fordrevne opplever store vanskeligheter med å skaffe seg nye dokumenter for å kunne registrere seg formelt som internt fordrevne. Uten slike papirer kan de ikke kreve sine rettigheter eller få tilgang til offentlige tjenester.

Til sammen har bare rundt 17 000 fordrevne returnert til sine hjemsteder i Kosovo. Etter at Kosovo erklærte seg uavhengig i 2008, er det nesten ingen som har returnert. Den serbiske regjeringen oppfordret i begynnelsen til retur av de fordrevne, men har de siste årene satset mer og mer på lokal integrasjon der de fordrevne

bor nå. De har bygget boliger for spesielt sårbare grupper i kollektivsentre, og støttet yrkesopplæring for fordrevne. Internasjonale hjelpeorganisasjoner og frivillige organisasjoner har drevet en rekke ulike prosjekter for å bedre situasjonen for de fordrevne, spesielt de som befinner seg i marginaliserte grupper.

TVANGSRETUR I 2008, da Kosovo arbeidet med å erklære seg formelt uavhengig fra Serbia, innvilget Norge i en periode et økt antall oppholdstillatelser til serbere som kom til Norge og søkte om oppholdstillatelse. Siden har norske myndigheter satset mer på tvungen retur av asylsøkere som oppholder seg i Norge og som har fått avslag på sine søknader. I september 2010 ble 22 serbiske asylsøkere tvangsutsendt fra Vadsø tilbake til Serbia, med stort politioppbud og chartret fly. Mange var små barn. Aksjonen vakte sinne og avsky blant innbyggerne i Vadsø, der de serbiske familiene var godt integrerte.

NYTT HÅP I mars 2011 ble en ny forskrift innført i Norge. Den gir asylsøkere som har fått avslag på sine søknader og har blitt tvangsreturnert til sine hjemland, muligheten til å søke om vanlig arbeidstillatelse dersom de har et stående tilbud om ansettelse i en norsk bedrift på hånden. Mange serbere har dermed fått nytt håp om å få komme til Norge, denne gangen med ansettelse i de bedriftene de eventuelt måtte ha arbeidet i før de ble tvangsutsendt. Tvangsutsendelsene fikk for øvrig støtte fra Amnesty International, som mente at staten har rett til å tvangsutsende asylsøkere som har fått avslag på sine søknader, så fremt det er trygt for dem å returnere. ■



STENGER GRENSENE

Spania utgjør en del av den sørlige grensen til EU. I likhet med de fleste andre søreuropeiske landene har Spania hatt en nedgang i antall asylsøkere i 2010, målt mot året før. Nedgangen er del av en mangeårig trend i Spania, som er det EU-landet som har vært tidligst ute med å få kontroll over asylsøkerstrømmen. 2740 mennesker leverte søknad om asyl til spanske myndigheter i 2010, mot 3010 i 2009. Den største gruppen asylsøkere til Spania kom i 2010 fra Cuba, fulgt av Nigeria, Algerie, Guinea og Kamerun.

Sammensetningen av asylsøkere var sterkt endret fra året før, med færre afrikanske flyktninger og en økning fra Cuba og Palestina.

FÆRRE NÅR KANARIØYENE Den spanske øygruppa Kanariøyene opplevde i 2010 at antall båtflyktninger falt med 91 prosent i forhold til året før. Den fremste årsaken er at EUs grensekontrollpoliti, Frontex, har gjort en svært aktiv innsats for å stanse flyktningene fra å nå Kanariøyene. Spania undertegnet i 2006 bilaterale avtaler med Senegal og Mauritania for å stanse flyktninger på vei til Kanariøyene. Avtalene innebærer at spanske skip patruljerer utenfor Senegal. I Mauritania er det opprettet interneringsleirer for flyktninger. Her har ikke flyktningene tilgang til juridisk hjelp, og de blir sendt tilbake til andre land i regionen uten å få mulighet til å søke asyl. Frontex patruljerer også utenfor den vestafrikanske kysten, og EUs yttergrense har derfor blitt effektivt flyttet til Senegal. EUs og Spanias nærvær langt utenfor eget territorium har skapt sterke reaksjoner blant menneskerettighetsaktivister i de berørte landene.

Spania har også fått færre båtflyktninger over Middelhavet i 2010. Patruljeringen i Middelhavet fra Frontex er noe av forklaringen, men Spania har også inngått samarbeidsavtaler med Marokko og Algerie som gjør at færre flyktninger klarer å ta seg over havet derfra.

Alle disse tiltakene til sammen førte til det laveste antallet båtflyktninger til Spania på et tiår.

INTERNERING Spania har siden 2006 holdt barn som har blitt plukket opp fra båter med flyktninger, i egne barnesentre på Kanariøyene. Forholdene i disse sentrene har gjentatte ganger vært sterkt kritisert for brudd på barnas rettigheter og svært dårlige leveforhold. Human Rights Watch rapporterte sommeren 2010 at forholdene for barna har blitt noe bedret, blant annet ved at de fikk tilgang til skole og noe kontakt utenfra. Samtidig manglet barneflyktningene tilgang til å levere søknad om asyl, til varmt vann og tepper, og de levde under forhold som var under de offisielle standardene.

FN kritiserer også Spania for interneringspolitikken generelt og slår fast at mange deporteres uten å få anledning til å søke asyl.

SLAVERI Spania har et stort antall mennesker som lever i landet uten oppholdstillatelse. De økonomiske nedgangstidene har ført til kollaps i byggeindustrien, som tidligere sysselsatte mange i denne gruppen. En reportasje i den engelske avisen The Guardian i februar 2011 avslørte at et stort antall mennesker uten lovlig opphold nå arbeider i underbetalte jobber i drivhus i Sør-Spania. Her lever arbeiderne i rønner og uten noen form for rettigheter. Anti-Slavery International karakteriserer forholdene til disse arbeiderne som slaveri.

FN gikk i mars 2011 ut med kritikk av Spania for utbredt rasisme overfor immigranter, som risikerer tilfeldige arrestasjoner basert på etniske kriterier. Rapporten fra FN viser at især kvinnelige immigranter risikerer overgrep og tortur. ■



VESTENS MEST INNVANDRINGS-SKEPTISKE

En komparativ meningsmålingsstudie som sammenligner folks holdninger til innvandrere i USA, Canada og seks europeisk land, viser at britene er klart de mest skeptiske. Dette setter også preg på debatten om asyl- og innvandringspolitikken.

I mai 2010 vant de konservative parlamentsvalget i Storbritannia og dannet regjering sammen med liberaldemokratene. Den konservative statsministeren uttalte våren 2011 at manglende integrering skaper problemer, og at han ønsker å redusere antall innvandrere fra «hundretusenvis til titusenvis». Uttalelsen vakte reaksjoner, også hos regjeringspartneren liberaldemokratene. Selv om innvandring har stått i fokus for integreringsdebatten, viser en undersøkelse gjort av UK Refugee Council at folk flest i liten grad klarer å skille mellom innvandrere og asylsøkere.

Storbritannia er, i europeisk målestokk, en stor mottaker av asylsøkere. I 2010 var tallet 22 100. Antallet asylsøkere gikk ned med 28 prosent fra 2009 til 2010 og er det laveste siden 1989. Det er også langt lavere enn tallet på innvandrere.

Britiske myndigheter har de siste tiårene argumentert med at det er viktig å få ned tallet på asylsøkere, og har iverksatt en rekke tiltak, som internering, retur og redusert tilgang på velferdstjenester for å gjøre det så lite attraktivt som mulig å søke asyl.

NY INTEGRERINGS-PRAKSIS Britiske myndigheter har i en årrekke internert et stort antall asylsøkerbarn. Flere rapporter har vist at mange barn opplever interneringen som traumatiserende, og praksisen har vært skarpt kritisert. Den nye regjeringen lovet å stoppe interneringen av barn fra og med mai 2011. Flere organisasjoner som jobber med barns rettigheter, har berømmet regjeringen for dette, men er likevel bekymret for at interneringen ikke vil opphøre helt. I februar lanserte myndighetene nemlig et opplegg for

«innkvartering før uttransportering» for barnefamilier. Familiene vil fortsatt bli holdt innesperret bak høye gjerder i inntil en uke. Fra regjeringens side sies det at barn kan komme og gå som de vil, men de må ha følge når de ferdes utenfor området.

Selv om regjeringen lempet på internering av barn, utvides stadig interneringen av andre asylsøkere, selv om antallet som søker asyl går ned. I 2010 økte myndighetene igjen interneringskapasiteten.

KVINNER MISTENKELIGGJØRES Myndighetene får også kritikk for dårlig behandling av kvinner som søker asyl. I en rapport fra januar 2011 skriver den engelske menneskerettighetsorganisasjonen Asylum Aid at kvinnelige asylsøkere feilaktig, i opptil 50 prosent av tilfellene, ikke blir trodd når de hevder å ha vært utsatt for seksualisert vold. Ifølge Asylum Aid forstår ofte saksbehandlerne ikke hvorfor kvinner flykter og ser bort fra kjønnsrelatert forfølgelse som årsak til at noen har behov for asyl.

DÅRLIGERE TILGANG PÅ TJENESTER Oxfam understreker i en rapport som ble publisert i februar i år, at Storbritannia innfører stadig flere begrensninger på asylsøkeres tilgang til velferdstjenester - både under behandling av søknadene og hvis de får avslag. Rapporten fastholder at manglende tilgang på sosiale tjenester og muligheten til å skaffe seg inntekt, fører til at mange asylsøkere lever under kritikkverdige forhold. Lederen for flyktningsentret i Coventry sier at mange heller vil leve som fattige enn å returnere, og at det ikke gir den ønskede effekt å sette asylsøkere i en vanskelig situasjon for å motivere dem til å returnere til hjemlandet. ■



OVERFYLTE ASYLMOTTAK

Sverige er et av de aller største mottakslandene for asylsøkere og flyktninger i Europa. Svenske myndigheter mottok 31 820 asylsøknader i 2010, en oppgang på 32 prosent fra året før. Deler av oppgangen kan skyldes en tilsvarende nedgang i asylsøknader levert i Norge samme år. Samtidig spiller en kraftig økning av asylsøkende romfolk fra Serbia inn etter at visumplikten for serbiske statsborgere til EU-land ble opphevet mot slutten av 2009.

ROMFOLK I DRIFT 6335 serbiske statsborgere søkte om asyl i Sverige i 2010, flere enn i noe annet EU-land. Især kom det en stor bølge med romfolk høsten 2010. De oppgir diskriminering og trakassering i hjemlandet som årsak til asylsøknaden. Kun én prosent av de serbiske asylsøknadene som ble behandlet i Sverige i 2010, ble innvilget.

Ifølge serbiske myndigheter tar fattige romfolk seg til Sverige via egne busselskaper som spekulerer i å utnytte deres håp om en bedre tilværelse. Mengden av asylsøkende romfolk førte til overfylte svenske asylmottak over store deler av landet, og også at andre institusjoner, som internater og campingplasser, måtte tas i bruk for å gi dem tak over hodet. Sverige anser ikke at romfolk har spesielt behov for beskyttelse, men støtter prosjekter for skolegang til rombarn i Serbia.

AFGHANSKE MINDREÅRIGE En annen stor asylsøkergruppe til Sverige i 2010 var afghanere. Nær halvparten av disse, 1153 personer, var enslige mindreårige. Denne asylstrømmen har fortsatt i 2011. I 2010 fikk 55 prosent av de behandlede asylsøknadene fra afghanere positivt svar.

UNHCR publiserte i juni 2010 en rapport om mindreårige afghanske asylsøkere i Sverige. Studien viser at svært få av barna

hadde planer om å ende opp i Sverige, og at det var sammensatte årsaker bak flukten fra Afghanistan. Ikke alle hadde et hjem å vende tilbake til, og mange hadde opplevd grov utnyttning og overgrep i løpet av flukten. Rapporten avviste at disse barna ensidig kunne betraktes som ankerbarn, det vil si barn som er sendt i forveien for at resten av familien siden kan søke oppholdstillatelse. Rapporten anbefalte at hver enkelt søknad fortsatt må behandles individuelt.

KRITIKK FRA UNHCR Sverige har høstet kritikk for den harde tilbake-sendelsespolitikken av irakere, både fra UNHCR og fra menneskerettighetsgrupper. I januar 2011 gikk UNHCR ut med en bekymringsmelding fordi Sverige ville returnere irakiske asylsøkere som tilhører etniske og religiøse minoriteter FN regner som spesielt utsatt for forfølgelse i hjemlandet. I 2010 gikk antallet asylsøkere fra Irak til Sverige noe ned, mens andelen som fikk innvilget asyl, steg fra 23 prosent til 40 prosent. Sverige er fremdeles det europeiske landet som har returnert flest asylsøkende irakere.

Sverige endret deler av asyllovgivningen i januar 2011 for å bedre asylvernet for mennesker som blir utsatt for forfølgelse på grunn av religion eller seksuell legning. Loven kan bidra til at kristne irakere i mindre grad risikerer hjemsendelse. Det er antatt at også homofile fra muslimske land lettere kan få gjennomslag for asylsøknader i Sverige heretter.

HJELPER LIBYSKE FLYKTNINGER Svenske myndigheter var de første som tok oppfordringen fra UNHCR om å ta imot asylsøkere som var strandet ved Libyas grenser på grunn av den pågående krigen. Per midten av april 2011 var det vedtatt at 200 flyktninger som hadde måttet flykte fra Libya, ville bli gjenbosatt i Sverige. ■



NØKKELTALL › TSJEKKIA

Folketall (mill)	10,5
Areal km ²	78 866
Flyktninger fra Tsjekkia	1 977
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tsjekkia fra andre land	3 514
Frivillige tilbakevendinger til Tsjekkia i 2010	-
Asylsøkere fra Tsjekkia til Norge i 2010	2

Tall ved inngangen til 2011

ROMFOLK OG HOMOFILE DISKRIMINERES

Den økonomiske situasjonen i Tsjekkia i kjølvannet av finanskrisen har ført til en kraftig økning i arbeidsledigheten. Dette har rammet romfolket ekstra hardt og ført til økt skepsis i majoritetsbefolkningen overfor personer med rombakgrunn og innvandrere generelt. Regjeringen prioriterer i liten grad disse utfordringene og fokuserer først og fremst på økonomiske og finansielle problemer. Romfolk og innvandrergруппene blir overlatt til seg selv.

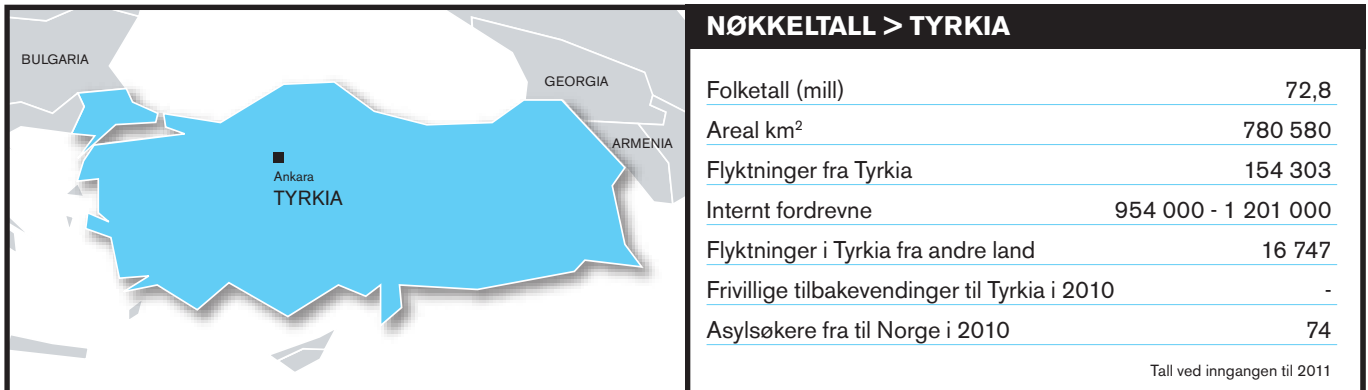
Tsjekkia hadde 460 asylsøkere i 2010. Dette er en nedgang fra året før på 66 prosent. Den største nedgangen var blant asylsøkere fra Ukraina, der 202 søkte asyl i 2009 mot 55 i 2010. Antall asylsøkere fra Tsjekkia til Canada gikk ned fra over 2000 i 2009 til nærmere null i 2010. Viktigste årsak var Canadas innføring av visumplikt for tsjekkiske borgere.

DISKRIMINERING AV ROMBARN Personer med rombakgrunn blir systematisk trakassert i Tsjekkia, ifølge Amnesty International. Det skjer på tross av at Tsjekkia har fått kritikk for dette tidligere, og at myndighetene i 2007 ble dømt av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen for diskriminering av rombarn. Barn med rombakgrunn blir plassert på skoler sammen med barn som har mindre utviklingshemninger, eller de plasseres i skoler som kun er for barn med rombakgrunn. Her er utdanningstilbudene dårligere enn ellers i Tsjekkia, og konsekvensen er at mulighetene til videre utdanning og jobbmuligheter svekkes, mener Amnesty.

TESTER HOMOFILE Tsjekkia har blitt kraftig kritisert av UNHCR for å utsette asylsøkere som hevder de er forfulgt på grunn av sin homofile legning, for en såkalt «phallogometric test». Testen går ut på at homofile asylsøkere blir koblet opp til en maskin som viser hvorvidt menns kjønnsorgan stimuleres når de blir eksponert for heteroseksuell pornografi. Hvis det viser seg at asylsøkeren blir stimulert, får vedkommende avslag på søknaden. Sexolog Ivo

Prochazka ved Institutt for sexologi i Praha sier at testen har en treffsikkerhet på 40 prosent hvis den som blir testet føler seg utilpass og stresset, i en komfortabel setting er treffsikkerheten 70 prosent. Ifølge Prochazka blir testen som oftest brukt for å hjelpe seksuelt frustrerte personer som trenger hjelp med å finne sin seksuelle tilhørighet, og i rettsaker for å avgjøre om tiltalte er pedofil eller lider av seksuell aggresjon.

KRITIKK FRA EU EUs avdeling for grunnleggende rettigheter (FRA) mener det er tvilsomt om testen kan gi et korrekt resultat, og EUs menneskerettighetskommisjon mener denne praksisen strider mot grunnleggende menneskerettigheter. Den tsjekkiske organisasjonen Aid for Refugees har de siste to årene bistått flere personer for at de skulle slippe å bli testet. Men disse personene nektet å gå til sak mot den tsjekkiske stat fordi de fryktet at det ville medføre avslag på asylsøknaden. Derfor gjennomgikk de testen og endte opp med å få asyl. Innenriksministeriet i Tsjekkia reagerer på anklagene og hevder at praksisen kun har vært brukt i mindre enn ti saker. De understreker at testen er utført med en sexolog til stede og asylsøkerens samtykke. Men den tsjekkiske menneskerettighetskommisjonøren beskriver praksisen som uverdigg. Tsjekkia er det eneste landet i EU der denne praksisen er avdekket. ■



STRENGERE GRENSEKONTROLL MOT EU

Mens tallet på asylsøkere i Europa gikk noe ned i 2010, steg det i Tyrkia. Frontex, EUs grensekontrollsystem, har intensivert samarbeidet med tyrkiske myndigheter for å få kontroll over flyktningstrømmen, noe som både har ført til at flere stanses ved grensen, og at flere registreres som asylsøkere. Tyrkia behandler ikke selv asylsøknader fra personer med opprinnelse utenfor Europa, men videregir disse til UNHCR.

INTERNET FORDREVNE Tyrkia har rundt én million internt fordrevne etter konfliktene mellom tyrkiske myndigheter og det kurdiske PKK, som startet i 1984. De aller fleste internt fordrevne er kurdere fra den sørøstlige delen av Tyrkia. Her opererer fremdeles regjeringsoppnevnte paramilitære grupper, som vokter landsbyene mot PKK-geriljaen, som kommer inn fra Irak. Begge sider er kjent for overgrep og drap og utgjør en fare for lokalbefolkningen. Det finnes også nærmere én million landminer i grenseområdene mot Syria og Irak.

De fleste internt fordrevne er i dag bosatt blant befolkningen i de fattigste områdene i tyrkiske byer. Menneskerettighetsorganisasjoner melder at de er ofre for diskriminering og brudd på menneskerettighetene.

Tyrkiske myndigheter har siden 2009 arbeidet med en omfattende plan for å bygge opp nye bosettinger for internt fordrevne i 13 provinser. Planen skal fungere som et alternativ til at de fordrevne vender tilbake til områdene de opprinnelig kommer fra. Dette har imidlertid høstet kritikk. Mange ser på planen som et eksempel på at tyrkiske myndigheter ikke anerkjenner de underliggende årsakene til det kurdiske «problemet». I tillegg har det vært reist kritikk av mangelfullt innsyn i prosessene, samt manglende sikkerhet og støtte til bosetterne. Planen berører ikke de mange internt fordrevne i byer utenfor det kurdiske kjerneområdet i sørøst.

KONFLIKTER I NÆROMRÅDET Flyktninger og asylsøkere som ønsker å komme til EU, har ofte Tyrkia som gjennomfartsland. Målet er gjerne å nå Hellas eller andre europeiske land, men siden Tyrkia ligger på veien fra land som Afghanistan og Irak, må det tyrkiske territoriet først passeres. En del av de som flykter til eller gjennom Tyrkia, blir internert i flyktningleirer. Her har det tradisjonelt vært vanskelig å få tilgang til å levere en asylsøknad. FN rapporterer imidlertid om fremgang i arbeidet med å sikre rettighetene til asylsøkere, mye takket være at Tyrkia har måttet bedre forholdene for å tilpasse seg EUs standarder. Tyrkia returnerer fortsatt en del flyktninger til utrygge forhold i nabolandene i strid med FNs råd, men tallene på slike retur har gått ned i 2010. Fremdeles blir især flyktninger fra Afghanistan og Iran holdt i interneringsleirer på ubestemt tid.

Den største gruppen asylsøkere kommer i dag fra Irak, fulgt av Iran og Afghanistan. Nærmere en femdel av alle irakere som søkte beskyttelse i Europa i 2010, leverte asylsøknaden sin i Tyrkia. Tallene var økende gjennom året, med desember 2010 som toppmåneden.

En stor gruppe mennesker lever også som statsløse eller ulovlige innvandrere i Tyrkia, men pålitelige tall for denne gruppen eksisterer ikke.

TYRKISKE ASYLSØKERE Samtidig som Tyrkia sliter med både internt fordrevne og en stor tilstrømning av flyktninger og asylsøkere, er det også tyrkere som søker asyl i andre land. I 2010 mottok vestlige land i alt 6445 asylsøknader fra tyrkiske statsborgere, ifølge tall fra UNHCR. Tyrkia ligger dermed på 13. plass som leverandør av asylsøkere. ■



EUROPAS NEST STØRSTE ASYLMOTTAKER

Tyskland er et av de europeiske landene som har opplevd en sterk økning av asylsøkere fra Serbia i 2010, hovedsakelig romfolk. Landet har kjørt en hard returpolitikk og returnerer nå også romfolk som har levd i landet i flere tiår, etter å ha inngått en avtale om repatriering med Kosovo. 12 000 romfolk sto ved utgangen av 2010 i fare for å bli tvangsreturnert.

I 2010 søkte 41 300 mennesker asyl i Tyskland. Det gjorde landet til Europas nest største mottaker av asylsøkere etter Frankrike og medførte en økning i asylsøknader på 49 prosent fra året før. Antallet asylsøkere fra Serbia, inkludert Kosovo, ble mer enn tredoblet, mens antallet asylsøkere fra Makedonia økte fra 100 i 2009 til 2400 i 2010.

Tyskland hadde også en kraftig vekst i asylsøkere fra Afghanistan, fra 3375 asylsøknader i 2009 til 5905 i 2010.

KRITIKK FOR KOSOVO-RETURER Rundt 120 000 romfolk lever i Tyskland. Mange av dem kom etter krigen på Balkan, men også nye EU-land som Bulgaria og Romania har bidratt med ny rom-innvandring.

En del romfolk fra Balkan vendte frivillig tilbake etter at krigen tok slutt, mens andre har blitt tvangsreturnert.

UNICEF kom i juli 2010 med en rapport om tvangsreturner av romfolk fra Tyskland. Her fikk Tyskland kraftig kritikk for at rombarn sendes til ekstrem fattigdom i Kosovo. UNICEF har dokumentert at returene skjer så raskt at familiene ofte ikke får med seg eiendelene eller papirene sine, som pass og andre viktige dokumenter.

BEHANDLING AV ASYLSØKERE Asylsøkere som kommer til Tyskland, kan bli internert direkte etter å ha passert grensen. Interneringen kan skje på et eget område på flyplassen, eller asylsøkeren kan sendes til en leir dersom grensen passerer over land. Interneringspolitikken er stadig omstridt.

Asylsøkere må ved ankomst fylle ut en skriftlig asylsøknad. Innholdet i søknaden forklares ikke alltid til søkere som er analfabeter eller ikke forstår språket. Dersom asylsøkeren trenger oversetter, må han betale for dette selv. Asylsøkeren kan også risikere å måtte betale en fast månedlig sum til advokaten mens asylprosessen pågår og før eventuelt vedtak om støtte til fri rettshjelp. Krav om betaling av advokat kan også fremsettes mot asylsøkeren i opptil fire år etter et endelig asylvedtak.

Enkelte delstater kan det ta opptil et år å få svar på en søknad om støtte til juridisk bistand i asylprosessen, ifølge en undersøkelse fra organisasjonen European Council on Refugees and Exiles (ECRE). I praksis kan denne ordningen føre til at asylsøkere ikke har råd til å betale for den bistanden de trenger.

BARNEKONVENSJONEN Tyskland valgte i 2010 å fjerne de reservasjonene mot deler av Barnekonvensjonen de har hatt siden ratifiseringen i 1992. Med det fikk også barn av asylsøkere og innvandrere samme rettigheter som andre barn. De kan blant annet ikke interneres lenger, og det må tas særlige hensyn til mindreårige i asylsøkerprosesser.

I mars 2011 innførte tyske myndigheter en del endringer i immigrasjonslovene. Unge, «velintegrerte» immigranter mellom 15 og 21 år som har bodd i Tyskland i minst seks år og samtidig gått på skole, kan heretter få egen oppholdstillatelse uavhengig av foreldrenes status.

Samtidig som mindreårige migranter har fått flere rettigheter i Tyskland, er lovverket skjerpet på andre områder. For å oppnå permanent oppholdstillatelse kreves det nå et integrasjonskurs med bestått eksamen. I kurset ligger også skjerpede krav til tysk kunnskaper. ■



NØKKELTALL › UNGARN

Folketall (mill)	10
Areal km ²	93 030
Flyktninger fra Ungarn	4 996
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Ungarn fra andre land	5 781
Frivillige tilbakevendinger til Ungarn i 2010	-
Asylsøkere fra Ungarn til Norge i 2010	4

Tall ved inngangen til 2011

NY REGJERING, STRAMMERE POLITIKK

Valget i Ungarn i april 2010 førte til at de konservative tok over regjeringmakten fra sosialistene. Det som vakte mest oppsikt, var likevel at det nasjonalistiske partiet Jobbik fikk 17 prosent av stemmene og 26 seter i nasjonalforsamlingen. I valgkampen spilte partiet blant annet på skepsisen mange ungarere har til romfolket.

FORMANNSKAP I EU Ungarn hadde formannskapet i EU i første halvdel av 2011. Formannskapsperioden ble preget av kontroversen rundt Ungarns forslag til ny medielov, som innebar innskrenkninger i pressefriheten. I en kommentar til formannskapet kritiserte Amnesty International i april 2011 Ungarn for å være et dårlig forbilde når det gjelder menneskerettighetene. I tillegg til medie-loven pekte Amnesty på omfattende trakassering av rombefolkningen og manglende oppfølging av arbeidet med å styrke en felles europeisk asylpolitikk.

NYTT POLITISK LANDSKAP Romfolk i Ungarn utsettes for omfattende diskriminering og får ofte skylden for kriminalitetsproblemer. De siste årene har det vært en markant økning i voldsepisoder rettet mot romfolk. Arbeidsledigheten blant denne gruppen er høy og mange er avhengig av sosiale ytelser. Den vanskelige situasjonen førte i 2009 til at mange ungarske romfolk søkte asyl i Europa og Canada. Den nye regjeringen har nå planer om å kutte kraftig i sosiale ytelser og trygdeordninger. Skjer det, vil situasjonen bli enda vanskeligere for romfolk.

Ungarn har fra 2009 til 2010 hatt nærmest en halvering av antall asylsøkere, med en nedgang fra 4670 til 2460 søknader. Mye av nedgangen skyldes at antall asylsøkere fra Serbia har gått ned med 73 prosent.

Det har også vært en liten nedgang i antall asylsøkere fra Ungarn til andre land. De aller fleste ungarske asylsøkere reiser til Canada. I 2010 søkte 2350 ungarere, de fleste romfolk, asyl i Canada.

OVERDIG INTERNERING I slutten av desember 2010 utvidet den konservative regjeringen tiden en asylsøker kan holdes internert, fra 6 måneder til 12 måneder. I en rapport fra den ungarske Helsingforskomiteen (HHC) kritiseres ungarske myndigheter for sin interneringspraksis og for forholdene i sentrene.

I perioden fra april til juni 2010 ble 11 nye interneringssentre åpnet. Flere av dem ble opprettet i løpet av få dager, de ble holdt hemmelig selv innen politiet, og uten at organisasjoner som jobber på feltet, ble informert.

På flere av sentrene får asylsøkerne for lite og dårlig mat. I tillegg er de sanitære forholdene dårlige, og de internerte overvåkes på toalettet og i dusjen. De ansatte får ingen opplæring, og mange kan ingen fremmedspråk. Asylsøkerne blir behandlet som kriminelle og får kun lov til å være utenfor cellen noen få timer hver dag. De som blir syke, får bare tildelt sovemedisin eller beroligende midler, ifølge rapporter.

SENDER BARN TIL TORTUR I desember 2010 kom Human Rights Watch (HRW) med en rapport som kritiserer Ungarns behandling av asiatiske asylsøkere og innvandrere som kommer over grensen fra Ukraina. Ifølge rapporten sendes personer tilbake til Ukraina uten å få mulighet til å søke asyl. Grensmyndigheter beskyldes også for å lure nyankomne til å underskrive dokumenter de ikke forstår, for så å bli sendt tilbake over grensen. Ungarn har også returnert barn uten ledsager, noe som er i strid med internasjonale avtaler som Ungarn har forpliktet seg til. I HRWs rapport kommer det også fram anklager om at enkelte barn blir torturert etter at de er sendt tilbake til Ukraina. ■

INNHold >> STATISTIKK

135	På flukt verden over
140	Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2002-2011
140	Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland
140	Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland
141	Land hvor flest mennesker er drevet på flukt
142	Totalt antall flyktninger, 1999-2011
142	Flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland
142	Flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland
143	Viktigste opprinnelsesland for flyktninger
144	Land med flest internt fordrevne
145	Internt fordrevne fordelt på verdensdel
145	Største frivillige tilbakevendinger fra eksil til hjemlandet i 2010
146	Flyktninger som andel av befolkningen
147	Asylsøkere til industriland i 2010
147	Asylsøkere til industriland i 2005-2010
148	Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2010
148	Asylsøkere til Norge i 2001-2010
149	Asylsøkere til Norge i 2010 etter nasjonalitet
150	Overføringsflyktninger til Norge i 2010
150	Vedtak om beskyttelse, 2010
151	Antall fordrevet som følge av naturkatastrofer i 2010 etter type katastrofe
151	Totalt antall fordrevet av naturkatastrofer etter verdensdel
151	Totalt antall fordrevet etter type naturkatastrofe
152	Fordrivelse som følge av naturkatastrofer i 2010
154	Om statistikkene

På flukt verden over

Land	Folke- tall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet leveal- der ²⁾	Brutto nasjonal- inntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall mennesker som har flyktet til landet ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktnin- ger som har flyktet til lan- det ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
AFRIKA							
Algerie ⁸⁾	35,5	72,9	4 420	94 448		Ukjent antall	8 361
Angola	19,0	48,1	3 750	19 396	49 %	Ukjent antall	135 578
Benin	8,9	62,3	750	7 240	42 %		669
Botswana	2,0	55,5	6 260	3 235	37 %		241
Burkina Faso	16,5	53,7	510	1 065	47 %		1 643
Burundi	8,4	51,4	150	41 427	51 %	Inntil 100 000	91 571
Den sentralafrikanske republikk	4,4	47,7	450	22 793	47 %	192 000	166 412
Djibouti	0,9	56,1	1 280	15 836			798
Egypt	81,1	70,5	2 070	109 359	47 %		8 500
Ekvatorial-Guinea	0,7	51,0	12 420				358
Elfenbenskysten	19,7	58,4	1 070	26 474	54 %	Ukjent antall	47 552
Eritrea	5,3	60,4	320	4 946	44 %	Om lag 10 000	236 035
Etiopia	83,0	56,1	330	155 323	48 %	Om lag 300 000	117 704
Gabon	1,5	61,3	7 370	13 147	46 %		202
Gambia	1,7	56,6	440	8 452	52 %		3 240
Ghana	24,4	57,1	1 190	14 577	48 %		22 206
Guinea	10,0	58,9	370	14 877	52 %		14 561
Guinea-Bissau	1,5	48,6	510	8 009	54 %		1 462
Kamerun	19,6	51,7	1 190	106 658	52 %		16 909
Kapp Verde	0,5	71,9	3 010				35
Kenya	40,5	55,6	760	430 871	49 %	Om lag 250 000	10 265
Komorene	0,7	66,2	810				381
Kongo-Brazzaville	4,0	53,9	2 080	138 636	51 %	Inntil 7800	23 664
Kongo-DR	66,0	48,0	160	167 268	49 %	Om lag 1 700 000	519 589
Lesotho	2,2	45,9	980	0			16
Liberia	4,0	59,1	160	24 771	54 %	Ukjent antall	72 024
Libya	6,4	74,5	12 020	11 117	44 %		2 875
Madagaskar	20,7	61,2	430	0			292
Malawi	14,9	54,6	290	15 102	47 %		239
Mali	15,4	49,2	680	15 261	44 %		4 060
Marokko	32,0	71,8	2 770	1 072	32 %		3 098
Mauritania	3,5	57,3	990	26 958			38 472
Mauritius	1,3	72,1	7 250				71
Mosambik	23,4	48,4	440	9 991	46 %		150
Namibia	2,3	62,1	4 270	8 675	47 %		1 364
Niger	15,5	52,5	340	332	45 %	Ukjent antall	1 120
Nigeria	158,4	48,4	1 190	10 562	50 %	Ukjent antall	27 311
Rwanda	10,6	51,1	490	55 688	55 %	Ukjent antall	125 130
São Tomé og Príncipe	0,2	66,1	1 130	0			33
Senegal	12,4	56,2	1 040	22 849	50 %	10 000 - 40 000	17 770
Seychellene	0,1	73,0	8 480				53
Sierra Leone	5,9	48,2	340	8 573	50 %		12 664
Somalia	9,3	50,4	220	26 048	49 %	Om lag 1 500 000	792 914
Sudan	43,6	58,9	1 220	184 354	51 %	4 500 000 - 5 200 000	410 984
Swaziland	1,2	47,0	2 470	759			88

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall mennesker som har flyktet til landet ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger som har flyktet til landet ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
Sør-Afrika	50,1	52,0	5 760	229 601			594
Tanzania	44,8	56,9	500	110 533	51 %		1 356
Togo	6,0	63,3	440	14 202	53 %	Ukjent antall	19 350
Tsjad	11,2	49,2	600	348 049	57 %	171 000	56 419
Tunisia	10,5	74,3	3 720	112	45 %		2 731
Uganda	33,4	54,1	460	156 605	49 %	Minst 166 000	7 378
Vest-Sahara	0,5	60,0					116 442
Zambia	13,1	47,3	960	48 182	48 %		286
Zimbabwe	12,6	47,0	360	4 851	46 %	570 000 - 1 000 000	25 096

AMERIKA							
Antigua og Barbuda	0,1	75,0	12 130				61
Argentina	40,4	75,7	7 550	4 223			647
Aruba	0,1	75,7	24 625	1			1
Bahamas	0,3	74,4	20 711	37	39 %		47
Barbados	0,3	77,7	14 051				95
Belize	0,3	76,9	4 356	164			33
Bermuda	0,01	80,7	101 346				1
Bolivia	9,9	66,3	1 630	736	42 %		720
Bonaire	0,01			1			
Brasil	195,0	72,9	8 070	5 229	30 %		1 243
Canada	34,0	81,0	41 980	216 574			95
Cayman Islands	0,1	80,7	54 827	5			1
Chile	17,1	78,8	9 470	1 895			1 336
Colombia	46,3	73,4	4 990	379	33 %	3 600 000 - 5 200 000	455 531
Costa Rica	4,7	79,1	6 260	19 880	42 %		428
Cuba	11,3	79,0	5 437	422	3 %		11 696
Curacau	0,1	76,0	15 000	9	57 %		
De Britiske Jomfruøyene	0,02	77,6	57 626	2			
Den dominikanske republikk	9,9	72,8	4 550	2358	50 %		640
Dominica	0,1	75,0	4 900	0			70
Ecuador	14,5	75,4	3 970	171 136	48 %		1 061
El Salvador	6,2	72,0	3 370	56	34 %		6 519
Fransk Guyana	0,2	78,0					1
Grenada	0,1	75,8	5 580	3			409
Guatemala	14,4	70,8	2 650	140	50 %	Ukjent antall	6 700
Guyana	0,8	67,9	2 660	7	57 %		920
Haiti	10,0	61,7	626	4			33 094
Honduras	7,6	72,6	1 800	14	29 %		2 099
Jamaica	2,7	72,3	4 590	21	33 %		1 618
Mexico	113,4	76,7	8 960	1 567	34 %	Om lag 120 000	16 776
Montserrat	0,01	73,1	8 897	14			
Nicaragua	5,8	73,8	1 000	76	34 %		1 567
Panama	3,5	76,0	6 570	17 552	44 %		150
Paraguay	6,5	72,3	2 250	115	35 %		110
Peru	29,1	73,7	4 200	1 410	38 %	Om lag 150 000	10 609
Saint Kitts og Nevis	0,1	74,0	10 150	0			20

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall mennesker som har flyktet til landet ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger som har flyktet til landet ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
Saint Lucia	0,2	74,2	5 190	6			1 018
Saint Maarten	0,1	75,5		4			
Saint Vincent og Grenadinene	0,1	72,0	5 130	0			1 993
Surinam	0,5	69,4	5 707	8	0 %		32
Trinidad og Tobago	1,3	69,9	16 700	131	24 %		401
Turks and Caicos Islands	0,04	79,1					3
Uruguay	3,4	76,7	9 010	229	34 %		237
USA	308,7	79,6	46 360	270 859			3 901
Venezuela	29,0	74,2	10 090	217 406	48 %		7 308

ASIA							
Afghanistan	31,4	44,6	457	6464	50 %	Om lag 352 000	3 091 812
Bahrain	1,3	76,0	24 409	234	48 %		113
Bangladesh	164,4	66,9	580	229 253		Ukjent antall	16 557
Bhutan	0,7	66,8	2 020				76 091
Brunei	0,4	77,4	26 385	0			2
De forente arabiske emirater	7,5	77,7	54 138	624	47 %		453
Det palestinske området	4,0	73,9		1 910 677		Minst 160 000	4 916 720
Filippinene	93,3	72,3	1 790	316	31 %	Minst 15 000	1 645
Hong Kong	7,1	82,5	31 570	640	32 %		100
India	1224,6	64,4	1 220	188 567	49 %	Minst 650 000	21 645
Indonesia	232,5	71,5	2 050	2 882	23 %	Om lag 200 000	17 348
Irak ⁹⁾	31,7	68,5	2 210	37 728	49 %	2 800 000	1 713 506
Iran	74,0	71,9	4 530	1 075 141			84 817
Israel	7,4	82,1	25 790	31 046		Ukjent antall	2 099
Japan	126,5	83,2	38 080	5 664	36 %		160
Jemen	24,1	63,9	1 060	192 649	37 %	Om lag 250 000	2 703
Jordan ⁹⁾	6,2	73,1	3 980	2 457 869	49 %		2 875
Kambodsja	14,1	62,2	650	180	45 %		16 451
Kasakhstan	16,0	65,4	6 920	4 720			4 377
Kina	1341,3	73,5	3 650	301 108	48 %		192 342
Kirgisistan	5,3	68,4	870	3012	50 %	Om lag 75 000	4 306
Kuwait	2,7	77,9	36 668	3 459	47 %		1 085
Laos	6,2	65,9	880	0		Ukjent antall	8 485
Libanon	4,2	72,4	8 060	436 537	39 %	Minst 76 000	17 387
Macao	0,5	84,4	39 550	9			10
Malaysia	28,4	74,7	7 350	92 855	31 %		680
Maldivene	0,3	72,3	3 970				22
Mongolia	2,7	67,3	1 630	13	50 %		3 525
Myanmar (Burma)	47,9	62,7	380	0		Minst 446 000	437 970
Nepal	30,0	67,5	440	90 746	49 %	Om lag 50 000	7 066
Nord-Korea	24,3	67,7					1 194
Oman	2,8	76,1	18 876	91	60 %		71
Pakistan	184,8	67,2	1 000	1 902 716	47 %	Minst 980 000	59 965
Qatar	1,8	76,0	69 754	67	53 %		119
Saudi-Arabia	27,4	73,3	17 210	669	42 %		747

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall mennesker som har flyktet til landet ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger som har flyktet til landet ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
Singapore	5,1	80,7	37 220	7	43 %		89
Sri Lanka	20,9	74,4	1 990	361	36 %	Minst 327 000	149 637
Syria ⁹⁾	20,4	74,6	2 410	1 485 618	47 %	433 000	28 204
Sør-Korea	48,2	79,8	19 830	1070	32 %		825
Tadsjikistan	6,9	67,3	700	4 787			908
Thailand	69,1	69,3	3 760	106 925	50 %		584
Tibetanere ¹⁰⁾							15 084
Turkmenistan	5,0	65,3	3 420	62	53 %	Ukjent antall	804
Usbekistan	27,4	68,2	1 100	311	44 %	Om lag 3400	10 457
Vietnam	87,8	74,9	1 000	1 928	52 %		339 827
Øst-Timor	1,1	62,1	593	5	0 %	Ukjent antall	9

EUROPA							
Albania	3,2	76,9	4 000	99	37 %		16 128
Andorra	0,1	80,8	43 770				8
Armenia	3,1	74,2	3 100	3 319	52 %	Minst 8000	20 483
Aserbajdsjan	9,2	70,8	4 840	1 908	44 %	Inntil 593 000	18 819
Belgia	10,7	80,3	45 270	36 180	42 %		92
Bosnia-Hercegovina	3,8	75,5	4 700	7 169	50 %	113 400	64 351
Bulgaria	7,5	73,7	6 060	6 942			2 687
Danmark	5,6	78,7	59 060	21 285			13
Estland	1,3	73,7	14 060	49	8 %		258
Finland	5,4	80,1	45 940	10 821			8
Frankrike	62,8	81,6	42 620	249 263	42 %		136
Georgia	4,4	72,0	2 530	683	50 %	Inntil 258 000	17 812
Gibraltar	0,1	78,7					2
Hellas	11,4	79,7	29 040	57 168			88
Hviterussland	9,6	69,6	5 560	655	41 %		6 480
Irland	4,5	80,3	44 280	14 236			15
Island	0,3	82,1	43 430	122			6
Italia	60,6	81,4	35 110	60 473			104
Kosovo ¹¹⁾	2,3	69,0	3 240			18 300	
Kroatia	4,4	76,7	13 770	1 017	47 %	2 300	66 216
Kypros	1,1	80,0	30 480	8 790		Inntil 208 000	16
Latvia	2,3	73,0	12 390	121	28 %		896
Liechtenstein	0,04	80,0	136 630	136			1
Litauen	3,3	72,1	11 410	874			639
Luxembourg	0,5	79,9	76 710	3 950			1
Makedonia	2,0	74,5	4 400	1 559	51 %	650	10 739
Malta	0,4	80,0	18 360	7 431	6 %		7
Moldova	3,6	68,9	1 560	229	32 %		6 833
Monaco	0,03	89,7	197 590	1			2
Montenegro	0,6	74,6	6 650	16 369	51 %		3 431
Nederland	16,6	80,3	48 460	88 014			77
Norge	4,9	81,0	84 640	52 733			7
Polen	38,3	76,0	12 260	17 681			1 920
Portugal	10,7	79,1	21 910	456			94

Land	Folke-tall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonal-inntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall mennesker som har flyktet til landet ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger som har flyktet til landet ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
Romania	21,9	73,2	8 330	1 409			4 258
Russland	143,0	67,2	9 340	6 385		6500 - 78 000	122 401
San Marino	0,03	83,0	54 104				2
Serbia ¹¹⁾	9,9	74,4	6 000	73 817	52 %	Om lag 225 000	199 484
Slovakia	5,5	75,1	16 130	728	14 %		585
Slovenia	2,0	78,8	23 520	435	20 %		54
Spania	46,1	81,3	32 120	6 535			112
Storbritannia	62,0	79,8	41 370	253 030			199
Sveits	7,7	82,2	65 430	61 729	43 %		20
Sverige	9,4	81,3	48 840	101 264			53
Tsjekkia	10,5	76,9	17 310	3 514			1 977
Tyrkia	72,8	72,2	8 720	16 747	43 %	954 000 - 1 201 000	154 303
Tyskland	82,3	80,2	42 450	646 260	43 %		200
Ukraina	45,4	68,4	2 800	6 003	32 %		26 370
Ungarn	10,0	73,9	12 980	5 781			4 996
Østerrike	8,4	80,4	46 450	68 255			13
OSEANIA							
Australia	22,3	81,9	43 770	25 565			47
Cook Islands	0,02	74,7	9 749				2
Fiji	0,9	69,2	3 840	7			2 151
Kiribati	0,1	61,0	1 830				37
Mikronesia	0,1	69,0	2 500				0
New Zealand	4,4	80,6	28 810	2 523			19
Palau	0,02	69,0	6 220	0			0
Papua Ny-Guinea	6,9	61,6	1 180	9 699	48 %		131
Salomonøyene	0,5	67,0	910	0			75
Samoa	0,2	72,2	2 840				3
Tonga	0,1	72,1	3 260	3			16
Vanuatu	0,2	70,8	2 620	4			3
Statsløse							21 069
Diverse							442 078

¹⁾ Kilde: FNs statistikkavdeling, UNSD. Tallene er anslag for 2009. For Montserrat og Curacao er tallene hentet fra CIA Factbook. For Bonaire er tallet hentet fra Store Norske Leksikon.

²⁾ Kilde: FNs utviklingsprogramms rapport om menneskelig utvikling, Human Development Report 2010 (HDR2010). For Seychelles, Vest-Sahara, Antigua og Barbuda, Curacao, Dominica, Fransk Guyana, Montserrat, St. Kitts-Nevis, Kosovo, San Marino, Kiribati, Palau, Aruba og Bermuda er tallene hentet fra CIA World Factbook.

³⁾ Kilde: Verdensbanken 2009. For Cuba, De britiske jomfruøyene, Haiti, Surinam, Brunei, Nord-Korea, Øst-Timor, Andorra, San Marino, Bahrain, Kuwait, Montserrat, Oman, Qatar, Cook Islands, Myanmar (Burma) og Somalia er tallene hentet fra FNs statistikkavdeling, UNSD. For Curacao og Saint Maarten er tallene hentet fra CIA Factbook og kan variere noe i året tallet er hentet fra.

⁴⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere som har kommet fra andre land. Tallene inkluderer personer i en fluktlignende situasjon, selv om deres flyktningstatus ikke er formelt avklart, samt asylsøkere som ennå ikke har fått sin søknad endelig behandlet. Tallene for industriland er basert på antall asylsøkere som har fått opphold de siste ti årene. Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er fra årsskiftet 2010/2011 for UNHCR og per 30. juni 2010 for UNRWA.

⁵⁾ Det er ikke tilgjengelig informasjon fra alle land. For enkelte land er det kun demografiske data for deler av flyktningbefolkningen. Kilde: UNHCR

⁶⁾ Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). For de fleste lands vedkommende er tallene fra 2010. For enkelte land er tallene noe eldre. Der det er oppgitt to tall, varierer anslagene fra ulike kilder. I noen land endrer situasjonen seg raskt, så antallet internt fordrevne i dag kan avvike fra det som er oppgitt i tabellen. For forklaring på de ulike anslagene, samt primærkilder, se www.

internal-displacement.org <<http://www.internal-displacement.org>>. I noen land er det umulig å tallfeste anslag over internt fordrevne til tross for at man vet at et betydelig antall er fordrevet. I disse tilfellene vil det stå «ukjent antall».

⁷⁾ Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er per 30. juni 2010.

⁸⁾ I følge myndighetene i Algerie er det anslagsvis 165 000 saharaviske flyktninger i Tondouf-leirene.

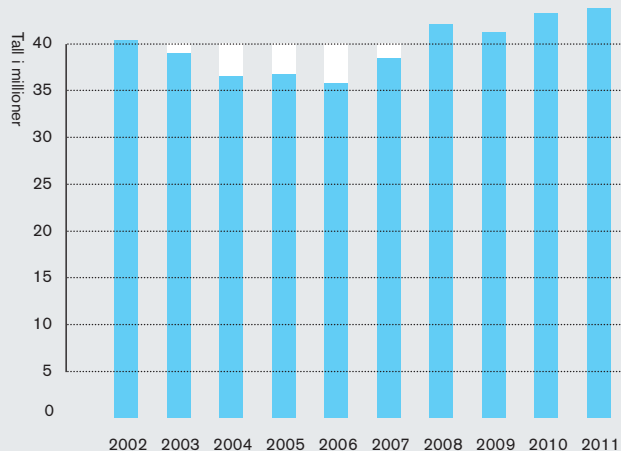
⁹⁾ Tallet på irakiske flyktninger i Jordan og Syria er basert på respektive myndigheters rapportering.

¹⁰⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

¹¹⁾ Flyktningtallene for Serbia inkluderer Kosovo.

Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2002-2011 ¹⁾

År	Antall i millioner
2002	40,3
2003	38,9
2004	36,5
2005	36,7
2006	35,7
2007	38,4
2008	42,0
2009	41,2
2010	43,2
2011	43,7



¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene fra 2008 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2010 og 2011 inkluderer tallet også asylsøkere som ennå ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjorde 837 000 i 2010. Kilde for internt fordrevne er Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	13,8
Amerika	6,3
Asia ²⁾	19,2
Europa	4,3
Verden totalt ³⁾	43,7

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2011. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ Avviket skyldes avrunding.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	14,3
Amerika	6,0
Asia ²⁾	19,9
Europa	3,2
Diverse / Statsløse	0,5
Verden totalt ³⁾	43,7

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2011. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ Avviket skyldes avrunding.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Land hvor flest mennesker er drevet på flukt ¹⁾

Land	Antall
Colombia	4 056 000 - 5 656 000
Sudan	Om lag 5 611 000
Det palestinske området	Minst 5 077 000
Irak	4 514 000
Afghanistan	Om lag 3 444 000
Somalia	Om lag 2 293 000
Kongo-DR	Om lag 2 220 000
Tyrkia	1 108 000 - 1 355 000
Pakistan	Minst 1 040 000
Zimbabwe	595 000 - 1 025 000
Myanmar (Burma)	Minst 884 000
India	Minst 672 000
Aserbajdsjan	Inntil 612 000
Sri Lanka	Minst 477 000
Syria	461 000
Serbia	Om lag 424 000
Etiopia	Om lag 418 000
Den sentralafrikanske republikk	Inntil 358 000
Vietnam	340 000
Georgia	Inntil 276 000
Kenya	Om lag 260 000
Jemen	Om lag 253 000
Eritrea	Om lag 246 000
Tsjad	227 000
Indonesia	Om lag 217 000

Land	Antall
Kypros	Inntil 208 000
Russland	129 000 - 200 000
Kina	192 000
Burundi	Inntil 192 000
Bosnia-Hercegovina	178 000
Uganda	Minst 173 000
Peru	Om lag 161 000
Mexico	Om lag 137 000
Angola ²⁾	136 000
Rwanda ²⁾	125 000
Vest-Sahara	116 000
Libanon	Minst 93 000
Iran	85 000
Kirgisistan	Om lag 79 000
Bhutan	76 000
Liberia ²⁾	72 000
Kroatia	68 000
Senegal	28 000 - 58 000
Nepal	Om lag 57 000
Elfenbenskysten ²⁾	48 000

¹⁾ Omfatter både internt fordrevne i landet og mennesker som har flyktet fra landet, ved inngangen til 2011. Landene er rangert etter høyeste anslag.

²⁾ Tallet viser bare antall flyktninger. I tillegg finnes det et ukjent antall internt fordrevne.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Totalt antall flyktninger, 1999-2011 ¹⁾

År	Antall i millioner
1999	13,5
2000	14,1
2001	14,5
2002	14,9
2003	13,0
2004	11,9
2005	11,5
2006	12,0
2007	13,9
2008	16,0
2009	15,2
2010	16,1
2011	16,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år og omfatter bare de som har flyktet ut av landet. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene for 2008 og framover baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare. I 2010 og 2011 inkluderer tallet også asylsøkere som ennå ikke har fått søknaden endelig behandlet. Dette utgjorde 837 000 i 2010.

Flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	3,2
Amerika	0,6
Asia ²⁾	11,3
Europa	0,8
Diverse / Statsløse	0,5
Verden totalt ³⁾	16,2

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2011.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ Avviket skyldes avrunding.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

Flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	2,7
Amerika	0,9
Asia ²⁾	10,6
Europa	1,9
Verden totalt ³⁾	16,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til 2011 og omfatter bare de som har flyktet ut av landet.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ Avviket skyldes avrunding.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Viktigste opprinnelsesland for flyktninger ¹⁾

Land	Antall flyktninger
Det palestinske området ²⁾	4 916 720
Afghanistan	3 091 812
Irak	1 713 506
Somalia	792 914
Kongo-DR	519 589
Colombia	455 531
Myanmar (Burma)	437 970
Sudan	410 984
Vietnam	339 827
Eritrea	236 035
Serbia	199 484
Kina	192 342
Den sentralafrikanske republikk	166 412
Tyrkia	154 303
Sri Lanka	149 637
Angola	135 578
Rwanda	125 130
Russland	122 401
Etiopia	117 704
Vest-Sahara	116 442
Burundi	91 571
Iran	84 817
Bhutan	76 091
Liberia	72 024
Kroatia	66 216
Bosnia-Hercegovina	64 351
Pakistan	59 965
Tsjad	56 419
Elfenbenskysten	47 552
Mauritania	38 472
Haiti	33 094
Syria	28 204

Land	Antall flyktninger
Nigeria	27 311
Ukraina	26 370
Zimbabwe	25 096
Kongo-Brazzaville	23 664
Ghana	22 206
India	21 645
Armenia	20 483
Togo	19 350
Aserbajdsjan	18 819
Georgia	17 812
Senegal	17 770
Libanon	17 387
Indonesia	17 348
Kamerun	16 909
Mexico	16 776
Bangladesh	16 557
Kambodsja	16 451
Albania	16 128
Tibetanere ³⁾	15 084
Guinea	14 561
Sierra Leone	12 664
Cuba	11 696
Makedonia	10 739
Peru	10 609
Usbekistan	10 457
Kenya	10 265

¹⁾ Tallene er ved inngangen til 2011.

²⁾ Tallene omfatter 4 820 229 palestinske flyktninger som er registrert av FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) samt 96 491 som er registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). UNRWA-tallene gjelder både palestinere som har flyktet fra Israel og Det palestinske området. UNRWA-tallene er per 30. juni 2010.

³⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Land med flest internt fordrevne ¹⁾

Land	Antall internt fordrevne
Sudan	4 500 000 - 5 200 000
Colombia	3 600 000 - 5 200 000
Irak	2 800 000
DR Kongo	Om lag 1 700 000
Somalia	Om lag 1 500 000
Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Pakistan	Minst 980 000
Zimbabwe	570 000 - 1 000 000
India	Minst 650 000
Aserbajdsjan	Inntil 593 000
Myanmar (Burma)	Minst 446 000
Syria	Minst 433 000
Afghanistan	Minst 352 000
Sri Lanka	Minst 327 000
Etiopia	Om lag 300 000
Georgia	Inntil 258 000
Jemen	Om lag 250 000
Serbia	Inntil 225 000
Kypros	Opptil 208 000
Indonesia	Inntil 200 000
Den sentralafrikanske republikk	192 000
Tsjad	171 000
Uganda	Minst 166 000
Det palestinske området	Minst 160 000
Peru	Om lag 150 000
Mexico	Om lag 120 000
Bosnia-Hercegovina	113 400
Burundi	Inntil 100 000
Russland	6500 - 78 000

Land	Antall internt fordrevne
Kirgisistan	Om lag 75 000
Libanon	Minst 76 000
Nepal	Om lag 50 000
Senegal	10 000 - 40 000
Filippinene	Minst 15 000
Eritrea	Om lag 10 000
Angola	Ukjent antall
Bangladesh	Ukjent antall
Laos	Ukjent antall
Guatemala	Ukjent antall
Israel	Ukjent antall
Algerie	Ukjent antall
Liberia	Ukjent antall
Elfenbenskysten	Ukjent antall
Togo	Ukjent antall
Niger	Ukjent antall
Nigeria	Ukjent antall
Rwanda	Ukjent antall
Øst-Timor	Ukjent antall
Turkmenistan	Ukjent antall

¹⁾ Flyktninghjelpens dokumentasjonssenter for internt fordrevne - Internal Displacement Monitoring Centre - samler dokumentasjon om internt fordrevne over hele verden, basert på en rekke ulike kilder. I mange land er det svært vanskelig å få oversikt over antallet internt fordrevne, og de fleste tallene i denne oversikten er anslag. For forklaring til de ulike anslagene, samt primærkilder, se www.internal-displacement.org. Tallene omfatter bare mennesker som er fordrevet på grunn av krig og konflikt, og ikke mennesker som er rammet av naturkatastrofer. For de landene som står oppført med to tall, skyldes dette at ulike kilder har ulike anslag. Tallene er ved inngangen til 2011. Landene er rangert etter høyeste anslag.

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

Internt fordrevne fordelt på verdensdel ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	11,1
Amerika	5,4
Asia ²⁾	8,6
Europa	2,4
Verden totalt	27,5

¹⁾ Tallene er anslag ved inngangen til 2011

²⁾ Inkluderer Midtøsten

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

Største frivillige tilbakevendinger fra eksil til hjemlandet i 2010 ¹⁾

Tilbakevending til	Tilbakevending fra	Antall
Afghanistan	Pakistan	109 380
Afghanistan	Iran	8 490
Sudan	Uganda	2 670
Sudan	Tsjad	4 000
DR Kongo	Uganda	6 180
DR Kongo	Zambia	9 270
DR Kongo	Burundi	1 100
Irak	Iran	1 660
Irak	diverse land	26 410
Rwanda	DR Kongo	10 810
Liberia	Elfenbenskysten	920
Mauritania	Senegal	1 390
Sri Lanka	India	5 040
Kroatia	Bosnia-Hercegovina	3 640
Burundi	DR Kongo	1 010

¹⁾ Tabellen viser de største gruppene flyktninger som har vendt frivillig tilbake til hjemlandet fra eksil og har blitt registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Kun grupper på 500 personer eller mer er inkludert i tabellen. Det totale antallet tilbakevendinger er imidlertid høyere, fordi mange flyktninger vender hjem på egen hånd uten at det registreres av UNHCR. Tallene er avrundet til nærmeste tital.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Flyktninger som andel av befolkningen ¹⁾

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Det palestinske området	4,0	1 910 677	47,77 %
Jordan	6,2	2 457 869	39,64 %
Libanon	4,2	436 537	10,39 %
Syria	20,4	1 485 618	7,28 %
Kongo-Brazzaville	4,0	138 636	3,47 %
Tsjad	11,2	348 049	3,11 %
Montenegro	0,6	16 369	2,73 %
Malta	0,4	7 431	1,86 %
Djibouti	0,9	15 836	1,76 %
Iran	74,0	1 075 141	1,45 %
Ecuador	14,5	171 136	1,18 %
Sverige	9,4	101 264	1,08 %
Norge	4,9	52 733	1,08 %
Kenya	40,5	430 871	1,06 %
Pakistan	184,8	1 902 716	1,03 %
Gabon	1,5	13 147	0,88 %
Østerrike	8,4	68 255	0,81 %
Sveits	7,7	61 729	0,80 %
Jemen	24,1	192 649	0,80 %
Kypros	1,1	8 790	0,80 %
Luxembourg	0,5	3 950	0,79 %
Tyskland	82,3	646 260	0,79 %
Mauritania	3,5	26 958	0,77 %
Venezuela	29,0	217 406	0,75 %
Serbia	9,9	73 817	0,75 %
Canada	34,0	216 574	0,64 %
Liberia	4,0	24 771	0,62 %
Kamerun	19,6	106 658	0,54 %
Guinea-Bissau	1,5	8 009	0,53 %
Nederland	16,6	88 014	0,53 %
Rwanda	10,6	55 688	0,53 %
Den sentralafrikanske republikk	4,4	22 793	0,52 %
Panama	3,5	17 552	0,50 %
Hellas	11,4	57 168	0,50 %
Gambia	1,7	8 452	0,50 %

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Storbritannia	62,0	253 030	0,41 %
Frankrike	62,8	249 263	0,40 %
Danmark	5,6	21 285	0,38 %
Belgia	10,7	36 180	0,34 %
Irland	4,5	14 236	0,32 %
Finland	5,4	10 821	0,20 %
Bosnia-Hercegovina	3,8	7 169	0,19 %
Australia	22,3	25 565	0,11 %
Italia	60,6	60 473	0,10 %
USA	208,7	270 859	0,088 %
Ungarn	10,0	5 781	0,058 %
New Zealand	4,4	2 523	0,057 %
Polen	38,3	17 681	0,046 %
Island	0,3	122	0,041 %
Tsjekkia	10,5	3 514	0,033 %
Litauen	3,3	874	0,026 %
Kroatia	4,4	1 017	0,023 %
Tyrkia	72,8	16 747	0,023 %
Kina	1341,3	301 108	0,022 %
Slovenia	2,0	435	0,022 %
India	1224,6	188 567	0,015 %
Spania	46,1	6 535	0,014 %
Slovakia	5,5	728	0,013 %
Ukraina	45,4	6 003	0,013 %
Japan	126,5	5 664	0,004 %
Russland	143,0	6 385	0,004 %
Portugal	10,7	456	0,004 %
Estland	1,3	49	0,004 %
Brasil	195,0	5 229	0,003 %
Sør-Korea	48,2	1070	0,002 %

¹⁾ Tabellen viser antall flyktninger i hvert land som andel av totalbefolkning, basert på flyktingtallene ved inngangen til 2011. Tabellen viser alle land med mer enn 0,5% flyktninger i forhold til befolkningen, samt andre utvalgte land.

Kilder: FNs statistikkavdeling, UNSD, for folketall. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) for flyktingtall.

Asylsøkere til industriland, 2010

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Australia	8 250
Belgia	19 940
Bosnia-Hercegovina	40
Bulgaria	1 030
Canada	23 160
Danmark	4 970
Estland	30
Finland	4 020
Frankrike	47 790
Hellas	10 270
Irland	1 940
Island	50
Italia	8 190
Japan	1 210
Kroatia	290
Kypros	2 860
Latvia	60
Liechtenstein	110
Litauen	370
Luxembourg	750
Makedonia	170
Malta	150
Montenegro	10
Nederland	13 330
New Zealand	330
Norge	10 060
Polen	6 540
Portugal	160
Romania	860

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Serbia	520
Slovakia	540
Slovenia	210
Spania	2 740
Storbritannia	22 090
Sveits	13 520
Sverige	31 820
Sør-Korea	420
Tsjekkia	460
Tyrkia	9 230
Tyskland	41 330
Ungarn	2 460
USA	55 530
Østerrike	11 020
Totalt	358 830
Gamle EU-land ²⁾	220 360
Nye EU-land ³⁾	15 570
EU totalt	235 930
Norden	50 920
Vest-Europa ⁴⁾	244 100

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste tital.

²⁾ Omfatter de 15 landene som utgjorde EU før utvidelsen 1. mai 2004.

³⁾ Omfatter de 12 landene som har blitt medlem i EU i 2004 eller senere.

⁴⁾ Omfatter de 15 gamle EU-landene pluss Island, Liechtenstein, Norge og Sveits.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Asylsøkere til industriland, 2005-2010

År	Antall asylsøkere ¹⁾
2005	334 590
2006	302 230
2007	334 460
2008	377 130
2009	378 360
2010	358 840

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste tital.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2010 ¹⁾

Opprinnelsesland	Antall asylsøkere
Serbia ²⁾	28 901
Afghanistan	24 769
Kina	21 645
Irak	20 129
Russland	18 924
Somalia	17 021
Iran	14 370
Pakistan	10 825
Nigeria	9 453
Sri Lanka	8 874
Eritrea	8 506
Georgia	7 362
Tyrkia	6 445
Makedonia	6 351
Bangladesh	6 173
DR Kongo	5 786

Opprinnelsesland	Antall asylsøkere
Mexico	5 490
Guinea	5 255
Syria	5 062
Armenia	5 005
India	4 904
Haiti	4 176
Algerie	3 952
El Salvador	3 357
Etiopia	3 103

¹⁾ Baserer seg på informasjon fra 44 industriland.

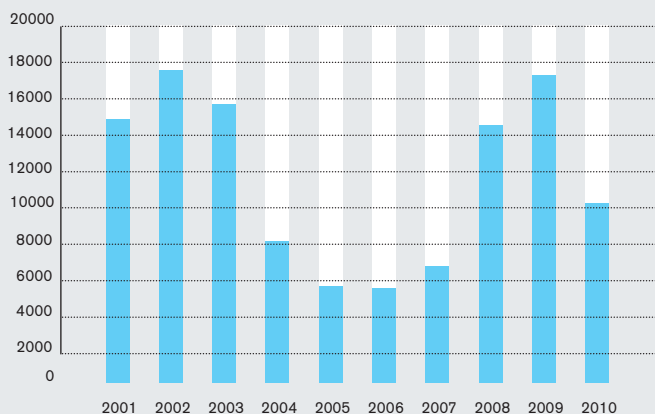
²⁾ Inkluderer Kosovo

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Asylsøkere til Norge, 2001-2010

År	Antall asylsøkere
2001	14 782
2002	17 480
2003	15 613
2004	7 950
2005	5 402
2006	5 320
2007	6 528
2008	14 431
2009	17 226
2010	10 064

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)



Asylsøkere til Norge i 2010 etter nasjonalitet

AFRIKA	Antall
Eritrea	1 711
Somalia	1 397
Etiopia	505
Nigeria	354
Sudan	181
Algerie	133
Marokko	95
DR Kongo	86
Guinea	59
Liberia	57
Gambia	55
Ghana	46
Tunisia	39
Uganda	37
Libya	36
Zimbabwe	36
Senegal	32
Kamerun	25
Burundi	23
Sierra Leone	23
Elfenbenskysten	22
Egypt	21
Rwanda	21
Niger	19
Mauritania	16
Angola	15
Togo	15
Guinea-Bissau	11
Kenya	9
Mali	5
Tchad	5
Burkina Faso	4
Kongo-Brazzaville	4
Sør-Afrika	4
Tanzania	4
Zambia	4
Benin	1
Kapp Verde	1
Vest-Sahara	1
TOTALT FOR AFRIKA	5 112

AMERIKA	Antall
Mexico	13
Cuba	6
Colombia	5
USA	5
Brasil	3
El Salvador	3
Haiti	2
Argentina	1
Chile	1
Costa Rica	1
Peru	1
Venezuela	1
TOTALT FOR AMERIKA	42

ASIA	Antall
Afghanistan	979
Irak	460
Iran	429
Kina	192
Syria	119
Usbekistan	108
Pakistan	99
Jemen	73
Myanmar	72
Sri Lanka	71
Kirgisistan	58
India	52
Aserbajdsjan	46
Libanon	30
Tadsjikistan	29
Kasakhstan	24
Jordan	21
Israel	20
Vietnam	18
Bangladesh	17
Nepal	17
Mongolia	11
Bhutan	4
Saudi-Arabia	4
Sør-Korea	3
Filippinene	2
Indonesia	2
Nord-Korea	2
Turkmenistan	2
Kuwait	1
Malaysia	1
Thailand	1
TOTALT FOR ASIA	2 967

EUROPA	Antall
Russland	628
Kosovo	244
Serbia	200
Makedonia	93
Georgia	85
Tyrkia	74
Hviterussland	29
Albania	24
Bosnia - Hercegovina	21
Romania	19
Armenia	17
Kroatia	11
Montenegro	10
Ukraina	9
Moldova	7
Italia	4
Ungarn	4
Bulgaria	3
Latvia	2
Litauen	2
Sveits	2
Tsjekkia	2
Irland	1
Polen	1
Spania	1
Tyskland	1
TOTALT FOR EUROPA	1 494

OCEANIA	Antall
Australia	1
Statsløse	448
Asylsøkere i alt	10 064

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Overføringsflyktninger til Norge i 2010

Statsborgerskap	Antall innvilget	Antall ankomster
Afghanistan	153	24
Bhutan	49	49
Burundi	1	1
DR Kongo	43	32
Eritrea	249	308
Etiopia	14	20
Irak	14	16
Iran	143	142
Jordan	2	2
Myanmar / Burma	222	248
Rwanda	5	5

Statsborgerskap	Antall innvilget	Antall ankomster
Somalia	41	73
Sri Lanka	8	8
Sudan	7	3
Statsløse	158	151
Totalt	1109	1082

Tallet på ankomster inkluderer personer som har fått innvilget opphold før 2010, mens tallet på innvilgelser også gjelder personer som ennå ikke er ankommet Norge. Derfor er det ikke direkte sammenheng mellom tall for innvilgelser og ankomster.

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Vedtak om beskyttelse, 2010 ¹⁾

I ASYLSØKERE	År	2010
Førsteinstans	Konvensjonsflyktning (asyl)	2 974
	Annen flyktningstatus	1 565
	Opphold på humanitært grunnlag	751
	Avslag	7 714
	Dublin	2 429
Klageinstans	Konvensjonsflyktning (asyl)	167
	Annen flyktningstatus	71
	Opphold på humanitært grunnlag	173
	Avslag	11 242
II OVERFØRINGSFLYKTNINGER		1 130
III SUM GITT OPPHOLD (I+II)		
	Konvensjonsflyktning (asyl)	4 271
	Annen flyktningstatus	1 636
	Opphold på humanitært grunnlag	924
	SUM	6 831

Den nye utlendingsloven fra 2010 innebærer at både asylsøkere som er konvensjonsflyktninger og de som får annen flyktningstatus blir definert som flyktninger.

Vedtak i klageinstans (UNE): Oversikten fra UNE viser behandlede ordinære klagesaker fra UDI, Dublin-saker og omgjøringsanmodninger.

Kilder: UDI og UNE.

Antall fordrevet som følge av naturkatastrofer i 2010 etter type katastrofe

Type katastrofe ¹⁾	Totalt fordrevet
Hydrologisk ²⁾	36 318 343
Meteorologisk ³⁾	1 952 484
Klimatologisk ⁴⁾	16 770
Geofysisk ⁵⁾	4 049 861
Totalt	42 337 458

¹⁾ Hydrologiske, meteorologiske og klimatologiske naturkatastrofer defineres som klimarelaterte naturkatastrofer.

²⁾ Flom og jordskred

³⁾ Værfenomener, som storm

⁴⁾ Klima - tørke, ekstremtemperaturer og skogbranner

⁵⁾ Jordskjelv og vulkanutbrudd

Totalt antall fordrevet av naturkatastrofer etter verdensdel

Verdensdel	Totalt fordrevet	Antall hendelser
Afrika	1 707 549	39
Amerika	8 150 529	26
Asia	32 384 858	66
Europa	63 270	10
Oseania	31 252	8
Totalt	42 337 458	149

Totalt antall fordrevet etter type naturkatastrofe ¹⁾

Verdensdel	Hydrologisk ²⁾	Meteorologisk ³⁾	Klimatologisk ⁴⁾	Geofysisk ⁵⁾	Totalt
Afrika	1 665 388	39 391	2 770		1 707 549
Amerika	4 364 321	285 908	300	3 500 000	8 150 529
Asia	30 244 034	1 595 533		545 291	32 384 858
Europa	43 600	4 500	13 700	1 470	63 270
Oseania	1 000	27 152		3 100	31 252
Totalt	36 318 343	1 952 484	16 770	4 049 861	42 337 458

¹⁾ Hydrologiske, meteorologiske og klimatologiske naturkatastrofer defineres som klimarelaterte naturkatastrofer.

²⁾ Flom og jordskred

³⁾ Værfenomener, som storm

⁴⁾ Klima - tørke, ekstremtemperaturer og skogbranner

⁵⁾ Jordskjelv og vulkanutbrudd

For drivelse som følge av naturkatastrofer i 2010 ¹⁾

Land	Kategori	Start måned	Start dato	Antall rapportert rammede	Kilde (antall rammede)
Kina	Flom	5	7	230 000 000	FRC/DMIS
Pakistan	Flom	7	28	20 359 496	CRED/EM-DAT
Chile	Jordskjelv	2	27	2 671 556	CRED/EM-DAT
Haiti	Jordskjelv	1	12	3 700 000	CRED/EM-DAT
Colombia	Flom	4	6	2 234 443	CRED/EM-DAT
Colombia	Flom	7	1	1 500 000	AFP (via Colombia Red Cross)
Thailand	Flom	10	10	8 970 653	CRED/EM-DAT (& ADRC: http://www.adrc.asia/documents/disaster_info/DDPM_Disaster_Summary_141210.pdf)
Mexico	Flom	9	20	1 000 000	CRED/EM-DAT
Nigeria	Flom	9	13	2 000 000	BBC News, Sept 24th
India	Flom	7	5	523 000	Dartmouth Floms Observatory
Bangladesh	Flom	10	1	500 000	CRED/EM-DAT
India	Storm	4	13	500 000	CRED/EM-DAT
Filippinene	Flom	11	1	450 673	CRED/EM-DAT
Indonesia	Vulkanutbrudd	10	24	360 557	IFRC/IFRC/DMIS
India	Flom	9	18	3 267 183	CRED/EM-DAT
Benin	Flom	7	7	831 000	CRED/EM-DAT
Kina	Flom	10	6	130 000	CRED/EM-DAT
Vietnam	Storm	8	24	241 705	GoV/Relief Web
Niger	Flom	8	1	226 611	CRED/EM-DAT
Kina	Storm	9	9	186 000	CRED/EM-DAT
Brasil	Flom	6	19	157 000	CRED/EM-DAT
Filippinene	Storm	10	18	2 009 026	CRED/EM-DAT
Filippinene	Storm	7	12	585 474	
Mozambique	Flom	3	9	130 000	Dartmouth Floms Observatory
Kina	Storm	9	20	1 190 000	Xinhua- news agency
Sri Lanka	Flom	11	10	164 193	CRED/EM-DAT
Guatemala	Storm	5	28	397 962	CRED/EM-DAT
Myanmar	Storm	10	22	260 049	CRED/EM-DAT
Venezuela	Flom	11	25	101 684	Government
Bolivia	Flom	1	1	227 860	CRED/EM-DAT

¹⁾ Naturkatastrofer som har ført til minst 100 000 fordrevne.

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Antall rapportert hjemløse	Antall rapportert evakuerte	Antall rapportert fordrevne	Anslått antall fordrevne	Kilde (Totalt fordrevne)
6,810, 000	9 610 000	800 000	15 200 000	IFRC/DMIS (using Government source)
11 000 000		7 000 000	11 000 000	Pakistan Floms Shelter Cluster
800 000		2 000 000	2 000 000	New York Times-news media
1 000 000		1 500 000	1 500 000	Center for International Disaster Information (CIDI)
20 000			1 500 000	National Red Cross- Colombia
1 500 000			1 500 000	National Red Cross- Colombia
0		1 000 000	1 000 000	Pattaya Daily News
810 000	200 000		810 000	AFP- news media
0	14 800	560 000	560 000	AFP- news media
400 000		523 000	523 000	Dartmouth Floms Observatory
		500 000	500 000	IRIN
455 285			455 285	Nagaland Post- news media
0	383 969		383 969	National Disaster Risk Reduction and Management Council
0		360 557	360 557	IFRC/DMIS
0	5 000	300 000	300 000	Times of India- news media
150 000	275 000		275 000	Government of Benin
3 000	270 000	19 000	270 000	the Hindu- news media
241 705			241 705	Government of Vietnam
100 000		198 740	198 740	UN OCHA
186 000			186 000	CRED/EM-DAT
0	156 497	150 000	156 497	Government of Brasil
150 240	23 127		150 240	IFRC
137 445	12 390	1 309	137 445	IFRC
	130 000	130 000	130 000	Reliefweb, Dartmouth Floms Observatory
48 000	128 000		128 000	Xinhua-news media
0		124 000	124 000	IFRC
85 000	112 000		112 000	BBC- news media
101 923			101 923	IFRC and UN OCHA
5 600	33 000	101 684	101 684	Government of Vietnam
50 250		4 500	100 000	International News

OM STATISTIKKENE

Flyktningregnskapets tall på flyktninger som har krysset en landegrense baserer seg på statistikk fra FNs høykommisær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA). Fram til og med 2007-utgaven av Flyktningregnskapet var tallene imidlertid basert på statistikk fra U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI). Statistikken fra og med 2008-utgaven av Flyktningregnskapet er derfor ikke direkte sammenlignbar med statistikken i de foregående utgavene.

I årets og fjorårets utgave av Flyktningregnskapet er også asylsøkere som ennå ikke har fått endelig vedtak på sin asylsøknad inkludert i flyktningtallene, etter anbefaling fra UNHCR. Årsaken er at for enkelte asylland er det et stort antall personer registrert som asylsøkere, som i andre land ville vært regnet som en del av flyktningbefolkningen. Et eksempel er Sør-Afrika, som har over 170 000 asylsøkere som venter på å få søknaden behandlet.

Dette medfører imidlertid at totaltallet for antall flyktninger inneholder enkelte asylsøkere som vil få avslag

på asylsøknaden, og dermed falle ut av statistikken på et senere tidspunkt. På grunn av beslutningen fra UNHCR om å inkludere asylsøkere i flyktningtallene, er ikke tallene for 2008 direkte sammenlignbare med tallene for 2009 og 2010. Asylsøkere som venter på vedtak utgjorde 837 478 ved utgangen av 2010, sammenlignet med 983 420 ved utgangen av 2009 .

Manglende tilgang til informasjon kan forklare de lave flyktningtallene UNHCR oppgir for enkelte land. Et eksempel på dette er Nord-Korea hvor tallet er langt lavere enn det andre kilder opererer med, blant annet fordi UNHCR nektes tilgang til nordkoreanske flyktninger i Kina.

UNHCRs tall over flyktningbefolkningen i de respektive land er basert på noe ulike kriterier for ulike deler av verden. I de fleste industrialiserte land tas flyktninger ut av statistikkene et visst antall år etter at de fikk opphold i landet, mens i statistikkene for de fleste utviklingsland er alle flyktninger inkludert, uavhengig av hvor lang tid det har gått siden de flyktet.

Tall på internt fordrevne kommer fra Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), som er Flyktninghjelpens senter for kartlegging og rapportering om situasjonen til internt fordrevne. Tallene omfatter fordrivelse på grunn av væpnet konflikt, generalisert vold og brudd på menneskerettighetene. Utfordringer ved denne statistikken er blant annet at det kan være vanskelig å få tilgang til områdene hvor internt fordrevne oppholder seg, samt utfordringer knyttet til den formelle registreringen. I mange tilfeller har myndighetene i landet også en egeninteresse av å holde informasjon om internt fordrevne skjult.

Det finnes ingen internasjonal organisasjon som har som mandat å registrere internt fordrevne, på samme måte som FNs høykommissær for flyktninger har i forhold til flyktninger som har krysset en landegrense. IDMC baserer seg derfor på sekundærkilder og myndighetenes egne tall. Ofte vil det være ulike anslag fra ulike kilder, og i disse tilfellene blir høyeste og lavest anslag oppgitt. I mange tilfeller er anslaget oppgitt som et minimumstall. For noen land er situasjonen så uklar at IDMC ikke er i stand til å anslå antal-

let internt fordrevne. I disse tilfellene vil det stå 'ukjent antall'. Det er viktig å være klar over at for flere av disse landene er det sannsynligvis et betydelig antall internt fordrevne. Det anbefales å lese de respektive landprofilene for utdypende informasjon. Utfyllende informasjon er også tilgjengelig på IDMCs webside www.internal-displacement.org.

Fordrivelse på grunn av naturkatastrofer er ikke inkludert i tallene for internt fordrevne. IDMC og Flyktninghjelpen la imidlertid frem en oversikt over antall mennesker som er fordrevet av naturkatastrofer under Nansen-konferansen i begynnelsen av juni 2011. Hovedtallene fra 2010 er gjengitt i Flyktningregnskapet, og hele rapporten kan leses på www.internal-displacement.org/.

Statistikken fra UNHCR er basert på de mest oppdaterte tall per 4. juni 2011. Tallene på palestinske flyktninger fra UNRWA er per 30. juni 2010, da oppdaterte tall ennå ikke var klare da Flyktningregnskapet gikk i trykken.

BESKYTTELSE AV FLYKTINGER OG INTERNT FORDREVNE

Flyktingretten, menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett består i stor grad av internasjonalt, juridisk bindende regelverk. De består av både globale og regionale bestemmelser. I tillegg er stater også bundet av internasjonal sedvanerett, regler som binder alle stater på grunn av allmenn og langvarig statspraksis i den tro at reglene er bindende.

FOLKERETTLIGE REGESETT

Flyktingrettslige instrumenter, menneskerettighetsinstrumenter og de internasjonale humanitære instrumenter sier noe om hvem som er å anse som flykting og hvem som ellers har rett til internasjonal beskyttelse - hva slags beskyttelse som skal gis, og byrdefordeling mellom landene. Den primære beskyttelsen er i utgangspunktet ment å skulle gis i ens eget hjemland gjennom menneskerettighetene. Denne beskyttelsen er imidlertid fremdeles fraværende i store deler av verden i dag. Det sentrale i flyktingretten er derfor at personer som

ikke kan få beskyttelse i sitt eget hjemland, kan søke om å få internasjonal beskyttelse. Flyktingkonvensjonen av 1951 er det viktigste beskyttelsesinstrumentet. Kunnskap om menneskerettighetskonvensjonene er viktig blant annet for å kunne tolke flyktingkonvensjonen i tillegg til at det gir et eget vern mot tilbakesendelse til steder man frykter alvorlige overgrep.

Internt fordrevne kan ikke påberope seg vernet etter flyktingkonvensjonen da denne bare gjelder de som har krysset en internasjonalt anerkjent grense. FNs retningslinjer for internt fordrevne (av 1998) er en samling prinsipper hentet fra forskjellige menneskerettighetsinstrumenter, internasjonal humanitær rett, flyktingretten og internasjonal sedvanerett som hver for seg er bindende. Retningslinjene fastsetter både de internt fordrevnes rettigheter, samt myndigheters og opprørstyrkers plikter i alle fluktens faser.

Globale Regelverk

Flyktingkonvensjonen av 1951 Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flykting, om beskyttelse mot retur og om hvilke rettigheter en flykting har.

En flykting er en person som med rette frykter for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en bestemt sosial gruppe. Det er et vilkår at hun/han befinner seg utenfor sitt hjemland, det vil si har krysset en internasjonal grense. Grunnsteinen i all flyktingbeskyttelse er også nedfelt i Flyktingkonvensjonen: non-refoulement-prinsippet (artikkel 33). Dette prinsippet innebærer at ingen må sendes tilbake til et område der liv og sikkerhet er i fare.

1951-konvensjonens anvendelsesområde ble utvidet gjennom 1967-protokollen, som opphevet begrensninger med hensyn til tid og rom.

■ unhcr.org

FNs retningslinjer for internt fordrevne (UN Guiding Principles on Internal Displacement), fra 1998, er en samling av de viktigste rettighetene til internt fordrevne. Prinsippene – eller rettighetene – er hentet fra internasjonal sedvanerett og forskjellige juridiske instrumenter i internasjonal rett, deriblant Verdenserklæringen om menneskerettighetene av 1948,

Konvensjonene om sivile og politiske rettigheter og om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter av 1966 samt de fire Genève-konvensjonene om beskyttelse av personer og gjenstander i krig. Retningslinjene inneholder regler vedrørende beskyttelse mot fordrivelse, beskyttelse mens man er på flukt, løsninger på flukttilværelsen og humanitær assistanse.

■ ohchr.org/english/issues/idp/standards.htm

Menneskerettighetserklæringen av 1948 Inneholder fundamentale menneskerettigheter. Fra å være en ikke-juridisk bindende erklæring i 1948, er det i dag ingen som vil bestride at mange av disse menneskerettighetsprinsippene er juridisk bindende sedvanerett. De er nedfelt i en rekke menneskerettighetsinstrumenter og i nasjonal lovgivning og grunnlover i mange land. Sentralt i Menneskerettighetserklæringen står artikkel 14 som omfatter retten til å søke asyl («Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.»).

■ unhcr.ch/udhr/lang/eng.htm

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP) Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, yringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ unhcr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966 (ØSK) Konvensjonen omhandler tema som arbeid, sosial sikkerhet, familie, levestandard inkludert mat, klær og husvære, helse og utdanning. Dette er rettigheter som i større grad enn de sivile og politiske rettighetene er avhengige av økonomiske ressurser for å kunne sikres.

■ unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm

Torturkonvensjonen av 1984 definerer hva som er tortur, og har som mål å hindre at mennesker blir utsatt for tortur eller sendt tilbake til land der de står i fare for å bli utsatt for tortur. Konvensjonen inneholder oppfølgingsmekanismer både i form av straffe- og utleveringsmekanismer. Det er også etablert en egen komité som enkeltpersoner kan sende klager til.

■ unhchr.ch/html/menu3/b/h_cat39.htm

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er en permanent internasjonal domstol som kan straffeforfølge enkeltindivider for alvorlige internasjonale forbrytelser: folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Domstolen er den første faste institusjonen i sitt slag, og representerer et viktig framskritt for menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett. Domstolen startet sin virksomhet i 2003. Den er lokalisert i Haag i Nederland, men kan gjennomføre rettsaker andre steder for å komme nærmere samfunnet som er blitt rammet av overgrepene.

■ icc-cpi.int

REGIONALE REGELVERK

Regionale systemer har vokst fram under tankegangen om at det ofte er lettere å finne en felles forståelse av problemene innen en region enn på verdensbasis. Instrumenter framforhandlet innen disse regionale systemene er i utgangspunktet bare bindende for denne regionen.

Afrika

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter slik som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet. I motsetning til andre menneskerettighetskonvensjoner, som er individfokustert, inneholder denne også referanser til folk/gruppers rettigheter.

■ africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/Text/Banjul%20Charter.pdf

Den afrikanske menneskerettighetsdomstolen (African Court of Justice) Den afrikanske union har også et eget domstolsapparat. Dette er imidlertid så nytt og uprøvd at det er vanskelig å si noe om effektiviteten.

■ africa-union.org/root/au/organs/Court_of_Justice_en.htm

OAU-konvensjonen av 1969 Inneholder en utvidet flyktningdefinisjon som både viser til og supplerer 1951-konvensjonen. Ifølge denne er en flyktning en person som er utsatt for individuell forfølgelse eller generell vold, krig, borgerkrig, intern uro og liknende.

■ achpr.org/english/_info/refugee_en.html

Kampala-konvensjonen I oktober 2009 gikk landene i Den afrikanske union (AU) sammen om en ny konvensjon for internt fordrevne. Konvensjonen er den første i sitt slag og representerer et stort skritt mot sterkere beskyttelse av internt fordrevne. 15 AU-land må ratifisere konvensjonen før den kan tre i kraft.

■ africa-union.org/root/au/Conferences/2009/october/pa/summit/AU-IDP%20Convention%20-%20Assembly%20-%20Final%20-%202010.23%20pm%2023%20Oct.doc

Latin-Amerika

American Convention on Human Rights (Pact of San Jose, Costa Rica) Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html

The Inter-American Court of Human Rights Denne regionale domstolen har en lang og solid tradisjon og har vært en viktig institusjon i det amerikanske rettssystemet.

■ corteidh.or.cr/

Cartagena-erklæringen av 1984 En samling prinsipper som i utgangspunktet ikke er juridisk bindende, men som etter hvert har blitt inkludert i en rekke nasjonale lovgivninger. Den inneholder blant annet en utvidet definisjon av flyktningbegrepet på samme måte som den afrikanske konvensjonen.

■ asylumlaw.org/docs/international/CentralAmerica.PDF

Europa

I Europa er det for tiden to aktører som arbeider med menneskerettighets- og flyktningspørsmål. Den ene er Europarådet og den andre er EU.

• EUROPARÅDET

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 Inneholder fundamentale menneskerettighetsprinsipper. Noen av dem er ufravelige, som forbud mot tortur, forbudet mot slaveri, forbud mot lovers tilbakevirkende kraft. Konvensjonen etablerer også menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, hvis avgjørelser er av fundamental betydning for eksempel når det gjelder vurdering av om retur av asylsøkere er trygt.

■ hri.org/docs/ECHR50.html

KONVENSJONER OG REGELVERK

Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg Domstolens oppgave er å sikre at de forpliktelsene statene har påtatt seg ifølge Menneskerettighetskonvensjonen, blir overholdt.

■ echr.coe.int/

• EU

Felles europeisk asylsystem 1. mai 2004 etablerte EU et Felles europeisk asylsystem (Common European Asylum System – CEAS). Bortsett fra Dublin-forordningen og Eurodac-forordningen er ikke disse instrumentene bindende for Norge, men den nye norske utlendingsloven bygger i stor grad på den felleseuropeiske retten.

■ europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/asylum/doc_asylum_intro_en.htm

De mest sentrale instrumentene er:

■ **STATUSDIREKTIVET:** Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning etter 1951-konvensjonen, og hvem som ellers trenger internasjonal beskyttelse («subsidiary protection»). Bestemmelsene inkluderer hva dette medfører av rettigheter.

■ **DUBLIN-FORORDNINGEN:** Bestemmer hvilket land som skal være ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. Også Norge er med i dette samarbeidet gjennom en særavtale med EU.

■ **EURODAC-FORORDNINGEN:** Inneholder bestemmelser om fingeravtryksregister som gjør Dublin-samarbeidet praktisk gjennomførbart. Norge er med i dette samarbeidet.

■ **DIREKTIV OM MIDLERTIDIG BESKYTTELSE:** Gir regler om midlertidig beskyttelse i massefluktsituasjoner.

■ **DIREKTIV OM MOTTAKE AV ASYLSØKERE:** Inneholder krav til minimumsstandarder for innkvartering, skolegang, arbeid, osv. for asylsøkere.

■ **PROSEDYREDIREKTIVET:** Fellesregler for asylprosedyrer.

■ **RETURDIREKTIVET:** Inneholder krav til felles minstestandarder for retur av avviste asylsøkere. Vedtatt i 2008, trer i kraft i 2011.

Asia

For Asia finnes ingen regionale organisasjoner eller konvensjoner som tilsvarer de som er nevnt under Afrika, Amerika og Europa.

NASJONAL LOVGIVNING

1. januar 2010 trådte Utlendingsloven av 2008 i kraft. I henhold til den nye loven vil flere av de som får innvilget beskyttelse få status som flyktninger. Loven styrker barns rett til å bli hørt. På den andre siden innføres strengere regler for blant annet familieinnvandring. Med den nye loven endres enkelte begreper, blant annet erstattes ordet asyl med beskyttelse. Dette for å gjenspeile det internasjonale begrepet «protection» i flyktningretten.

■ lovdata.no/all/hl-20080515-035.html (2008)

Menneskerettighetsloven av 1999 Loven skal styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk rett: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, de to FN-konvensjonene av 1966, Barnekonvensjonen og kvinnediskrimineringskonvensjonen.

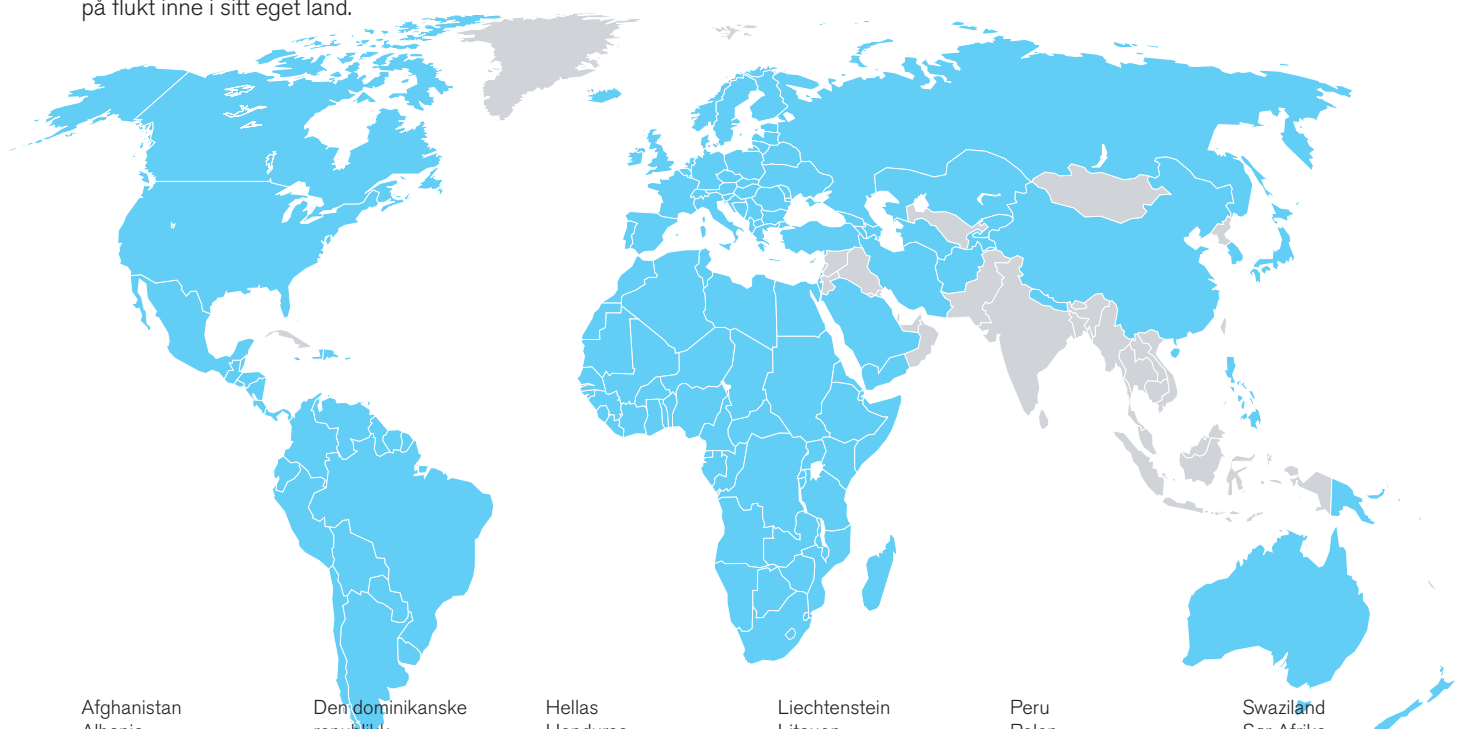
■ stortinget.no/inno/199899-051-012.html

LAND SOM ER TILSLUTTET FNs FLYKTNINGKONVENSJON

FNs flyktningkonvensjon fra 1951 og tilleggsprotokollen til konvensjonen fra 1967 er de viktigste internasjonale instrumenter for beskyttelse av flyktninger. Land som har sluttet seg til konvensjonen og protokollen, er forpliktet til å følge internasjonale regler for behandling av flyktninger. Konvensjonen og protokollen gjelder bare mennesker som har flyktet fra et land til et annet og gir dermed ikke regler for beskyttelse av internt fordrevne – mennesker på flukt inne i sitt eget land.

Nedenfor er en oversikt over landene som har ratifisert 1951-konvensjonen og protokollen fra 1967. Land merket med (K) har bare ratifisert konvensjonen, mens land merket med (P) bare har ratifisert protokollen.

Kilde: UNHCR



Afghanistan	Den dominikanske republikk	Hellas	Liechtenstein	Peru	Swaziland
Albania	Den sentralafrikanske republikk	Honduras	Litauen	Polen	Sør-Afrika
Algerie	Den sentralafrikanske republikk	Hviterussland	Luxembourg	Portugal	Sør-Korea
Angola	Djibouti	Iran	Madagaskar (K)	Romania	Tadsjikistan
Antigua og Barbuda	Dominica	Irland	Makedonia	Russland	Tanzania
Argentina	Ecuador	Island	Malawi	Rwanda	Togo
Armenia	Egypt	Israel	Mali	Saint Kitts og Nevis (K)	Trinidad og Tobago
Aserbajdsjan	Ekvatorial-Guinea	Italia	Malta	Saint Vincent og Grenadinene	Tsjad
Australia	Elfenbenskysten	Jamaica	Marokko	Grenadinene	Tsjekkia
Bahamas	El Salvador	Japan	Mauritania	Salomonøyene	Tunisia
Belgia	Estland	Jemen	Mexico	Samoa	Turkmenistan
Belize	Etiopia	Kambodsja	Moldova	São Tomé og Príncipe	Tuvalu
Benin	Fiji	Kamerun	Monaco (K)	Senegal	Tyrkia
Bolivia	Filippinene	Kapp Verde (P)	Montenegro	Serbia	Tyskland
Bosnia-Hercegovina	Finland	Kasakhstan	Mosambik	Seychellene	Uganda
Botswana	Frankrike	Kenya	Namibia	Sierra Leone	Ukraina
Brasil	Gabon	Kina	Nederland	Slovakia	Ungarn
Bulgaria	Gambia	Kirgisistan	New Zealand	Slovenia	Uruguay
Burkina Faso	Georgia	Kongo - Brazzaville	Nicaragua	Somalia	USA (P)
Burundi	Ghana	Kongo - DR	Niger	Spania	Vatikanstaten
Canada	Guatemala	Kroatia	Nigeria	Storbritannia	Venezuela (P)
Chile	Guinea	Kypros	Norge	Sudan	Zambia
Colombia	Guinea-Bissau	Latvia	Panama	Surinam	Zimbabwe
Costa Rica	Haiti	Lesotho	Papua Ny Guinea	Sveits	Østerrike
Danmark		Liberia	Paraguay	Sverige	Øst-Timor

48-TIMERS REGELEN: 48-timers prosedyre for asylsøkere med antatt grunnløse asylsøknader. Tiltak for at asylsøkere som antas å ikke ha et reelt beskyttelsesbehov får en raskere saksbehandling, og skal være ute av landet i løpet av 72 timer. Beslutten i oktober 2003 og trådte i kraft fra 2004. Ordningen inneholder alle elementene i en ordinær asylsak.

ASYL: Asyl betyr beskyttelse. I Norge gis asyl til personer som defineres som flyktninger ifølge Flyktningkonvensjonen av 1951 og de som står i fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending.

ASYLINTERVJU: Asylsøkeren skal intervjues så raskt som mulig etter ankomst til landet. Under intervjuet må søkeren gjøre rede for grunnen til at hun/han søker asyl. Opplysningene som blir gitt i intervjuet danner grunnlag for asylsøknaden. Asylintervjuet utføres av en saksbehandler fra Utlendingsdirektoratet.

Asylintervjuets gjennomsnittlige varighet er fire timer. Intervjuer med en varighet på seks – åtte timer er ikke uvanlig.

Asylintervjuet fokuserer på spørsmål om

- asylsøkerens identitet – hvem hun/han er
- asylsøkerens familiemedlemmer
- hvorfor asylsøkeren forlot hjemlandet sitt
- hvorfor asylsøkeren er redd for å reise tilbake til hjemlandet
- reiserute – hvordan asylsøkeren kom til Norge

Asylsøkere som er omfattet av prosedyrer for «åpenbart grunnløse» saker gjennomgår et kortere og forenklet intervju. Det legges i Norge opp til at søkeren skal ha mulighet til å bli intervjuet av en av samme kjønn.

ASYLMOTTAK: Tilbud fra staten om bosted for asylsøkere mens de venter på behandling av asylsøknaden. Etter vedtak er det vanlig at søkeren blir boende enda en periode i statlige mottak før bosetting i en kommune eller utreise. Beboere i statlige mottak får hjelp til det mest nødvendige av mat og klær, og de har ulike plikter og tilbud. Mottakene holder nøktern standard og er fortrinnsvis basert på selvhushold. I de siste årene har man også opprettet såkalte «ventemottak» som er et tilbud til de som har fått endelig avslag på søknad om asyl, men som av ulike grunner ikke kan reise tilbake til sine hjemland.

ASYLSØKER: Person som på egen hånd ankommer et annet land og som normalt søker om asyl ved ankomst eller kort tid etter ankomst. Retten til å søke asyl er nedfelt i artikkel 14 av Verdenserklæringen om menneskerettighetene, som sier at «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot beskyttelse mot forfølgelse». Personen omtales som «asylsøker» fram til søknad om asyl er avgjort.

BESKYTTELSE: Begrep som i flyktningssammenheng henspiller på det behov og krav til så vel juridisk som fysisk beskyttelse enhver flyktning har i henhold til internasjonale konvensjoner.

BORTVISNING: Begrep som i Norge brukes når en utlending i henhold til utlendingsloven nektes adgang til landet på grensen, eller må reise ut av landet etter et kortere eller lengre opphold. Vedtak om bortvisning er ikke til hinder for senere innreise. Bortvisning i henhold til utlendingsloven foretas blant annet når en utlending kommer til landet uten gyldig pass eller visum eller når vedkommende «ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelige midler til opphold i riket og til hjemreise». Bortvisning må ikke forveksles med utvisning eller uttransportering fra landet.

BOSETTING I KOMMUNE: Personer med flyktningstatus, opphold på humanitært grunnlag eller kollektiv beskyttelse, som flytter ut av statlig mottak og bosetter seg som ordinær innbygger i en kommune. Dersom søkeren er i stand til å forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer, kan hun/han fritt bosette seg i en ønsket kommune, også før hun/han har fått oppholdstillatelse. Begrepet omfatter også overføringsflyktninger og andre som ikke er innom statlige mottak.

DRR (DISASTER RISK REDUCTION): Katastroforebygging og risikoreduksjon har både likheter og ulikheter med klimatilpasning. DRR gjelder alle katastrofer, ikke kun klimarelaterte, og har som regel et mer umiddelbart fokus. UNISDR (UN International Strategy for Disaster Reduction) definerer DRR som det konseptuelle rammeverket av elementer som anses å ha muligheter for å minimere sårbarhet og katastroferisiko i et samfunn, for å unngå (forebygging) eller for å begrense (mitigation og beredskap) de negative effektene av katastrofer (hazards), innen den bredere kontekst av bærekraftig utvikling.

ENSLIG MINDREÅRIG: Asylsøker, flyktning eller person med opphold på humanitært grunnlag som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldreansvar i landet.

FLYKTNING: En flyktning er i henhold til FNs flyktningkonvensjon en person som «har flyktet fra sitt land og har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse». Brukes også ofte om personer som har fått beskyttelse av andre grunner enn det som er lagt ned i Flyktningkonvensjonen.

I den nye utlendingsloven som trådte i kraft 1. januar 2010 gis det flyktningstatus til de som defineres som flyktninger etter Flyktningkonvensjonen og de som står i fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending.

FLYKTNINGKONVENSJONEN: FNs Konvensjon om flyktningers rettstilling av 28. juli 1951 og Protokollen av 31. januar 1967.

FLYKTNINGSTATUS: I henhold til flyktningkonvensjonens artikkel 1A defineres en person som flyktning hvis hun/han har «velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse». Denne definisjonen blir stort sett brukt eller referert til ordrett i de forskjellige lands regelverk for flyktninger og asylsøkere, men siden det i praksis ikke finnes noen internasjonal myndighet som kan avgjøre tolkningsspørsmål, blir artikkelens innhold tolket og praktisert ulikt fra land til land. FNs høykommissær for flyktninger har imidlertid laget en håndbok, med diverse vedlegg, som blant annet inneholder retningslinjer for fortolkning. I tillegg har EU vedtatt et eget statusdirektiv, som inneholder en utdypende fortolkning av artikkel 1A som skal gjelde likt i alle medlemslandene.

FLYKTNINGSPOLITIKK: Flyktningpolitikk omfatter mål, regelverk og tiltak i arbeidet for å forebygge og løse flyktningproblemer og hjelpe flyktninger, både internasjonalt og nasjonalt. Flyktningpolitiske virkemidler er blant annet forebyggende virksomhet, nødhjelp, asyl/vern, gjenbosetting og tilbakevendings tiltak.

FNS RETNINGSLINJER FOR INTERNT FORDREVNE: Guiding Principles on Internal Displacement. Vedtatt av FNs generalforsamling i 1998. En samling og sammenstilling av prinsipper fra forskjellige konvensjoner som er relevant for internt fordrevne.

GJENBOSETTING: Overføring av flyktninger for bosetting i et annet land. Brukes som regel i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger. Man bruker også betegnelsen «kvoteflyktning».

IASC, INTER-AGENCY STANDING COMMITTEE: Internasjonalt samarbeidsorgan for humanitær bistand bestående av FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner. Jobber for en styrket koordinering av humanitær assistanse.

IDP: Se under internt fordrevne personer.

INNVANDRER: En innvanderer er en person som er født i utlandet og fast bosatt i Norge, med begge foreldre født i utlandet.

INNVANDRINGSPOLITIKK: Innvandringspolitikk i vid forstand omfatter målsettinger, regelverk og tiltak som gjelder for innvandring og innvandrere, det være seg flyktninginnvandring, familieinnvandring eller arbeidsinnvandring. Politikken består av følgende hoveddelar: regulering og kontroll av innvandring og oppholdet til utlendingene i riket (utlendingspolitikk), tiltak rettet mot ulike grupper av innvandrere og utlendinger som oppholder seg i Norge, og tiltak for å skape gode forhold mellom innvandrere og befolkningen

ellers. Den innenlandske flyktningpolitikken er en del av innvandringspolitikken.

INTEGRERING: Inkludering av individ eller av grupper (som minoriteter) på like vilkår i samfunnet, i en organisasjon eller ulike samfunnsområder som for eksempel utdanningssystem, arbeidsliv eller boligmarked. I begrepet ligger det at det må være gjensidig tilpasning mellom gruppene i samfunnet.

INTERNT FORDREVEN PERSON (IDP, INTERNALLY DISPLACED PERSON): Internt fordrevne er personer som har blitt tvunget til å flykte fra sine hjem og bosteder på grunn av – eller for å unngå følgene av – væpnede konflikter, situasjoner med generell voldstøvelse eller menneskerettighetsbrudd samt naturkatastrofer, som ikke har krysset en internasjonalt anerkjent statsgrense. Blir også kalt internflyktninger, men internt fordrevne er den korrekte betegnelsen.

KLIMAKONVENSJONEN / UNFCCC: UNFCCC står for United Nations Framework Convention on Climate Change og er FNs rammekonvensjon om klimaendringer. Den ble vedtatt under FNs konferanse om miljø og utvikling i 1992 (Rio-konferansen) og trådte i kraft i 1994. Konvensjonen la det første viktige grunnlaget for det videre internasjonale arbeidet med å motvirke klimaendringer. COP (Conference of the Parties) er konvensjonens styrende organ.

KLIMAPANELET / IPCC (INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE): Internasjonalt forskerpanel som følger klimautviklingen; både menneskeskapt og naturlig. Det internasjonale klimapanelet utgir statusrapporter på området.

KLIMATILPASNING / ADAPTATION: Klimatilpasning handler om å tilpasse seg de unngåelige klimaendringene. FNs klimapanel definerer klimatilpasning som tilpasninger eller justeringer i naturlige eller menneskelige systemer som respons på eksisterende eller forventede klimatiske stimuli eller deres effekter, som modererer skade eller utnytter muligheter. Man snakker ofte om proaktiv eller responsiv tilpasning. Et eksempel på proaktiv tilpasning er treplanting for å unngå skred og flom. Et eksempel på responsiv tilpasning er humanitær assistanse.

KOLLEKTIV BESKYTTELSE ELLER MIDLERTIDIG BESKYTTELSE: Personer i en massefluktsituasjon kan få innvilget midlertidig oppholds- eller arbeidstillatelse på kollektivt grunnlag. En slik tillatelse danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse de første fire årene. Normalt skal alle asylsøkere få en individuell behandling av sine søknader, men midlertidig beskyttelse er en kollektiv beskyttelse som innebærer at asylsøkeren får beskyttelse på grunnlag av vedkommendes tilhørighet til en spesiell gruppe som anses som utsatt for forfølgelse. Ble innført i tilknytning til krigen i Bosnia, og har senere bare blitt brukt overfor flyktningene fra Kosovo.

KYOTOPROTOKOLLEN / KYOTOAVTALEN: Kyotoprotokollen ble vedtatt i desember 1997 i Kyoto, Japan, som en protokoll til Klimakonvensjonen. Avtalen innebærer utslippskutt for en rekke industriland (Anneks 1-land) i forhold til 1990-nivå. På Bali-konferansen (COP 13) i desember 2007 ble partene til Klimakonvensjonen enige om å begynne forhandlinger om en ny avtale (eller «agreed outcome») i og med at de nåværende Kyoto-forpliktelsene løper ut i 2012. Klimatoppmøtet i København i slutten av 2009 nådde ikke ambisjonen om å få til en juridisk bindende avtale som kan avløse Kyoto-protokollen når den utgår. Det midlertidige utkastet til avtaletext understreker betydningen av internasjonal koordinering og samarbeid for å håndtere klimarelatert fordrivelse, migrasjon og planlagt forflytting av mennesker i tilfeller der klimaendring resulterer i at områder blir ubeboelige.

MIDLERTIDIG OPPHOLDSTILLATELSE: Praksis som i utgangspunktet ble innført i 2000 for nord-irakiske (kurdiske) asylsøkere, og som innebærer at en stor gruppe mennesker får beskyttelse. Midlertidig oppholdstillatelse er gyldig for ett år, er ikke fornybar og danner ikke grunnlag for familiegjenforening eller bosettings-tillatelse.

MIGRANT: Individ som deltar i migrasjon – se migrasjon.

MIGRASJON: Betegner forflyttingen av enkeltmennesker eller grupper over landegrenser. Brukes også for forflyttinger innenfor et land. For å skille de to gruppene brukes gjerne «internasjonal migrasjon» om forflytting over landegrenser. Hvis det gjelder flukt eller migrasjon på grunn av tvang, brukes ofte begrepet tvungen migrasjon.

NGO: Non-governmental organisation – ikke-statlig organisasjon. Brukes blant annet om ideelle, frivillige organisasjoner som driver med nødhjelp, bistand, menneskerettigheter, miljøspørsmål og annet.

NON-REFOULEMENT: Et prinsipp i flyktningretten om at ingen flyktning må sendes tilbake til et område der det er fare for liv eller frihet på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller medlemskap i en spesiell sosial gruppe. I menneskerettighetene gjelder prinsippet mer generelt og innebærer at ingen mennesker skal returneres til et område der de risikerer alvorlige menneskerettsbrudd som tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling.

OPPHOLD PÅ HUMANITÆRT GRUNNLAG: Tillatelse som gis asylsøker som ikke anses som flyktning, men likevel anses å ha behov for beskyttelse for eksempel på grunn av humanitære forhold ved retur. Regelendringene i den nye utlendingsloven innebærer at flere av de som gis oppholdstillatelse vil få flyktningstatus i stedet. De som risikerer visse alvorlige menneskerettsbrudd som tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling vil nå også

regnes som flyktninger. En oppholdstillatelse på humanitært grunnlag er normalt gyldig for ett år av gangen og fornyes årlig. Etter tre år innvilges normalt en permanent oppholdstillatelse. Myndighetene vil automatisk vurdere en person opp mot denne bestemmelsen der en person får avslag på søknad om asyl.

OVERFØRINGSFLYKTNING: Person som kommer til Norge etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot, og dette bestemmes for perioder på tre år av gangen. Ved vurderingen av hvem som bør utvelges, legges det vekt på flyktningens bakgrunn, forutsetninger for integrering og om hun/han har nære slektninger i Norge. Se «Gjenbosetting».

PERMANENT OPPHOLDSTILLATELSE: Se kollektiv beskyttelse.

REDD: REDD står for Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries. FNs Klimapanel (IPCC) har anslått at avskoging bidrar til nær 20 prosent av klimagassutslippene. Innenfor klimaforhandlingene er dette et område med stor fremdrift, særlig når det gjelder finansiering. Samtidig er det store utfordringer når det gjelder eierskap og forvaltning av skog og av urfolks rettigheter.

REPATRIERING: Innebærer at en person reiser tilbake til sitt hjemland etter å ha hatt en form for tillatelse (beskyttelse). Må ikke forveksles med retur.

RETUR: Begrepet retur benyttes for eksempel når en asylsøker har fått avslag på asylsøknaden og må returnere til et transitland eller til hjemlandet. En person med avslag plikter å organisere sin egen retur til transitland eller hjemland. Norge tilbyr de som har fått avslag på søknad å kontakte Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) som kan fasilitere eller bistå returen. I noen tilfeller tilbyr IOM vesentlig økonomisk støtte/reintegreringsstøtte. De som velger å ikke organisere sin egen reise eller å kontakte IOM, blir uttransportert av politiet. Må ikke forveksles med repatriering.

RETURSAMTALE: I henhold til Utlendingsdirektoratets retningslinjer til ansatte i mottak, skal det gjennomføres en individuell retursamtale med asylsøker etter at første gangs negative vedtak er fattet. Retursamtalen har som formål at søkeren er forberedt (han/hun er fremdeles i asylsøkerprosessen) på at søknaden kan bli avslått og at dette medfører at han/hun plikter å forlate landet. Samtalen gir også informasjon om muligheten til å ta kontakt med IOM som kan støtte/organisere returen til hjemlandet.

STATSLØSE: Personer som av ulike grunner ikke har, eller har blitt fratatt sitt statsborgerskap.

TILBAKEVENDING: Innebærer at en flyktning eller en internt fordrevet person reiser tilbake til sitt hjemland eller hjemsted. Se «Repatriering».

TILBAKEVENDINGSSTØTTE: Alle personer som har blitt innvilget oppholdstillatelse i Norge, men som likevel ønsker å vende tilbake til hjemlandet på permanent basis, har rett til en tilbakevendingsstøtte på 15 000 kroner. Man har ikke krav på støtten under behandlingen av søknaden eller dersom man har fått avslag på den. I tillegg til tilbakevendingsstøtten dekker norske myndigheter også flyutgiftene til hjemreisen. Disse utgiftene dekkes også dersom man har fått avslag på søknaden og selv ikke har penger til reisen. Hvis asylsøkeren er tvunget til å komme tilbake til Norge på grunn av fare for overgrep i hjemlandet, må vedkommende ikke betale tilbake tilbakevendingsstøtten. Tilbakevendingsstøtten gjelder kun dersom man kommer til Norge som flyktning med et reelt beskyttelsesbehov.

TRANSITTMOTTAK: Midlertidig bosted for asylsøkere inntil de er intervjuet av myndighetene og har gjennomgått helsesjekk.

UTSLIPPSKUTT / MITIGATION: Utslippskutt eller utslippsreduksjon innebærer å redusere utslipp av klimagasser, men også bevaring og planting av skog (se REDD). FNs klimapanel definerer utslippskutt som teknologisk forandring og erstatning som reduserer ressurstilførsel og utslipp per produksjonsenhet.

UTTRANSPORTERING: Utlendinger som ikke har opphold i Norge, plikter å forlate landet frivillig. Dersom utlendingen nekter å forlate Norge frivillig, kan politiet føre vedkommende ut av landet. Utlendingen har plikt til å dekke utgiftene til sin egen uttransportering. I praksis er det likevel slik at staten dekker de aller fleste utgiftene ved uttransportering fra Norge. Dersom utlendingen kommer tilbake til Norge igjen, vil vedkommende ha gjeld til staten.

UTVISNING: Vedtak som innebærer at en utlending må reise ut av landet og bare unntaksvis kan komme tilbake, eller bare kan komme tilbake etter et visst tidsrom.

FLYKTNINGHJELPEN UTE I VERDEN

BRUSSEL

Flyktninghjelpen etablerte et eget kontor, NRC Europe, i Brussel i 2005. Målsettingen var å komme nærmere EU, som er en dominerende aktør innen både humanitært arbeid og utviklingshjelp. EU er blant annet den største giveren innen humanitær assistanse i verden, og organisasjonen er involvert i de politiske prosessene knyttet til mange av verdens humanitære kriser og glemte konflikter. Siden 2005 har Flyktninghjelpen arbeidet målrettet med talsmannsarbeid overfor EUs institusjoner og nettverk som er basert i Brussel, og med å øke Flyktninghjelpens prosjektfinansiering fra EU.

GENEVE

Siden 1994 har Flyktninghjelpens kontor i Genève deltatt aktivt i prosessene som former det internasjonale samfunns humanitære politikk. På oppdrag fra FN etablerte Flyktninghjelpen i 1998 Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) i Genève for å overvåke situasjonen for verdens internt fordrevne (www.internal-displacement.org). I dag er vi ledende på området, med en kontinuerlig oppdatert database med informasjon og analyse av situasjonen for internt fordrevne i over 50 land. IDMC driver også opplæring i beskyttelse av internt fordrevne for FN, nasjonale myndigheter og andre humanitære aktører som arbeider med internt fordrevne i felt.

NORGE

Flyktninghjelpens hovedkontor ligger i Norge. Hovedkontoret gir informasjon om verdens flyktningsituasjon til lokalmiljø, deriblant skoler, organisasjoner og bedrifter. Er talsmann for asylsøkere, flyktninger og internt fordrevne og premisseleverandør for norsk asyl- og flyktningpolitikk.

SUDAN

Prosjekter i Aweil, Warrap, Juba og Yei i Sør-Sudan inkluderer utdanning, skolebygging og matsikkerhet, samt informasjon, rådgivning og juridisk hjelp. Gir komprimert grunnskoleutdanning og grunnleggende yrkesopplæring til ungdom med mangelfull skolegang på grunn av krig, samt intensivkurs i engelsk og undervisningsmetodikk for lærere.

COLOMBIA

Bidrar til at fordrevne får tilgang til ulike utdanningsaktiviteter. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk assistanse til internt fordrevne med fokus på landrettigheter og kjønnsbasert vold. Hjelper internt fordrevne å få tilgang til offentlige tjenester og jobber for å påvirke myndighetenes politikk overfor denne gruppen. Driver programmer for colombianske flyktninger som har tatt seg over grensene til Panama, Ecuador og Venezuela, med fokus på beskyttelse, kapasitetsbygging og utdanning.

LIBERIA

Tilbyr et komprimert studieprogram for barn fra 10 til 17 år der de fullfører grunnskolen i løpet av tre år, i tillegg til skrive- og leseopplæring til voksne og pedagogisk opplæring av lærere og undervisningspersonell. Bygger og rehabiliterer skoler. Årskurset «Youth Education Pack» gir yrkesopplæring, lese- og skriveopplæring og støtte til sosial kompetansebygging for arbeidsledig ungdom fra 14 til 25 år. Tilrettelegger for direkte forhandlinger i landtvister og gir kurs til tradisjonelle og nasjonale myndigheter om lovgivning knyttet til land. Driver et prosjekt for å bekjempe og håndtere problemstillinger knyttet til seksuell og kjønnsbasert vold. Registrerer flyktninger fra Elfenbenskysten og kartlegger deres beskyttelsesbehov. Distribuerer mat og nødhjelpsartikler, samt planlegger, drifter og setter opp hus i flyktningleirer.

ELFENBENSKYSTEN

I samarbeid med nasjonale myndigheter driver Flyktninghjelpen et komprimert utdanningsprogram, der barn som har gått glipp av skolegang får mulighet til å komme tilbake til det offisielle skolesystemet. Driver lokalsamfunnsskoler for barn på landsbygda og har bygget og restaurert skoler vest i landet. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp, med vekt på personlig dokumentasjon. Tilrettelegger for direkte forhandlinger i landtvister og gir kurs om dette til tradisjonelle og nasjonale myndigheter. Utforsker muligheten for å tilby nødhjelp til nye internt fordrevne.

DR KONGO

Driver et intensivt skoleprogram for barn mellom 10 og 13 år som grunnet krig og konflikt ikke har hatt tilgang til utdanning. Driver også sentre som gir ungdom i alderen 14-22 år muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Bygger og restaurerer klasserom og driver opplæring av lærere. I tillegg drives seks leirer for internt fordrevne. Bygger boliger for internt fordrevne som vender hjem, samt for lokalbefolkningen. Flyktninghjelpen jobber også med å gi informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne, returnerte flyktninger og lokale myndigheter. Deler ut nødhjelpsartikler og matrasjoner i samarbeid med Unicef og FNs matvareprogram.

BURUNDI

Driver tre flyktningleirer i samarbeid med UNHCR, hovedsakelig for flyktninger fra DR Kongo. Er ansvarlig for bygging og restaurering av klasserom. Kurser internt fordrevne lærere og tilbyr intensivkurs til barn mellom 9 og 14 år som har falt ut av grunnskolen for at de skal kunne reintegreres i det offentlige skolesystemet. Driver programmet «Youth Education Pack», et årskurs som gir ungdom muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Tilbyr rådgivning, meklings tjenester og juridisk bistand til asylsøkere, internt fordrevne og returnerte flyktninger.

UGANDA

Deler ut mat og nødhjelpsartikler til flyktninger og asylsøkere i sørvest. Tidligere matutdeling i nord er erstattet av matsikkerhetsprosjekter, med blant annet reetablering av matproduksjon og inntektsbringende aktiviteter. Driver grunnleggende yrkesopplæring for ungdom og gir komprimert grunnskoleutdanning til barn og unge som har falt ut av utdanningssystemet. Rehabiliterer og bygger klasserom og lærerboliger. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og flyktninger med fokus på returspørsmål. Bistår med forsvarlig stenging av flyktningleirer og tilrettelegging for retur, der blant annet særlig sårbare familier assisteres med husly.

ZIMBABWE

Flyktninghjelpen etablerte seg i Zimbabwe i september 2010 for å bidra til varige løsninger for internt fordrevne. Setter opp programmer for å bedre tilgang til utdanning for internt fordrevne. Styrker deres evne til å sørge for eget livsopphold gjennom opplæring og materiell støtte til jordbruk og salg av jordbruksprodukter. Flyktninghjelpen skal også organisere planlegging for varige løsninger i lokalsamfunn med internt fordrevne.

GEORGIA

Gir informasjon, rådgivning og juridisk bistand til internt fordrevne og returnerte med spesiell vekt på eiendomsrett, rett til offentlige tjenester og identitetspapirer. Bygger varige boliger og rehabiliterer kollektivsentre i Georgia. Rehabiliterer hus og skoler ødelagt i krigen i Abkhasia. Driver ettermiddagsklasser for internt fordrevne skolebarn og opplæring av lærere i bruk av nye undervisningsmetoder. Gir yrkesopplæring og ferdighetstrening til ungdom.

LIBANON

Reparerer og gjenoppbygger hus i området rundt Nahr al-Bared leiren, som ble ødelagt i konflikten mellom myndighetene og Fatah al-Islam i 2007. Oppgraderer hjem i palestinske leirer og uoffisielle leirer – såkalte «gatherings» – i andre deler av landet. Tilbyr undervisning og fritidsaktiviteter for barn og unge som har flyktet fra Irak. I samarbeid med UNRWA kurser også Flyktinghjelpen lærere og foresatte på skoler for palestinske flyktninger. Er i ferd med å etablere aktiviteter som vil tilby juridisk bistand til palestinske flyktninger og forbedre koordineringen av tjenestetilbudet i flyktingleirene.

AFGHANISTAN

Gir yrkesopplæring, lese- og skriveopplæring til ungdom på «Youth Education Pack»-sentre i Nangarhar og Faryab provinsene. Bygger midlertidig og permanent husly til særlig sårbare familier i nord, øst og vest. Distribuerer nødhjelpsartikler i distrikter rammet av konflikt og naturkatastrofer. Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til returnerte flyktninger og internt fordrevne, blant annet knyttet til eiendomsrett og tilgang til identitetsdokumenter. Jobber med å utvide og forbedre nødhjelpsresponsen for bedre å kunne reagere raskt på kriser når de oppstår.

KIRGISISTAN

I august 2010 etablerte Flyktinghjelpen et prosjekt for informasjon, rådgivning og juridisk assistanse sørøst i Kirgisistan, for å bistå med retur og varige løsninger for internt fordrevne etter den etniske konflikten som fant sted sommeren 2010. Det er forventet at de fleste internt fordrevne vil ha returnert eller funnet andre løsninger innen første halvdel av 2011. Våren 2011 besluttet Flyktinghjelpen å stenge programmet før sommeren 2011.

FILIPPINENE

Flyktinghjelpen etablerte et program på Mindanao i august 2010 for å bistå med retur av internflyktninger. Flyktinghjelpen har bygget hus, latriner og brønner i to distrikter, samt drevet et prosjekt for å styrke befolkningens landrettigheter. Da fredsprosessen mellom regjeringen og opprørsbevegelsen MILF kom i gang igjen, kunne de fleste internflyktingene vende hjem. Flyktinghjelpen besluttet derfor å stenge programmet i mars 2011, men beholde registrering og samarbeidet med to lokale partnere med tanke på videre arbeid dersom konflikten blusser opp.

DET PALESTINSKE OMRÅDET

Gir informasjon, rådgivning og juridisk bistand til palestinere som står i fare for å bli, eller har blitt, fordrevet fra sine hjem på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. I Gaza bistår Flyktinghjelpen med å fremskaffe identifikasjonspapirer og gi juridisk bistand innen familierett. Leder Shelter Cluster som koordinerer planer for bygging og rekonstruksjon i Gaza. Driver utdanningsprosjekt i samarbeid med UNRWA med målsetning om å skape et positivt utdanningsmiljø og øke kunnskapen på skoler i Gaza. Er per våren 2011 i ferd med å etablere et prosjekt for matsikkerhet i Gaza.

IRAK

Flyktinghjelpen etablerte program i Baghdad i juni 2010 for å bistå med å finne varige løsninger for internt fordrevne. Gir støtte og opplæring for å bedre ledelse og koordineringsstrukturer i leirer for internt fordrevne. Bygger kapasiteten til internt fordrevne i leirer i Baghdad til selv å identifisere og finne løsninger på problemene i leirene. Distribuerer verdikuponger for innkjøp av mat og nødhjelpsartikler til de mest sårbare i leirene

PAKISTAN

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til afghanske flyktninger i provinsen Khyber Pakhtunkhwa. Bygger hus og distribuerer nødhjelpsartikler til internt fordrevne i Peshawar, Charsadda og Nowshera. I etterkant av flommen i juli 2010 delte Flyktinghjelpen ut telt og utstyr til over 40 000 mennesker og bidro til å rehabiliterer landsbyer ødelagt av flom. I 2010 startet Flyktinghjelpen utdanningsprosjekter og er i ferd med å rehabiliterer skoler. Mot slutten av 2010 etablerte Flyktinghjelpen kontorer i Bajaur og Mohmand i FATA-området, der man bygger hus og bidrar til en bærekraftig retur.

MYANMAR

Gjenoppbygger og forsterker hus og skoler i områder som ble hardt rammet av syklonen Nargis i 2008. Bygningene oppføres etter prinsipper som gjør at de vil kunne stå imot og fungere som tilfluktsrom for befolkningen ved fremtidige naturkatastrofer. Bygger elvemoloer og gangbruer som bedrer fremkommelighet og tilgang til markeder. Gir beskyttelse og assistanse til internt fordrevne i konfliktområder sørøst i landet gjennom bygging av hus, helseklinikker, skoler og broer, i tillegg til drenering og sanitærinstallasjoner.

SOMALIA

Bygger og rehabiliterer skoler, driver utdanningsprogram samt gir midlertidig husly, bedrer sanitærforhold og distribuerer nødhjelpsartikler til internt fordrevne i South Central Somalia, Puntland og Somaliland. Utdanner lærere i samarbeid med universitetet i Mogadishu. Samarbeider med UNHCR om å gi beskyttelse til internt fordrevne og styrke lokale organisasjoner.

SRI LANKA


Gir juridisk bistand til internt fordrevne i nordlige, østlige og vestlige områder av landet, med fokus på land og eiendomsspørsmål og personlig dokumentasjon. Bygger og rehabiliterer boliger og infrastruktur knyttet til vann og sanitær. Distribuerer nødhjelpsartikler til tilbakevendte og hjelper dem å skaffe seg et levebrød. Deler ut mat og nødvendige artikler til flomrammede og gjenoppbygger hus, latriner og brønner i flomrammede områder.


ØST-TIMOR


Flyktinghjelpen faset ut av Øst-Timor i løpet av november 2010 etter å ha arbeidet i landet siden 2006. Flyktinghjelpen bygget og drev leirer for internt fordrevne frem til oktober 2009, disse leirene er nå stengt og de fordrevne har returnert. Bygget også 596 midlertidige boliger og 30 skoler, og bygget og drev fem «Youth Education Pack»-sentre som nå er gitt videre til lokale samarbeidspartnere. Ga også trening til lærerne på de 30 skolene i tett samarbeid med utdanningsdepartementet i Øst-Timor.

KENYA

Sørger for husly til somaliske flyktninger i flyktingleirene i Dadaab. Bygger hus, klasserom og latriner. Driver «Youth Education Pack»-opplæring, et årskurs som gir ungdom med mangelfull skolegang muligheten til å lære seg et yrke. Har etablert miljøprosjekt som sørger for ved til brensel og grønnsaker til både flyktninger og fastboende i området. Har gitt opplæring og kapasitetsbygging til relevante aktører innen leirdrift.

 Programland (land hvor Flyktinghjelpen har egne prosjekter)

 Land med personell fra Flyktinghjelpens beredskapsstyrker

 Både programland og personell fra Flyktinghjelpens beredskapsstyrker

FAKTA OM FLYKTINGHJELPEN

Flyktinghjelpens mandat er å fremme og beskytte rettighetene til mennesker på flukt i eller utenfor eget land, uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning. Dette gjøres gjennom uavhengig og uredd talsmannsarbeid nasjonalt og internasjonalt, ved å yte humanitær hjelp i nødssituasjoner og gjennom å styrke FN-organisasjonenes kapasitet til å gi og koordinere internasjonal hjelp og beskyttelse.

Flyktinghjelpen er en av verdens fremste organisasjoner i arbeidet med flyktninger og internt fordrevne. Med egne kontorer og nødhjelpsprosjekter i om lag 20 land på fire kontinenter, kan organisasjonen gi millioner av mennesker på flukt beskyttelse og bistand. Over 60 års erfaring har gitt oss verdifull kunnskap, som gjør at vi har kunnet utvikle aktiviteter som dekker de områdene vi vet er viktigst for mennesker på flukt:

- Distribusjon av mat og nødhjelp
- Bygging av hjem og skoler
- Utdanning av elever og lærere
- Informasjon, rådgivning og juridisk assistanse
- Drift av flyktingleirer

I tillegg til å gi beskyttelse og nødhjelp, jobber Flyktinghjelpen aktivt for å oppnå varige løsninger for mennesker på flukt. Flyktinghjelpen mener en lokal forankring av de ulike aktivitetene er viktig. Innpå 90 prosent av våre om lag 2700 ansatte arbeider ute i felt. De fleste er fra landene vi jobber i, og mange av dem har vært på flukt selv. Deres kunnskap og erfaring gjør at vi kan tilpasse aktivitetene til situasjonen, målgruppen og behovene.

Flyktinghjelpen har ledende ekspertise om internt fordrevne og startet i 1998 det Geneve-baserte Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC, www.internal-displacement.org). Senteret overvåker situasjonen for internt fordrevne over hele verden og har en database som er verdens fremste faktabase på dette feltet. IDMCs database brukes av FN-organisasjoner, regjeringer, nødhjelpsorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og media.

I samarbeid med UD driver også Flyktinghjelpen en av verdens største beredskapsstyrker, NORCAP. Med rundt 850 høyt kvalifiserte personer som kan rykke ut i løpet av 72 timer, er NORCAP en av verdens mest brukte beredskapsstyrker. I dag har Flyktinghjelpen avtaler med 13 FN-organisasjoner som låner personell fra beredskapsstyrkene.



Foto: Flyktinghjelpen/Erik Tresse

I DR Kongo bistår Flyktinghjelpen med utdanning til barn som ikke har gått på skole på grunn av krig.



Foto: Flyktinghjelpen/Astrid Sehi

Generalsekretær Elisabeth Rasmussen i Flyktinghjelpen sammen med en palestinsk familie som har fått boligen jevnet med jorden av israelske styrker.

ANSVARLIG REDAKTØR:
Elisabeth Rasmusson

REDAKTØR: Richard
Skretteberg

REDAKSJON: Merete
Lindstad og Richard
Skretteberg

BIDRAGSYTERE: Truls Brekke, Rune Ellingsen, Merete
Lindstad, Richard Skretteberg, Audhild Skoglund, Marianne
Alfsen, Synnøve Aspelund, Olaf Gunnar Alteren, Ingrid
Christine Sandnæs, Erlend Hvoslef, Gunhild Louise Forselv,
Kaja Haldorsen, Amund Bakke Foss, Harriet Rudd, Asbjørn
Lode, Arild Karlsbakk, Adam Combs, Thomas Qviller, Ina
Torp, Marianne Irion, Bendik Sørvig, Anne Huser, Berit
Faye-Pedersen, Kristin Njølstad Imafidon, Rolf A. Vestvik,
Lisetta Trebbi, Susanne Ringgaard Pedersen, Vibeke Risa,
Mi Christiansen

STATISTIKK: Eirik Christophersen

PRODUKSJON: Cox, Oslo (design) og Gamlebyen
Grafiske AS, Oslo (trykk)

UTGIVER: Flyktninghjelpen
Postboks 6758 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tel: 23 10 98 00
Faks: 23 10 98 01
Epost: nrc@nrc.no
Internett: www.flyktninghjelpen.no

ISSN 1504-0216
ISBN 978-82-7411-216-2

FORSIDEBILDE: REUTERS/
Omar Sobhani, Trust.org - AlertNet

© Flyktninghjelpen 2011

Opplag: 3000
Redaksjonen avsluttet: Juni 2011

MED TAKK TIL: Tarek Aban Chabake
og Henrik Pilgaard ved UNHCR,
samt ansatte i Flyktninghjelpen som
har bidratt til produksjonen av årets
rapport.

Utgitt med støtte fra NORAD og
Utenriksdepartementet.

NRC

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL